Kvartal-Skrift

for

Den norsk lutherske Kirke

i

Amerika.

Redigeret

af

Prof. Sverdrup og Oftedal.

5te Aargang.

Minneapolis, Minn.

Konferentsens Forlagsforenings Bogtrykkeri.

1879.

Digitized by the Internet Archive
in 2025

https://archive.org/details/kvartal-skrift-for-den-norsk-lutherske-kirke-i-amerika_1879_5

Kvartalskrift 1879.

Det er med Følelse af Undseelse og dog inderlig Glæde, vi gaa ind i denne 5te Aargang af „Kvartalskriftet". Tanken fører frem for os fem Aar i dette Land fulde af haardt Arbeide, mange Trængsler og Lidelser, baade forskyldte og uforskyldte, men og mangen en stille, glad Stund i fornyet Forvisning og Tro, at vi i dette Arbeide omend i megen Skrøbelighed dog har fulgt Herrens Kald. Og ikke mindst underligt forekommer det os, at under de mangfoldige Gjøremaal, og trods Mangel paa Tid til at kunne gjøre noget for dets udvortes Udbredelse, har det lille „Kvartalskrift" dog Aar efter Aar nogenlunde holdt sig oppe, og vil nu forsøge sin 5te Aarsrunde blandt Folket. Vi maa da tro, at det til nogen Grad har været et sandt Udtryk for de kirkelige Grundsætninger, vi ogsaa ved vort Arbeide har søgt at virkeliggjøre, og som vort Samfund, vore Præster og Menigheder i saa høi Grad har støttet og grundfæstet os i. Og med ren Samvittighed og aaben Pande tør vi vidne, at det er vor urokkelige Tro, at Herren baade har velsignet og for Fremtiden vil kjendes ved vort Samfunds ringe Arbeide, om han end kanske gjennem Trængsler og Kampe finder det fornødent at prøve og lutre baade os og vore Bestræbelser.

Fra først af har vort Standpunkt været klart og aabent og er endnu det samme idag: fri Menighed i en fri Kirke og fri Kirke i et frit Folk, det er: Kirkens Frihed, og Menighedens Frihed, og er det vor Overbevisning, at vi kan kraftigst arbeide for det første ved alvorligt at virke for det sidste. En aandeligt selvstændig og moden Frimenighed er det eneste solide og Gud velbehagelige Grundlag for en fri Kirke. Og alt hvad Præster eller Samfund kan istandbringe, de herligste Konstitutioner, de

prægtigste Bygninger og de stærkeste Organisationer uden ret selvstændige frie Menigheder, kan ikke lægge den første Sten til en sand Frikirke, ihvor meget den udvortes Form turde være der.

Som vi hidtil har gjort, vil vi ogsaa med Guds Hjælp vedblive gjennem dette Blad, at hævde Menighedens Selvstændighed og virke til, at dens Ret og Ansvarlighed ligemeget maa erkjendes og betænkes. Vi vil fremdeles gjøre det ved at fremholde Nødvendigheden af „Vækkelse“, og den dagslige Fødsel af „et nyt Liv“ i hver Menighed; Betydningen af, at „Børnelærdommen“ mer og mer bliver vor lutherske Kirkes levende Bekjendelse i Menigheden; Forpligtelsen til en rig og alsidig Udfoldelse og Udnyttelse af de aandelige Gaver, eller „den rette Lægmandsvirksomhed“; og endelig den Magt der ligger paa, at enhver Menighed stadig skrider fremad i aandelig Selvstændighed, opbyggede paa Apostlernes og Profeternes Grundvold, saa at den hele Bygning kan blive sammenføiet og voxe til et helligt Tempel i Herren, og fremfor alt Guds Tjenere mer og mer derved befries for mange dem uvedkommende Gjøremaal i Menigheden, for med hele sin Kraft at kunne arbeide for de dyrtkjøbte Sjæle.

Men dersom en fri, aandeligt selvstændig Stedsmenighed alene kan danne en sikker levende Grundvold for en sand Frikirke, saa er dette en Sag, der maa være lige vigtig for alle frikirkelige Samfund. Og vi have derfor ogsaa fra først af taget det brede Standpunkt, hvorefter vi kunde med lige Kjærlighed og Interesse omslutte hele vort Folk og hele vor lutherske Kirke i dette Land. Vi ville staa fast derved, og vente i Taalmodighed indtil, naar Uvillie og Misforstaaelse efterhaanden har udtømt sig, de andre Samfund og fremfor alt den norske Synode vil komme til den Erkjendelse, at ihvad Skrøbeligheder der ellers kan have klebet ved vort Arbeide, — det har ikke været et Partivirke; den norske Synode kjender af egen Erfaring altfor vel, hvad der er eiendommeligt for en Partivirksomhed til for Alvor at ville tro, at vore Be=

stræbelser for at hævde „Menighedens Selvstændighed“ skulde sortere derunder.

Vi nære den faste Overbevisning, at det norske Kirkefolk i Amerika, efterhaanden som det maatte vaagne til større Alvor og aandelig Ansvarsfølelse, vil ophøre at være en Bold for Præstekonferentser, endeløs Ordkrig og personlige Fiendskaber, og at der da kan blive Endrægtighed i Kirkens store Fællesarbeide. I denne Forvisning arbeide vi med Haab mod Haab, og imødese med Glæde den Dag, da — som den forfærdelige „aabne Erklæring“ dog sætter som Formaal — „Samfundsdelingen blandt de Norske i Amerika kun skal være af lokal Interesse“.

Men saasom vi med ovennævnte Dokument tro, at dette ikke kan opnaaes gjennem „Præstekonventioner eller Privatoverenskomster“, men alene paa „Grundlag af Menighedernes fri Selvbestemmelsesret“, saa er det vor Pligt at vogte Samfundenes Udvikling saa omhyggeligt som vi kunne for at føre Foreteelserne tilbage til den Grundretning, der leder de enkelte Samfund. Thi det er alene saaledes, at Folket og Menighederne kan sættes istand til at se klart, baade hvad der er ret og hvad der er misledende i hvert Samfund, og ved en alvorlig og virksom Deltagelse i Samfundenes Anliggender føre dem tilbage til Enighedens enfoldige Stier. Vi ville derfor ogsaa denne Gang i Korthed betragte de enkelte Kirkesamfunds Udvikling i det forløbne Aar, om deri kunde være nogen Antydning til at det dages mod en bedre Tid for vort sønderrevne Kirkefolk.

Den norske Synode.

Vi har engang sagt, at dette Samfund forunderligen viser sig som en Tumlebold mellem den norske Statskirke og den missouriske Frikirke. Statsstyret paa den ene Side, og Renlæreriet paa den anden, synes at være de to Kræfter, der driver Samfundet frem; og at det saa væsentlig er et Præstesamfund, gjør de ovennævnte Kræfter i særlig Grad anvendelige til et seigt og kraftigt

Fremstød. I Virkeligheden har ogsaa den norske Synode, eller hvad der er det samme, dens Præsteskab til det alleryderste udnyttet sine Fordele, og der er vel faa alvorlige Jagttagere i dette Land, uden at de jo begynder at skimte Toppen.

Styresættet i den norske Synode, med Kirkeraad og Formand, der faktisk ordner alt væsentlig baade for Samfundet og Menighederne, er en øinefaldende Efterligning af det norske Kirkedepartement med Statsraad i Spidsen. Den „rene Lære" i den Form og den Aand hvori den forfægtes af den norske Synode bliver nu mer og mer anerkjendt som en kritikløs Efterabelse af Missourisynoden, i hvis Arme Synodens Præster kastede sig. Saavel Styresættet som Aandsretningen i Synoden er derfor i egentligste Forstand laante eller "second-handed". Og da dertil kommer, at „Statskirkeprincipet", kun ved alslags Fixing og Oversmøring kan bringes i nogensomhelst, endog kun tilsyneladende, Harmoni med en Frikirke, og da Renlæreriet eller det dogmatiske Haarkløveri fra Missouri, ihvor vel skikket for Tydskere, dog kun daarligt stemmer med et Folk, der fra Barndommen er oplært i vor enfoldige Børnelærdom, saa er det naturligt, at baade Styret og Læren kun har fundet lidet Rod i Folket eller Menighederne. De er derfor heller ikke — hvad de kanske neppe nogensinde kan være — sande aandelige Kræfter i Synoden, men indskrænkede til at være vistnok mægtige, men væsentlig udvortes Midler i Præsternes Hænder, der dels paa Grund af Opdragelsen hjemmefra, dels underviste i St. Louis, bedre kunde forliges med den dobbelthodede Vanskabning, saameget hellere som de dygtigere blandt Præsterne neppe kunde være aldeles blinde for, at Statskirkestyre og Renlære var ypperlige Midler baade til at dysse Folket i Søvn og under en frikirkelig Kappe at udvikle et stort, vel dresseret udvortes Kirkesamfund, hvori Præsteskabet var Begyndelsen og Enden, og hvor Menighederne i det høieste kunde tjene som haardt drevne Arbeidere paa den kirkelige Plantage.

Synodens Præsteskab har som sagt vel udnyttet Fordelene af sin dobbeltkraftige Høi- og Lavtryksmaskine, og kunde ved sit 25 Aars Jubilæum opvise en iøinefaldende Fremgang, der ikke mere træffende kan udtrykkes, end i de mærkeligt karakteristiske Ord, hvormed Missourisynodens Delegater blandt andet hilser sin 25aarige Datter under Egen paa Koshkonong. Ordene lyder saaledes: „Ligesom hos os, saaledes har Herren ogsaa hos eder ladet det store fremgaa af en liden Begyndelse. Thi Sennepskornet og Kristusbarnet i Krybben er og bliver altid de Spirer, hvoraf Herren efterhaanden lader de store Frugttræer fremvoxe i sin Kirke trods Verdens Fiendskab og Verdens Ondskab. Saaledes er det da ogsaa gaaet hos eder kjære Brødre! at ved Guds Naade og Velsignelse Antallet er steget fra 7 Præster til 140 og fra 28 Menigheder til 493; og saaledes er eders Synode blevet et herligt Frugttræ, som udbreder sine Grene med deres Frugter viden om“.

Man ved ikke hvad man mest skal undres over, enten den troskyldige Selvtilfredshed eller den hovmodige Selvforblindelse, der saa kraftigt kommer tilorde i denne Tale; men vi faar tro, at den har Fordelen af at være i fuld Overensstemmelse med de virkelige Kjendsgjerninger, og at den norske Synodes Fremskridt i disse 25 Aar i den Grad har været udvortes, at det endog simpelthen kan udtrykkes i Tal, eller “figures”, om hvilke det vistnok heder, at de “do'nt lie” (lyver ikke) men som dog bliver en tvivlsom Ære, naar det gjælder et Samfund, hvis rette Opgave skulde være Guds Riges Opbyggelse og Sjæles Frelse.

Det er fornemmelig Synodeformandens og Distriktformændenes Indberetninger, der kan lægges som Maalestok for Præstesynodens Standpunkt. Af dem alle, men fornemmelig af Formandstalen, faar man Indtryk som en Mundfuld Sagespon, der voxer i Munden, efterhvert man læser eller tygger, indtil man tilslut føler sig næsten aandeligt kvalt. I den Grad er Indberetningen aandløs, kjedelig, tør og departementsmæssig. Om man ikke vidste, at Synoden be-

kjendte sig til Guds Riges Arbeide, skulde man tro at høre Indberetning fra en Stockfarmer eller Jernbanedirektør. Ikke et Ord om Sjæles Frelse, ikke et Ord om Guds Riges aandelige Opbyggelse, medmindre det skulde være en Bemærkning af Muus under Rubriken: Præsternes Indberetninger: at „Menighedernes Tilstand i Almindelighed vise, at de have Øiet aabent for de Fiender som er i og omkring dem, og at de ere fulde af Haab og Mod". — Man er aabenbart hensat mellem de norske Bispers Kontorskrivelser enten til en anfægtet Præst eller til Forsvar for en Præst som nægter at gaa i Sognebud, fordi der ikke sendes ham Hest. Og man maa gyse, naar man et Øieblik sammenligner denne Maade at behandle de hellige Ting og „indberette" med Paulus og Barnabas „Indberetninger" i det 15de Kapitel af Apostlernes Gjerninger. I den Grad har nu den norske Synodes Styresmænd skreget mod Aand, Aand, Aand! at hele deres Virksomhed synes at blive aldeles udtømt for Aand, og efterhaanden synke ned i det fuldkomment maskinmæssige. Det er sandt, de har ogsaa Fordelen af at drive det kirkelige "concern" frem med Dampkraft, og det faar man give dem Kredit for.

Alle Indberetningers kontormæssigt skematiserede Punkter kan passende grupperes om de to store Grundkræfter „Statskirkestyre" og „Renlære".

Til det første hører fornemmelig Gjældssagen, Indremissionen og Skolerne; til det andet Frikonferentser, Aspenheimsagen og Hedningemissionen.

Paa alle disse Punkter maa det indrømmes, at Synoden har udvist en Kraft, som mindre maskinmæssigt ordnede Samfund forgjæves vilde efterstræbe.

Det er glædeligt at bemærke, med hvilken Energi Gjældsindsamlingen er gaaet for sig, og hvor fuldkomment sandsynligt det er, at den hele Gjæld i allernærmeste Tid vil blive betalt, forudsat, at man ikke fortsætter med at benytte den til løbende Udgifter. For ret at forstaa, hvilket storslaget Arbeide, det har været, maa man først ihukomme, at Gjælden

var omkring $60,000, at det forløbne Aar ingenlunde har været heldigt for deslige Indsamlinger, da det almindeligt har været knapt for Farmerne, de egentlige Bærere af de kirkelige Samfunds Udgifter, og at endelig den betydelige Gjæld før en stor Del var sammendraget ved slet Styre og forhastede Beslutninger af Præsteskabet eller rettere de Styrende blandt dem. Til Gjengjeld maa det erkjendes, at Præsterne indtil nogen Grad har gjort dette godt igjen ved en isandhed exempelløs Utrættelighed i at inddrive Penge i sine Menigheder uagtet vi paa den anden Side er langt fra at nægte, at det er netop i denne Pengeinddrivningsmaade, fornemmelig saaledes som den er rapporteret af enkelte Præster, vi se en mærkelig fuldmoden Frugt af Præste- eller Statskirkestyret. Og det spørges, om ikke Præsteskabet ved dette Stel driver Pengevæsenet som enkelte maskinstærke Farmere i Wisconsin og Minnesota driver sine Farme, saaat Jordbunden efter nogle Aars Forløb er aldeles forarmet. Det hører ikke os til hverken at spaa ellet at spaa ilde, men det staar vanskeligt til at nægte, at „Statskirkestyret", som det kommer tilsyne i Pengeopdrivningen, ialfald ikke har nogen levende Rod i Folket.

Det er fornemmelig i den saakaldte Indremission, at „Statskirkeprincipet" kommer utilhyllet tilsyne. Indremissionen har i Synoden udviklet sig til en Virksomhed, der ialtfald ikke har andet end Navnet tilfælles med, hvad der saaledes benævnes i Norge. Man vil ved „Indremission" uvilkaarlig tænke paa forlorne, hjælpeløse faldne, hvis Sjælepleie Ingen har fundet sig beføiet til at tage sig af. Om man skal tro Prof. Asperheim, har den norske Synodes Indremission sørgeligt lidet med deslige Ting at gjøre. „Indremission" er i Synoden kun et smukt Navn for dens „Udvidelsesarbeide". Denne Virksomhed er maaske det mest karakteristiske ved hele Synoden; det er dens egentlige Livsnerve. Som saadan har den ogsaa sit Centrum i „Kirkeraadet" og i Kirkeraadet sit Hjerte i Synodens Formand H. A. Preus, der billigvis tør ansees som den fuldkomneste Legemliggjørelse af Synodens Dobbeltprincip.

Indremissionen bestaar da i at udvide Synoden udadtil og styrke den indadtil. Det første sker ved Dannelse af nye Menigheder, det andet ved fornuftig Fordeling og Ansættelse af Præster. Formand Preus sidder paa sin Formandsstol med en Traad i sin Haand for hver Præst og hver Menighed og undertiden for hver af de „ledende" i hver Menighed, og endelig for de mange Menigheder, som skal oprettes. Naar han, stundom i Forening med Resten af Kirkeraadet trækker i disse mange forviklede Traade, hvis Kombination faa andre har i Hovedet, saa ratler det gjennem hele Synoden, og saa arbeider Maskineriet trods noget Kirkedepartement i Norge.

Det faar man lade, at Præstearbeidet i denne Retning har gjort overraskende Fremskridt. Samfundet, som for 25 Aar siden kun tællede 8 Præster i en liden indskrænket Del af Amerika, har nu Menigheder fra New York til San Francisko, og fra Missouri og Texas op til Canada i mer end 14 af Unionens Stater. Vi glæder os over denne Fremgang; vi glæder os over hver en Nordmand som, kastet ud over Amerikas Fladerum, atter samles, om endog kun i en ordnet udvortes norsk Kirkeforsamling; Herren kan føre det til det bedste. Men naar vi betænke, hvor alt overveiende vigtigt det er blevet for Kirkeraadsstyret at opbygge et udvortes stort Samfund, og hvor uvigtigt det aabenbart paa mange Steder viser sig isandhed at virke til Sjæles Frelse, saa har vi ingen Grund til at glæde os. Og naar vi se hen til, at der ved denne saakaldte Missionsvirksomhed [illegible] gives Kirkeraadet eller dets Formand ihænde aldeles uafhængigt af noget Spørgsmaal om Menighed eller Samfund at sende Præster, hvor de finde for godt, ofte, hvor de afstedkomme usigelig Forvirring og Partinid, og lade dem betale af den hele Synode, saa ved vi ikke hvem der har mest Magt, enten Kirkeraadet paa Spring Prairie eller Statsraadet i den norske Kirke. Men det er tydeligt nok, at Statskirkeprincipet ved denne Indremission har vundet kraftig Næring og Fasthed, og det faar ikke undre nogen, at det samme Princip har i den

Grad gjort sig gjældende ogsaa i det hele Samfundsstyre, at det nu virkelig ikke længer er synderlig Spørgsmaal for Menighederne om at kalde Præst, endskjønt Formen vistnok i de fleste Tilfælde bevares, men saavel Synodeformanden, som Distriktsformændene taler i sine Indberetninger simpelthen om, at der er saa og saamange Præstekald at „besætte", og at her er ansat saamange Præster, et andet Sted bør "ansættes" saa og saamange flere. Nu, at „besætte" Præstekald og „ansætte" Præster er vel og bra nok i en Statskirke; det kan der ikke være anderledes; vi har imod Statskirken, men ikke imod, at den styrer sig som den alene formaar; men naar Statskirkens Styreprinciper saa „barefaced" gjennemføres i en „Frikirke", fremkommer derved idetmindste en stor Usandhed.

Med Hensyn til „Skoler" har Synoden i disse 25 eller kanske rettere 34 Aar gjort lignende Fremgang. Den herlige Bygning i Dekorah, den nye St. Olafs School i Northfield og selv det mindre heldige Monona Akademi i Madison er talende Beviser for et seigt og kraftigt Arbeide. Men der er ogsaa her formeget af Maskinpolitiken og Statskirkeprincipet.

For det første er Latinskolen i Dekorah en stærk Efterligning af de statskirkelige Gymnasier, og saa fremmed eller endog uvenlig stemt mod den nyere Tids Krav paa Almenoplysningens Omraade, at vi frygter for, at den efter sit nærværende Anlæg snarere vil virke som en „rawback" paa vort Folks Udvikling. For det andet har Akademierne i Northfield og Madison sat sig i aaben og utilhyllet Opposition til dette Lands offentlige Undervisningsvæsen; og endelig er de allesammen opbyggede og stiftede saa aldeles paa Foranledning af de „ledende" Præster, at de efter sin aandelige Betydning for en stor Del ere blevne fremmede for Folkets Deltagelse. Og selve Indsamlingen af Pengemidler til at gjennemføre de ofte forhastede Præsteplaner, ere foretagne med saadanne aandelige Tvangsmidler, at de ikke sjeldent har faaet Udseende af aandelige Udpresninger, snarere end af kri-

stelige Menigheders Fællesanstrængelser og redebonne Opofrelser for at opbygge aandelige Skoler for sine egne Børn.

Vi tror ikke, at den norske Synode har formange Skoler; tvertimod; 25 Aar gammel og med 500 Menigheder kunde den have mange flere; og vi nære ikke ringeste Tvivl om, at det norske Folk med Glæde vilde have bidraget Midlerne dertil. Men vi tror ogsaa, at Statskirkeprincipet og Præstestyret, upraktisk og fremmed for en sand folkelig Interesse som det er, har været til Hinder for en frodig levende Udvikling af „Skolen", ja, at selv de nærværende Skoler efterhaanden vil savne Livsnæring, om ikke et alvorligt Omslag heri sker. Og for kun at nævne en mislig Følge af det nærværende Præstestyre, saa er det utvivlsomt, at for de Penge, der ere kastede i Dekorah, kunde der være bygget mindst 5 Skoler som Akademiet i Northfield; og det er uberegneligt, hvorledes det nu vilde have seet ud iblandt vort Folk, om saaledes var skeet; vi er mange flere end den norske Synodes Menigheder, der nu maa lide for dets Præsteskabs ulykkelige Tanke, at de alene forstod sig paa aandelige Ting.

Renlæreriet, som det nu aabenbarer sig i Synoden, viser sig at have saa lidet med den „rene Lære" at gjøre, saaledes som alle Guds Børn bede derom efter vor Børnelærdoms første Bøn, at det slet og ret er blevet et Middel til at fremtvinge den maskinmæssige Enhed, uden hvilken Synodeformanden ikke tror at den udvortes Udvidelsesproces kan uforstyrret gaa for sig. At ved saadan fremtvungen ydre Enhed den indre Sandhed og aandelige Frihed blir forkuet synes ingenlunde at være opgaaet for Synodens styrende Mænd. Tvertimod, der er al Grund til at formode, at de oprigtigen tror, at denne Fremgangsmaade er just den rette til at opbygge Guds Kirke.

„Frikonferentser, for at forsvare den „rene Lære", har været holdt især i Minnesota", siger Formanden, „øiensynlig til stor Velsignelse baade i og udenfor vort Samfund". For os klinger dette noget nær som en Gudsbespot-

telse; thi det tør neppe være Formanden ubekjendt, hvilke forargelige Skriverier der fulgte Alexandriamødet, hvilke bespottelige Ting der gik for sig i Becker County og andre Steder, hvor Synodens „Præster" nægtede at begynde Forhandlingerne med fælles Bøn, og hvorledes Mødet i Minneapolis opløste sig i en komplet Farce. Synodens Præsteledere faar ikke undres paa, at alvorlige Mænd undse sig for at møde frem ved deslige Komediespil, og de faar gjøre sig fortrolige med, at deres Folk efter hver „Frikonferentse" mer og mer vil komme til den Overbevisning, at „ren Lære" i den Aand hvori den ved saadanne Leiligheder forfægtes, ialtfald aldeles intet har med Sjæles Frelse at gjøre; og om ikke Herren ved nogen mægtig Vækkelse sætter en Grænse for denne letsindige Udvikling, tør det hænde, at „Lederne" inden føie Tid vil faa tilbage som den fuldmodne Frugt af sit Arbeide Vantroens og Gudsforagtens Torne og Tidsler.

Hvis „Frikonferentserne" er et sørgeligt Exempel paa, hvorledes Præstesynoden søger at opbygge og befæste Samfundet ved „Missourilæren", saa er Asperheimsagen og Missionssagen Udtryk for, hvorledes de søger at udskille fra sig, hvad der ikke i et og alt stemmer med denne ukjærlige, næsten bitre Aandsretning.

Prof. Asperheim, der ved alvorlig Granskning var kommen til den Overbevisning, at der i Missourisynodens Aandsretning var et og andet, som han ikke med god Samvittighed kunde billige, og som paa en særdeles sømmelig og beskeden Maade vovede ved en Præstekonferents at udtale sig derom, blev øieblikkelig mærket som et uhyre farligt Element i Ledernes „Enhed og Renhed", og uden videre Høremaal fordømt og uddrevet med en Hensynsløshed og aandelig Raahed, der søger om Sidestykke.

Man faar det Indtryk af den hele Sag, — som vi, efter at Professorens Forsvar er udkommet, forhaabentlig kan ved en anden Leilighed faa behandle særskilt — at det her gjaldt om at statuere et Exempel, saa at ikke alene Folket, men endog de af Præsterne der ikke er aldeles rundslebne,

maatte faa en gavnlig Skræk for den „rene Læres" Kraftaabenbarelser, og ligegodt strax sige sin Samvittighed Farvel, og gaa ind som en Sten og et Tal i det nye Enhedstaarn. Og medens Asperheims Bog fremlægger mange og slaaende Beviser for den ukristelige „Exclusivisme" (Forkjetringssyge), der fra Missouri i saa stærkt Maal har gjennemtrængt den norske Synodes Styresmænd, saa er der dog kanske en Omstændighed, der tør kaste et skarpere Lys over Synodens indre Væsen end mange og lange Udviklinger, og det er, at det varede saalænge inden Prof. Asperheim fik Øinene aabne for Missourisynodens og dens Datters Aandsretning, og at han først efter de første Sammenstød kom at læse for Alvor, hvad den „anden Part" eller Jowasynoden havde at sige til Missouris raa Beskyldninger, og fremdeles, at „Nordens" Redaktør, som længe har været Præst i Synoden, og hvis Stilling nu skulde maatte give Foranledning til et friere Syn og mer uafhængig Forskning, aabenbart er næsten naivt overrasket over, hvad Prof. Asperheim kan oplyse om Missourisynodens Skjævheder. Thi naar de mest intelligente af Synodens Præster har uden selvstændig Kritik kunnet lade sig bevæge til at tage alt for godt, naar det kun kom fra Walther eller som han senere er bleven kaldet Elias i St. Louis, og havde den imponerende Paaskrift „ren Lære", hvad kan vi da vente af de mindre begavede? eller af Folket? Mon der ikke er mange Præster i Synoden, som vilde have Gavn af med lidt mer Kritik at se paa sit eget Samfund, og stundom ogsaa lytte til, hvad „den anden Part" har at sige. Men er dette et nedslaaende Bevis for indtil hvilken Grad den „missourianske Renlære" i disse 25 Aar har været istand til at binde Samvittighederne, saa bærer det ogsaa i sig et Haab, naar „Vækkelse" engang kommer over disse Præster og Menigheder. Intet Under, at „Vækkelse" er et modbydeligt Ord for Synodekirkens høie Raad. Der er andre „høie Raad" som har delt den samme Uvillie.

Det synes for Kirkeraadstyrelsen virkelig at være blevet en Livssag at holde Folket og Medpræster i Uvidenhed,

og der er saaledes ingen Grund til at undres over, at Jubelsynoden, satte sig et saa sørgeligt Minde ved den letsindige og slavedrevne Maade, hvorpaa den affeiede eller bortviste Asperheims Sag. En forurettet Mand har dog Krav paa at „høres“ — endog i en Præstesynode.

I „Missionssagen“ har den norske Synodes Udrensningsiver og Afstengningssyge naaet helt over til Norge. Allerede er Missionens Ledere i Norge forkjetrede. Og der er vel intet større Bevis for, hvorlangt „Renlæren“ i Præstledernes Hænder er bleven en alt aandeligt Liv udslukkende Dampmaskine, end den Omstændighed, at Sandsen for den norske Hedningemission allerede betydeligt er svækket ved den uefterrettelige Fremstilling af Synodeformanden og hans Hjælpere, at „den norske Synode er bleven udelukket af Missionsselskabet.“ Det var det sidste Baand, der endnu bandt Synoden til „Vækkelsen“ eller det ved Hauge nyvakte, aandelige Liv i Norge. Nu er den sidste Traad afklippet, og de forblindede Ledere tror nok at derved er alt vundet, og at „Renlæren“ nu har godtgjort sin Evne til at overvinde alle Hindringer. Men hvorlænge?

Det er vel og utvivlsomt, at neppe noget i den Grad har været et haardt Slag for de „Stille“ i Synoden, for de Rester af aandeligt Liv som „Statskirkestyret og Renlæren“ endnu har levnet; Missionssagen har været den ædleste Frugt af Hauges Vækkelse, den har bidraget til at vende Børnenes Hjerter til Fædrene, den har draget saamangen Sjæl tilbage til de gode Stier, og den er derfor bleven saare dyrebar for de Kristne baade i Norge og her. Men hvis Synodeformændene har paadraget sig et forfærdeligt Ansvar ved sit Forhold i denne Sag, der ligemeget vidner om deres Kortsynethed og Herskermagt, saa bør der gives Past. Rasmussen den Ros, at han stod som en Mand i Missionssagen. Historien vil kræve et tungt Regnskab af denne Mand, der maaske bærer et større Ansvar af Synodens raske aandelige Forfald, end nogen enkelt Mand i Amerika. Maatte nogle flere Glimt lyse over hans Livs Aften!

Vi tror, at det af det Foregaaende indtil nogen Grad maa have fremgaaet, at den særegne Aandsretning, der er bleven kaldet „Wisconsinisme“, og hvis Grundelementer er „Statskirkeprincipet“ og „Missourirenlæren“ med sørgelig Konsekventse har aabenbaret sig ogsaa under Jubelaaret i Præstesynodens vigtigste Foretagender. Vi medgive, at det heller ikke nu kan ske med den Diensynlighed, at endog den uvilligste Læser maa se det. En fordærvelig Aandsretning er ligesom en Sygdom i Blodet, der snart bryder ud paa et snart paa et andet Sted. Stundom ser det ud, som alt er sundt. Sommetider kommer en Byld paa et Sted, sommetider paa et andet. Man lægger Plaster paa; driver stundom Ondet ind, og tror saa det er ude. Os paaligger det at vogte Udbruddet af disse Bylder og for hver Gang søge at overbevise om, at de alle har den samme Grund, „Wisconsinismen“, og at der behøves andre Midler end „Plaster“ for at helbrede det indvortes Onde. Vi ved, at det vil tage Tid at frembringe denne Overbevisning, og at vi under dette Arbeide endnu har Overflødighed af Miskjendelse foran os; men vi haabe ogsaa fast til ham, som vi tror har kaldet os, at det vil ske, inden Ondet er blevet uhelbredeligt i vort sønderrevne Folk. Der er derfor endnu et Par Bylder, som vi bør nævne i denne Forbindelse.

Der kommer nemlig tilsyne, nu da Synoden er tredelt, en forunderlig Ubehjælpelighed i Styret. Vistnok har Wisconsinismen vundet derved, at Lægrepræsentationen ved det almindelige Synodemøde er bleven indskrænket, og at Sager kan udskydes fra Almensynoden til Distriktssynoderne, og fra dem tilbage til Fællessynoden, saa at „Kirkeraadet“ imens kan faa Anledning til uden Menighederne at afgjøre alle vigtige Sager, saaledes som virkelig er skeet ved den sidste Jubelsynode. Men til Gjengjeld straffer Præstestyrets Løsrivelse fra Menighedsroden sig i en mærkelig Uformuenhed til at ordne noget, naar det gamle „Familieraad“ ikke længer strækker til. Synodeformanden klager ogsaa over, at han ikke nu kan staa i den personlige direkte Forbindelse med

Menighederne som før; han maa vente paa Distriktsformændene, de maa vente paa Præsternes Indberetninger, og „saaledes vil det indsees“, siger han „at det bliver umuligt for Synodeformanden i sine Beretninger at give, saa indgaaende Fremstilling af Samfundets Tilstande som tidligere“. Vi andre var dog tilbøielige til at indse tvert det modsatte. Men allermest kommer Manglerne tilsyne ved „Visitationsordningen“; det var dog at vente, at en Synode, der er 25 Aar gammel, maatte have denne vigtige Sag paa det rene; men skal man tro Synode- og Distriktsformændenes Indberetninger, maa den nærme sig stærkt hvad Synodeformanden i en af sine værdige Udgydelser formentligt mente ved „national Labskous“.

Hvis dette ikke tyder paa nogen ret Omhu for Menighedernes Ve og Vel, saa er der idetmindste i det senere skeet en Ting, der er et utvetydigt Bevis for den fuldkomne Foragt, der bæres for Menighedens Erkjendelse, og det Komediespil, der aabenbart drives med dens dyrebareste Interesser, det er, at en lille Menighed i Nordvesten har antaget hele Konkordiebogen som sin Bekjendelse; det mangler kun at faa vide, om de ikke ogsaa antog den paa Latin! Det maa være kommet langt, hvor der ikke er Skamrødme over en saadan Ting.

Men Kronen paa Jubelsynodens Wiskonsinisme setter dog Formanden selv, ved det i Satser udviklede Forslag til at takke Gud ret for alle de Velgjerninger han i disse 25 Aar har bevist mod Synoden. Naar man er kommen over Begyndelsen:

„Vi ville overveie:

I. Guds Velgjerninger mod vor Synode.

II. Vor Tak som Samfund for disse Velgjerninger.

I. Guds Velgjerninger.

A. Hvilke ere disse Velgjerninger?

1) At Herren af sin Naade har samlet og opholdt iblandt os en a) rettroende luthersk b) Frikirke c) i vort eget Tungemaal“ — og føler vort Hjerte sammensnerpet og sygt

ved alle de aer og ber og 1ere og 2ere hvori Gud skal prises, og bagefter maa døie, at „der udtaltes Tak til Formanden fordi han havde bragt denne Sag paa Bane“, saa er det næsten en Opreisning at høre af Synodeformandens Mund den rene Gudsbespottelse uden Omsvøb, der hvor han i Anledning af Kjærlighed ligeoverfor andre Samfund udbryder ved en grov Misbrug af Luthers Ord:

„Forbandet være den Kjærlighed i Helvedes Afgrund!“

Thi hvor det er saalangt kommet, er der Haab om Omslag.

Og i Virkeligheden har dette Billede „ogsaa en anden Side, hvorfra det tildels tager sig noget anderledes ud“.

Vistnok viste Folket en bundløs Sløvhed og Taalmodighed baade i Missionssagen og Asperheimsagen. Men der lød ogsaa Røster der tyde paa, at der endnu er Kjærne i det præstestyrte Samfund, og vi knytte dertil vort Haab, at omend Kløften imellem os synes stor, turde Samarbeidets Dag være nærmere, end vi kan forstaa. Winchesterkredsens ædle og mandige Raab er dog ikke blevet uden Svar i Folket. Det viste sig ved Spørgsmaalet om Fællesseminariet og Flytningen af det theologiske Seminarium til Madison.

Trods Formandens Agitation ved sit Takkeschemas II. Litr. A. Punkt 8, og trods Schmidths og andre Fanatikeres salvede Taler for et „Fællesseminarium“, strandede Ideen dog aldeles paa Folkets Uvillighed til at „sælge ud“ for bestandigt til Missouri; vi tør tro, at det ikke saameget var Frygten for Tydskevældet, som Frygt for, at „Renlærens“ og „Præstestyrets“ Overtag ved et Fællesseminar for bestandigt skulde afskjære Haabet om, at de Norske engang kunde komme at arbeide i Enhed for Kirkens Sag.

Den samme Alvorstanke gjorde sig visselig ogsaa gjeldende i den kraftige Beslutning, at det theologiske Seminarium strax skulde flyttes fra St. Louis til Wiskonsin; vistnok er Schmidth Tydsker og Stub næsten Tydsker; men at Kirkeraadet blev skuffet i sit Haab om at omgaa Folkets Ønske,

ved at kalde en tredie tydsk Professor, Stellhorn, er os et Tegn, at Missouriherredømmet har naaet sit Høidepunkt, og at vi med Sikkerhed tør vente en Forandring til det bedre. Det er med udelt Glæde vi lykønske Synoden til, at den nu har sit eget theologiske Seminarium, og i Tilfredsstillelsen over denne Kjendsgjerning, kan vi vel med større Lethed nu bære den Bitterhed det vakte, da for 5 Aar siden Nødvendigheden af et selvstændigt theologisk Seminarium alvorligt blev lagt Synoden paa Hjerte af den „aabne Erklæring", der trods al Haan, efterhaanden som Synoden skrider frem, synes i hvert enkelt Punkt at finde en alt større og større Bekræftelse.

Hauges Synode.

Det er af den kortfattede Aarsberetning fra dette Samfund ikke godt at dømme, hvorledes dets Udvikling i det forrige Aar har været. Trods de mange baade oplyste og selvstændige Mænd, som findes indenfor dets Midte, synes ikke Samfundet endnu at have naaet frem til nogen Grad af Orden i sit Styre. Det tør maaske for en stor Del hidrøre fra den tidligere Forbindelse med „gamle Elling", hvis særegne Virkemaade, ihvor gavnlig forresten, dog neppe sætter „Samfundsorden" som noget Formaal. Til Gjengjeld har Hauges Synode i det forløbne Aar gjort en priselig Ting og derunder lagt for Dagen stor Kraft. Vi sigter til Erhvervelsen af den nye Skole i Red Wing. Det er en prægtig og vist hensigtsmæssig Bygning; den er kjøbt billig og hvad der er endnu bedre, der synes ikke at være nogen Tvivl, om at den jo til Sommeren vil være fuldt betalt.

Men hvad der er større end alt andet, det er den Iver og Offervillighed, der er lagt for Dagen i Samfundet i Anledning af Skolen. Det er aabenbart, at hele Samfundet er besjælet af den Tanke, at det er nødvendigt for Embedets sunde Bevarelse, at de som have Kald til at blive Guds Tjenere faa gjennemgaa en grundig Undervisning i Guds Ord og Kirkens Historie og hvad dermed staar i Forbindelse, at

de ved Guds Naade isandhed kunne blive skikkede til at lede og forsvare og opbygge Guds Menighed. Thi dette er Udtryk for et betydeligt Fremskridt fra Ellings Standpunkt i denne Henseende; og vi kunne ikke noksom glæde os derover.

Et andet Bevis for den nyvakte Skolesans, fremtræder i den Beslutning, hvori Hauges Synode synes at ville gaa forud for alle andre Samfund, nemlig Oprettelsen af et Professorfond paa $20,000. Hvorlangt de er komne i Indsamlingen ved vi ikke; men at Tanken ogsaa vil gjennemføres, det haaber vi forvist; det vil være en stærk Opfordring for andre Samfund at gaa efter i det samme sunde Spor.

Med Hensyn til Weenaas Kaldelse, skal vi udtale os saalidet som muligt. Vi vil være udsat for Misforstaaelse, hvad vi end siger. Men vi kan dog ikke tilbageholde den Tanke, at Beslutningen for vore Oine ialtfald ikke forekom os saa upaavirket af Partihensyn, at vi med fuld Frimodighed kunde vente nogen sand Velsignelse deraf.

Vi udtaler det saameget heller, som vor daglige Bøn er om Samfundenes Forening i et ret Arbeide for Sjæles Frelse og Guds Menigheds Opbyggelse iblandt vort Folk. Hvert Aar haabe vi, at Kravet skal gjøre sig saa stærkt gjeldende fra Folkets Side, at man Samfund og Samfund imellem ialtfald kunde enes om visse Fællesforetagender, hvorigjennem de gamle Partifølelser efterhaanden kunde bortryddes og uddø, og Veien aabnes for et fuldt og enigt Samvirke for det store Fællesmaal. Vi tænker her paa saadanne Ting som Hedningemissionen, Skolevæsen, Trykkeforening, Bibelselskab og deslige. Vi ser intet iveien for, at Samfundene med Bibeholdelse af sine særegne Ordninger, kunde enes om Samarbeide paa saadanne Felter. Og det smerter os hvergang Haabet om saadan Tilnærmelse rykkes længer ud i Fremtiden.

Med al vor Længsel og faste Haab, om at de kirkelige Samfund herover engang vil enes i Arbeide for Guds Rige, er vi dog af den faste Overbevisning, at dette ikke vil opnaaes

gjennem nogen Slags Præsteoverenskomst, men alene derved, at Menighederne mer og mer kommer at føle Kravet og Ansvaret som hviler paa dem i denne Retning; alt hvad der derfor kunde hindre Partinid og Samfundsbitterhed i Menighederne, burde enhver Guds Tjener med Alvor og Iver arbeide for; og Samarbeide i enkelte Punkter tror vi vilde være en stærk Spore dertil.

Hvorom alting er, ønsker vi, at Hauges Synode maa faa en god Skole i Red Wing. Vort Folk trænger alle de høiere Læreanstalter de kan faa; vi staa sørgeligt tilbage heri, og Samfundssplittelserne er vel ikke den mindste Aarsag.

Der var engang Grund til at klage over, at Hauges Synode saa hastigen ordinerede Skrædder Tellefsen, der ikke bestod Prøven ved vort Seminarium. Vi undre os over, at de ligesaa fort ordinerede Bersvend Andersen, uden engang at henvende sig til vort Samfund, hvor han dog længere Tid havde været Indremissionær, og i en af hvis Menigheder han fremdeles er Deacon; ialtfald havde det været rimeligt, at nævne disse Omstændigheder. Herren give, at denne Braadhast ved Ordinationer ikke maa falde for tungt tilbage paa Samfundet! Vi lide alle derunder. Men at en større Aabenhed og Ligefremhed Samfundene imellem burde tilstræbes, det kan vel ingen Kristen være uenig i.

Konferentsen.

Det henrundne Aar har paa mange Maader været for Konferentsen et Hvilens Aar. Gjældens Afbetaling, ihvormeget den var fordelt paa 30,000 Individer, var dog, naar vi betragte Samfundet som et Legeme, et kraftigt Tag, og en alvorlig Anstrængelse. Dersom et Samfund skulde saaledes „tage i“ hvert Aar, vilde det gaa som naar Farmeren skulde have Harvestarbeide hele Aaret igjennem. Der er ogsaa en Tid til at hvile; Konferentsen kan siges at have brugt dette Aar dertil.

Men Hvile er ikke det samme som Uvirksomhed; tvertimod, det er Tiden til at samle Kræfter til nye Anstrængel-

ser; der er et stort Regnskab, og det heder at kjøbe den beleilige Tid. Vort Samfund har heller ikke været uvirksomt dette Aar; men dets Arbeide har væsentlig været den indre Udviklings stille Virke.

Der er ogsaa i Konferentsen to Punkter, hvorom den hele Udvikling drager sig sammen som i levende Centrer, det er Menigheden og Skolen.

Alt vort Arbeide, alle vore Institutioner, alle vore Formaal samler sig deri som i et dobbelt Brændpunkt: den frie Menigheds Udvikling i aandelig Selvstændighed ved en levende Gudsordsforkyndelse og en kraftig Udfoldelse af de aandelige Gaver, — og Skolens Værk til at uddanne prøvede og modne Gudstjenere, saa at Skole og Menighed, opbyggede paa den fælles Klippe, som er Kristus, kunne rekke hinanden Haand til et inderligt Samarbeide for Guds Rige iblandt os.

De 6 Samfundsindberetninger, Kredsinddelingen og Visitatsordningen har atter et Aar staaet Prøve; de sigte til at undgaa baade det synodale Kirkeraadsstyre og det ellingske Ustyre; de ere undfangne og frembragte af Trangen og Kravet paa et kirkeligt Selvstyre i Overensstemmelse med en fri Menigheds Grundsætninger; Prøven har heller ikke iaar vist dem utjenlige for dette Øiemed.

De sex Indberetninger, der indkomme fra vort Samfunds sex vigtigste Embedsmænd, Formand, Vice-Formand som Formand i Missionskomitteen, Sekretæren, Kassereren, Seminariebestyreren og Formanden i Skolens Board of Trustees, indeholder nemlig ikke alene en omhyggelig Fremstilling af vedkommende Embedsmænds Virksomhed fra deres særegne Omraade, men omfatter tillige Indberetninger fra alle staaende Komitteer, enhver anbragt under den Samfundsindberetning, hvor Sagen nærmest hører hjemme. Følgen er den, at disse Indberetninger, som strax ved Aarsmødets Aabning oplæses, baade giver Forsamlingen et klart Indblik i Samfundets Udvikling og Stilling, og tillige strax

meddeler Indtryk af Kirkearbeidets Omfang og Alvor og stemmer derved enhver til at aagre med den korte Tid, der er Aarsmøderne tilstaaet, og sætter endelig ved Sagernes omhyggelige Forberedelse, ethvert Medlem istand til med størst mulige Selvstændighed at fatte Beslutninger.

Men endnu mere tør de bidrage til en sund og sand Samfundsudvikling derved, at de, anbragte i Sammenhæng i Begyndelsen af den trykte Aarsberetning, i Forbindelse med Aabningstalen vil give enhver opmærksom Læser rundt omkring i Menighederne, Mænd og Kvinder, et samlet Overblik over Aarets Arbeide og Samfundets Standpunkt. Hvad Betydning dette har for Menighedernes aandelige Væxt og Forstand paa Fællesarbeidet i Guds Rige, vil først ret spores af Fremtidens Udvikling.

Kredsmøder holdes regelmæssigt to Gange om Aaret i hver Kreds; de vinde aarligaars mer Tilslutning, og Vidnesbyrdet fra de fleste Steder er, at de bære med sig en rig Velsignelse. Det er her, Emner af Betydning for Samfundets Udvikling, snart paa et, snart paa et andet Sted i Kredsen kommer til Drøftelse og kaster Lys og nye frugtbare Tanker rundt i Menighederne. Det er her, at enfoldige Lærespørgsmaal kommer til Behandling, ikke paa Synodens disputersyge Haarkløvermaner, men med Alvor, Enfold og Hjertevarme, saa at enhver finder nogen Oplysning, nogen Opmuntring, nogen Hjertestyrkning, og drives for hver Gang inderligere ned til „Børnelærdommen“, som det bedste Udtryk for sit Hjertes Bekjendelse; de mange Opbyggelser og Prædikener, den aandelige Sang og det broderlige Samvær, giver en forunderlig Tiltrækning til disse Møder, hvor til Herrens Pris mangen en Sjæl er bleven greben af Ordets og Aandens Magt og opvakt af Syndesøvnen; Kredsmøderne danner saaledes et aandeligt Salt i vort Samfund, en Modvægt mod Aarsmødernes travle, men nødvendige Arbeide.

Visitatsordningen arbeider udmærket. Da den tilsigter en større Enhed og aandelig Harmoni i Samfundsudviklingen, kan dens Virkninger naturligen ikke umiddelbart

spores. Men den synes alt at have bidraget betydeligt til Enhed i Skolebøger, Salmebøger, Kirkeskikke, Menigheds-styre o. s. v., og visselig ikke ubetydeligt opvarmet Sansen for Menighedsskolen.

Disse Ordninger har altsaa i Aarets Løb stille fortsat sin Virksomhed; mer eller mindre kunne vi ogsaa efterfølge dens Virkninger. Men indenfor dette og under dette er der Kræfter, som arbeide i endnu større Stilhed, men med saameget større Kraft; og de have sandeligt ikke hvilet fordi Aaret har været stille. Vi sigter til Herrens tro Tjenere, som ude paa Prairierne og mellem Skovene, i Sommerens Hede og Vinterens Storme, kjøre Tusinder af Mil fra Settlement til Settlement, fra Gudshus til Gudshus, og vandre Mil paa Mil fra Hytte til Hytte, fra Familie til Familie og nedlægge Ordets Sæd, ufortrødent, ofte under stor Modsigelse, ofte med lidet synlig Frugt, aldrig uden store legemlige og aandelige Anstrængelser, stundom miskjendte, ofte nedbøiede undertiden til Taarer, for sig selv, for Menighederne, for Samfundet; vær ved godt Mod du tro Tjener; har dit Arbeide end været i Stilhed, kanske ubemærket, kanske ondt bemærket, — det er dog du som faar Naade at bære Stene til Guds Hus, det er du som i det skjulte bygger Herrens Tempel, og til dig heder det: „De som saa med Graad skulle høste med Fryderaab“.

Vi sigter til eder, Mænd og Kvinder, som have søgt og fundet Fred i Kristi Saar, som have faaet tro, at I var Lemmer paa Kristi Legeme og levende Stene i Herrens Tempel, I som i Troen have fattet og kjendt den underlige, salige Vært, der gaar op „til ham som er Hovedet, af hvem det hele Legeme bliver sammenføiet og forenet ved al den Forbindelse indbyrdes Hjælp giver, i Forhold til ethvert Lems tilmaalte Virksomhed, og voxer Legemets Vært til sin Opbyggelse i Kjærlighed“. Der er Barnesengen hvorover Moderen har ludet i Bøn for de Smaa og lært dem at stamme: „Jesu Navn“. Der er Morgen- og Aftenstunden, da Faderen har samlet Familien til Bøn og Betragtning for at samle

aandelig Kraft i det daglige Stræv. Der er Syge besøgte og Svage støttede og hjulpne; der er broderlige Sammenkomster til fælles Bøn og Sang; der er Arbeide i Menigheden og Virksomhed for Samfundet, for Skolen, for Missionen. Der er tusinde Smaaarbeider i Menighedens inderste, der sigter til, „at Guds Rige maa komme", og „hans Villie ske!" — Venner, værer ved godt Mod! Har Angst og Frygt ofte betaget eders Sind, har Tvivl og Mistillid undertiden sneget sig ind i eders Hjerter, og Taarer vedet eders Kind, — det er ogsaa af de „Bække som glæde Guds Stad"; det er disse smaa for Menneskene ofte usynlige, men for Gud kjendte og dyrebare Tanker og Bønner og Taarer rundt om i Hus og Hytte, i Børns og Voxnes Hjerter, som danner den egentlige Livskraft i et kristeligt Samfunds Arbeide paa Jorden; Herren være Lov, det har heller ikke iaar hvilet, og saalænge staa vi trygge paa Klippen, om Arbeidet er nok saa stille og ser aldrig saa nanseeligt ud.

Imens har ogsaa Skolen havt sit rolige Gjenge. Augsburg Seminarium er ikke gammelt, men det har alt mødt mange baade ydre og indre Storme, og som et Træ, der er udsat for hyppige Vinde, det har for hver Gang maattet søge dybere Rod i Menighederne og Folket. Der har da ogsaa en særdeles Hvile og Velsignelse fulgt det indre Arbeide ved Skolen iaar.

En jevnere og sikrere Orden, et roligere og fastere Arbeide, en dybere og inderligere Tillid til Herren og hans Gjerning har været de fremtrædende Træk ved dette Skoleaar. Ved dygtigere Lærerhjælp og mindre Samfundsarbeide har Professorerne mer udelt kunnet ofre sig for Skolen, og i den kraftigere Virksomhed fundet større indre Tilfredsstillelse.

Det er sandt, Trængslerne ere heller ikke udeblevne, og hvorledes skulde det vel ske i et Guds Arbeide? Men vi faar tro, at ogsaa de har været til at lutre og styrke.

Det er haardt nok at arbeide et helt Aar uden endog tilnærmelsesvis at faa Løn nok til den allernødtørftigste Underholdning. Undertiden, naar vi betænkte, at Samfundet,

Menighederne havde lovet os for vort ofte tunge Arbeide Løn i rette Tid og vi dog har maattet vente Dag efter Dag, Maaned efter Maaned uden at noget kom, saa, det bekjende vi, har vi været bestormede af mangehaande Tvivl: er Gjerningen velsignet af Gud, besidder vi Folkets Kjærlighed og Tillid, er vi fuldt forsikrede om vort Kald? — Men naar vi have seet hen til Skolen selv, hvor stille og velsignet nu alting gaar, naar vi betænke, med hvilken Iver Folket afkastede Gjældsbyrden, naar vi ihukomme de mange større Storme og Trængsler hvoraf Herren har ført os vel ud, og de tunge og knappe Tider, hvoraf Menighederne mangesteds lider, saa tør vi ikke tvivle, men maa heller dagligen bede om Kraft til at holde ud til det sidste; vi ville dog gjerne bære Kors sammen med vort Folk. Han som bespiste 4000 Mand, han kan nok ogsaa sørge for at denne Skole ikke skal mangle Brød, hverken nu eller siden. De „smaas" Bønner og Taarer og Arbeide skal ved Guds Naade vel ogsaa kunne udrette dette.

Men „Trængselen" har ogsaa en anden Side, „Ondskabens Virksomhed". Den faar vi ikke ydmygt bøie os for, men heller med Kristi Kraft møde og bekjæmpe. Det er blevet aabenbart, at Satan ikke har Velbehag i denne Skole; og han har alt gjort mange Stormløb for ganske at forstyrre den; stundom har han været nærved at naa sit Formaal; men endnu staar Skolen; Herren har været stærkere; og desmere forbitret er Ondskabens Fyrste bleven. Hvad Under om han paany prøver sine Kræfter; men han vil blive tilskamme.

Ondskaben vil aldrig fattes Redskaber; omend disse saare ofte selv kun dunkelt forstaa hvilket sørgeligt Arbeide de er Midler til, og hvilket skrækkeligt Ansvar de paadrage sig. Og det er en Erfaring, der rigeligen er bleven gjort i dette Lands frikirkelige Arbeide, at Enhver, den usleste, den ringeste, hvis Hjerte Satan enten gjennem personligt Uvenskab eller saaret Forfængelighed, faar Magt over, han forstaar snart, at naar han end ikke kunde gjøre noget godt, saa er han idetmindste istand til at gjøre Skade og Ondt. I Virkeligheden findes der ikke i et frit Samfund et Individ saa

aldeles elendigt, at han ikke formaar at afstedkomme mer eller mindre Ugreie. Det er visselig til ingen ringe Grad Aarsagen til den forfærdelige Korruption og aandelige Raahed, der er kommet tilsyne under den kirkelige Udvikling og Kamp i alle Kirkesamfund herover. Ondskaben har havt en rigere Anledning end noget andetsteds. Og dette Aar, med sin Stilhed og Hvile, synes at have været ret frugtbart for Klintens Vækst i vort Samfund. Vi ved, det er Satans Angreb, og at han taaler ikke dette Arbeide, som drives i Menighederne og ved Skolen; vi kan derfor ikke allermest bebreide de Personer, som i forblindet Kjødelighed gjøre sig til hans Redskaber; snarere maa vi ynkes over dem og beklage dem; thi de vil have et tungt Regnskab at opgjøre baade her og hisset. Men vi kan heller ikke lukke Øinene for at Synd er Synd, at Bitterhed er Bitterhed, at Had er Had, og at saadanne Ting har faaet sin Dom af Gud. Og vi tør vel minde om dette, at vi er ikke sat til at arbeide for os selv, eller vor egen Forfængelighed, men for den altseende Gud, og for Sjæles Frelse, og at dersom vi i vort oprigtige Arbeide endog forurettes, saa er det bedre i Taalmodighed og Ydmyghed at lide, end tage os selv tilrette; saaledes taler Herren og hans Apostle. Kan ikke Herren give sine Ret?

Saa give Herren os Kraft at stride mod Synd og Satan, uforfærdet med de Vaaben han har givet sine Troende, men lad os og ihukomme, at Herrens Seier var gjennem Kors og Død, og at det sømmer sig hans Efterfølgere at lide og bære Kors efter ham, og at dette alene vil være os et Mærke til Seier.

Maatte det lille „Kvartalskrift" ogsaa iaar faa Naade til at bære denne Sandhed rundt i vores alles Hjerter!

Söndagen og dens Helligholdelse.

(Fortsættelse fra 4de Aarg. 4de Hefte.)

Reformationen og Søndagen.

Reformatorerne, baade Luther og Calvin, blev nødt til at tage Spørgsmaalet om Søndagen og Helligdagene under den alvorligste Overveielse. Og dersom der er noget, som træder frem i begge disse Mænds Gjerning, saa er det det alvorlige Krav, at Guds Ord skulde komme til sin Ret igjen og sættes paa den øverste Plads baade i Kirken og i den enkelte Menighed. Luther traadte op mod hele den katholske Betragtning af Kirken som et udvortes Rige med en Pave i Spidsen, hvor Guds Ord kun fik Plads, forsaavidt det lod sig bruge i Geistlighedens Tjeneste til at binde Samvittighederne under dens Haand. For ham var Ordet den Livskilde, af hvilken hver enkelt Troende øste sit Liv, og ved Kirken forstod han først og fremst dem, som vare gjenfødte ved denne levende og uforkrænkelige Sæd, og saamange, som ved Ordet og Sakramenterne samledes paa ethvert Sted, var for ham den kristne Menighed. Hvad han derfor udelukkende saa hen til, var hvorledes Søndagen igjen kunde træde i Ordets og Menighedens Tjeneste, istedetfor i Geistlighedens eller Kirkens; hvorledes Søndagen og Helligdagene kunde ophøre at blive Dovenskabens og Udsvævelsernes Dage og istedet derfor blive Helliggjørelsens og Guds Ords Dage.

Det var derfor naturligt nok, at Luther maatte blive en kraftig Modstander af den katholske Kirkes Helligholdelse af Søndagen. Ligesom hans klare Syn paa Retfærdiggjørelsen af Troen alene gjorde ham til det kraftigste Vidne mod den letvindte Maade, hvorpaa Katholikerne erhvervede sig en Fortjeneste for Gud ved at holde Helligdage og gjøre Valfarter, saaledes gjorde hans levende Indsigt i Ordets og Menighedens Væsen ham til en nidkjær Bekjæmper af den katholske Geistligheds Betragtning af Søndagen, som om den

var en Dag mere til at dysse Lægfolket i Søvn ved Messe og Skrifte, end en Dag til Menighedens Opbyggelse i Troen og dens kraftige Arbeide for at bringe Ordet nær til Synderes Hjerte.

Luthers Udtalelser om Søndagen maa derfor altid sees i dette Lys og læses med det for Øie, at det var hans Kald fra Gud at nedrive indtil Grunden hele den prægtige Menneskebygning, som den katholske Kirke havde reist, og istedet derfor at pege paa den sande Frelsens Vei, paa Guds levende Tempel, paa Guds Evangeliums overvættes Herlighed. Hans hele Betragtning af Søndagen er derfor simpelthen denne, at Sabbaten er opfyldt i Kristus, ikke ophævet af Kirken, at Søndagen er antaget til Menighedens Dag i fuld Frihed, uafhængigt af Sabbaten, at ingen har nogen Fortjeneste for Gud ved efter Kirkens Bud at afholde sig fra Arbeide paa Søndagen, at endelig Søndagen skal helligholdes af Menigheden ikke ved Dovenskab og Forlystelser, men ved Guds Ords Læsning, Betragtning og Efterlevelse.

Det falder ikke Luther ind, at Kirken eller nogen menneskelig Magt kunde flytte Sabbaten fra Lørdag til Søndag. Heller ikke kommer det i hans Tanke, at Gud skulde have forordnet en saadan Ombytning, naar derom intet er aabenbaret i hans Ord. Han ved, at Omskjærelse og Offer og Tempel og Sabbat have fundet sin fuldkomne evige Opfyldelse i Sønnen, og derfor ikke mere ere udvortes Ceremonier i den kristne Kirke. Men det er ligesaa fjernt fra hans Tanke, at det tredie Bud skulde paa samme Maade være ophævet. Men dets Mening er for ham ikke denne: „Afhold dig fra Arbeide paa den syvende Dag"; men: Hellighold Søndagen, som er Menighedens Forsamlingsdag, ved at læse og bevare, høre og adlyde Guds Ord. Vistnok mener Luther, at Menigheden gjerne kunde forsamles hver Dag om Guds Ord, men han udtaler ogsaa, at det Mindste, som kan gaa an for Menigheden, er at have een Dag om Ugen til sin Samligsdag, paa hvilken ogsaa det legemlige Arbeide skal ophøre, uden forsaavidt det maatte være nødven-

digt, forat det kan give Plads for den hellige Gjerning, som paa denne Dag skal øves.

Enhver, som vil, kan selv ved at gjennemlæse alvorligt den 28de Artikel af den augsburgske Konfession og Luthers store Katekismus over det tredie Bud forvisse sig om, at dette er Luthers Standpunkt. Saa bestemt som han hævder, at Sabbaten ikke er for den kristne Menighed, saa bestemt kræver han, at Søndagen skal helligholdes. Saa bestemt som han benegter, at den udvortes Hvile eller fine Klæder og Krands i Haaret er en Helligholdelse, saa eftertrykkeligt kræver han, at det verdslige Arbeide og de verdslige Forlystelser skulle vige inden Menigheden for Guds Ords Hørelse og Forkyndelse, Betragtning og Læsning.

Det vilde være nødvendigt at indføre her hele Luthers Forklaring over det tredie Bud i hans store Katekismus, om vi skulde føre noget egentlig gyldigt Bevis for vor Paastaand om, at dette er Luthers Mening. Men vi haabe, at denne ypperlige Bog er saa vel udbredt, at enhver, som har nogen Tanke for Sagen, selv kan læse det lille Stykke. Der har imidlertid saaofte været anført løsrevne Stykker og Stumper af Luther, efter Missourisynodens Maade at læse Luther paa, indtil mange synes at tro, at Luther er en Forsvarer baade af Søndagsarbeide og af den Betragtning, at det er fuldkommen nok at høre een „Messe" om Søndagen; vi tro derfor, at det ikke vil skade hverken Luthers Eftermæle eller Menighedens Kristendom her at anføre et Par Udtalelser, der sætte Sagen i sit rette Lys.

Luther gaar ud fra, at Sabbaten i sin udvortes Betydning er en Dag for Jøderne, ikke for den kristne Menighed. Dernæst fremholder han, at der maa være en vis Dag til Menighedens Forsamling, at dette mindst maa være en Dag om Ugen, og at paa den Dag har Folket fri fra Arbeide. Derpaa siger han, at Budet: „Du skal helligholde Hviledagen" betyder, at holde den hellig, eller øve Hellighed paa denne Dag. Og saa kommer Spørgsmaalet: „Hvorledes gaar det nu til med saadan Hellighol-

delse? Ikke saaledes, at man sidder bag Ovnen og ikke foretager sig noget grovt Arbeide; heller ikke saaledes, at man sætter en Krands paa Hovedet og iører sig sine bedste Klæder, men, som sagt, saaledes, at man omgaaes med Guds Ord og øver sig deri". — „Thi Guds Ord er Helligdommen over alle Helligdomme, ja den eneste Helligdom, som Kristne kjende og have".

Fra dette urokkelige Udgangspunkt taler saa Luther hele Tiden, og derfor kommer han nødvendigvis til det Resultat, at den katholske Søndag uden Guds Ord var vederstyggelig for Gud, den rette Helligholdelse bestod derimod netop i Mehedens hellige Beskjæftigelse med sin eneste Helligdom. Luther siger derfor saaledes om det tredie Bud: „Læg derfor Mærke til, at dette Buds Kraft og Magt ikke bestaar i at hvile, men i at helligholde, saaat denne Dag faar en særlig Øvelse. Thi andre Arbeider og Sysler kaldes ikke egentlig hellige Øvelser, medmindre Mennesket allerede tilforn er helligt. Men her maa en saadan Gjerning ske, hvorved et Menneske selv kan blive helligt, hvilket som sagt, alene sker ved Guds Ord. Hertil har man ogsaa bestemt og forordnet Sted, Tid, Personer og hele den udvortes Gudstjeneste, forat saadant ogsaa offentlig kan blive øvet."

„Da der nu ligger saamegen Vægt paa Guds Ord, at uden samme ingen Hviledag bliver helligholdt, saa skulle vi vide, at Gud vil have dette Bud strængeligen overholdt og straffe alle dem, som foragte hans Ord, ikke ville høre eller lære det, i Besynderlighed paa den Tid, som dertil er anordnet. Derfor synde ikke alene de mod dette Bud, som groveligen misbruge og vanhellige Hviledagen, som f. Ex. de, der for sin Gjerrigheds eller Letfærdigheds Skyld forsømme at høre Guds Ord eller ligge i Værtshusene, ere gale og fulde som Svin, men ogsaa den øvrige Hob, der hører Guds Ord som andet Tant og kun af Vane gaar til og fra Prædikenen, og naar Aaret er omme, kunne de iaar ligesaameget som ifjor.

Thi hidtil har man ment, at man har helligholdt Hviledagen ret, naar man om Søndagen havde hørt en Messe eller Evangeliet læse; men efter Guds Ord har Ingen spurgt, ligesom heller ingen har lært det."

Saameget om Luthers Opfattelse. Den er klar og gjennemskuelig nok, og havde man enfoldig ladet den være, hvad den er, saa havde man hverken berøvet Luther hans Ære eller Menigheden dens Børnelærdom for at øge Vanekristendommens Magt og ophøie paanyt Præstestanden over Guds Ord og Guds Menighed.

Efter Luthers Tid har der været ført og føres fremdeles en heftig Strid mellem lutherske Theologer om Søndagen. Luthers Mening har man tildels forladt og nye Synsmaader har været fremsatte. Nogle mene nemlig omtrent som Katholikerne, at Sabbaten ikke er ophævet, men overflyttet til Søndagen, Andre derimod mene, at Sabbaten er ophævet, og dermed er ogsaa det tredie Bud egentlig talt ophævet, saaat dets Betydning kun er den, at vi alle Dage, hele vort Liv igjennem flittig skulle bruge Guds Ord. Disse tvende Yderligheder, som begge ere lige langt baade fra Guds Ords Sandhed og Luthers Standpunkt, ere os kanske nær nok i dette Land, saaat det kan være af Interesse at betragte dem lidt nærmere.

Vi kunne dog med fuldkommen Tryghed forbigaa de lutherske Theologers Stridigheder om Sagen og gaa over til Fremstillingen af Søndagens Forhold til det tredie Bud, hvorved vi da ville have den bedste Anledning til kortelig at berøre de afvigende Standpunkter, som have gjort sig gjældende.

Söndagen og det tredie Bud.

Den jødiske Sabbat var til, før det tredie Bud blev givet paa Sinai Bjerg. Vil man ikke indrømme, at Sabbaten blev indstiftet ved Skabelsen, saa faar man dog tilstaa, at Tidens Inddeling i Uger og Sabbatshvilen er klart og bestemt afmalet i de sex Skabelsesdage og Guds Hvile paa den

syvende Dag. Men i ethvert Fald holdt Israels Folk Sabbat i Ørkenen, før de naaede frem til Sinai Bjerg efter 2Mos. 16, 22—30, som vi allerede have paavist i Kvartalskrift 4de Aarg. Side 148. Det er altsaa ikke det tredie Bud, som først indsætter og fastsætter Sabbaten som Jødernes Hviledag. Og Hovedsagen i det tredie Bud er derfor ikke at udvælge og udskille den 7de Dag som den hellige Dag; men Hovedsagen i det tredie Bud er at indskjærpe Folket, at det skal helligholde den allerede tidligere udsondrede Dag, og forklare, hvori saadan Helligholdelse især skulde bestaa, nemlig i Hvile fra alt Arbeide, efterat sex Dage af Ugen vare anvendte til trofast Arbeide i sit Ansigts Sved.

Det er derfor fuldt berettiget efter Guds Ord at skjelne mellem Sabbaten og det tredie Bud. Og dersom vi med Rette har paastaaet, at det nye Testamente lærer, at Sabbaten er fuldendt og opfyldt i Kristus, saaat han er vor rette Hvile, saa staar det tilbage at undersøge, hvilken Betydning da det tredie Bud har for Menigheden; om det indeholder et Hellighedens Krav, som er gjeldende og bindende ogsaa for Guds Folk i den nye Pagt.

Det er nu aabenbart, at det 3die Bud har dette tilfælles med alle andre Bud, at det er en Tugtemester til Kristum, og at det derfor først og fremst har den store Betydning at pege fra Sinai hen til Golgatha og vidne: Vil du være hellig og ren, saa fly hen til den Kilde mod Synd og Urenhed, som er aabnet i Jesu Saar og Vunder. Vil du se Gud, saa søg Helligheden, hvor den er at finde, i Guds Søn, ikke i dig selv, thi du er idel Urenhed.

Men vi kunne ikke blive staaende der. Dersom der er et Hellighedens Krav i det tredie Bud, som driver os hen til Frelseren, saa maa dette Hellighedens Krav ogsaa fuldkommes i os ved den Kraft vi øse af Frelserens Død og Liv for os. Ogsaa det tredie Bud maa da være os et Lys paa den Vei, vi vandre i Jesu Efterfølgelse.

At Sabbaten med den udvortes Hvile er en Ceremoni der tilhører den gamle Pagt, derom kan der efter det nye Te-

stamente ikke være nogen Tvivl. Alle de, som søge at gjenindføre Sabbaten blandt os, de høre derfor til dem, som intet have med Kristus at gjøre, siden de ville retfærdiggjøres ved Loven (Gal. 5, 4). Men derimod kræver det tredie Bud af os, at vi skulle være hellige ogsaa deri, at vi rettelig og efter Guds Villie bruge den Tid, han selv giver os i Timelighedens og Forkrænkelighedens Verden. Ligesom det jødiske Folk ved sin Uge og dens Dage skulde have sit Liv og sin Tid inddelt og anordnet efter Guds egen Tid, saaledes er det Guds Villie, at ogsaa den kristne Menighed skal dele Tiden rettelig i sin Omgjængelse i Verden efter den Anvisning han selv giver den.

Naar man derfor siger, at det tredie Bud betyder dette, at vort hele Liv skal være en aandelig Hviledag for Herren og i Herren, saa er det at forvexle Sabbaten og det tredie Bud. Sabbaten betyder: Søg din Hvile i Herren, ikke i Verden! Det tredie Bud betyder: Del din Tid ret, lad det himmelske Kald faa sin særegne Tid og hold den hellig, lad dit jordiske Kald faa sine Dage og arbeid i dem med Flid og ernær dig redeligen.

Skulde det tredie Bud kun betyde dette: „Hold alle Dage hellige og læs og betragt Guds Ord hver Dag", hvad Rum blev der da for den Del af Budet, hvori det heder: Sex Dage skal du arbeide og gjøre al din Gjerning? Kanske dette da skal betyde: Du skal arbeide alle Dage? Der var i Menigheden i Thessalonika ogsaa nogle saadanne, som vare blevne saa aandelige og store, at de ikke skjøttede om at arbeide, men vilde altid have Hviledag, idet de mente, at Frelsens Dage og Vederkvægelsens Tider nu vare komne. Men hvad siger Paulus til dem: „Saadanne byde og formane vi ved vor Herre Jesus Kristus, at de arbeide i Stilhed og æde sit eget Brød". Der er ingen Tvivl om, at baade det tredie Bud og alle de andre Bud betyde dette: Frygt Gud og hold hans Ord hver Dag; men hvad alle Bud indeholde, dertil behøves ikke noget særskilt Bud.

Der er ingen Kristen, som vil negte, at ogsaa Troska-

den i det jordiske Kald er en Gudstjeneste, hvor den øves i den rette Aand, helliget ved Guds Ord og Bøn; men deraf at slutte, at saa behøver ikke det himmelske Kald nogen særegen Tid, det er aldeles uberettiget. Ligesaavel som Israels Folk maatte have sin „Sabbat for Herren“ forat dets Arbeide paa de øvrige Dage kunde være helliget, saaledes behøver ogsaa det nytestamentlige Guds Folk sin særegne Tid til Guds Ord og Bønnen, forat derved dets Arbeide i det jordiske Kald kan være helliget; idet det i Bønnen samler det adspredte Sind og oplukker Hjertet for Aanden og gjennem Ordet modtager Guds Aand, i hvis Kraft da alt Arbeide gjøres.

Nødvendigvis maa Forarbeidelsen af vor Saliggjørelse med Frygt og Bæven have sin bestemte Tid. Og det er netop dette, det tredie Bud anordner og tillader for den kristne Menighed, om vi ellers ved Aandens Lys lære ret at forstaa Forskjellen mellem Sabbaten og det tredie Bud. Det er umuligt, saalænge vi ere under Forkrænkelighedens og Timelighedens Love, at vi kunne gjøre to Arbeider i den samme Tid. Vi kunne bevare Troen og Kristi Sind midt under det jordiske Kalds Travlhed; men det er aldeles umuligt, at vi kunne arbeide for fuldt Alvor med jordiske Ting og timelige Forretninger og til samme Tid vedblive at være Kristne, hvis ikke det himmelske Kald og Guds Riges Sag og Bønnen faar sin Tid og sine særegne stille Stunder, der komme med Hvile og Fornyelse for det aandelige Liv.

Den rette kristelige Ydmyghed vil visselig erkjende, at saadanne Tider ere nødvendige. Og det er vel for alle bedst at erkjende, at Gud, som kjender vort Væsen, har vidst bedre end vi, hvad der tjener til vor Fred, naar han har givet os Befaling om, at vi skulle hellighold e en bestemt Tid af vort Liv. Vi vide alle, at Apostelen siger: „Beder uden Afladelse!“ men dersom Nogen deraf vilde slutte, at saa behøver altsaa Bønnen ingen særegen Tid, da svare vi med Frelserens Ord: „Men du, naar du beder, da gak ind i dit Kammer og luk din Dør, og bed til din Fader, som er i

Løndom"; og vi spørge: er ikke her talt baade om Tid og Sted for Bønnen?

Disse Bedetimer og Andagtsstunder ere altsaa baade nødvendige og befalede. Men det er endnu ikke sagt, hvorofte de skulle holdes. Der er Tider, da et Menneske af Herrens Aand nødes til i Dage og Uger at aflade fra alt jordisk Arbeide, forat Herrens Værk kan have Fremgang i det samme Menneske. Der er andre Tider, da Kampen er stillere og Bølgerne roligere, da kommer vel Bønnens særegne Stunder af sig selv til at blive kortere og sjeldnere end i Nødens haarde Tid. Men i ethvert Fald er det det tredie Bud, som baade giver Tilladelse og Befaling til at give Herren alle disse Timer og Dage, som ere fornødne for det aandelige Livs Fødsel og Vært. Og saalænge der har været Kristne paa Jorden, har det altid været agtet nødvendigt af dem, at helligholde ved Guds Ord og Bøn en vis Tid hver Dag. Det er en Opfyldelse af det tredie Bud.

Den kristne lever dog ikke sit nye Liv, Guds Aands Liv alene og for sig selv. Det er meget mere et Samfundsliv i den ene Aand. Hvor Kristenlivet ikke har Adgang til at udfolde sig som Menighedsliv, der bliver det aldrig ret fyldigt og kraftigt. En Kristen, som lever alene midt i Menneskevrimlens Ørken eller i Eneboerlivets Ensomhed, bliver lig et veirslagent og forkrøblet Træ paa en nøgen Hei. Kristendommen danner altid Samfund, hvor den kan, og Menigheden er dette Samfunds oprindelige og rette Skikkelse. Derved bliver Kristenlivet et Liv i inderlig Forening om Herren og Frelseren og hans dyrebare Naademidler. Guds Ords Betragtning og Bønnen bliver ikke alene hver enkelts Sag, men tillige den hele Menigheds nødvendige Fællesgjerning.

Denne Menighedens fælles Opbyggelse ved Ordet og Sakramenterne maa ogsaa have sin bestemte Tid og Time. Den kræver dette saameget mere, som det jo er mange, som skulle komme sammen; og enhver trænger at vide, hvilken Tid Stevnet skal være. Det kan umuligt her overlades til den enkelte at kalde Menigheden sammen paa den Tid, som just

falder ham beleilig, enten den enkelte er Præst eller Lægmand; men nødvendigvis maa der være en Tid, om hvilken alle ere enige, og som der ikke kan reises nogen Disput om.

Menigheden har fra den første Tid havt Søndagen til denne Dag for sit Fællesmøde til Guds Ords Hørelse og til sin Vederkvægelse ved Herrens Sakramenter. Og saa vist som det er, at det tredie Bud ikke har indsat Sabbaten, saa vist er det ogsaa, at det ikke er det tredie Bud, som har indsat Søndagen. Menigheden har, ledet af det store Minde om Jesu Opstandelse og ved Herrens Aand, valgt og antaget denne Dag, uden at et udvortes Bud har tvunget den dertil, og uden at Menigheden har givet den som et Bud og en Lov for nogen. Men en daarlig og forfængelig Egenvisdom vilde det være, om nogen vilde tiltage sig at have en Dag for sig selv, eller at paastaa, at enhver anden Dag kunde være ligesaagod.

Det er derfor ikke det tredie Bud, som indsætter den første Dag i Ugen til Menighedens Dag; det er Menigheden selv, som i Guds Aands Visdom og Frihed har udvalgt Dagen. Det ligger derimod i det tredie Bud, at Menigheden maatte have denne Dag engang hver Uge. Dersom det gamle Guds Folk maatte give Herren en Dag af de syv, og de øvrige sex Dage maatte arbeide i sit jordiske Kald, og dersom denne Vexel af Arbeide og Hvile var et Gjenskin af Guds egen Tid, saa har Luther visselig Ret, naar han siger, at Menigheden mindst maa have een Dag om Ugen til Guds Ords Betragtning. Det er ikke raadeligt for noget Menneske at tænke, at nu i vore Dage kunde man ligesaa gjerne have hver femte Dag eller hver tiende Dag. Der er ikke den rette Enfold og Ydmyghed i saadan Tale. Herren har havt sine vise Raad ogsaa med Tidens Inddeling i Uger, og vi gjøre vel, om vi agte derpaa.

Men naar nu Menigheden har sin bestemte Dag, som den offrer til den fælles Opbyggelse i Herren, saa kommer nu det tredie Bud og siger: „Hellighold denne Dag“! Og det vil sige, lad Herrens Ord og Bøn i Menighedens For-

samling og i hvert Hus i Menigheden hellige baade Dagen og den, som holder den. Alt i det tredie Bud dreier sig om at helligholde; og det faar vi stakkels Forkrænkelighedens Børn nok finde os i med Ydmyghed og Selverkjendelse, at vi aldrig paa Jorden række længer, end at der udkræves til vor Helliggjørelse, til vor fuldkomne Beredelse, til vor Kamp for den himmelske Krone ogsaa en bestemt Tid, som udtaget fra Jordelivets Travlhed kan helliges til vor Salighedssag alene. Og Budet: „Hellighold Hviledagen!" er derfor ligesaalidt et Ceremonialbud, som noget andet af de ti Guds Bud.

Der er derfor ikke nogen simplere og enfoldigere og klarere Maade, hvorpaa Forholdet mellem Søndagen og det tredie Bud kan fremstilles end den, vi forefinder i Børnelærdommen, naar der spørges: „Hvad Godt befales i det tredie Bud? At helligholde Hviledagen. Hvilken var Hviledagen hos Jøderne? Den syvende Dag, paa hvilken Gud hvilede, det er, lod af at skabe. Hvilken er Hviledagen hos de Kristne? Den første Dag i Ugen, paa hvilken Kristus opstod fra de Døde." Disse ligefremme Spørgsmaal og Svar ere virkelig en saa klar Veiledning om Sagen, som der gjøres nødvendig for den, der ikke er bleven bortledet fra Enfoldigheden ved spidsfindige Spørgsmaal. Kun at alle mærke sig vel, at Søndag og Sabbat ikke ere detsamme og dog er det ligesaavel Guds Bud til os som til Jøderne at helligholde Hviledagen.

Söndagens Helligholdelse.

Det mest fremtrædende ved den jødiske Sabbats Helligholdelse var den fuldstændige Afholdelse fra alt udvortes Arbeide; men vi have allerede vist, at denne Hvile skulde være Hvile „for Herren", det vil sige den skulde være en Aandens Vederkvægelse ved Ihukommelsen af Herrens store Gjerninger ved Verdens Skabelse og ved Forløsningen fra Ægyptens Trældom. Vi have ogsaa vist, hvorledes den jødiske Sabbat blev holdt i Synagogerne ved Læsning og Be-

tragtning af Guds Ord. Og vi have peget paa, at den Maade, hvorpaa Jøderne holdt „Gudstjeneste" i Synagogen blev et ligefrem Mønster for de kristne Menigheder, naar de kom sammen til sin Opbyggelse.

Mange kristne Mennesker have ikke lagt ret Mærke til, at Sabbaten er opfyldt i Kristus, og de have derfor været tilbøielige til at sætte Afholdenhed fra alt Arbeide, som det første ogsaa i vor Søndags Helligholdelse. Det er neppe rigtigt. Først i vor Helligholdelse af Søndagen kommer Menighedens Forsamling om Ordet og Sakramenterne. For denne Sags Skyld er nemlig Dagen udvalgt, og ved disse Naademidlers rette Brug for os selv og andre skal Dagen helliges og vi helliges paa den. Vi finde, at i de apostoliske Menigheder var det ikke Hovedsagen at afholde sig fra alt Arbeide paa en bestemt Dag; men Hovedsagen var at samles om Ordet og Sakramenterne. At Paulus ikke ansaa det for at være nogen væsentlig Ting for de Kristne at afholde sig fra Arbeide enten paa Sabbaten eller Søndagen fremgaar vel ganske tydeligt af Rom. 14, 5: „En agter den ene Dag hellig fremfor den anden; en Anden agter hver Dag lige. Enhver være fuldt forvisset i sit eget Sind. Den, som tager vare paa Dagen, gjør det for Herren, og den, som ikke tager vare paa Dagen, gjør det for Herren." Meningen hermed kan ikke være nogen anden end den, at det maa være en Sag, som enhver faar afgjøre efter sin egen Samvittighed, om han skal gjøre Forskjel paa Dage i den Forstand, at han ikke tør arbeide paa Sabbaten. Aabenbart siger dette Sted intet, hverken om den Kristne maa have sin Andagtsstund hver Dag, eller om Menigheden maa have sin Forsamlingstime hver Dag eller en Dag i Ugen; men det siger tydeligt nok, at det er enhver tilladt at lade være at arbeide eller at arbeide paa Sabbaten, eftersom hans Samvittighed tilsteder ham det. Hovedsagen er og bliver, at det aandelige Liv baade for den enkelte og for Menigheden faar den tilstrækkelige Tid.

Vi have ovenfor antydet, at det turde vær den bedste Veiledning for den kristne Menighed til en ret Helligholdelse

af Søndagen at mærke sig vel, hvad Frelseren siger i Joh. Ev. 5, 17: „Min Fader arbeider indtil nu, og jeg arbeider". Det er et stakkels elendigt Menneske, som har ligget syg i otte og tredive Aar, som Jesus har helbredet paa Sabbaten. Jøderne søge at slaa ham ihjel for denne gode Gjerning, og da er det Jesus svarer deres Ugudelighed med det anførte Ord. Det er hans Mening, at der er et uafbrudt Herrens Virke til Frelse og Lægedom for den faldne Slægt, og saalangt fra at det standser paa Sabbaten, er meget mere Sabbaten netop Dagen, som fremfor nogen anden Dag er bleven til for Menneskets Skyld, det vil sige for Menneskets Frelse og Gjenopreisning.

Mærke vi os dette ret, saa se vi altsaa, at det er netop Arbeide, som skal til i den Tid, som er os givet til Guds Ords Betragtning. Det er først og fremst Herrens Tid til at arbeide paa vore Sjæles Frelse, naar han samler os om sit Ord hver Søndag. I sit hellige Ord vil han ikke synge os en deilig Sang, som vi skulle høre og nyde og glemme (Ez. 33, 32.), men han vil arbeide paa vore Hjerter med dette Ord. Som en Hammer skal det sønderknuse stenhaarde Menneskehjerter, som en lægende Salve skal det forbinde det sønderslagne. Det er Herrens fulde Alvor at han vil arbeide paa vor Frelse gjennem det Ord, han taler til os; og er Søndagen viet til Herrens Ord, saa er den ogsaa viet til Aandens Frelsergjerning i Hjerterne.

Men det bliver da *vor* første Søndagsgjerning at *søge* Herren, medens han findes; og han findes altid, naar hans Ord kalder paa os, at vi skulle komme hen til ham forat finde Hvile. Der er kanske dem, som tro, at det er ikke noget Arbeide at søge Herren; saadanne have ikke forsøgt derpaa. Thi saa siger Frelseren: „*Stræber alvorlig* at gaa ind gjennem den snevre Port! Thi mange, siger jeg Eder, skulle søge at komme ind og skulle ikke kunne" (Luk. 13, 24). Der er ikke noget Arbeide, som saaledes kræver den yderste Anstrengelse, som det at trænge ind i Guds Rige. Det er en Kamp paa Liv og Død, som Jakobs Kamp med Gud; en

Kamp, hvori Mennesket overvinder Gud og overvindes af ham til samme Tid; en Kamp, hvori Mennesket prøver al sin Styrke og tilsidst kun seirer ved at opgive alt forat synke afmægtig og sønderknust ned for Kristi Kors. Til dette Arbeide, til denne Kamp kaldes vi, hvergang vi høre Herrens Kald; og naar Herrens Ord lyder til os i Menighedens Forsamling, saa er det Herrens Krav til os, at vi atter paany skulle op til Arbeidet og Kampen og atter overvindes af ham, forat vi ogsaa kunne overvinde alle Fiender, som ville hindre vor Frelse.

Men der er er endnu mere Arbeide at gjøre, og det kræver sin Tid. Ingen behøver at frygte, at Dagen skal være for lang, saaat han maa tage fat paa sin jordiske Kaldsgjerning for ikke at blive skyldig i Dovenskab.

Guds Rige skal udbredes over den ganske Jord, og vi skulle være Herrens Vidner i en ond og vanartet Slægt. Vi skulle være det bestandigt ved al vør Omgjængelse; men særligt skulle vi ogsaa ved Herrens Ord søge at drage Sjæle hen til Gud, søge at formane og opmuntre vore Medvandrere paa Veien. Det, som i denne Henseende paaligger hver enkelt Kristen, paaligger saameget mere den hele Menighed. Og kan den enkelte Kristen tage til denne Gjerning den Tid, som han finder beleiligt og benytte alle de smaa Anledninger til at paaminde med Herrens Ord, som det daglige Liv saaofte giver, saa maa Menigheden have sin bestemte af alle dens Medlemmer kjendte Tid til denne Gjerning. Søndagen er til for dette Øiemed, og Menighedens offentlige Gudstjeneste paa denne Dag skal derfor ikke alene være en Talen i Tunger, som kun er til Opbyggelse for den, som forstaar det, men ogsaa en profetisk Forkyndelse skikket til at overbevise dem om Synd og Naade, som mere tilfældigt ere tilstede i Menighedens Forsamling. Det bliver da Menighedslemmernes Gjerning om Søndagen ikke alene at drage ret mange til Guds Hus, forat Aanden kan naa dem med det hellige Kald, men ogsaa at gaa omkring til dem, som ikke kan eller ikke vil eller ikke tør komme i Menighedens Forsamling af

den ene eller anden Grund for om muligt ved Samtale og Bøn at kaste en liden Gnist af det himmelske Lys ind i Hjerterne.

Kommer hertil Arbeidet med Børnenes Opbyggelse i Søndagsskolen og Samlinger til Ihukommelse af og Bøn for Missionssagen, saa er det ikke nogen Fare for, at en Kristen vil finde en Dag om Ugen at være formegen Tid for Guds Menighed til det aandelige Arbeide, som Guds Rige kræver. Meget mere maa vi nok sige med Luther, at en Dag om Ugen er det mindste vi kunne nøie os med som en kristen Menighed, og vi finde virkelig ogsaa, at hvor der er noget alvorligt Liv i en Menighed og nogen sand Vækkelse, der bliver det nødvendigt, at Menigheden samles hyppigere til aandelige Sammenkomster og aandeligt Arbeide end alene om Søndagen.

Det er altsaa et aandeligt Arbeide, som er det første i Menighedens Helligholdelse af sin Søndag. Og det træder da ogsaa særdeles frem i Embedets Gjerning paa den Dag, at Søndagens Helligholdelse er Arbeide for Guds Rige. Thi det kan vel ikke nægtes, at Præsterne maa gjøre et temmeligt alvorligt Arbeide paa Søndagene i vore Menigheder. At reise og prædike, reise igjen og prædike paa et andet Sted for kanske endda ved Hjemkomsten at prædike den tredie Gang, det er haardt Arbeide, og dog er det en Helligholdelse af Hviledagen, om det ellers sker i den rette Aand.

Men er da de Kristne saadanne Trælle, at de maa arbeide baade Søndag og Hverdag? Om Søndagen i aandeligt Arbeide, om Hverdagen i legemligt Arbeide, det er sandelig ingen magelig Stilling. Og det er ogsaa sandt, dersom nogen tror, at det er mageligt enten for Aanden eller for Kjødet at være en Kristen, saa har han taget ganske feil. Og dog er der ingen Trældom for de Kristne i deres Helligholdelse af Søndagen, men vel en Trældom for deres Kjød, som de altid stræbe at undertvinge. Thi det er Hvile i Arbeidet for Guds Rige for den Sjæl, som har fundet sin Fred i dette Rige, som er Retfærdighed, Fred og Glæde i den Hellig-

Aand. Saa sagde jo Frelseren til Disciplene: „Min Mad er at gjøre min Faders Villie". Det faar ogsaa Herrens Troende erfare.

Men Søndagens Helligholdelse indeslutter ogsaa Hvile i en anden Betydning. Det er Kristnes Vis at hvile fra legemligt Arbeide paa den Dag, forat Menigheden uhindret kan anvende denne Tid for Guds Rige. Og det er Ret, at saa sker; det er nødvendigt at saa sker. Det himmelske Kald kræver denne Tid for sig alene, Menighedens alvorsfulde Gjerning kræver denne Tid, og vi tro at turde tillægge, det jordiske Kald og vort skrøbelige Legeme kræver denne Hvile. Gud har villet det saa, derfor har han styret det saa, at Ugen er bleven vor Tidsinddeling og Søndagen vor Hviledag.

Den udvortes Hvile var dog kun en daarlig Hvile for Guds Folk. Det nyder ogsaa hver Søndag en langt herligere Hvile. Naar Verdens Adspredelser, som ogsaa Guds Børn lide under i sit jordiske Kald, om Søndagen maa vige for Nedsænkelsen i Herrens Ord og Herrens Frelse; naar Sindet faar Ro og Sjælen Fred i Hengivelsen til Herren paanyt; naar Hjertet faar udøse ret sin Nød for Herren i Bøn, da fornemmer en Kristen en Forsmag af den evige Hvile; og hans Søndag bliver ham som et Besøg paa Forklarelsens Bjerg til saligt Møde med Frelseren og hans tro Disciple hvorfra han med fornyet Mod og Tro stiger ned igjen til den daglige Gjerning. Det er en forunderlig Fryd om Søndagen at mødes i Herrens Hus med Herren og hans Menighed; det er ikke mindre lifligt at have en ensom Time med Herren paa den velsignede Hviledag.

Saaledes kommer vor Søndag igjen Uge efter Uge med Opstandelsens rige Minde, med den opstandne Frelsers Kald: „Staa op fra de Døde!" med Aandens Pintsevind og Aandens Virke til Menighedens Opbyggelse. Den velsignede Dag drager Hjertet tilbage til Menighedens første Dage, da den lille Flok sad skjælvende bag lukte Døre, men da ogsaa Jesus stod midt iblandt dem med sin Fredshilsen, tilbage til den ensomme Emmausvandring med Frelseren ved Aftentid,

tilbage til Aandens brusende Veir, tilbage til alle de velsignede Møder, som Guds Menighed har havt paa denne Dag. Og saa løfter den samme Dag vore Hjerter op til en Forsmag af den Sabbatshvile, som er tilovers for Guds Folk, til den Dag, da alle Guds Helgens Søndagsminder og Søndagslængsler ere evigt forklarede i den Dag, hvis Sol er Lammet og hvis Lys er han, som sidder paa Thronen. Søndgen forener Mindet om Kristi Seier og Triumf med Haabet om vor Krans og Krone hos Gud; og dens rette Helligholdelse skal tjene til at Kristi Seier bærer sin Frugt i vor Saliggjørelse.

En fri Menighed.

(Sven Oftedal.)

Principerne eller Grundsætningerne for en fri Menigheds Ordning har i Theorien oftere været behandlet baade af Frimenighedens Venner og Modstandere. For en Gangs Skyld turde det vise sig ligesaa oplysende at give en praktisk Fremstilling af Menighedslivet i vor Frikirke her i Amerika, saaledes som det fra dets forskjellige Sider virkelig arter sig; kanske kunde derved en og anden Fordom svinde, og ny Lyst vækkes til at gaa alvorligt og forsigtigt i den Herres Jesu Navn fremad paa den Vei, og for den Opgave, som er en sand Menighed given.

Den norske Trefoldighedsmenighed i Minneapolis.

Vi vil benytte denne Menighed som det væsentlige Udgangspunkt for nærværende lille Afhandling. Menigheden er 10 Aar gammel, har voxet sig op fornemmelig ved Immigrationen midt under de forskjellige Samfundsbrydninger, og kan saaledes ansees som et gjennemsnitligt Exempel, et "fair specimen", af en norsk Frimenighed i Amerika udenfor

den norske Synode. De Erindringer og Jagttagelser som ere bevarede efter en treaarig præstelig Virksomhed i denne Menighed, vil blive benyttede med særligt Hensyn til Menighedens Konstitution, der i praktisk Form væsentligt udtaler de frikirkelige Anskuelser, hvortil ogsaa „Kvartalskriftet" har sluttet sig, og som det har til Formaal at forfegte.

Foreløbig et Par historiske Bemærkninger. Menigheden var oprindelig skandinavisk, hvilket her, som overalt i Amerika, snart viste sig upraktisk, saa at de Svenske om føie Tid maatte skille sig fra de Norske og Danske. Den tilhørte oprindelig den norsk-svenske Augustanasynode, men da de Norske udskilte sig fra dette Samfund, gik Menigheden ikke uden smaa Brydninger over til Konferentsen, der her ogsaa holdt sit første Aarsmøde 1871. Menigheden var fra sin allerførste Begyndelse betjent af Past. N. Olsen i Owatonna, kaldte siden Past. O. Paulsen af Wilmar. Han var Præst der indtil 1874, og er den som egentlig har, saavidt det staar til Herrens Tjener, grundlagt og opbygget Menigheden. I de paafølgende tre Aar blev den betjent af mig. Mine andre Gjøremaal ved Seminariet borttog imidlertid en stor Del af min Tid og min Kraft. Alt hvad jeg formaaede var derfor væsentlig at bevare, hvad der ved min Formand var opbygget, og det er ogsaa mit Haab, at Menigheden under min Embedstid heller ikke gik tilbage; men for mit personlige Vedkommende havde den korte Virketid en stor Betydning, ikke alene med Hensyn til mit aandelige Liv, men ogsaa til endmere at styrke og urokkeliggjøre Troen paa „den fri Menighed."

Organisation.

Det faar ihukommes, at naar vi Norske kommer herover, er vi i Almindelighed næsten uden Kundskab om, hvad en Menighed egentlig er. Thi det er dog kun i meget uegentlig Forstand den statskirkelige eller politiske Inddeling i Præstekald og Sogne med en af Staten ansat og lønnet Mand i Spidsen, kan kaldes Menighed. Naar det derfor for os Emigranter blev nødvendigt at slutte os sammen i fri Me-

nigheder, kan ingen undres over, at der fra først af har været en hel Del Famlen, som dog nu efter 30—40 Aars Kamp og Gjenvordigheder for den norske Kirke i Amerika, efterhaanden er gaaet over til en ikke ringe Klarhed og Enfold. Isaahenseende er det vore Forgjængere som have saaet og arbeidet; vi faar Delagtighed i Høsten.

Nu forstaar vi det saaledes, at naar paa et Sted Personer drevne af Trang til at samles om Guds Ord og Herrens Sakramenter, beslutte at forene sig i dette Øiemed, saa er det for Gud og Mennesker en Menighed, med alle en Menigheds Rettigheder og Forpligtelser. Dette er aandelig talt det vanskeligste Skridt, fordi det kræver en sand af Guds Aand virket indre Trang; men verdsligt talt er det ogsaa det allerletteste, thi der behøves dertil kun en gjensidig Erklæring, et ja eller nei.

Den videre Organisation har dels Hensyn til Menighedens Stilling som et Samfund i Staten, dels til dens Bestyrelse og Udvikling, som en kristen Menighed.

Vi vil først dvæle ved

Menigheden, som et Samfund i Staten

eller

Menighedens Inkorporation.

Der er for enhver Menighed — stor eller liden — Adgang til at blive „inkorporeret" eller af Staten erklæret som en lovlig, organisk Forening, der ligesom en enkelt Mand, kan holde Eiendom i sit Navn, med alle de Rettigheder, der tilkommer enhver anden Eiendomsbesidder.

Vigtigheden af at inkorporeres for enhver Menighed, enten den nu har Eiendom eller ikke, er i sig selv temmeligt indlysende. De mange Vanskeligheder, Omkostninger og Tab, hvori Menigheder er blevne indviklede, fordi de enten aldeles manglede eller kun havde en mangelfuld „Inkorporation" turde ialtfald være Bevis nok. Ofte forsømmes Inkorporationen af Mangel paa Kjendskab til den rette Fremgangsmaade, eller paa Grund af Vanskeligheden ved at faa de nødvendige, paalidelige Oplysninger.

Da Omgangsmaaden er baade kort og simpel, og da vi ofte modtager Forespørgsel om den rette Vei at gaa frem paa for at „inkorporeres", vil vi her give en kort Fremstilling deraf, saaledes som Lovene i Wiskonsin, Jowa, Minnesota og vissélig de omliggende Stater kræver det.

Det forudsættes bestandigt af Loven, at „Menigheden", kirkeligt talt, har existeret nogen Tid før den inkorporeres. Naar „Menigheden" er kommen overens om at „inkorporeres" sker det første Skridt derved, at Præsten eller noget Medlem af Menigheden paa to efter hinanden følgende Søndage, paa det Sted, hvor Menigheden sædvanlig samles til Opbyggelse, tillyser, at et Menighedsmøde skal afholdes til bestemt Tid og Sted, for at vælge Mænd til at inkorporere Menigheden. Ved dette Møde har alle mandlige Medlemmer over 21 Aar Stemmeret. Mødet organiserer sig som ethvert andet Møde med Formand og Sekretær. Hvis ikke Menigheden tidligere har nogen Konstitution er det bedst at antage en saadan. Man skrider da til Valg af de Mænd, der skal underskrive Inkorporationsakten; deres Antal maa være mindst 3, men kan ikke overskride 9. Almindeligvis er deres Antal 3, eller 6, eller 9, efter Menighedens Størrelse. Disse Mænd danner Menighedens første Board of Trustees, der for Loven repræsenterer Menigheden. De kan allesammen vælges for et Aar ad Gangen; men for at undgaa Ulempen af hvert Aar at gjenvælge det hele „Board of Trustees" er det baade mer brugeligt og mer hensigtsmæssigt at vælge paa den Maade, at en Trediedel udgaar hvert Aar. Hvem der første Gang skal tjene 3, 2 eller 1 Aar bestemmes lettest ved Lodkastning. Siden ordner det sig selv; ved hvert følgende Aarsmøde vælges nemlig en Trediedel af Trustees i de Udgaaendes Sted; dette er ogsaa Grunden til, at Trnstee'ernes Antal sædvanligst er 3, 6 eller 9.

„Trustees" Pligter og Myndighed bestemmes dels ved Statens Love („statutes") dels ved Menighedens specielle Love eller „By-laws", der kan være saa lange eller saa korte

eller af saadant Indhold, som Menigheden selv ønsker, kun at de ikke strider mod Statslovenes Almenbestemmelser. „By-laws" blir altsaa i denne Forbindelse alle de Bestemmelser eller Love, hvorved Menigheden ordner og bestyrer sine indre Forhold baade som et aandeligt og verdsligt Samfund, og er følgelig hvad vi ellers benævner „Menighedens Konstitution". Disse Love, behøver hverken at være affattede paa Engelsk eller at „rekordes"; de er fuldgyldige uden dette, saasom Menigheden ved sin Inkorporation faar fuld Ret til ved By-laws at ordne sine indre Anliggender. Men da ogsaa „Trustees" nærmere Pligter deri gjerne bestemmes, er det under alle Omstændigheder det viseste at have antaget en Konstitution, inden man skrider til Inkorporation af Menigheden.

Efterat nu „Board of Trustees" er valgt med Paalæg om at besørge Menigheden inkorporeret, saa har disse Mænd at udfærdige og underskrive et Inkorporationsdokument. Dette bør være saa kort som muligt. At de nævnte Mænd med alle andre som har eller vil slutte sig til dem, har organiseret en Menighed af en vis Bekjendelse i et vist Town og County, og med et bestemt Navn, er i Virkeligheden alt som behøves.*)

Underskrifterne maa verificeres eller certificeres af en „Justice of the peace" eller „Notary public", hvorefter Dokumentet bringes til vedkommende County's „Register of deeds", hvor det tinglæses eller „recordes". Dermed er Menigheden inkorporeret. Det hele koster kun et Par Dollars, tager liden Tid eller Arbeide og burde derfor aldrig undlades af nogen Menighed, saasnart den tænkte paa at erhverve sig Eiendom enten til Kirke eller Kirkegaard.

(Fortsættes.)

---

*) Er simpel Formel paa Engelsk, afpasset efter alle de nordvestlige Staters Lovkrav, vil i næste Hefte af „Kvartalskriftet" medfølge denne Afhandling.

Reformationens förste Martyrer.

(Efter Rudelbach).

„Alle, som ville leve gudelig i Kristus Jesus, skulle blive forfulgte“, skriver den høitbedagede Paulus, som selv havde prøvet Sandheden deraf gjennem et Liv rigt paa Forfølgelse og Lidelse. Og dog er der ingen Bedrøvelse hos ham over at have gjennemgaaet saameget, nu naar det lider mod hans Livs Aften og hans „Bortgangs Tid er forhaanden“. Han glæder sig meget mere, over at han har lidt ondt og formaner Thimotheus til det samme; thi nu kan han udbryde: „Jeg har stridt den gode Strid, fuldkommet Løbet, bevaret Troen, og iøvrigt er Retfærdighedens Krone henlagt til mig, hvilken Herren, den retfærdige Dommer skal give mig paa hin Dag“. Og dog vide vi, at ogsaa han, før han fik Retfærdighedens Krone, endnu maatte bære Martyriets Tornekrands med de blodige Roser.

Gjennem alle de følgende Tider har detsamme Ord bevist sig som guddommelig Sandhed. Hvergang det „gudelige Liv i Kristus Jesus“ har vist sig, omend noksaa svagt og skrøbeligt, saa har ogsaa Forfølgelsen reist sig paanyt. Mod Guds Liv har Verden søgt at sætte Dødens Magt, og i sin Blindhed har den altid glemt, at saaledes har den selv sat Korsets og Seirens Mærke paa Guds Børn. Det er derfor et uundgaaeligt Kjendetegn paa det sande gudelige Liv, at det forfølges med Hadets Bitterhed, og det er aldeles sikkert, at hvor Forfølgelsens Mærke mangler, der er der heller ikke noget af det gudelige Liv i Kristus Jesus. Verden kan ikke hjælpe det, den maa hade Gudslivet, hvor det aabenbarer sig i arme, fortabte Syndere, fordi det er en Dom over dens eget Liv i Mørket. Men med Gru maa vi, som kalde os

Kristne, se allerede i Jesu Kristi Forfølgelse og i mange af de grusomste og blodigste Forfølgelser siden, at det gjerne er i Gudfrygtighedens og Kirkens Navn, saadanne Forfølgelser foretages. Og Grunden er vel den, at det fuldkomne Verdens Væsen, som kaldes Hykleri, dette Løgnens Mesterstykke, hvorved Guds Kirke ret bliver Djævelens Bolig, det rammes allerhaardest af Dommen, som ligger i det „gudelige Liv i Kristus Jesus.“

Dersom det da er sandt, at Reformationen ikke alene er en Renselse af den katholske Kirkes falske Lære, men først og fremst en Vækkelse af aandeligt Liv, saa var det en ligefrem Nødvendighed, at det gudelige Liv ogsaa her maatte lide Forfølgelse og mærkes med Korstegnet fra første Stund af. Og jo kraftigere det nye Liv rørte sig, jo stærkere Aandens Stormveir brød frem, jo skarpere Lyset skinnede ind i Kirkenatten og Verdensmørket, desto mere maatte Hadets Lue brænde i deres Hjerte, hvis hele Færd blev aabenbar som Mørkets Væsen. Og det kunde ikke være anderledes, end at her og der maatte Bitterhedens Ild, som brændte i Hjerterne, slaa ud i Baalets Flammer og føie Martyriets Glans til Gudslivets Lys. Skulde Reformationen have manglet dette Mærke, saa havde den i det høieste været en menneskelig Stordaad; men den havde ikke været en Gjenoplivelse af det gudelige Liv i Kristus Jesus.

Det er ingenlunde ethvert Martyrium, der er blodigt, og det er ikke heller enhver Lidelse, der er et Martyrium. Der er visse Kjendetegn, som ikke kunne mangle, og kun der er der i Sandhed en Lidelse i Jesu Spor, hvor al Ondskabens Voldsmagt bliver beseiret ved Troens Frimodighed og Kjærlighedens Udholdenhed indtil Døden. Stefanus's himmelvendte Blik og hans kjærlige Forbøn er alle Tiders Martyrers Mærke; og vi kunne glæde os over, at Reformationen har baade det ene og det andet Tegn paa sine Vidners Pande.

Reformationens første Blodvidner finde vi imidlertid ikke i Tydskland, hvor Luther og hans Venner efter Herrens Raad skulde have sit fulde Dagværk og sine tolv Arbeidstimer

(Joh. 11, 9), førend de fik Lov at gaa ind til Hvilen. Derfor styrede Herren det saaledes, at om end den hele katholske Kirke og det mægtige tydske Keiserdømme slog sig sammen mod Luther, saa kunde de dog ikke rydde ham af Veien; thi hans Time var endnu ikke kommen. Forunderlig som alt Herrens Værk er ogsaa den Maade, hvorpaa han lader Reformationsværket faa sin Tid til Væxt og Befæstelse i Tydskland, da han selv havde opreist den fuldmodne Troens Kjæmpe, medens tidligere Røster mod den katholske Kirkes Fordærvelse var bleven kvalte med Baal og Sværd. Der manglede ikke paa Had mod Luther, der manglede ikke paa blodige Raad; men Luther skulde lide det langvarige Arbeidets og Forfølgelsens Martyrium, som vel ofte var tyngre at bære end Heltedøden i Luerne.

Nederlandene er det Sted, hvor den lutherske Kirkes fornyede evangeliske Vidnesbyrd først beseglede med Blod. Reformationen slog hastigt Rod i en Jordbund, som var saa vel forberedt. Det er idetheletaget et af de skjønneste Vidnesbyrd om den lutherske Reformations Ægthed, at overalt, hvor den traf sammen med de kristelige Rørelser i Folket, som ere saagodtsom de eneste Lysglimt i Katholicismens Mørke, der kjendtes disse tvende som Børn af samme Aand, og der blev ofte et hidtil ukjendt Liv i Tro og Kjærlighed. I det Stille havde Herren paa saadanne Steder beredt Jordbunden, og naar den evangeliske Forkyndelses Sæd faldt deri, saa spirede den hastigt og slog til samme Tid Rødderne dybt nok til at taale Storme, som snart skulde rase hen over den grønnende Ager.

I Nederlandene var det netop Tilfælde, at der allerede i længere Tid havde været en Forberedelse for det, som skulde komme. Og det kan med Rette siges, at Reformationen her mere end noget andet Sted modtoges med aabne Hjerter, der i Luthers Evangelieforkyndelse fandt det hele og fulde Lys, som hans Forløbere havde ladet dem skimte og ane. Og forat det kan blive ret klart, hvorledes det var muligt at Reformationen netop her saa hurtigt kunde finde Hjertebund og

blive en saadan Livsmagt, at den katholske Kirke opbød alt forat knuse den, ville vi med nogle Ord omtale

Reformationens Forlöbere i Nederlandene.

Allerede i Midten af det 14de Aarhundrede, samtidig med Joh. Taulers Virksomhed i Stratsburg*), begynder ogsaa i Nederlandene en ny Tids Kræfter at røre sig. I Folkets timelige og aandelige Nød beredte Herren en Jordbund for sit Ord; og der lød frigjørende Røster, som pegede paa den rette Lægedom mod Nøden hos Synderes Ven, den korsfæstede Herre Jesus Kristus. Først i Tiden og derfor kanske dunkelt i Erkjendelsen staar Johan Ruysbroek († 1381), der i Modsætning til den katholske Kirkes udvortes Gudsdyrkelse søgte at pege paa den Gudsdyrkelse i Aand og Sandhed, som er Gud velbehagelig. Han fremholdt, at den sande Gudsfrygt er indvortes og skabes i Hjertet derved, at Guds Aand kjæmper med Menneskets Aand og overvinder Modstanden. Da bliver Guds Kjærlighed mægtig i os til at drage og tvinge os saaledes, at intet hverken i Himmelen eller paa Jorden kan drage os fra Gud og skille os fra ham. Derfor opgive og fornægte vi med Glæde Verden og Sandsernes Lyst for ganske at hengive os til Gud. Kristus kommer i Sjælen og fylder den mere og mere med sit Liv.

Allerede i denne Fremstilling af det sande gudelige Liv, som er „skjult med Kristo i Gud", laa der en Modsætning til det katholske Væsen, som i denne Tid ganske var hildet i Udvorteshed, og som bestod i Lydighed under Kirkens Lære og i Udførelsen af de foreskrevne gode Gjerninger, især Almisser og Pengegaver. Tydeligere fremtræder den reformatoriske Stræben, da Gerhard Groot († 1384), en Ven af Ruysbroek, samlede Ligesindede til en Forening, der kaldte sig „Brødre af det fælles Liv". Hans Tanke var at gjenoplive Kirken fra Apostlernes Dage, og

*) Kvartalskrift 1876, Side 169.

han og hans Venner forenede sig til et Samfund, hvis Regler vare strenge som Munkenes i deres bedste Dage, men som tillige med Klosterlivet forbandt kristelig Sjælepleie og Arbeide for aandeligt Livs Vækkelse blandt Folket. Disse Brødre havde al Eiendom fælles og søgte i alle Ting at indrette sig efter de første Kristnes Mønster. De vare stilfærdige og ubemærkede i sin Færd for Verdens og Kirkens Øine; men de udsaaede mangt Sandhedens og Gudsfrygtens Sædekorn i det skjulte og bevarede visselig mange Hjerter fra den Forvildelse, som den katholske Forkyndelse bragte over Kristenheden. Til dette Samfund hørte ogsaa den udmærkede Thomas a Kempis, hvis Bog om „Kristi Efterfølgelse" endnu læses og elskes af troende Mennesker i den ganske Verden.

Men bestemtere og klarere til at fremholde den evangeliske Sandhed i dens Modsætning til den katholske Lære end nogen tidligere er især de to store Nederlændere Johan Goch († 1475) og Johan Wessel († 1489). Det var Gochs Grundtanke, at Evangeliet om den Korsfæstede er Salighedens eneste Grund, og at derfor al Lovgjerning er uduelig til Frelse. Alle den katholske Kirkes „fortjenstlige Gjerninger" afviser han derfor paa det klareste som en forfængelig og unyttig Gudsdyrkelse. „Det eneste", siger han, „som Kristus har paalagt os, er „Hans Aag", thi Herren begjærer alene at elskes af os. Som Skovens Dyr, bragte under Aaget, forlade den vilde Natur og følge Førerens Vink, saaledes forlader det kjødelige Menneske, naar det bringes under Kjærlighedens Aag, det kjødelige Liv. Hvad Vingerne er for Fuglen, det er Kjærligheds Aaget for os; ogsaa Vingerne synes at lægge en ny Vægt til Legemet, og hæve det dog kun til Himlen. Derfor kan En ved tusinde Løfter forbinde sig til et noksaa strengt Liv, han kan indeslutte sig, under hvilken Munkedisciplin han vil, dog kommer han ei eet Skridt videre, hvis han ei i alle disse Øvelser bliver ledet af Aandens Frihed ved Kjærlighedens Aag. Thi der gives kun eet til Salighed nødvendigt Løfte, og det er det,

vi aflægge i den hellige Daab. Guds Villie i Kristo er det, som maa frembringe alt i os; men Naadevillien tvinger ingen, men virker med Frihed, derfor gjør den ogsaa fri; den evangeliske Lov er Aandens Frihed og denne Lovs Fordring er Kjærlighed. Derfor maa i Guds Menighed herske denne Frihed og Kjærlighedens Fuldkommenhed, som langt overgaar alle selvvalgte, udvortes Gudfrygtighedsøvelser. Mod denne evangeliske Lov stride derfor 4 Grundvildfarelser, som forstyrre de Kristnes Fred. Den første er den, ifølge hvilken man erklærer den Mosaiske Lovs Aag for nødvendig til Salighed; den anden er den modsatte, som ei heller agter Troens Gjerninger for nødvendige; den tredie den, som holder den frie Villies Kræfter for tilstrækkelige til at opfylde Guds Lov; den fjerde endelig den, som ikke agter Aandens Frihed i Troens indre Liv for nok, men fordrer ovenikjøbet et bindende Løfte, og saaledes indtvinger den evangeliske Frihed under Løfte-Trældommen".

Det var Grundstød mod den katholske Farisæismes stærke Befæstning, som Goch med sikker Haand rettede i saadanne Udtalelser, som dog ikke var andet end Evangeliets sunde Lærdom, der ligesaa skarpt fremhæver Menneskets Udueligbed til det Gode, som Naadens Tilstrækkelighed til at opreise det faldne Menneske og føre det til Frihed. Mere udadvendt og derfor mere praktisk var Johan Wessel i hele sit Standpunkt. Han hævder fornemmelig Guds Ords Betydning for Kirken. Og han bereder saaledes Veien for Reformationen fra en anden Side. Thi kommer Guds Ord paa sin rette Plads, saa falder alle de Menneskebud, som den katholske Kirke havde „lagt til" ned igjennem Tiderne; saa falder hele den stolte Lærebygning, som Kirken havde reist paa et skjævt Grundlag; saa falder ogsaa, — og det er ikke det mindst vigtige,—hele det Hierarki, som herskede over Herrens Arv med et utaaleligt Aag lige fra Paven ned til den ringeste Præst i Landsbyen; og istedet derfor fremtræder det rette Billede af den evangeliske Præst, som betjener Menigheden med Ord og Sakrament. Ved denne herlige Klar-

hed over et af Hovedstykkerne i al sand Fornyelse af Guds Kirke blev Wessel en af Luthers største Forjængere og en Lærer, over hvilken han glæder sig af hele sit Hjerte. Med Wessel staa vi allerede paa Reformationens Dørtæskel, og førend Wessel gik bort fra Kamppladsen, var allerede Luther født til at optage Gjerningen og føre den frem til fuld Modenhed.

Den lutherske Reformation i Nederlandene.

Hvor Herren selv har beredt Jordbunden saaledes, som Tilfældet var i Nederlandene ved de fromme Vidner, som han der havde opreist, der er det venteligt, at Sæden vil spire raskt og Markerne modnes til Høsten hurtigere end Mennesker kunde tro. Men hvor Herren har beredt sin Vei, der har ogsaa Modstanden rustet sig i Stilhed, og naar Fredens Frugt begynder at vise sig, saa glimter ogsaa snart Kampens Luer frem fra Mørkets Leir. Saa gik det her.

Luthers Theses, som blev Reformationens Begyndelse, blev hurtigt kjendte inden den katholske Kirkes Omraade. Og udrettede de intet andet, saa blev de dog skjænket en Opmærksomhed, som kom Luthers senere Skrifter tilgode. Ved de lærde og høie Skoler og omkring i Klostrene ligesaavel som i Borgernes Huse og paa Ridderborgerne blev Luthers Skrifter læste og diskuterede og hans dristige Ord mod Paven og Kirkens Fordærvelse blev ligesaa ofte bifaldte som fordømte; men nu og da slog hans alvorlige Bodsprædiken og hans trøsterige Forkyndelse af Retfærdiggjørelsen af Troen alene, ned i bekymrede og frelsesøgende Hjerter. Stundom traf Ordet en oprigtig Munk, som hidtil havde trællet under Klosterlovens Hellighedsøvelser, og gav Frihed og Fred i det ængstede Hjerte. Stundom traf det en gammel Kriger, som under det haarde Ydre og ofte raa Væsen bar paa bitre Syndeminder, som plagede Hjertet, der ikke fandt Fred hverken i Verden eller i den katholske Kirkes hule og halve Væsen. Stundom traf det oprigtige og enfoldige Vidnesbyrd en ung, lystig Student, sam ærgrede sig over Munkens Uvi-

denhed og foragtede Præsternes væmmelige Hykleri og tykke Opblæsthed. Stundom faldt Ordet i en „Lægmands" Hjerte og gav ham Lys og Fred og Tryghed i Herren i den Stand og Stilling, som Gud havde givet ham. Og mange Gange havde Luther varme Venner, hvor han mindst ventede at finde dem, fordi Gud havde ladet hans Skrifter blive Middel til at sprede Lys i et mørkt og længtende Hjerte.

Til Nederlandene synes denne Bevægelse at være naaet i Aaret 1518; i det følgende Aar er Universitetet i Løwen i fuldt Oprør ved Luthers Skrifter. Det var dog ingen venlig Modtagelse Reformationen fandt hos de høie Herrer, som her vare ledende. Der blev disputeret og trættet, larmet og skjændt og truet; og Tummelen og Forbittrelsen naaede tilsidst sit Høidepunkt mod Slutningen af Aaret, da Theologerne i Løwen satte sig paa Dommersædet og i Kraft af sin theologiske Lærermyndighed afsagde Dommen over Luthers Skrifter. De udgave en Banbulle mod Luthers Skrifter som forargelige for Kristi Kirke; Bøgerne skulde brændes og Forfatteren gjenkalde og afsværge dem. Det var i November 1519, og allerede den følgende Maaned blev Bullen approberet af Paven. Der var især to Mænd, som synes at have taget ivrig Del i disse Anstrængelser forat bevare Universitetet fra det lutherske Kjætteri; og som begge siden tog ivrig Del i Forfølgelserne mod Lutheranerne, det var Hieronynus Aleander og Nikolaus af Egmondt. Den sidste var endog en saa vitterlig Sandhedens Modstander, at han udraabte den berømte Erasmus fra Rotterdam for en Antikrist, fordi han havde udgivet det nye Testamente paa Græsk. Og dog var Erasmus saare langt fra at være nogen sand Ven af Reformationen.

Ganske anderledes end i Løwen gik det til i Antwerpen. Der var det et Kloster, der tilhørte den samme Orden, af hvilken Luther selv var udgaaet, Augustinerordenen, som blev den lutherske Reformations Hjem og et Brændpunkt for den hele Bevægelse. I Spidsen for dette Kloster stod Jakob Spreng, der var nidkjær i Herrens Gjerning og

from i sin Vandel. Endog Erasmus skriver om ham til Luther: „Der er en Prior (Klosterforstander) i Klosteret i Antwerpen, en oprigtig, kristelig Mand, som elsker dig overordentlig, din fordums Discipel, som han bevidner. Det er næsten den eneste, som prædiker Kristum der; næsten alle de andre prædiker enten menneskelige Opfindelser eller hvad der sigter til deres egen Vinding." Han sluttede sig varmt til Luthers Værk, arbeidede i Stilhed, og inden man vidste Ord af, var hele Klosteret luthersk. Det var i Aaret 1520.

Men den hele Begyndelse, som ubemærket var gjort i Augustinerklosteret, var dog ikke liden nok til at forblive skjult. Aleander opsporede den; Jakob Spreng og nogle Venner blev stevnet for en apostolisk (pavelig)-keiserlig Kommission. Nogle Satser, som vare uddragne af Luthers Skrifter, og som løsrevne fra sin Sammenhæng syntes altfor drøie, blev lagt frem for Spreng; og han fik Valget mellem at erklære dem for kjætterske eller at føres til Baalet. Han blev et Øieblik svag og underskrev Afsværgelsen; men bitterlig angrede han snart sin Synd, og skrev til sin Menighed i Antwerpen, som han maatte forlade, at de ikke maatte lade sig forlede til at svigte Sandheden, som hans Skrøbelighed og Menneskefrygt havde bragt ham til at fornegte. Bevægelsen var ikke standset, om den end havde lidt et haardt Stød. Hvad Spreng ikke havde havt Troens Frimodighed til at lide, skulde snart andre Troeshelte faa Naade til at gjennemgaa.

Denne begyndende Forfølgelse var dog ikke fremsprunget af Folket i Nederlandene. Folkets Stemning var snarere gunstig for Reformationen. Stundom lød dens Røst endog der, hvor man mindst kunde vente at finde Luthers Venner. Saaledes fortælles om en Herre af Ravenstein, at han engang ved Keiserens Taffel, da man talte om Luther, udbrød i de Ord: „Der er eet Kristenmenneske, som endelig efter firehundrede Aar er opstaaet, og ham vil Paven dræbe!" Og om Nederlandenes Statholderinde, Margarethe af Parma fortælles et lignende Udsagn. Da de lærde Doktorer i Løwen fremførte for hende sin Klage over, at Luther

ved sine Skrifter undergravede Kirken, spurgte hun dem: „Hvad er det for en Luther?“ Og da de svarede: „Aa det er en ulærd Munk“, saa sagde hun: „Nu vel, saa skriver da I mange Lærde mod den ene Ulærde; sikkerlig vil da hele Verden tro mere de mange Lærde end den ene Ulærde.“

Men mægtigere Uvenner reiste sig, og tyngre Skyer samlede sig snart over Reformationen baade i Tydskland og Nederlandene. Det „gudelige Liv“ skulde forfølges baade af Ypperstepræsterne og Pilatus igjen. Ildprøven var forhaanden.

Wormsediktet.

Den lutherske Reformationsbevægelse havde allerede fremkaldt den pavelige Banbulle af 15de Juni 1520. Dens Indhold var kortelig, at Luther var en Kjætter, at hans Skrifter skulde brændes, og han selv være under Bannet, saafremt han ikke inden 60 Dage tilbagekaldte sine Lærdomme. Den gjorde imidlertid ikke den Virkning, man havde ventet. Luther blev lige rolig i Wittenberg, skrev dristige Skrifter mod Bullen; og da man her og der virkelig efterkom Pavens Befaling og brændte Luthers Bøger, saa vovede Luther at svare med at brænde Pavens Bulle den 10de December 1520. Og der var endda ingen, som kunde krumme et Haar paa hans Hoved. Herrens Time var kommen til at frigjøre sin Menighed fra Pavetrældommen; og Bullen blev i Virkeligheden et magtesløst Vaaben mod det nye Liv, som var vakt.

Men den katholske Kirke kunde ikke saa let give tabt, og hvad Pavens aandelige Magt ikke kunde udrette, det maatte man forsøge at sætte igjennem ved Keiserens verdslige Sværd. Skulde Paven maatte lade det ustraffet, at hans Bulle blev brændt, saa maatte hans Rige være truet paa det farligste.

Tydskland havde netop faaet sin nye Keiser i Karl den femte. Hans Politik gjorde det ønskeligt at faa Religionsstriden i Tydskland dæmpet og derved komme i godt Forhold til Paven. Og det maatte være en underlig Magt, som skulde staa sig mod baade Pave og Keiser, naar disse tvende Verdens Stormagter slog sig sammen. Men for anden

Gang i Verdens Historie skulde det blive aabenbart, at det skrøbelige fra Herren er mægtigere end Menneskenes Styrke.

Keiser Karl sammenkaldte sin første Rigsdag for det tydske Rige i Worms allerede i Januar 1521. Der var den samme Hieronymus Aleander, som vi allerede have fundet i Løwen, tilstede som Pavens Udsending. Og hans Forlangende gik ud paa, at Luther, som allerede af Paven var dømt som Kjætter, skulde uden noget Forhør og uden nogen Adgang til at forsvare sig dømmes ogsaa af Rigsdagen. Det gik dog ikke. De tydske Stænder paa Rigsdagen havde selv altfor mange Klager mod Pavens Tyranni, til at de vilde gaa ind paa at dømme Luther uden at høre ham. Luther blev indstevnet for Rigsdagen, blev tilsagt Keiserens Beskyttelse og mødte frem. Freidig i Troen og vis paa, at Sagen var Herrens, traadte Luther frem i den stolte Forsamling; og hans rolige og faste Optræden gjorde paa de fleste et godt Indtryk, og medens hans Venner bleve mere tillidsfulde, voxede Bitterheden og Hadet hos Pavens Udsendinge og Venner. Keiseren maatte tage Parti, og han sluttede sig til Luthers Uvenner. Politik og Fanatisme slog sig sammen nu som før. Mange var de hemmelige Raad, som bleve oplagte, og de daarlige Midler, som bleve anvendte, førend man henimod Rigsdagens Slutning, den 26de Mai 1521, fik det sat igjennem, at Luther med alle hans Tilhængere blev erklæret i Rigets Akt ved det saakaldte Wormseredikt. Det var en forfærdelig Magt, som derved forenede sig med Paven forat knuse Reformationen. Der var nu i Sandhed samlet mod den lutherske Bevægelse alt, hvad der agtedes for Magt i Verden. Wormserediktet bestemte, at Ingen skulde under Straf for Majestætsforbrydelse og den høieste Rigets Fredløshed vove at huse eller herbergere Luther, at give ham Mad eller Drikke, eller Tilhold af hvad Art nævnes kan; men derimod skulde enhver, som kunde, voldelig fængsle og gribe ham. Mod alle hans Tilhængere og Velyndere skulde forfares paa samme Vis, deres Gods, rørligt og urørligt, være med Rette hjemfalden, til hvem som

tog det. Hans forgiftede Skrifter og Bøger, latinske og tydske, skulde opbrændes og tilintetgjøres, ligesaa alle Udtog og Afskrifter deraf, og skulde hver Mand i saa Henseende gaa de pavelige Commissærer trolig til Haande. Saa skulde og dette Edikt i al Fremtid være en ubrødelig Lov; og mod Overtræderne af disse Artikler skulde der handles i Medfør af de i den piinlige Ret fastsatte Bestemmelser, ifølge det, som der er bestemt om Bannet og Rigens Fredløshed. Hvorefter alle og enhver sig havde at rette.

Men det gik dog omvendt, af hvad der var tilsigtet. Ligesom den pavelige Banbulle og dens Opbrænden kun havde aabenbaret den pavelige Magts Svaghed, saaledes gav Wormsediktet Keisermagten i Tydskland et Stød, som den aldrig forvandt. Intetsteds i Tydskland kunde Ediktet gjennemføres i sin fulde Strenghed.

Nederlandene hørte ogsaa til Karl den femtes Rige, men havde intet med Tydskland at gjøre. Keiseren begik den Feil, at han uden videre gav Wormsediktet Lovskraft ogsaa der. Det var et Angreb paa Nederlandenes Selvstændighed, som altid gjennem sin Repræsentation havde havt Ret til at udtale sig om alle vigtigere Forordninger, før de blev Lov. Og dette Wormsedikt greb jo saaledes ind i den borgerlige og menneskelige Frihed, at der neppe kunde tænkes noget slemmere. De i „den pinlige Ret fastsatte Bestemmelser", som blev henvist til i Ediktet, gik ud paa at den, der overtraadte det, faldt under alle de kirkelige og borgerlige Straffe, som ere lagte paa haardnakket Kjætteri. Og disse vedrørte baade Ære, Liv og Gods, og var i det enkelte saaledes: at forat bevise Forbrydelsen var to Vidner nok, som af deres Pastor var erkjendte for gode Katholiker; Vidnerne skulde, for Angivelsen, faa Trediedelen af de skyldiges Gods; forresten behøvedes ingen Undersøgelse, man skred strax til Fuldbyrdelsen af Dødsstraffen, og skulde Mændene levende brændes, men Kvinderne levende begraves. Vilde nogen Dommer understaa sig til at formilde denne Straf, skulde han selv falde i Mistanke for Kjætteri. Ingen Fader skulde vove at

gaa i Forbøn for sin Søn, ingen Broder for sin Broder; og selv naar nogen ved sin Pastors Undervisning var bevæget til at opgive sit Kjætteri, skulde han alligevel lide Døden, men i saa Fald af Naade henrettes med Sværdet.

Saa rædsomme Bestemmelser maatte oprøre enhver. Og Forsigtigheden tilsagde derfor, at man ogsaa i Nederlandene udhalede Tiden for Ediktets Gjennemførelse. Men Aleander gav ikke op. Han frydede sig til at se Kjætternes Blod flyde, og han var utrættelig i sine Bestræbelser forat bevæge Statholderinden til at begynde det grusomme Værk. En Kjætterdomstol blev oprettet og Egmondt blev en af dens Medlemmer. Og den var ikke sen til at begynde sin Jagt efter Kjætterne. Først gik det ud over enkelte Personer, som havde vovet at vidne ganske svagt om den evangeliske Sandhed og tale vel om Luthers Gjerning som en Gjenoplivelse af Apostlernes Evangelieforkyndelse. Men man ilede med at komme til sit egentlige Maal, Udryddelsen af Augustinerklosteret i Antwerpen.

Henrik Voes og Johannes Esch.

Al Forfølgelse af det sande Troens Liv kan kun tjene til dets Vært og Bestyrkelse. Og Evangeliets Sag feirede ogsaa i Nederlandene stadigt nye Triumfer. Augustinerklosteret i Antwerpen var fremdeles Brændpunktet. Den forrige Prior, Jakob Spreng, havde man revet bort; men en ny ligesaa evangeliskfindet var bleven valgt i Lampert Thorn. Folket strømmede sammen i Klosterkirken forat høre Guds Ord. Man maatte udvide Kirken paa alle mulige Maader forat rumme Tilhørerne. Forfølgerne rasede, og Statholderinden gav endelig sit Bifald til et afgjørende Skridt, som skulde knuse den hele Bevægelse paa een Gang. I Oktober 1522 blev Klosteret lukket; alle Brødrene blev udjagede; kun de, som fornegtede Evangeliet, blev løsladte; de andre blev sat i Fængsel paa forskjellige Steder. Alle Klosterets Eiendomme og alt Husgeraad blev solgt ved offentlig Auktion, fordi det var vanhelliget af Kjættere. Medens

Folket stimlede sammen i Harme og Frygt, blev Klosterkirken lukket, dernæst blev den nedrevet og jevnet med Jorden. De Borgere, Mænd eller Kvinder, som vare mistænkte for lutherske Anskuelser, blev grebne og afstraffede.

Saaledes faldt Augustinerklosteret i Antwerpen; men Aanden var ikke udslukket. Mange var vel de, som fornegtede den evangeliske Sandhed; men flere, som for sin Troes Skyld blev førte fra Sted til Sted, holdt ikke alene selv ud, men udsendte ogsaa en Opmuntringsskrivelse til deres svagere Brødre og mindede dem om, at de, som for Sandhedens Skyld sætte Livet til, de bevare det evige Liv uskadt; men de, som af Frygt for Pinsler unddrage sig Legemets Død, de falde i den aandelige Død; og det var dog meget bedre ved Opofrelse af alt jordisk at vinde Ærens uforvisnelige Krans. Det var som et Varsel om, hvad de snart selv skulde lide; thi Martyriets Tornekrone blev snart sat paa deres Hoved.

Disse Kristi Stridsmænd og Seiervindere var Henrik Voes, Johannes Esch og Klosterforstanderen Lampert Thorn. De laa først i lang Tid i Fængsel og man anvendte alle mulige Midler forat bringe dem til at tilbagekalde. Der blev først forelagt dem tre Spørgsmaal til Besvarelse. Det første var: Hvad de troede? Derpaa svarede de alle: de kristelige Troesartikler, de bibelske Bøger og evangeliske Skrifter, ligesaa een, hellig, kristelig Kirke, men ikke den, som Kjætterdommeren troede paa. Dernæst spurgtes de, om de ogsaa troede paa Conciliernes og de gamle Fædres Bestemmelser? De svarede, at forsaavidt de stemmede overens med og ei strede mod den guddommelige Skrift, troede de ogsaa dem. For det tredie, om de troede, at de, som overtraadte Pavens og Fædrenes Bestemmelser, begik en fordømmelig Døds-Synd? De svarede, at de troede, at kun Guds Bud og Forbud kunde gjøre salig eller fordømme, men ingenlunde Menneskenes Love.

Man holdt fremdeles over den første af Munkene, Henrik Voes et særskilt Forhør, og forelagde ham en Mængde Spørgsmaal til Besvarelse. De Svar, han gave, vise med

stor Klarhed hans Troes Grundvold og hans evangeliske Erkjendelse. Han staar i Enfold og Ydmyghed som en stor, kristelig Karakter, hvis Hjerte og Øie er vendt mod de usynlige og evige Ting.

Hans Lærdomme ere de samme som Reformatorernes: at man af den hellige Skrift selv kunde prøve og erkjende, at hverken Paven eller nogen Prælat havde mere Magt eller Myndighed, end hvad der følger af Kristi Ords Tjeneste, at prædike dette Ord, og at føde og vogte Kristi Hjord;

at den romerske Biskop ingenlunde af vor Herre Kristus var i Apostelen Petrus's Person forordnet til en Statholder over alle Verdens Riger; thi Herren havde kun sat ham til at være Tjener og Husholder;

at den verdslige Øvrighed havde at byde og forbyde i de Ting, som alene angik Legemet og ei Samvittigheden, og at det var mod Guds Ord, naar Præsteskabet heri ei vilde være Keiseren og den verdslige Øvrighed underdanig;

at vor Herre Kristus virker i og ved Mennesket de gode Gjerninger, og at Mennesket hertil slet Intet gjør, uden at han taaler, at vor Herre Kristus virker i ham, som i et Redskab;

at alle evige Løfter, som et Menneske gjør, uden dertil at have Kristi Befaling i Ordet, vare gjorte uforsigtigen og uden Kundskab om den rette, kristelige Frihed, hvorfor de ikke heller vare bindende;

at i Alterens Sakramente sker ikke noget nyt Offer; thi Kristus var engang offret paa Korset; og at det var bedre ikke at unddrage Lægfolket, hvad Kristus har bestemt for alle i Nadveren, Brødet og Kalken;

at de rette Sakramenter var Daab, Nadver og Bod; men de øvrige fire*) kun almindelige Kirkeskikke, som ikke medførte nogen særegen Naade foruden den, som laa i Guds Ord, som ledsagede dem;

at alle Kristne havde et præsteligt Kald, men at Præste-

*) Den katholske Kirke lærte 7 Sakramenter.

dømmet dog var nødvendigt, om det end ikke var noget Sakrament.

I alle disse Stykker var hans Vidnesbyrd klart og bestemt, fordi det var grundet paa Ordet. Naar han savnede Ordets Grund og ikke tilfulde havde erkjendt Evangeliets Lære i et Punkt, saa tier han. Man spurgte ham, om der var nogen Skjærsild. Han svarer: „Det ved jeg ikke“. Om de Afdødes Forbøn kunde gavne de Levende; han svarer ligedan; — om man skulde paakalde de Hellige; han vil intet sige derom. Overalt hvor der spørges om Personer, er han bange for at sige mere, end hvad vi i Guds Ords Lys kan vidne om Herrens Tjenere paa Jorden. Han bekjender til Herrens Pris, at Luther har ført ham langt nærmere til Evangeliet end selv Augustin og Hieronymus, eller nogen anden af de gamle Fædre. Derfor siger han, at de, som forbyde Luthers Skrifter, de handle mod Guds Ord. Han vil, at man skal prøve Aanderne, om de ere af Gud, prøve al aandelig Gave og Profetie og beholde det bedste. — Da man spurgte ham, om han var forført af Luther, svarede han: „Ja, saaledes som vor Herre Kristus har forført sine Apostle“. Men da han blev spurgt, om han da troede, at Luther selv havde den Hellig-Aand, vil han intet svare. Mod sine Dommere, som plagede ham med mange Spørgsmaal, var han mild og overbærende. Han klagede kun over dette: „I have ikke handlet redelig med mig, mine Herrer, og ikke efter Evangeliets Anvisning“. Han bemærkede til Slutning, at „der intet Guds Ord var i eller hos de Herrer Dommere“. Forresten, sagde han, vil vel den Herre Kristus have Indseende med Sagen; sit Liv agtede han ringe, sin Sjæl befalede han til Gud.

Om de to andres Forhør have vi ikke nogen særskilt Beretning. Men Voes's Bekjendelse var ogsaa deres, og de beseglede den med sit Blod ligesom han.

Da man altsaa ikke kunde føre Fangerne „tilbage til Kirken“, som man altid udtrykte sig, blev de førte til Fængsel igjen i Brüssel og nøie forvarede. Derhen samlede

sig da den katholske Kirkes ypperste Mand i Nederlandene. Der kom fem af de mest ansete Professorer fra Løwen. Af andre lærde, geistlige Herrer var tilstede Hoogstraten, Egmondt, Godeskalk og flere med dem. Dog var man bange for Folket og holdt derfor det Hele saa hemmeligt som muligt. Alle vidste dog af Forberedelserne paa Torvet, at noget usædvanligt forestod. Men man vilde dog undgaa, at Fremmede skulde stimle sammen i Byen. Dagen før Mariæ Besøgelse, den første Juli 1523, saa man en stor Procession bevæge sig frem til Torvet. Folket strømmede sammen fra alle Kanter. Først kom Munkene af de tre Tiggerordener med deres Korsfaner prægtigt udsmykkede; de skulde feire sin Kirkes Triumf. Munkene omringede Pladsen; og paa den store Forhøining, som var opslaaet foran Raadhuset; tog nu Kirkens høie Herrer sine bestemte Pladse. Først satte Doktorerne i den hellige Skrift sig; dernæst Abbederne med sine høie Huer og lange Stave, besatte med funklende Ædelstene; derpaa forskjellige andre. Tilsidst kom ogsaa Kristi fattige, usle Vidner, og først blandt dem Henrik Voes. Det var den ellevte Time, da han førtes frem over Torvet. Hele Folket saa med spændt Opmærksomhed paa den unge Mand, da han i Præstedragt knælede for Alteret, som var opreist midt paa Platformen. Thi hans hele Fremtræden bar ikke Vidnesbyrd om, at han var dømt, snarere saa han ud, som om han dømte sine Modstandere, da han mødte frem uforfærdet i Troens Rustning. Bag ham stod en Franciskanermunk og holdt en Prædiken, som varede en fuld Time. En Biskop forrettede de Ceremonier, som vare brugelige, naar Præstevielsen toges tilbage; og en Præst, som stod hos, afførte ham de præstelige Klæder. I al denne Tid blev Voes i den samme Stilling. Hans Ansigts-Miner vare rolige og ydmyge, saaat man kunde skjønne, at han ikke alene var uden Frygt for Døden, men ogsaa var behersket af Sagtmodigheds Aand. Hans Opførsel var som en Mands, der er hensunken i inderlig Bøn og Betragtning af himmelske Ting. Bød

man ham noget, adlød han uden at vægre sig; thi, sagde han, han vilde være lydig til Døden.

Da Voes havde undergaaet denne Behandling, traadte han ned af Forhøiningen, men vendte snart tilbage i Lægmandsdragt. Imens bleve de to andre, Johannes Esch og Lampert Thorn førte frem. Folket skjønnede, at de var ældre Mænd, thi de var skjæggede; men ellers var der i deres Fremtræden den samme Bestandighed og Frimodighed at se og kjende. De blev underkastede den samme Behandling og beredte til Martyrdøden. Præstedragten blev afført dem til Vidnesbyrd om, at de var uværdige til at være Kristi Ords Tjenere, og i Lægmandsdragt blev de paanyt fremstillede for Folket. Den ene af dem, Lampert Thorn blev ført tilbage til Fængslet, da han havde udbedet sig nogle Dages Betænkningstid. De to andre Henrik Voes og Johannes Esch førtes til Baalet, som var reist midt paa Torvet. Ingen Dom blev oplæst for dem, som dog ellers var brugeligt ved enhver Henrettelse. Selv afførte de sig sine Klæder. Da traadte endnu en Gang Inqvisitoren Hoogstraten frem blandt Mængden og sagde, at han havde Magt til at løslade dem, om de tilbagekaldte sine Vildfarelser. Men den ene af dem svarede: „Det er Pilatus's Ord, du bruger, og jeg siger dig, du skulde ingen Magt have over mig, hvis den ikke var given dig ovenfra.“ Og alle de Ord, man endnu hørte fra dem, bar Vidnesbyrd om et fromt og gudeligt Sind, som talte af Mennesker, der glædede sig til at fare herfra og være med Kristo. De vidnede standhaftigt, at de døde i Troen paa Frelseren, at de troede een, hellig, almindelig Kirke, og at de længe havde begjæret at se den Dag, som nu var oprunden for dem. En af de omstaaende mente, at de skulde dog ikke rose sig selv; Voes svarede: „Det være langt fra mig at rose mig af andet end Kristi Kors.“ Og da en anden formanede ham til at have Gud for Øie, svarede han: „Jeg er vis paa at have ham i Hjertet“.

De stode nu ved Pælene i Baalet, ganske afklædte paa de „arme Synderes“ Dragt nær, som man kaldte det. Den

ene var iført en gul, den anden en sort Skjorte. Man havde ikke nødigt at binde dem til Pælene, thi de omfattede dem selv. Det varede længe, før Ilden rigtigt blussede op; ingen veed, om det var gjort med Hensigt, eller det skede ved en Hændelse. De saa Røgen over sig; naar de rettede Øiet opad; dog bleve de ingenlunde forsagte, men tvertimod mere trøstige, og de voxede i Herrens Kraft; jo nærmere de kom Maalet. Fire Skriftefædre, som var givne dem til Beredelse for den sidste Strid, blev selv saa overvældede i dette Øieblik, at de brast i Graad; men Henrik og Johannes sagde, at de skulde ikke græde over dem, men over sin egen Synd, og over at Retfærdigheden saaledes blev forfulgt. Siden forsøgte Skriftefædrene at true dem og i selve Dødens Stund at lægge Tvivl i Martyrernes Hjerte ved at sige, at dersom de nu ikke omvendte sig, maatte de ufeilbarlig fare til Helvede. Men de svarede, at de vilde nu dø som gode Kristne for den evangeliske Sandheds Skyld.

Saa kom deres sidste Forløsningsstund. Røgen steg høit mod Himlen; Luen fulgte efter. En af dem ytrede, at det syntes ham, at man lagde Roser under hans Fødder. Derpaa bad de begge med høi Røst Troens Artikler, og istemte den gamle Salme: „O store Gud, vi love dig". Da Luerne omspændte dem, paakaldte de Jesu Navn og raabte de Ord: „Herre Jesu, Davids Søn, forbarm dig over mig!" Snart slog Ilden sammen over dem, — de vare i Guds Haand.

Om den tredie, Lampert Thorn, som blev tilbage i Fængslet, vide vi kun, at ogsaa han vandt frem til fuld Frimodighed. Han fornegtede intet, han tilbagekaldte intet; og kort Tid efter blev han kvalt i Fængslet og samledes med de forud hjemgangne Martyrer.

Hele Brüssel var ved denne Begivenhed bragt i Oprør. Forbitrelse greb Sindene over den skjændige Fremfærd; Hjerterne rystedes dybt ved at være Vidne til et ægte, kristeligt Martyrium. Egmondt, som havde gjort alt forat faa Baalet tændt, begyndte at skjælve. Man maatte gjøre noget forat

berolige Folkestemningen. Men det var plumpe Midler, man greb til i sin Frygt. Dagen efter Henrettelsen stod en Franciskanermunk op og prædikede for Folket, at de maatte dog forstaa, at hine Mænd vare døde for det „lutherske Kjætteris" Skyld. Men forat ingen skulde tro, at det var denne Lære, som gjorde dem frimodige i Døden, lagde han til, at han havde hørt, at de paa det Sidste havde tilbagekaldt Vildfarelsen, og det var skeet paa Jomfru Marias Forbøn. Det samme søgte ogsaa Egmondt nogle Dage efter at indbilde Folket i Løwen, hvor han i en Prædiken sagde, at han havde faaet Brev om, at de to Kjættere hav e omvendt sig paa Baalet. Men denne Løgn kvaltes af Vidner, som havde været Redskaber til Henrettelsen. Man spurgte Bøddelen, om han havde hørt noget Ord af dem, der tydede paa nogen Anger og Fortrydelse; men han svarede tørt: „Ikke et eneste." Og Kantsleren af Brabant vidnede, at han havde seet mange føres til Skafottet; men han havde aldrig seet en saadan Henrettelse. Det blev Dag for Dag værre med Kjætteriet; og især i Brüssel vandt den lutherske Lære fra nu af ret Indgang. Hvad man tænkte skulde være Enden, blev først Begyndelsen til en kraftig Bevægelse.

Luther saa dette, og det fyldte hans Hjerte med Pris til Herren, at Vidnesbyrdet saaledes atter var bleven beseglet med Blod. Han skrev i disse Dage et Sendebrev til de menige Kristne i Holland, Brabant og Flandern; og hans Hjerte bryder ud i Lov og Tak i dette Trøstebrev, hvormed han vederkvægede de forfulgtes Aand. Han forstod rettelig at vurdere Martyriets Betydning for Kirkens Vækst og Troens Formerelse, og hans Ord bær tydeligt Vidnesbyrd derom:

„Lov og Tak være al Barmhjertigheds Fader, som i denne Tid atter lader os se sit forunderlige Lys, hvilket hidtil har været forborgent for vore Synders Skyld, saa vi vare underkastede Mørkets gruelige Magt og fore skammelig vild, idet vi tjente Antikristen. Men se, nu er Tiden atter kommen, at vi høre Turtelduens Røst og Blomsterne fremspire i vort Land (Høis. 2, 11. 12).

Hvilken Glæde, kjæreste Brødre, at I ei alene er blevne delagtige deri, men er blevne blandt de første, saaat vi have oplevet saadan Fryd og Glæde af Eder. Thi Eder er det givet for al Verden, ei alene at høre Evangeliet, men ogsaa at være de første, som nu for Kristi Skyld lide Skam og Skade, Angst og Nød, Fængsel og Dødsfare, og er nu blevne saa fulde af Kraft og Frugt, at I have stadfæstet og vandet det med Eders eget Blod. Thi hos Eder har de to ædle Kristi Klenodier, Henrik og Johannes i Brüssel, endog ikke agtet sit Liv for dyrebart, til dermed at prise Kristus og hans Ord.

O, hvor skjændigt er de to Sjæle henrettede; men hvor herligt vil de i evig Glæde komme igjen med Kristo og dømme ret, dømme dem, af hvilke de nu med Urette er dømte. Ak, hvor ringe en Ting er det dog at blive skjændet og dødet af Verden, for dem nemlig, som vide, at deres Blod er kostbart og deres Død er dyrebar for Guds Øine (Ps. 9, 13—72, 14—116, 15.) Thi hvad er Verden imod Gud!

Med hvilken Lyst og Fryd har ikke alle Engle seet paa disse to Sjæle! Hvor gjerne har ikke Ilden villet hjælpe dem fra dette syndige til det evige Liv, fra denne Forsmædelse til den evige Herlighed! Gud være lovet og signet i Evighed, at vi har oplevet at se og høre rette Hellige og sande Martyrer, vi, som hidtil har ophøiet og tilbedt saa mange falske Hellige!

Vi er hidtil ei agte værdige til at blive Kristo et saadant dyrebart, helligt Offer, endog flere Lemmer af vor Menighed ei have været eller endnu ere uden Forfølgelse.

Derfor, mine kjæreste, være trøstige og glade i Kristo; lad os prise hans store Tegn og Undere, som han har begyndt at gjøre iblandt os. Han har stillet frem for vore Øine nye, levende Exempler paa hans Liv. Vi se, Tiden er nu kommen, at Guds Rige ei skal bestaa i Ord, men i Kraft.

Her lærer man, hvad det Ord betyder: „Værer glade i Trængsel" (Rom. 12, 12), og det: „Kun en liden Stund

har jeg forladt dig; men med en evig Barmhjertighed antager jeg dig" (Jes. 54, 7), og det: „Jeg er med ham i Nøden; jeg vil udfri ham og sætte ham til Ære; thi han har erkjendt mit Navn" (Ps. 14, 15). Fordi vi da have saadan trøstelig Forjættelse, saa lader os fornye vort Hjerte, være ved godt Mod, og med Glæde lade os offre for Herren. Han har sagt det, og han vil ikke lyve: „Alle Eders Hovedhaar ere talte" (Matth. 10, 30).

Og omend Modstanderne vil udskrige disse Hellige for Hussiter, Wicklefiter, Lutherske, og vil rose sig af deres Mord, saa skal det dog ikke forarge, men meget mere bestyrke os. Thi Kristi Kors maa have Smædere. Men vor Dommer er ei langt bort, og han vil dømme en anden Dom. Det vide vi og ere visse derpaa.

Beder for os kjære Brødre, og med hverandre, at vi maa række hinanden trofaste Hænder, og alle i een Aand holde fast ved den Herre Jesus Kristus, som selv vil styrke og fuldelig berede Eder til sit hellige Navns Ære! Ham være Pris og Lov og Tak hos Eder og hos al Skabningen i Evighed! Amen!"

Saaledes skrev Luther ved denne første, blodige Forfølgelse, som han var Vidne til. Og hans Ord og Betragtning af de Kristnes Lidelser blive sande og staa ved Magt, saa længe der er lidende og stridende Kristne i Verden. Og om vi ikke i vore Dage opleve den blodige Forfølgelse, saa fuldbyrdes dog endnu de samme Lidelser paa alle dem, som ville leve gudeligen i den Herre Jesus Kristus. Og endnu opfyldes de profetiske Ord om Martyriets Kraft i Guds Riges Kamp paa Jorden, som Luther sang i den liflige Salme, som han digtede over de tvende Troeshelte Henrik og Johannes:

„Den Gjerning brænder dem nu paa Sind,
den var ikke af de smukke,
og Rygtet, som gaar for Veir og Vind,
det vilde de helst udslukke.

Dem bider Skammen i Hjerterod,
det klage de deres Lige,
dog monne Guds Aand dem vidne mod,
og Abels Blod monne skrige,
og Kain for Gud anklage.

Nu kan den Aske ei ligge stil,
hun støver i alle Lande;
lad bryde og brænde, saa fort de vil,
'il Skamme saa skal de stande!
For Guds Ord stiger af Baal og Brand
med stærke Vinger og unge,
nu løber det baade om Land og Strand
paa Gamles og Unges Tunge,
som Fugle i Lunden sjunge.

En fri Menighed.*

(Fortsat fra 1ste Hefte 1879.)

Er det let at organisere og inkorporere en Menighed, saa er det isandhed ingen let Sag for en fri Menighed at udvikles og gaa frem som en sand Herrens Brud. Der vil her

Formel for Inkorporation.*

"Know all men by these presents that the undersigned (her indsættes Trustee'ernes Navne)

and those who are or may become associated with them for the purpose herein specified, have organized themselves into a religious society of the Evangelical Lutheran Church, in the Town or City of ___________ in the County of ___________ and the State of ___________ with the following articles of incorporation, to wit:

1) The name of this society shall be: The Norwegian (and Danish) Evangelical Lutheran (Navnet)

2) This society shall be organized for religious, charitable and educational purposes only.

3) The member of trustees shall be ___________.

4) The undersigners of this act of incorporation shall be the "Board of Trustees" of this society for its first year of existence.

til to Ting, som Kjød og Blod hverken kan give eller synes om: Den rette Aand og den rette Orden; „jeg glæder mig, idet jeg ser eders Orden og Fastheden af eders Tro paa Kristus“, skriver Apostelen Paulus til Kollossenserne; der vil til, at Menigheden bliver Staden paa Bjerget, et Lys i Mørket, et Salt i Verden; der vil trænges en Udnyttelse af alle Gaver i Menigheden, at hver bærer sin Byrde, at hver bærer sin Sten til at opbygge det levende Tempel. Der falder saamange, saa ansvarsfulde og hellige Forpligtelser i Menighedens Lod udad og indad, at naar hver enkelt ser hen til sin Afmagt og Uformuenhed, saa maa han skjelve for det tunge Ansvar der hviler paa et Me-

---

5) The private property of the trustees of this corporation shall be exempt of liability for corporate debt.

In witness whereof we the undersigned have hereunto placed our hands and seals this ________ day of
A. D. 18____

In presence of
(to Vidner).

seal
seal
seal
seal
seal
seal

*) State of ________ }
County } s. s.

Be it remembered that on this __________ day of __________
A. D. 18 _____ personally appeared before me the above named:

____

to me well known to be the persons who executed the foregoing instrument and acknowledged that they executed the same freely and voluntariliy for the use and purpose therin mentioned.

Justice of the peace
or
Notary public.

---

*) Dokumentet maa blive underskrevet i Nærværelse af en "Justice of the peace" eller "Notary public" og 2 Vidner.

nighedslem og med helligt Alvor komme ihu, at „dersom Herren ikke bygger Huset, saa arbeide de forgjæves, som bygge derpaa“; men og i Ydmyghed trøste sig med de Ord: „Af Spedes og Umyndiges Mund har du beredt dig en Magt“.

At bringe den rette Aand og den rette Orden i denne Mangfoldighed af Gjøremaal, Arbeide og Forpligtelser, der paaviler Menigheden, det er Frikirkens vanskeligste Opgave. Ofte er der noksaa god Orden, uden den rette Aand; undertiden er der Gudfrygtigheds Aand uden Agtelse for den rette Orden; i begge Tilfælde er det Ulivsskade for Menigheden. At forene disse to: den rette Aand og den rette Orden i Menighedens Selvopbyggelsesarbeide, det har været den norske Frikirkes Stræv i de snart 40 Aar, den har været i Amerika. Og Herren være Lov, det kan ikke nægtes, at den omend langsomt, dog med Sikkerhed har gjort Skridt fremad i den gode Retning.

I Norges Statskirke er Menighedsarbeidet fordelt paa Præsten, Staten, Kommunen og Private. Menigheden har hverken Arbeide eller Ansvar; og det er i mange Maader behageligt for Kjød og Blod. Vi ere opdragne under saadanne Forholde; vi har fra Barnsben indsuget den Tanke, at Me-

---

Inkorporationsformelen lyder i norsk Oversættelse omtrent som følger:

"Være det herved vitterligt, at undertegnede (her følger alle Underskrifter)

____

____

og alle som have forenet sig og maatte komme at forene sig med dem for de i nærværende Dokument nærmere bestemte Formaal, have sluttet sig sammen til en Menighed af den evangeliske lutherske Bekjendelse i ________ Township ____________ County i Staten ____________ med følgende Inkorporationsartikler:

1) Denne Menigheds Navn er: ____________________

2) Menighedens Formaal er alene den gjensidige Opbyggelse i Gudsfrygt, kristelig Velgjørenhed og Børneundervisning.

3) Kirkeværgernes (Trustee'ernes) Antal skal være __________

4) Underskriverne af disse Inkorporationsartikler skal være Menighedens Trustees for det 1ste Aar.

nigheden og Kirken er noget som væsentlig kommer Præsten ved. Hvad Under, om der endnu hænger meget igjen af denne Anskuelse! hvad Under om der endnu findes Menigheder og Menighedslemmer der har saare liden Bevidsthed om det hellige Ansvar for Gud, der hviler paa hver enkelt for hvorledes Menigheden styres og opbygges!

Men en stor Forskjel er dog mellem Amerika og Norge: enhver Menighed i vor Frikirke er nødt til at gjøre mange Ting, som de var fritagne for i Statskirken; de maa selv bygge Kirke og selv kalde Præst om de vil have nogen; og paa Grundlag af saadanne og andre nødvendige og uundgaaelige Ting, er det at det ene Arbeide efter det andet, den ene Pligt efter den anden har fremstillet sig for Menighederne, nogensteds mer, nogensteds mindre, indtil under Guds levende Aands Virksomhed en sand Frikirke efterhaanden har udviklet sig iblandt vort Folk, med al den Kamp og Trængsel, men ogsaa med al den Velsignelse og Frugt, der fra den første Tid har mærket Guds Kirke.

---

5) Menighedens Trustees er ikke med sin private Eiendom ansvarlige for Menighedens Gjæld.

Til Bekræftelse herpaa have vi undertegnede sat vore Navn og Segl, Dato og Aarstal.

Til Vitterlighed

Segl
Segl
Segl
Segl
Segl
Segl

Staten ________ }
County } s. s.

Være det vitterligt, at (Dato og Aar) fremmødte personlig for mig de ovennævnte Personer (Navnene gjentages)

____

____

mig vel bekjendte som de Mænd, der have underskrevet ovenanførte Dokument, og erklærede, at de havde gjort dette af fri Villie uden Tvang for de deri nævnte Øiemed.

____
Justice of the peace
eller
Notary public.

Vi staar endnu tilbage og fattes i alle Ting, fremfor alt med Hensyn til den rette Helligheds Aand; men han som har begyndt den gode Gjerning vil ogsaa fuldkomme den til Menighedens Velsignelse.

Menighedsmöder.

Hos os lyder Konstitutionen saaledes, at „Menighedens Myndighed og Ret i dets egne Anliggender udøves paa Menighedsmøder, der bestaa af de stemmeberettigede og hvis Beslutninger ere gyldige naar Menighedsmødet paa lovlig Maade er sammenkaldt, hvilket da er Tilfælde naar det ved den offentlige Gudstjeneste paa to forudgaaende Søndage er tillyst enten af Præsten eller Kirkeraadets valgte Formand".

Denne Bestemmelse har til Hensigt at bringe ethvert Menighedsmøde til den videst mulige Kundskab i Menigheden, og forhindre at hastige og uoverlagte Beslutninger fattes af et ihast sammenkaldt Menighedsmøde. Det er derfor ogsaa i Bilovene tillagt, at Mødets Forhandlingsgjenstande saavidt muligt bør forud bekjendtgjøres. Det hænder ikke sjeldent hist og her omkring, at Menighedsmøder udenvidere sammenkaldes umiddelbart efter en Gudstjeneste uden foregaaende Bekjendtgjørelse; og under saadanne Omstændigheder har ofte været fattet Beslutninger, der er blevne Kilde til Rivninger og Forargelser i Menigheden. Saadant bør derfor undgaaes.

For paa den anden Side at forhindre, at vigtige Sager, enten paa Grund af Præstens eller Menighedsraadets Ligegyldighed eller Vrangvillighed — om noget saadant nogensinde skulde hænde, — skal i det uendelige udsættes eller udhales, er det hos os Lov, at naar 5 stemmeberettigede Medlemmer fordrer Menighedsmøde afholdt, saa skal det af Vedkommende tillyses.

Intet er imidlertid sikrere Middel mod Forvirring og Ugreie, end en fast og stadig Orden, og det er derfor en Bestemmelse i vor Menighed, ikke alene, at der hvert Aar inden Udgangen af Januar holdes Aarsmøde til Valg af Embeds-

mænd, Opgjør af Regnskaber o. s. v., men at der ogsaa den sidste Onsdag i hver Maaned afholdes Menighedsmøde der paa vanlig Maade tillyses. Det tror jeg har bidraget meget til at bringe alle Behandlingsspørgsmaal i et roligt og sikkert Gjenge. Paa Landet vil det maaske, især til enkelte Tider af Aaret, være mindre praktisk at holde maanedlige Menighedsmøder; men det var dog sikkert gavnligt at have Menighedsmøder til visse bestemte Tider af Aaret enten hyppigere eller sjeldnere end hver Maaned.

Hos os regner vi Præsten som selvskreven Formand i Menighedsmødet, om han er tilstede; ellers vælger Mødet sin egen Formand, hvilket baade under min og de andre Præsters Embedstid ikke sjeldent hændte. Undertiden har det indtruffet, at Præsten af Hensyn til en enkelt Sag, som f. Ex. ved Præstevalg eller af andre Grunde har trukket sig tilbage for at lade Forhandlingerne lede af nogen anden.

Menighedsmødets Ret bestemmes ved vor Konstitution saaledes:

1) At vælge Menighedens Embedsmænd.

2) At vedtage saadanne Love og Bestemmelser for Menigheden, som det finder at være til dens Gavn og Opbyggelse og som ikke strider mod Konstitutionen.

3) At bestemme om Salmebøger, Lærebøger o. s. v.

4) At fastsætte Menighedens Udgifter og bestemme, hvorledes de nødvendige Midler til sammes Dækkelse skal tilveiebringes.

5) At bestemme om Optagelse i Menigheden og Udelukkelse af samme, hvortil Menighedsraadet indstiller.

Der foreligger saaledes for Menighedsmøderen mange og vigtige Gjøremaal, som der visselig baade behøves Tid for at overveie, og en fast Orden for med Sikkerhed at sætte i Værk. Især er Aarsmødet aldeles overlæsset med Forretninger, og som jeg ved, at det endnu gaar for sig i mange Menigheder, saa gik det ogsaa her, at Aarsmødet maatte ajournere fra Aften til Aften i længere Tid. Efterhaanden udviklede der sig ogsaa heri en bestemt Orden,

som nu er fastslaaet ved Bilove og som bevirker, at Aarsmødet neppe udstrækkes over mer end to Sessioner; den sidste Session er nødvendig, fordi de udnævnte Revisionskomiteer maa have nogen Tid til at gjennemgaa Regnskaberne, hvorefter de af Menigheden desideres. Og det kan med samme tillægges som vor Erfaring, at Menighederne kan aldrig være forsigtige eller nøiagtige nok i sine Pengesager.

Vi modtager ved Aarsmødet en Indberetning fra Præsten og Menighedsraadet tilsammen om Menighedens aandelige Fremgang og Tilstand i Aarets Løb, ligesaa fra Board of Trustees om Menighedens timelige Anliggender og endelig fra Søndagsskolens Superintendent. Menighedslemmerne faar derved et klart Overblik over Menighedens Tilstand i alle Henseender og sættes derved bedre istand til at gjøre op sin Mening om hvad der rettelig bør gjøres.

Valget af de mange Embedsmænd, Deacons, Trustees, Sekretær, Klokker, Organist, Søndagsskolesuperintendenter o. s. v., gaar ganske hurtigt fra Haanden, saasom det for de flestes Vedkommende sker ved Stemmesedler, en Fremgangsmaade, der baade er rask og sikker og saameget som muligt burde benyttes ved alle Valg i Menigheden. Den hastige Afstemning med ja og nei, hvor en større Mængde af de stemmeberettigede ofte tier ganske stille, lægger formeget Ansvarlighed over paa Formanden til at en retsindig Forhandlingsleder ikke ofte ved sikrere Midler skulde søge Menighedens Stemning klarere udtalt.

At alle Menighedsmøder begyndes og helliges ved Gudsords Læsning eller Bøn og Sang, er noget saa uadskilleligt fra en Menigheds sande Væsen, at jeg aldrig skal glemme hvilket smerteligt Indtryk det gjorde paa mig, at se det undladt i en Menighed, ved hvis Møde jeg engang havde Anledning at være tilstede. Jeg faar dog tro, at det i vort Samfund ialtfald ikke ofte forsømmes. Der er i en Frimenigheds mangeartede Arbeide, saamange Ting der vil drage Opmærksomheden fra „det ene Fornødne“ og gjøre Arbeidet ganske verdsligt, at Guds Børn aldrig kan være nok paa Vagt mod

dette. Det gjelder ogsaa her ikke alene den „rette Orden“ men ogsaa den „rette Aand“. Og Forglemmelsen deraf gaar undertiden saavidt, at jeg hist og her har seet Tobaksrøgning i Guds Hus før eller efter Mødet. Saadant usømmeligt Væsen tror jeg dog vist vil forsvinde fra vore Menigheder efterhaanden som en sand Kristi Aand faar gjennemsyre det hele.

Präst og Prästevalg.

Det er neppe me..et at undres over at Forholdet mellem Præst og Menighed i Frikirken, bliver, fornemmeligt fra et statskirkeligt Standpunkt, betragtet med nogen Mistillid. Hvorledes faar Præsten sin Løn? Hvorledes kan han vide om han ikke en vakker Dag blir afskediget? Hvorledes kan han gjennemføre de Forholdsregler han anser nødvendige, naar Menighedsmødet har den høieste Myndighed? Maa han ikke ved Smisken og Smiger søge at holde sig tilvens med alle, for at faa sin Løn og holde sig i Embedet? Maa han ikke søge at blive Herre i Menigheden, for at kunne styre og lede Menigheden? Er han ikke aldeles forlegen, dersom det er overladt til Menighederne at kalde Præst? Dersom en Menighed ikke længer ønsker ham, hvorl-des skal han da komme ind i en anden?

Disse og tusinde lignende Spørgsmaal kan gjøres; somme er lette, andre saare vanskelige at besvare. Et Spørgsmaal som dette: „Hvorledes faar Præsten sin Løn i en Frimenighed?“ der engang blev gjort af en ængstelig Statskirkemand, der var bleven Præst i Amerika, kan visselig hverken rigtigere eller mer fortjent besvares, end ved en svensk amerikansk Frikirkepræsts djærve Ytring: „Säg sanningen, saa faar du løn!“

Men med Hensyn til dem alle i Almindelighed maa det indrømmes, at ogsaa „Frikirken“ har sine store Betænkeligheder. Det vilde ikke være ret at holde den frem for en Statskirke, som om alt var Lys. Det forholder sig her nogenlunde som med det at blive en Kristen. Dertil hører vist-

nok Salighed og Glæde, efterdi „der er ingen Fordømmelse for dem, som ere i Jesu Kristo“, men dermed følger ogsaa en anden, derfra uadskillelig Ting, nemlig Kors, og Kamp og Trængsel, eller, „at vandre i Jesu Kristi Fodspor“, som skrevet staar: „Guds Arvinger men Kristi Medarvinger, saafremt vi lide med ham, for at vi ogsaa skulle forherliges med ham“. (Rom. 8. 17.)

Der er ingensomhelst Tvivl om at det er meget behageligere og roligere og sikrere i en Statskirke, eller ethvert Kirkesamfund, der er ordnet efter dens Principer; for os er det kun Spørgsmaalet: „er det ogsaa Sandhed?“ Og som der staar: „Ve eder, naar alle tale vel om eder!“ saa kan det vel siges: „Ve eder, om alt er bare Ro iblandt eder“. Vi tror, at al den Splid og Kamp og Nød som findes i enhver Frikirke, er et Afbillede af den Nød og Kamp og Strid, der finder Sted mellem Kjød og Aand hos et Guds Barn. Satan plager ikke den han alt har ieie; men dersom nogen hører Herren til, saa sætter han sine Kræfter i Bevægelse, for at bringe den opreiste til at falde; og dersom han falder, bliver hans Fald stort. Derfor findes vist ogsaa større Misbrug og større Synder Sted indenfor Frikirken end i Statskirken; og det Ord „vaager!“ der i Statskirken kun kan have Hensyn til den enkelte, det gjælder i Frikirken i allerhøieste Forstand selve Menigheden. „Bliv vaagen og styrk det øvrige, som vil dø!“ hvo som har Øren høre, hvad Aanden siger til Menighederne!“ (Aab. 3. 2—6.)

Det er imidlertid ikke her Stedet at give nogen theoretisk Udvikling enten af Præstens Ret eller Menighedens Ret. Vi vil kun give en praktisk Udsigt over, hvorledes det gaar for sig iblandt os. Saameget vil vi villigen medgive, at der i den norske Frikirke er begaaet store Synder og Uretfærdigheder baade fra Præsternes Side og fra Menighedernes Side. Men saameget vil vi ogsaa gjøre Fordring paa, at hvis Præsten har sin Ret fordi han er „Guds Tjener“, saa har Menigheden sin Ret, fordi den er „Kristi Legeme“.

Med Hensyn til Præstens Forhold i det enkelte, saa vil

et og andet komme frem under Fremstillingen af „Menighedens Liv og Arbeide“, baade at der er Farer og at de ved Guds Naade kan overvindes.

Her blir nærmest Tale om Menigheden, forsaavidt den maa have Embedet iblandt sig, eller Menighedens Forhold til Præstevalg.

Menighedens Konstitution gaar ud fra, at dersom Embedet ikke kan være uden Menighed, saa kan heller ikke Menigheden være uden Embedet, saa at det er Menighedens Pligt, saa snart den ingen Præst har, at kalde en saadan.

Dernæst forudsættes der, at Menigheden er den eneste Autoritet, der har Ret til at kalde Præst, og at dette er en af dens dyreste og helligste Rettigheder, som den ikke uden Skade for sit eget Liv kan overdrage til andre, og som den for det enkelte Tilfælde kun i yderste Nødsfald bør lade udføre ved en anden. I Virkeligheden er der intet udtrykkeligere Mærke for en Frimenighed end „Kaldsretten“.

Vi behøver derfor neppe lægge til, at „Kaldsrettens“ regelmæssige Overdragelse til et Kirkeraad eller nogen anden Autoritet, er et Saar i Menighedens inderste Livsnerve, der vil udtømme Menigheden for dens Frihedsliv, selv om de udvortes Former bevares.

Men vi vil ikke tilbageholde, at en afgaaende Præsts Fordring paa Ret eller Pligt til at bestemme, eller sikre sig sin Eftermand, og endnu værre, den Sjakring og Bytting af Menigheder, der undertiden med alslags „Fixing“ og Fernisering finder Sted Præst og Præst imellem, kun er en af Frimenighedernes allerstørste og forfærdeligste Farer.

I Tilfælde af Præstevalg byder vor Konstitution at Menighedsmøde for dette Øiemed skal tillyses paa vanligt Vis paa to forudgaaende Søndage med Oplysning om Forhandlingsgjenstand.

Ethvert Menighedslem kan nominere eller opnævne en Kandidat; Almindelighed samtaler man om Kandidaterne og søger de Oplysninger man kan. Men Valget foregaar ved Stemmesedler, hvorunder hver Stemmeberettiget sætter sit

fulde Navn. For at det skal være lovligt Valg behøves to Trediedele af de tilstedeværende stemmeberettigede Medlemmer.

At sætte sit Navn under Stemmeseddelen er naturligvis ikke nødvendigt, forudsat, at man paa anden Maade kan sikre sig, at ingen uvedkommende stemmer med. Men at benytte Stemmesedler ved ethvert Præstevalg tør ansees uomgjengeligt nødvendigt.

Valg af Præst ved „ja" og „nei" eller Akklamation har, hvor jeg har seet det, gjort Indtryk af en sørgelig Letsindighed eller Vanvyrsel for Menigheden og dens Ret.

Naar Præsten er valgt, paaligger det Menighedens Deakons at tilstille ham i Menighedens Navn Kaldsbrev efter følgende af det theologiske Fakultet udarbeidede Formel:

I Navnet Faderens, Sønnens og den Hellig Aands! Amen.

Ifølge N. N. norsk (dansk) ev. luth. Menigheds Beslutning fattet paa ordentligt Menighedsmøde N. N. Dag N. N. Maaned N. N. Aar, kalde vi Undertegnede paa Menighedens Vegne Dem herved til N. N. Menigheds Præst og Sjælesørger.

Som saadan kræve vi af dem:

1. At De offentlig og privat lærer Guds Ord purt og rent af den hellige Skrift og i Overensstemmelse med vor luth. Kirkes Symboler.
2. At De offentlig og privat fører en saadan Vandel, som er det hellige Embede og Ordets Tjener værdig.
3. At De flittigen besøger Menighedens Syge, Fattige og Nødlidende og, saavidt Deres Kalds øvrige Pligter tillader det, varetager Ungdommens Undervisning i Kristendoms-Kundskab.
4. At De i Et og Alt holder Dem denne Menigheds lovligt vedtagne Konstitution, Regler og Vedtægter efterrettelig.
5. At De, forsaavidt og saalænge som Menigheden ikke anderledes maatte bestemme, er et Medlem af „Konferentsen for den n. d. ev. luth. Kirke i Amerika."

Paa Menighedens Vegne love og forpligte vi os paa vor Side herved til:

1. At vi som en kristelig Menighed ville agte Dem som det offentlige Lære-Embedes Indehaver i Menigheden og være dem som saadan hørige og lydige efter Guds Ord og vor Menigheds Konstitution, Vedtægt og Regler.
2. At vi, saavel Menighedens kaldte Weldste som dens øvrige Lemmer, ville efter Kald, Evne og Leilighed staa Dem bi med Raad og Daad til Embedets Udøvelse, kirkelig Ordens Opretholdelse og gavnlig Tugts Anvendelse i Menigheden.
3. At vi, som det sømmer sig en kristelig Menighed, ville dele allehaande Godt med den, som os underviser, og forpligte vi os derfor til (foruden fri Bolig) at betale Dem N. N. Dollars i fast Løn, tilligemed 3 aarlige Høitidsoffere og Indtægterne af aksidentelle Forretninger.

Alt dette kræve og love vi herved paa N. N. Menigheds Vegne, idet vi bede, at Menighedens Overhyrde og Tilsynsmand maa lede Dem og os ved sin værdige Helligaand til Menighedens Opbyggelse paa den evige Grundvold og Hjørnestén i Zion, som er Jesus Kristus!

Ifald Præsten modtager Kaldet, saa vil han paa første Søndag efter sin Ankomst ved den offentlige Gudstjeneste efter Prædikenen blive ordentlig indsat i Embedet, idet Menighedsraadet gjennem sin Formand modtager Præstens høitidelige Løfte at holde sig Kaldsbrevet efterretteligt og derefter i Menighedens Navn erklærer ham for deres lovlige Præst.

Imidlertid er det ved Konstitutionen bestemt, at ingen kan indsættes til Præst uden at han forud er ordentlig prøvet og rettelig ordineret til Prædikeembedet. Præstens Prøve og Ordination sker, efter vor Regel, alene rettelig, naar den foregaar gjennem de Autoriteter, hvem Menighedernes hele Samfund, — i dette Tilfælde altsaa Konferentsen, dertil har bemyndiget.

Menighedens Liv og Arbeide.

Alt Menighedens og Præstens Samvirke kunne vi dele i to store Grene:

1) Ordets Forkyndelse og Sakramenternes Forvaltning;
2) Sjælepleie.

Til det første ville vi henregne Gudstjenesterne, Skriftemaal og Altergang, Barnedaab og Konfirmation, Bønnemøder eller Opbyggelser i Husene, Søndags- og Religionsskole.

Til det andet henregne vi foruden Præstens særegne Arbeide, hele den Virksomhed, der fornemmelig grupperer sig om Deakons eller Medhjælperne, Deakonsmøder, Optagelse i Menigheden, Kirketugt, Fattigpleie, Sygebesøg, Missionsvirksomhed o. s. v. Endelig vil vi dvæle et Øieblik ved „Menighedsudgifter."

Gudstjenesten.

Der er i vor Menighed Høimessegudstjeneste hver Søndagsformiddag og Aftensangsgudstjeneste hver Søndagsaften, samt Hverdagsgudstjeneste hver Torsdagsaften.

Høimessegudstjenesten er indrettet aldeles efter hvad der var Skik og Brug i den norske Kirke.

Ved Aftengudstjenester og Ugegudstjenester har Præsten efter vore Bilove sin Frihed. Han kan bruge Præstedragt eller lade være, som han selv synes; han kan tale over Epistelen eller selvvalgt Text, kort ved hele Gudstjenesteordenen indrette sig som han tror bedst, idet vor Konstitution tillægger: „kun at alt sker til Menighedens Opbyggelse".

Skriftemaal og Altergang.

Det kan ikke negtes, at der, fornemmelig ved Skriftemaal, ogsaa i vor Frikirke udøves stor Ligegyldighed baade fra Præsters og Menigheders Side. Desværre er nok dette en af de sørgeligste Ting, vi have taget i Arv fra den norske Statskirke. Paa altfor mange Steder gaar det endnu saaledes for sig, at man uden videre „indskrives" til alters, ofte umiddelbart før Gudstjenesten, saa at Præsten hverken kan have Tid eller Anledning at tale med de enkelte. I den norske Synode har man, ialtfald paa mange Steder, stræbt at undgaa dette ved at indføre det „private Skriftemaal", der imidlertid som „Institution" betragtet har sine store Betænkeligheder, da ogsaa dette, naar det er tvungent, saa overmaade let kan blive en Vanesag og en ny Sovepude for de Sikre, og fremfor alt kan give Anledning til de sørgeligste Misbrug fra Præstens Side.

Ikkedestomindre vil det være en sand Sjælehyrdes Trang særligen at faa Anledning at tale med hver enkelt, saavidt muligt, inden de gaa til Herrens Naadebord. Det er vist alle gudfrygtige Præsters Erfaring, at det er en „ypperlig Anledning til at fange Sjæle for Guds Rige".

Vi har derfor her i Menigheden søgt at undgaa begge Farer, idet det efterhaanden og med fuldkommen Frihed er bleven Skik og Brug, at de der ville til Herrens Bord, selv personlig indmelde sig hos Præsten Fredag og Lørdag i Forveien. Præsten kommer ved disse Leiligheder i et Hjertesforhold til hver enkelt, der giver ham en dyrebar Anledning at lade Evangeliets himmelske Olie frit rinde ned i de afdækkede Syndesaar.

Ofte samles paa denne Maade flere tilsammen saa at Præstens Kontor neppe giver Rum nok; de Samtaler, som da falde, har været til usigelig Velsignelse og ere blevne uforglemmelige baade for Præst og Tilhørere.

Frugten deraf har ogsaa været den, at der mer og mer er bleven Grund til at haabe, at den større Mængde af dem, der gaa til alters, har været Sjæle, der hungre og tørste efter Retfærdighed. Og selv om derved flere kom til at holde sig borte fra Naadebordet, tør neppe heller dette ansees som noget daarligt Tegn. Der er alligevel altformange i alle Menigheder der æde og drikke sig selv til Dom.

Skriftemaal og Afløsning finder Sted umiddelbart før Gudstjenesten, og foregaar i det hele efter den norske Alterbog, dog saaledes, at naar Præsten er færdig med Skriftetalen og Kommunikanterne knæle rundt Alteret, stiller han følgende Spørgsmaal til dem:

Kjære Kristne! Jeg tilspørger Eder i den alvidende Guds Navn, han som kjender alle Hjerter og efter Eders egen Samvittigheds Vidnesbyrd:

Om I af Hjertet tilstaar og bekjender, at I paa mange Maader have overtraadt Guds Bud, hvorved I have syndet mod ham og derved fortjent hans Vrede og Unaade og hans Lovs retfærdige Straf? — Svar: Ja.

Tror I af ganske Hjerte, at Jesus Kristus kom til Verden at gjøre Syndere salige, at han har lidt Døden for alle Mennesker, at alle, som omvender sig og tror paa ham, erholde for hans Skyld en fuld Syndernes Forladelse og blive gjorte til det evige Livs Arvinger, og om ogsaa I hungre og tørste efter Retfærdighed, saa at I af Hjertet ønske formedelst Jesum Kristum at blive befriede fra alle Eders Synder? — Svar: Ja.

Hvave I ogsaa fattet det alvorlige Forsæt fra nu af at overgive Eder til den Hellig-Aands Pleie og Veiledning, paa det at I herefter ikke skulle synde forsætlig, men hade og afsky alt ondt, gaa frem i den daglige Fornyelse, elske og tjene Gud herefter mere trolig i Eders daglige Omgjængelse? Er dette Eders alvorlige og ydmyge Bekjendelse? — Svar: Ja.

Vor Konstitution siger intet om hvorvidt Afløsningen skal ske ved Haandspaalæggelse paa hver enkelt; men det har hidtil saa været Skik og Brug.

Barnedaab og Konfirmation.

Disse Handlinger foregaar i Frikirken ganske som i Statskirken. Kun indtræder der endel Vanskeligheder derved, at saamange af vore Landsmænd i Amerika ikke tilhører nogen Menighed og dog ialmindelighed vil have sine Børn baade døbte og konfirmerede.

Dels for Ordens Skyld og dels af andre Hensyn har det været en Bestræbelse fra Præstens Side her i Menigheden at afskaffe den Skik at have sine Børn døbte rundt omkring i Husene baade Søndag og Hverdag. Der er saameget i dette Land alligevel, der vil drive os ind i ukirkelige Spor, at det visselig vilde være gavnligt om alle Samfund kom overens om ikke — uden i Nødsfald — at døbe udenfor Menighedens Forsamling. Her tror jeg nu ogsaa det hører til Sjeldenhederne. Jeg mindes i min Embedstid kun En, som bestemt negtede at bringe sit Barn i Kirken.

Vi bruger Faddere, fra 3 til 5, men da Barnedaaben altid foregaar under Gudstjenesten, havde jeg altid den Opfatning, at Menigheden selv optog Barnet i sit Skjød, med de Forpligtelser, som dermed følger: at oplære dem i den kristelige Børnelærdom. Det var ogsaa en af de væsentlige Grunde, hvorfor jeg søgte at undgaa den unødvendige Hjemmedaab i Husene.

Ved Konfirmationen, uagtet den er ganske fri, kan vi desværre ikke sige, at den endog i Almindelighed sker som Følge af en indre Trang hos de Unge. Men vi maa takke Gud, at der fra Norge af er hos Forældrene en Følelse af, at de har forsømt en vigtig Pligt mod Børnene, om de ikke lade dem konfirmere. Thi Konfirmationsforberedelsen er dog for en gudfrygtig Præst et mægtigt Middel til at drage de Unge til Herren; og til Herrens Pris være det sagt, at om det end er smerteligt for en samvittighedsfuld Guds Tjener, at konfirmere mange til hvis Oprigtighed han kun kan have ringe Tillid, saa er det dog en salig Glæde, naar de Unges Hjerter bøies til Herren.

De Konfirmerede blive ikke ved Konfirmationen Medlemmer af Menigheden, men maa særlig ansøge om Optagelse. Det er fornemmelig praktiske Vanskeligheder, der har fremkaldt denne Bestemmelse.

Bønnemøder.

De i Norge brugelige Opbyggelser eller „Samlinger" af Lægmænd er ogsaa i Amerika med stor Velsignelse fort-

satte. I den norske Synode er de efter dette Samfunds særegne Kirkeprincip vist paa det allernærmeste standsede; men i de andre Samfund i den norske Frikirke er de ialtfald i mange Menigheder vedblevne. De tør i det væsentlige ansees som Frugt af Trangen til at lade de aandelige Gaver i Menigheden ogsaa komme „til orde".

Hos os holdes de hver Tirsdagsaften paa forskjellige Steder rundtomkring i Husene med særligt Hensyn til dem, som have vanskeligt for at komme til Kirken. Den Kontrol Menigheden udøver over disse „Bønnemøder" bestaar deri, at det paaligger en eller flere af Deakons at være tilstede. For ikke at lægge Tryk paa Gavernes fri Udfoldelse, har det været Skik, at Præsten kun leilighedsvis har været tilstede ved disse Sammenkomster. Der er gjerne En, der holder et lille Foredrag over et Afsnit af Guds Ord, en eller flere som beder før og efter. Er der nogen, som har en Formaning eller aandelig Sang, saa har han Frihed til at opbygge Forsamlingen dermed. Kvinders offentlige Bøn derimod er ikke tilladt.

Disse Møder har været til stor Velsignelse baade for Menighedslivet i Almindelighed, og for de Steder isærdeleshed, hvor de har været holdte. De virke som et aandeligt Salt, en Missionssurdeig i Menigheden. Og det tør vel i Almindelighed siges, at det ikke er noget godt Mærke i de Menigheder, hvor ingen saadanne Opbyggelser holdes.

Religionsundervisning.

Det er noget nyt for Frikirken sammenlignet med de statskirkelige Forholde, at Menigheden selv maa undervise sine Børn i Religion.

Dette sker foruden af Forældrene hjemme i Familierne, dels ved Søndags- dels ved ved Hverdagsskoler.

Vi kan nu neppe tænke os en Menighed uden Søndagsskole. En Del af Herrens hellige Dag afsættes til Børnenes Undervisning i Guds Frelsers Sandhed. Det er noget, der synes at ligge saa aldeles i Sagens eget Væsen og Na-

tur, at det er ubegribeligt hvorledes det nogetsteds kan ansees erstattet ved noget andet. Skulde ikke Søndagen ogsaa være Børnenes Helligdag?

Her i Menigheden, som visselig de fleste andre Steder, har Søndagsskolen udviklet sig lidt efter lidt. En enkelt Mand har af Kjærlighed til Sagen begyndt en lille Klasse i et Hus; med utrættelig Nidkjærhed har han holdt ved indtil Skolen er voxet til et større Antal Elever og Menigheden har taget Sagen i sin Haand.

Nu vælger vi hvert Aar en Superintendent. Han søger at finde ud Lærere, der er villige og skikkede til at gjøre Arbeidet for de smaa i Herrens Navn, og deler ind Skolen i Klasser, som han bedst kan.

Ved Sang, ved enfoldige og hjertelig Undervisning, ved smaa Gaver, og en og anden Børnefest opmuntres de smaa; Ingen kan beregne hvad Gavn det er for Guds Rige, naar der i Menigheden er én god Søndagsskole, og Børnene tidlig drages til Guds Hus.

Ved Siden deraf har vi ogsaa om Sommeren, i de to—tre Maaneder, da den offentlige Folkeskole holder Ferie, Hverdagsskole for Religion og Norsk. I dette Øiemed lønnes en særegen Religionslærer. Iøvrigt indtræder der, især i Byerne, ikke faa Vanskeligheder for en tilfredsstillende Ordning af Forholdet mellem Menighedens Religionsskole, og Statens religionsløse Commonskoler. Den norske Synode stræber at løse Knuden ved at oprette Menighedsskoler, der skulde gjøre Folkeskolen overflødig. Dette er imidlertid en farlig Vei, lige fordærvelig for Kirke og Stat.* Andre Samfund stræbe baade ved Religionsskole om Hverdagen og fornemmelig ved en alvorlig dreven Søndagsskole, at møde Kirkens hellige Krav, uden at forstyrre Statens opdragende Virksomhed.

Den anden store Gren

af Menighedens og Præstens Virksomhed, Sjælepleien, grupperer sig fornemmelig omkring Deakonsinstitutionen,

* Se ellers herom Kvartalskrift 3die Aarg. Side 73 flg.

maaske det mest karakteristiske Træk ved vor Frikirkeordning. Følgende Uddrag af Konstitutionen angaaende „Deakons Pligter" vil give et Indblik i denne Institutions Vigtighed for Menigheden.

§ 1. Deakons Antal i denne Menighed skal være 9, hvoraf tre vælges hvert Aar med treaarig Embedstid.

§ 2. Hvis nogen Deakon dør eller af nogen Grund fratræder sit Embede, førend hans Embedstid er ude, skal hans Plads udfyldes ved Valg paa Menighedsmøde af en Deakon for den Tid, der staar tilbage i den afgaaedes Embedstid.

§ 3. Deakons skulle hver for sig være Forbilleder for Hjorden og foregaa alle med et godt Exempel i alt sit Liv. De skulle besøge Syge og Anfægtede og Nødlidende og bringe Trøst og Hjælp, eftersom Gud giver dem Naade dertil.

§ 4. De skulle i Præstens Fravær eller under Vakanse enten personlig eller ved nogen dertil duelig Mand lede Menighedens offentlige Gudstjeneste.

§ 5. De danne sammen med Præsten eller i hans Fravær alene Menighedsraadet, der vælger af sin Midte en Sekretær, der fører nøiagtig Protokol over alle Beslutninger.

§ 6. Menighedsraadet holder Møde, mindst en Gang hver Maaned; alle dets Møder begynde og slutte med Bøn.

§ 7. Menighedsraadet overveier ved hvert Møde Menighedens aandelige Tilstand, Gudstjenesternes Besøg og Fattiges Trang og betænker, hvilke Foranstaltninger, der kan tjene til Menighedens aandelige Vækst og Nødens Lindring, hvor den findes.

§ 8. Naar Menigheden har Religionsskole, er det Menighedsraadets Pligt at føre Tilsyn med Skolen, dens Lærer og Elever, saavelsom at paaminde Forældre om deres Pligt mod sine Børn, hvor Forsømmelse maatte finde Sted.

§ 9. Menighedsraadet skal forvalte Menighedens Hjælpekasse.

§ 10. Menighedsraadet skal undersøge Grundene til Forsømmelighed med Hensyn til Deltagelse i Menighedens Udgifter til Præste-, Professor og Lærerløn, og give Forslag til Menigheden om, hvad der bør gjøres i hvert Tilfælde.

§ 11. Menighedsraadet skal afvise enhver Klage over Menighedslemmer, der ikke er i Overensstemmelse med Bilovenes Kap, 2. C.

Deakonsmøder.

holdes i vor Menighed regelmæssigt en Gang om Maaneden, og forresten til andre Tider, naar vigtige Sager kræver det. Præsten er naturligvis selvskreven Formand. Mødet aabnes og sluttes med Bøn enten af Præsten eller en af Deakons.

Det regelmæssige Arbeide, der foreligger Deakonsmødet er i det hele alt hvad der har Hensyn til Menighedens aandelige Tilstand, og det er derfor Præsten netop her har sit rette Omraade.

Først vil i Regelen hver af Deakons blive tilspurgt, om de har mødt noget Tilfælde af aandelig eller timelig Nød,

der særlig paakalder Menighedens eller Præstens Opmærksomhed. Mærkelige Oplysninger og Erfaringer komme ofte herunder frem, der blive til den største Velsignelse og Veiledning for Præsten i hans aandelige Virksomhed.

Dernæst blir det Spørgsmaal om Optagelse i Menigheden, Kirketugts Anvendelse, Bønnemødernes Virksomhed, og de mangfoldige indtræffende Spørgsmaal, der har Betydning for Menighedens aandelige Vært.

Optagelse i Menigheden.

I denne Henseende fares frem med stor Forsigtighed, hvilket ogsaa Sagens høie Betydning fordrer. Vor Konstitutions Regel desangaaende er som følger:

§ 1. Naar nogen, som er allerede døbt, ønsker at blive Medlem af denne Menighed, skal en saadan melde sig for Menighedens Præst, som dels ved Samtale, dels ved at raadføre sig med Menighedsraadet, bør gjøre sig nøie underrettet om hans kristelige Sindelag og Vandel. Bifalder Menighedsraadet hans Optagelse, forelægger det Sagen til Menighedens Afgjørelse ved første maanedlige Menighedsmøde.

§ 2. Om Præsten og Menighedsraadet finder, at nogen Person bør negtes Optagelse, da skal dette paa samme Maade forelægges Menigheden til Afgjørelse.

§ 3. Ved Optagelse paa Menighedsmødet oplæser først Præsten eller Mødets Formand Menighedens Konstitution for den eller de, hvis Otagelse er besluttet, hvorpaa han særskilt spørger hver enkelt, om han tilstemmer denne Konstitution og for Fremtiden vil være den tro. Hver enkelt svarer herpaa lydeligt: Ja. Derpaa erklærer han dem at være Medlemmer af Menigheden og lægger dem Betydningen af denne Forbindelse paa Hjertet med en kort Formaning eller Forbøn paa saadan Maade, at det kan være Menigheden og dem, som optages, til Opbyggelse.

§ 4. Ældre udøbte Personer optages som Medlemmer ved den hellige Daab, efterat de tilforn ere retteligen prøvede, om de ere i Besiddelse af den nødvendige Kristendomskundskab og et kristeligt Sindelag.

Naar Nogen indmelder sig til Optagelse, som ikke i længere Tid har været kjendt af eller i Menigheden, vil dels Præsten, dels Deakons søge at gjøre sig nærmere bekjendt med Vedkommende, og det hænder derfor, at Deakons ikke ved nærmest paafølgende Menighedsmøde er beredt til at fremlægge Sagen, saa at Ansøgendes Optagelse saaledes maa udsættes en Maaned. Trods al anvendt Forsigtighed har det dog hændt at Personer er blevne optagne, som snart efter har vist sig aldeles uværdige dertil. De glædeligste Erfarin-

ger har været af saadanne, der i længere Tider har gaaet til Guds Hus, aabnet sit Hjerte for Ordet, og endeligt efter modent Overlæg og alvorlig Selvprøvelse søgt om Optagelse i Menigheden. Thi det gjælder særdeles for Frikirken at Menighedens Tilvæxt sker, ikke ved hurtig Talformerelse, men derved at „de lægges til Menigheden som ere blevne frelste“.

Om Menighedsraadet ikke kan anbefale Optagelsen, saa maa Ansøgningen ikkedestomindre forelægges Menigheden til Afgjørelse.

Det er en stor og hellig Ting, naar et Lem lægges til Menigheden, og det burde derfor foregaa med Alvor og Høitidelighed. Helst skulde det ske ved den offentlige Gudstjeneste, som en Del deraf; men da det paa Grund af Stemmegivningen alligevel maatte foreløbig ske ved et Menighedsmøde, saa lader vor Menighed sig nøie dermed, og i nogle faa Ord søger da Præsten at lægge Handlingens Alvor baade paa de Optagendes og paa Menighedens Hjerte.

Kirketugten.

Dette er visselig baade et af de vigtigste og et af de vanskeligste Hverv, der paaligger Menigheden; ogsaa dette knytter sig paa det allernøieste til Deakonsinstitutionen, som af følgende Konstitutionsbestemmelser vil sees:

§ 1. Menigheden vaager med Nidkjærhed over Lærens og Livets Renhed hos sine Medlemmer, og hvor nogen overiles af nogen Brøst, stræber den at hjælpe en saadan tilrette med Sagtmodigheds Aand.

§ 2. Med dette Maal for Øie er det ethvert Menighedslem forbudt at besvære sig over nogen Broder for Menigheden uden først at have søgt at formane hum kjærligen i Enrum.

§ 3. Hvis saadan Formaning intet frugter, kan Sagen forebringes for Menighedsraadet, som derpaa efter omhyggelig Overveielse skal forsøge ved Formaning og Overbevisning af Guds Ord at bringe den feilende til Erkjendelse og Bod.

§ 4. Hvis et Menighedslem volder Forargelse i Guds Menighed ved sin Vandel, skal Menighedsraadet ufortøvet med kristeligt Alvor og Kjærlighed stræbe at hjælpe den faldne til Omvendelse og Opreisning ved Guds Ords Formaning og broderlig Forbøn.

§ 5. Hvis dette ikke frugter, skal Menighedsraadet forelægge Sagen for Menigheden og tillige fremlægge sin Betænkning om, hvad der bør foretages.

§ 6. De Midler, som af Menigheden kunne bringes i Anvendelse ere:

1. Formaning og Forbøn ved Menighedens Præst i Menighedens Forsamling.
2. Udelukkelse fra Nydelsen af den hellige Nadvere.
3. Udstødelse af Menigheden.

§ 7. Aabenbar Ligegyldighed for Guds Ord og vedblivende Forsømmelse af Gudstjenesten skal af Menighedsraadet paatales paa samme Maade.

§ 8. Præsten skal have Ret til midlertidig at nægte saadanne Personer Nadveren, som føre ugudelig Vandel, dog skal saadan Negtelse forelægges Menighedsraadet paa dets første Møde.

Om muligt bør heri fares frem med endnu større Varsomhed end ved Optagelse. Et af de mere fremtrædende Træk i vor Ordning, som jeg tror har virket velsignelsesrigt ved at sætte en Stopper for al utidig, ofte ondskabsfuld Sladder til Præsten eller andre, er § 2, hvorefter Ingen har Lov at forebringe nogetsomhelst Klagemaal eller Besværing over noget Medlem af Menigheden, uden først kjærligen og i Enrum selv at have tiltalt og formanet vedkommende.

At først Præsten eller nogen af Deakons taler privat med den, der har syndet, og at, om dette ikke hjælper, hele Menighedsraadet tager sig af Sagen til grundig og kjærlig Undersøgelse, før den bringes til endelig Afgjørelse frem for den hele Menighed, er nu kun de allernødvendigste Træk af den Varsomhed, hvormed Menigheden i en saa vigtig Sag bør gaa frem.

Paa den anden Side, kan ikke en Frimenighed ustraffet taale aabenbare Synder i sin Midte, men maa uden Personsanseelse med fuldt Alvor skride ind der, hvor der er afstedkommet Forargelse. Det er sikkert, at Menighedslivet vil verdsliggjøres og aandeligt hendø i samme Forhold som Kirketugten forfalder eller slappes.

Fattigpleie.

Fra den første kristne Tid har de Fattige særligen ligget Menigheden paa Hjerte. En sand Frimenighed vil heller ikke forsømme denne hellige Pligt; og dog kan vi ikke negte, at vi alle staa meget tilbage i denne Henseende, og at det er ydmygende for os at vide, at saamange af vore fattige Landsmænd maa ty til Kommunens offentlige Fattigkasse om Hjælp.

I vor Menighed er ogsaa Fattigpleien i Menigheds-raadets Haand. Ikke alene Præsten men ogsaa Deakons, hver for sig, er forpligtede til at have et Øie med Fattigdom og timelig Nød i Menigheden, og der findes til dens Raadighed en „Hjælpekasse“, hvis væsentlige Indtægt bestaar i de smaa Bidrag, der ved hver Kommunion af Nadvergjesterne lægges i „de Fattiges Bøsse“. Det derved indkomne har her i Menigheden almindeligvis strukket til det nødvendigste Behov.

Sygebesøg.

Det vil naturligen komme særligt under Præstens Sjælesørgervirksomhed at se til de Syge, saalangt han kan række, baade i og udenfor Menigheden. Han vil derunder finde den rigeste Anledning at lade Ordets Balsom naa de beængstede Hjerter. Imidlertid vil det ogsaa paaligge Medhjælperne, for at Menigheden med sin velsignede Virksomhed kan naa saalangt som muligt. Og under min Embedstid, da jeg ikke havde ret megen Tid tilovers, mærkede jeg en stor Velsignelse af Deakons Sygebesøg, baade for deres eget aandelige Liv og for de Syge. De viste sig isandhed at være et Salt i Menigheden; men Herren selv alene kjender, hvad deres enfoldige Ord og Bøn, deres Sang og Taarer, kan have virket hos de Syge og Betrængte. Iallefald er det et helligt og dyrebart Kald for ethvert Kristenhjerte at besøge Enker og Faderløse i deres Trængsel, at se til dem som ere syge og i Fængsel, og det er et saligt Ord: „hvad I have gjort mod en af mine ringeste, det have I gjort mod mig“.

Missionsvirksomhed.

Denne Gren af Menighedslivet er, som en Arv fra Norge, fornemmelig blevet i Kvindernes Hænder, idet de danne Foreninger, hvor de under gjensidig Opbyggelse, enten gjøre Arbeider eller direkte bidrage sin Skjærv til Missionen for Hedningerne og for Israel. Den Indremission, der er særegen for vore amerikanske Forholde, og bestaar i at bringe

Evangeliet ud til de fattige Nysetlere paa Frontieren, er desværre bleven saameget opblandet med Samfundspolitik og alle de deraf flydende Onder, at den ialtfald hos os har tabt meget af sin hellige Kraft. Imidlertid er den almindeligvis forbundet med Arbeidet for Hedningerne.

Præsten og Menigheden.

Der er eet der drager sig som en hellig Traad gjennem hele denne Virksomhed i Guds Menighed, det er, Præstens hellige Kald og Embede. Det er en usigelig stor Ting at agtes værdig, at være Hyrde i Herrens Menighed, at være Sendebud i Kristi Sted og at forvalte hans høikirkelige Sakramenter. Men der hviler og et tungt Ansvar paa Ordets Tjenere, saa at det var gavnligt om enhver vilde se i Flammeskrift dette Ord skrevet over Indgangen til det ansvarsfulde Embede: Drag af din Sko, thi det Sted, du staar paa, er helligt!

Desto nødvendigere er det for en sand Præst, naar han har faaet Mod og Kraft til at modtage Forligelsens Tjeneste, at søge al Hjælp og al Støtte i Menighedens aandelige Gaver, opsøge dem alle og benytte dem alle til Menighedens Velsignelse. „Den indbyrdes Hjælp i Forhold til ethvert Lems tilmaalte Virksomhed" har rig Anvendelse paa Samvirket mellem Præst og Menighed. Det er her Frimenigheden gjennem sine valgte Organer, Deakons, Trustees, Lærere o. s. v. byder Sjælesørgeren den rette Støtte og Hjælp, og gjør det muligt at bære de tunge Byrder, Embedet paalægger. Af den rette Vurderen og Agtelse for disse menighedsvalgte Medarbeidere afhænger ogsaa for en stor Del den Velsignelse, der vil ledsage Præstens Virksomhed i en Frikirke.

Menighedsudgifter.

Her har vi atter en Side af Frimenighedens Arbeide, der frembyder store Vanskeligheder, og hvor det isandhed berør baade paa den „rette Aand" og den „rette Orden". Man-

gen Menighed har lidt Skibbrud paa denne Klippe. Thi kommer der først Ugreie i Menighedens Pengesager, saa ledsages det somoftest af andre Uordener, gjensidige Bebreidelser for Ligegyldighed og Uvirksomhed, der let udarter til Uenigheder, Splid og alt saadant, der undergraver Menigheden.

Paa den anden Side er det vel at ihukomme, at hvis Frikirken medfører store Velsignelser, fordi den er efter „Mehedens" sande Væsen, saa er det ingenlunde i alle Maader behageligt for Kjød og Blod at bære de Byrder, der nødvendigen følge en „Kristi Brud". Det er derfor ikke viselig for Nogen at løbe ind i Frikirken som til en Dans eller Bryllupsfest. Det vil være saare gavnligt at tage til Hjerte Jesu Ord i det 14de Kapitel af Lukas. Da nemlig meget Folk gik med ham, staar der, at han vendte sig om og sagde til dem: „hvo som ikke bærer sit Kors og kommer efter mig, kan ikke være min Discipel". Og den som vil bygge et Taarn faar først sidde ned og beregne Omkostningerne. Det gaar ikke an at bygge Frikirke af altfor „spinkelt Stof".

Udgifterne i en Frimenighed ere temmeligt betydelige. Vor Menighed tæller omkring 250 Kommunikanter, eller henimod 90 Familier, hvoraf de allerfleste maa leve af almindeligt Dagarbeide, og selv dette er der for Manges Vedkommende intet af i Vintermaanederne. Den gjennemsnitlige Fortjeneste for Arbeidsfolk nuomstunder tør være fra $200 til $300 om Aaret.

Menighedens aarlige Udgifter ere: til Præsteløn og Præstebolig $650. Offer og ministerielle Forretninger $500. Profesforløn $70. Lærerløn $120. Kirkens løbende Udgifter, Lys, Brændsel o. s. v. $200. Missionen til Hedningerne $50. Do. Israel $50. Trængende Studenter 10. Hjælpekassen $50. Organist $100, hvilket tilsammen udgjør $1800.

Naar hertil kommer Udgifter til et Par andre permanente Foreninger i Menigheden, leilighedsvis Offere og Kollekter, Bidrag til Kirkebygning, Skolebygning o. s. v., saa vil de

gjennemsnitlige aarlige Udgifter til kirkelige Øiemed ikke være langt fra fuld „Tiende“ af Indtægterne.

Under disse Omstændigheder er det let forstaaeligt, at hvis der ikke er den rette levende „Aand“ i Menigheden, og dersom ikke den omhyggeligste Orden og Varsomhed iagttages, saa vil snart Byrderne synes for store, Interessen vil slappes og Menigheden skrante og affalde. Ofte gaar det desværre ogsaa saaledes. Hvert enkelt Menighedslems Ansvar for Gud er ingenlunde trængt saaledes igjennem i vore Menigheder som ret skulde være. Nogle faa Mænd og Kvinder maa ofte bære uforholdsmæssige Byrder, ikke alene ved at betale mest, men ovenikjøbet ved at maatte gaa rundt til de andre og næsten „tigge“ om hvad det er Enhvers Pligt beredvilligen og med Glæde at yde. Gudfrygtige Mænd og Kvinder, hvem Menighedens Vel ligger inderligt paa Hjerte, har faaet gaa mangt et tungt Skridt i de amerikanske Menigheder af denne Grund. Hvor ofte har ikke saadanne Guds Riges „Betlere“, naar de kom til et uvilligt og ligegyldigt Hus, ønsket i sit Hjerte: „o, gid jeg var i deres Sted! hvor skulde jeg give villigt og dobbelt, om jeg slap at gaa og tigge!“ — Det er at betænke for trevne Menighedslemmer! Hvor mangt et Fjed kunde I ikke have lettet, hvor mangt et Hjerte glædet, ved at give velvilligen og med Glæde eders Skjærv; thi Herren elsker en glad Giver.

I mange Menigheder har Præsten maattet lide usigelig Nød for saadan Ligegyldigheds Skyld, og Arbeidet er blevet ham dobbelt tungt. Der er mangen en Gudstjeners Suk og Taarer, der er komne frem for Herren og vil veie tungt paa Regnskabets Dag.

Paa den anden Side er der ogsaa i Frikirken Præster, for hvem Penge og Indtægter er bleven næsten det væsentlige, og som ikke undser sig for selv at gaa rundt og kræve og drive ind sin egen Løn, og sjakre og handle paa alle Maader med Menighedslemmer for Indtægtens Skyld. Saadanne Leietjenere have gjort usigeligt meget til at nedrive Guds Rige og gjøre Arbeidet dobbelt tungt for de Oprigtige,

som kommer efter dem. I det hele kan det siges at saalangt det er muligt, bør en Præst afholde sig fra Befattelse med Menighedens Pengesager i nogen Skikkelse; ham tilhører det ved Guds Ord at opmuntre og formane; og det er et overmaade slet Kjendetegn for en Menighed, naar Præsten er den eneste som kan „kollekte" ind Penge i Menigheden.

Hos os er det væsentligt lagt i Trustees Hænder at sørge for Menighedens Udgifter, og denne Institution indtager isaahenseende en fremragende Plads. Til specielle Indsamlinger udnævnes gjerne særegne Kommitteer, og de enkelte Foreninger har hver sin Maade at indsamle sit. Ikkedestomindre har vi fundet, at det er saare vanskeligt at holde de forskjellige Kasser fri for Gjæld; især har Præstelønskassen ofte ligget tilbage. Præstelønnen har dels været ordnet ved frivillige Bidrag, dels efter et Slags Udligning, dels endelig ved at Trustees har optaget en Subskription, der skal indbetales fjerdingsaarsvis; men en hvilkensomhelst Ordning vil i Tidens Løb vise sig mer eller mindre mangelhaftig, og det vil snart træde frem, at hvad der fattes, og atter og atter med Guds Alvorsord maa arbeides for, det er den rette levende „Aand", hvorefter Enhver baade giver og virker i Menigheden som de, der skulle gjøre Regnskab.

En kirkehistorisk Foreläsning

for de theologiske Studerende ved Augsburg Seminarium, afholdt den 3die Oktober 1879.

af

Sven Rud. Gunnersen.

Den middelalderlige Kirke betegner et fremadskridende Frafald fra den sande Kirkes Ideal. Den tager Gudsrigets universelle Karakter kjødeligt. I denne Skikkelse er derfor Kirken bleven en Kjødets Kirke. Den er da ogsaa forkastet af Herren. Reformationens Indtræden er en Dom over den. Med denne Begivenhed indledes Kirkens Frigjørelse fra Trældommens Lænker gjennem de kristne Menigheders og de enkelte Troendes kristelige Frihedsudvikling. Men Maalet for denne nye kristelige Livsbevægelse er intet mindre end end en sand levende Forening af Aandens og Kjødets Kirke i Forklarelsens Skikkelse. Den nye Tids Opgave blir derfor at hidføre en Kirkeudvikling, der er fri for den kjødelige udvortes Karakter, som den romerske Kirke havde antaget, og i Modsætning til Præstekirken at gjennemføre en Fremstilling af Kirkens Væsen som et Aandens Rige, en Menighedskirke. Men Menigheden er den ved Kristi Blod gjenløste Brud. Følgelig er det sande Kirkebegreb kun i Forbindelse med det sande Forløsningsbegreb det store aandelige Resultat, som fra først af maa ventes at fremstaa af den nye Vækkelse og Gjenfødelse, som er Reformationens første Frugt. — Det foreligger os nu i de følgende Timer at komme efter, hvorvidt dette Resultat opnaaes eller ei.

Da den kirkelige Middelalder randt op, kom et nyt Folk frem paa Kirkehistoriens Skueplads netop der, hvor

Hedningkirken havde sit Verdenscentrum. Det var bestemt til som et nyt Verdensfolk at blive af samme Betydning for Kristendommen, som Romerriget havde været for Hedningkirkens store Apostel. En ny Jordbund beredtes for Sennepskornet i den gothisk-germanske Folkeverden. Gjennem hele Middelalderen var dette nye Folkeferd under aandelige Formyndere, lænkede af Romerkirkens Aand og overvældede af den Aandsdannelse, som denne Kirke raadede over. De uvidende og raa Barbarer maatte være glad ved at blive optaget i Kirkens moderlige Skjød, hvor haardt og strengt end Opdragerens tugtende Haand kom til at hvile over dem. Og det er kun en simpel historisk Retfærdighed at indrømme, at det naturkraftige Germanerfolk med prisværdig Ydmyghed fandt sig i at blive kuet og myget under Hierarkiets stærke Aag. Man dømme om Roms Opdragerrolle, som man vil, et er ganske vist og sandt, og det er, at Germanerne ingen Skade led i den strenge Skole. Deres Folkeaand vandt i Styrke og Klarhed. Vækkende Impulser til et nyt Lys og et nyt Liv kom dem imøde, om ikke fra selve Romerkirkens Skjød, saa dog inden dens Enemærker. De fik her ihænde de Midler, hvorved de senere blev istand til at spille en Hovedrolle i Kirkens Udvikling. Den romerske Opdragelse blev for Germanerne Forberedelsen og Dygtiggjørelsen til en fremtidig Stordaad, et Overgangstrin til en paafølgende Myndighedsalder i selvstændigt aandeligt Liv og Tænkning.

Ved Reformationen træder Germanerne hen til Kirkens historiske Forgrund. De fuldt Opdragne ikke alene river sig løs fra sine gamle Opdragere, men stiller dem ogsaa i Skyggen, da disse ikke vil slippe Taget, men frugtesløst stræber at tugte de gjenstridige Sønner.

Den historiske Interesse knytter sig fra nu af hovedsagelig til den germanske Kirke. Thi den gjemmer i sit Skjød alt det nye og friske, som vil op i Tiden. Den romerske Kirke har kun det gammel kjendte at vise frem; den

er og bliver sig selv fuldkommen lig, uimodtagelig for aandelig Fornyelse.

Imidlertid maa det vel erindres, at Reformationens Kirke, ihvormeget den end fremstod ved et afgjort Brud med den romerske Kirke, dog er fremgangen af den og virkelig udgjør den genuine Fortsættelse af den Kirke, som ved Romanismens Udvorteshed var vanartet og udskeiet fra den apostoliske Menigheds-Kirke. Den er intet Revolutionens Barn som radikale politiske Ivrere og hierarkiske Katholiker har villet gjøre den til, de førstnævnte for at forherlige sin politiske Stræben, de sidstnævnte for at bringe Reformationen i Miskredit. Det ligger allerede i selve dette Navn, at den ikke tilsigter nogen total Omstyrtelse af den gamle Kirke, nogen fuldkommen ny Tingenes Orden; den vil kun en anden Orden, en forbedret, en renset Kirke. Den vil have Sandheden skilt fra Løgnen, og den evangeliske Lære befriet fra Vildfarelsen. Til den Ende betjener den sig da ogsaa af Guds Ord alene. Frihed i Brugen og Betragtningen af Guds Ord paa samme Tid som en fuldkommen Lydighed mod dette Ords Autoritet alene, og Frihed i den Enkeltes Gudsforhold ved Troen paa ham, som retfærdiggjør af Naade, det er den Grundvold, hvormed Reformationens Kirke staar og falder, det ældgamle og dog evig nye Fundament, som Reformationen drog frem af de Grusdynger, som den romerske Kirkeudvikling havde lagt derover. Og derfor siger vi, at det, som gjorde Reformationen til det, den blev, er, hvad man har kaldt dens formale og materiale Princip, det vil sige Guds Ord — den hellige Skrift, — som eneste og øverste Regel og Rettesnor og Prøvesten for alt det, der giver sig ud for kristelig Lære og kristeligt Liv, — Retfærdiggjørelse og Frelse af Naade ved Troen alene. Her har vi Reformationens levende Midtpunkt, dens Hjertepunkt.

Men var Reformationen saaledes intet Produkt af menneskelige Planer og Anstrængelser, kun en Virkning af Guds levende Ord i gjenfødte troende Hjerter, saa er baade

den politiske og hierarkiske Betragtning af den dømt, og vi nødes til at søge en anden Forklaringsgrund til dens Opstaaen netop paa den Tid, da den fremtraadte.

I de Dage støder alt sammen for at skabe en ny Tid med nye Tanker og nye Ideer, med nye Skikkelser og nye Udviklingskræfter. Et Vendepunkt saavel i de sociale som i de politiske Forholde er aabenbart indtraadt. Nationalitetsfølelsen, som vaktes i Korstogstiden, er nu bleven en Folkemagt. De enkelte Smaastater og Smaariger drages sammen og forbindes under den monarkiske Enhed; det gamle Lehnsvæsen har mistet sin Livskraft; en ny Stand, Tredjestanden, Borgerstanden er bleven dannet og staar der fuldvoxen med Krav paa Selvstændighed og behørig Indflydelse svarende til dens Rigdom og Dannelse. De forskjellige Nationer (især i det sydvestlige Europa) kommer i inderligere Berørelse med hinanden. Den aandelige Horisont udvider sig. Hertil kommer endnu de store Opfindelser og de store Opdagelser, som frembringer Revolutioner i Menneskenes Tænkesæt og Levesæt, og endelig Kunsternes og Videnskabernes Gjenfødelse. Det vil altsammen sige, en ny Kulturperiodes Morgenrøde gaar foran for det store aandelige Lys, som ved Reformationen stiger frem lige ud af Middelalderens kirkelige Mørke; en ny, den moderne Civilisation skabes samtidig med, at den nye Kirke kommer til Verden.

Det er visselig noget mer end et Træf, naar den kirkereformatoriske Bevægelse støder sammen med disse Nydannelser i Aandens Verden og paa det sociale og politiske Livs Omraade; det er et altfor paafaldende Fenomen til, at en sund historisk Betragtning skulde kunne overse det betydningsfulde Fingerpeg, som ligger deri. Men en ganske anden Sag er det, naar man i de politiske og sociale Omveltninger har villet finde Aarsager, som i sig var tilstrækkelige til at frembringe ogsaa en kirkelig Reformation. En saadan Opfatning beror paa en fuldstændig Miskjendelse af Kirkens Væsen som en Skabning af den hellige Aand, der blæser sit Pintseveir, hvor den vil, uden at nogen ved, hvor-

fra det kommer eller hvor det farer hen. Ganske vist foreligger der et almindeligt aandigt Omsving i Tiden. Blikket blir friere og videre. Manglerne ved det hidtil Bestaaende stilles blot i det klare Lys, som skinner over Tidens Intelligens; den Taage, som har hidtil dækket til over Romerkirkens mangehaande Misbrug og Misgreb, svinder for den vaagnende almene Bevidsthed. Det skjændige og nedværdigende i Statens Afhængighed af det kirkelige Hierarki er aabenbar nok for den nationale Selvstændighedsfølelse. Kort sagt, der er nok af aandige Kræfter og Bevægelser i Gang til at fremtvinge en ny Tingenes Orden i verdslig Henseende, ja nok endog til at fremkalde en Gjæring, som maatte ende i Revolution. Men det høieste Resultat, som havde kunnet gaa frem heraf, vilde i bedste Fald have været Befrielse fra aandelig Tvang, ydre Tryk og nedarvede Fordomme; en almen verdslig Oplysning og borgerligt Velvære. Nogen Frigjørelse fra det Mørke, som Frafaldet fra Gud har sænket ned i Menneskenes Hjerter, har endnu aldrig nogen jordisk Magt kunnet bevirke. Reformationen er saa langt fra Revolution. at det snarere maa siges til dens Ros, at den har hindret hin Tids voldsomme Gjæring i at gaa over til Revolution. Den velgjørende Virkning af Luthers kraftige Optræden mod de stormende Bestræbelser for Afskaffelsen af kirkelige Misbrug, turde levere tilstrækkeligt Bevis herfor. Guds Ords Indflydelse paa Hjerterne var den Magt, som satte Dæmning for den brusende Strøm, — det var den aandelige Kraft, som skabte Kirken paany.

Men hvorom alting er, maa dog hint Fenomen, den Fylde af Udviklingsmomenter, som sanker sig sammen i de Dage, i hvert Fald betegnes som et „Tidens Tegn." Saa lidet de end i og for sig alene magtede at frembringe en kirkelig Reformation, ligesaalidt kunde den gjenfødte Kirke undvære dem. De fuldender Beredelsen af „Tidens Fylde" for Reformationskirken i samme Forstand, som den græskromerske Civilisation forberedte „Tidens Fylde" for Kristus og hans Menighed.

Men efterdi Herrens sande Kirke aldrig mister sin Tilværelse, ihvormeget end Helvedes Porte gjør Anfald mod den, saa kan vi allerede strax erkjende, at Reformationens Rødder ligger langt tilbage i denne sande Kirke. Den er kun det sidste Led i en lang Udviklingsrække. Nødvendigheden af en Reformation var længe erkjendt og længe følt før Luthers Tid. Men denne Nødvendighed kunde ikke blive Virkelighed, før Herrens Time slog. Først maatte Fordærvelsen inden Kirken være opdaget i dens dybest liggende Grund. Men dertil krævedes lang Tid, en lang Forberedelse, trinvis fremadskridende. Og Herren selv ved sin hellige Aand ledede denne aandelige Proces saaledes, at det kirkelige Grundonde laa afsløret for det troende Øie netop i de Dage, da nye Livskilder sprang frem i den sociale politiske og videnskabelige Verden. Derved indførtes en ny Epoke i Verdenshistorien.

Denne førreformatoriske Bevægelse møder os allerede tidlig i den vesterlandske Kirke. Med den græske Kirke har vi intet at gjøre; den fremviser kun Billedet af den samme Forstening, hvori den var kommen fra det 7de Aarhundrede af. I Vesten gjelder det vistnok ogsaa i det Hele og Store, at Dødens Vinterkulde ruger over Kirkeageren. Men der rører sig dog ogsaa hist og her store og mægtige Livskræfter, som arbeider henimod en aandelig Fornyelse af Kirken. Vi kunne gaa saa langt tilbage, som til en Claudius af Turin og en Agobard af Lyon for at finde Sandhedsvidner, som raaber paa og virker for en Hjerternes Reformation. Men vi er navnlig henvist til saadanne reformatoriske Bestræbelser, som ei blot kraftig repræsenteredes af enkeltstaaende Mænd, men som blev baarne af fremtrædende Retninger og Partier inden Kirken, og gav dem deres Eiendommelighed. I denne Forbindelse maa Sekterne nævnes, af hvilke dog den større Del var altfor uklare og urene til ikke at tabe sig i Svermeri, og som har Betydning mere ved sin Opposition mod Rom end ved en positiv evangelisk Stræben. Lad dem være dualistisk-heretiske Protestanter som Bogomilerne (i

12te) og Katharerne (i 13de Aarhundrede); — lad dem være protestantiske Spiritualister af reneste Vand som de svermeriske Hobe under Anførsel af Tanchelm og Eudo de Stella og deres Tilhængere, ligesaa Brusianerne; — lad dem være theokratisk-politiske (revolutionære) som Arnold af Brescia, Savonarola og deres Tilhængere; — lad dem være asketiske Protestanter som Selvplagerne og mange Munke; lad dem være chiliastiske Protestanter med et nyt Aandens Evangelium som Fratricellerne og Taboriterne — — der udgaar dog fra dem alle et mægtigt, anklagende og dømmende Vidnesbyrd imod Rom, en vældig Røst, som kræver Forandring og Forbedring inden den fordærvede Kirke. Og søgte end den pavelige Stol at bringe disse ubehagelige og opsigtvækkende Røster til Taushed, at tvinge Aanderne til Lydighed ved Vold og Magt, saa udrettede den dog kun saameget, at i mange Tilfælde det rene og sande i disse Bevægelser lutredes og forædledes, medens det falske og skjæve feiedes bort efterhvert.

Men vil vi lære at kjende Reformationens egentlige aandelige Forfædre, da maa vi paa den ene Side vende os til de bibeltroende Protestanter, som Valdenserne, Viklefiterne og Husiterne, til de evangeliske Protestanter, en Huss, en Goch, en Wesel og Wessel, og paa den anden Side til den saakaldte tyske Mystik, som flygtede ud af den fordærvede Kirke ind i Hjertets Helligdom. Den stille Flamme, som brendte derinde, slog ud i klar Lue, da Luthers Indre var bleven oplyst og gjennemglødet deraf. Hvad Fortidens evangelske Mænd havde tænkt og følt ved Blikket paa Kirkens Nød, samlede sig hos ham til et levende Billede, og det drev ham til Handling. Han ei alene som hine indsaa Nødvendigheden af en Reformation, men Synet og Følelsen deraf kom over ham som en Nødvendighedens Magt, der tvang ham til at skride ind.

Vil man vide, hvorfor ikke de førreformatoriske Bevægelser, de som udgik fra en Viklef eller en Huss, førte til noget alvorligt Resultat, nogen virkelig Reformation, saa gavner

det saare lidet at henvise til den Ensidighed, der fra luthersk Standpunkt betragtet klæbede ved deres evangelifke Erkjendelse, t. Ex. en spiritualiserende Opfatning af et eller andet Dogme. Den verdensovervindende Troes Kraft og Heltemod er ikke knyttet til et Personlighedsliv, som er frit for Ensidigheder, — langt fra.

Der er imidlertid een Kjensgjerning, som er egnet til at bringe os paa det rette Spor efter den sande Aarsag, og det er de reformatoriske Konciler i det 15de Aarhundrede. Vi finder der nok af Tale om Reformation paa Hoved og Lemmer, tildels ogsaa dybere Syn for den kirkelige Nød. Men Synet er ikke dybt nok; den egentlige Brøst, det virkelige Grundonde er skjult for Fædrene. De er blinde for den store Løgn, hvorpaa det romerske Kirkesystem hviler, at Peters Efterfølger med hans undergivne Geistlighed sidder inde med det guddommelige Prærogativ, som alene Menneskenes Søn raader over, nemlig Magten til at forlade Synder paa Jorden. En Viklef og en Huss havde vidnet derimod, men deres Vidnesbyrd havde ikke fundet modtagelig Jordbund. I hvormeget end Troen paa Pavens Ufeilbarhed var rokket hos de mere alvorlig sindede Fædre, var der dog ingen, som kom tilbunds der, hvor Roden til Kirkens Fordærvelse laa, — ingen som endog et Øieblik var paa det Rene med, at den eneste Helsebod var en saadan Evangeliets Forkyndelse, hvis Sandhed og Virkekraft ei beroede paa kirkelig Autoritet, men ene paa Aandens Iboen, og at den eneste Reformation, som vilde forslaa, maatte være Hjerternes Gjenfødelse. Reformationen var altsaa endnu ikke forberedt nok. Først da, naar det virkelige Grundonde laa tilrette for en mere almindelig Bevidsthed; først da, naar Herrens evangeliske Vidner havde faaet fuldt Syn for, at det kirkelige System hvilede paa Løgnens Grundvold, var den Tid kommen, da man ikke længer kunde nøie sig med at erkjende og føle Nødvendigheden af en Reformation i Kirken, men dreven af denne Nødvendighed som af en uimodstaaelig

Magt maatte med fuld Klarhed og Sikkerhed arbeide til at fornye Kirken.

Hvor forunderligt vel og viseligt alt var laget, forat denne alvorlige Erkjendelse, naar den først engang havde begyndt at trænge ud med Magt fra de troende gjenfødte Hjerter, skulde have al Anledning til at skaffe sig almindelig Indgang og Udbredelse, har vi allerede slaaet paa ved at henvise til de mærkelige samtidige „Tidens Tegn“ i de sociale, politiske og videnskabelige Omsving. Hertil faar vi føie endnu et Par Træk for end yderligere at styrke vor Beundring for Herrens underfulde Førelse med sin Kirke. Først er det den politiske Magtfordeling paa Reformationens Tid, gribende ind i den kirkelige Bevægelse. Det habsburgske Hus og det franske Hus holder hinanden i Ligevægt. Det habsburgske Rige (Østerrig, Spanien, Nederlandene) er det største i Omfang, dog uden indre Enhed, men Frankrigs Magt er mere koncentreret. Det er uafgjort, hvilken Magt skal blive den overlegne i Europa. Derfor ligger Karl 5te og Frantz 1ste i uafladelig Strid. Men netop deres Kampe var det, som gav Reformationen Tid til at konsolidere sig. — Dernæst er det Tyrkerkrigen, som paa en mærkelig Maade griber ind i Reformationens ydre Historie. Det var Tyrkeskatten, som havde givet Afladshandelen Fremstød, og denne igjen var det, som foranledigede Luther til at opslaa sine Theses. Nu optræder disse Fiender, Tyrkerne, som et Tugtens Ris, det Gud bruger til sin Gjernings Fremme. Tyrkerkrigen slynger sig ind i Reformationens Historie og afværger ofte de truende Planer, som Keiser og Pave spinder sammen, netop i de mørkeste Stunder. — —

Saa kom den nye Tid som en Naadens og Besøgelsens Dag fra det høie. Den himmelske Fader satte sin kjæreste Plante i den Jord, som var rede til at tage derimod. Vinteren for bort, Regnen gik over. Blomsterne kom tilsyne i Landet. Sangens Tid oprandt og Turtelduen lod høre sin Røst. Sovende vaktes, Døde stod op, Herren blev priset. Psalmer fødtes af det nye Liv og baarne af Folkemunde i

utrolig kort Tid spredte de Troens levende Sædekorn viden om i Landene. Vækkelsens Aand vifter hen over Europa. Gjenfødte Sjæle samler sig sammen, Menigheder grundes, Kirkeforfatninger skabes. Guds Ord har frit Gjenge. Herren kjender sine og ingen kan tælle, hvormange det var, som fandt Livet i Kristus i de Dage. Det nyvakte Folk træder snart i Skyggen for de nye Theologer. O ve! o, ve! Theologerne er ifærd med at røve Kirken fra Menigheden allerede i Luthers sidste Aar. Læestridighedernes aandsfortærende og trosfortærende Brydninger nærmer sig. Orthodoxismens første Spirer begynder at titte frem af Jorden. Og vi nedslaaes, naar vi finder saa lidet af Kristi Liv i de kirkelige Leire, saa lidet af Aand i Theologernes Kirke. Men vi glemmer dog ikke, at den sande Kirke er Kirken under Korset, ligesom den sande Kristus er den Korsfæstede. Vi bekymres for Tabet af Kirkens Enhed ved at møde tre Kirkesamfund istedetfor eet. Men vi glemmer dog ei, at Enheden fra nu af skal vindes paa Aandens, og ikke paa Kjødets Vei, at Treheden selv kan vorde en Enhed, om det samme Liv og den samme Aand faar fylde dem alle. Her har vi det kirkehistoriske Haab, det er uendelig høit hævet over den smaalige orthodoxe Betragtning, som paa Skolemestermaner regner ud, at en og tre aldrig blir en, eller at enten den ene udelukkende eller ingen af dem er den hele Sandhed. Men vi, idet vi optager hint Haab i vort Hjerte, lad os glæde os over, at vi i den lutherske Kirke finder den kristelige Læres Sandhedsindhold i den frieste, friskeste Strømning; at vi, i den reformerte Kirke finder det frieste, friskeste Menighedsliv; og at vi i den romerske Kirke finder de dybeste religiøse Stemninger og Følelser.

Lidt om Professorfond.

I vore smaa amerikanske Kirkeforholde, som endog det lille Norge giver sig Mine af at se med Foragt ned paa, er der vistnok mange Ting, der paa en udenforstaaende maa give Indtryk af blot og bar Kjevlesyge og Haarkløverier, men der gaar ogsaa for sig, dybt nedenunder disse overfladiske Boblerier, en jevn, stadigt fremadskridende, mægtig Bevægelse henimod en Sammenslutning af alle Norske i dette Land til eet fælles aandeligt Arbeide. Vi som arbeide med dette Syn for Sagen, med denne Tro og dette Haab, blir ikke altid mistrøstige om Modvind taarner Bølgerne op i Brus og Hvirvel, saa at Maalet synes fjernere end nogensinde. Tvertimod, endog den voldsomste Modstand er ofte Mærke baade paa en Sags Sandhed og Seier, og for os staar det fast, at i samme Forhold som klar Indsigt og levende Interesse trænger ned til de dybeste Lag i vort Folk, vil Kravet til fuld Enhed og Sammenslutning i det aandelige Arbeide for vor Kirke og vor Nationalitet blive uimodstaaeligt. Det ligger i hele vor kirkelige og nationale Udviklings Væsen herover, og alt hvad der behøves er: at vente og arbeide.

Det er derfor heller ikke noget at undres over, om Professorfondssagen møder Modstand saavel af Venner som Uvenner; thi der er vel neppe noget, der i den Grad vil fremskynde det kirkelige og nationale Enhedsvirke, som at faa et fast, af Samfundssvingninger uafhængigt Midtpunkt, hvorom det aandelige Arbeide kan komme at dreie sig.

Mer underligt synes det, at Modstanden dels med Alvor, dels med Spot har ytret sig paa en Maade, som om „Professorfond" var noget aldeles nyt, og idetmindste af tvivlsom Anvendelse paa et Kirkesamfunds Skole. — Det er imidlertid at gjøre det nærværende Forslag til Professorfond altfor stor Ære.

Thi Sagen forholder sig meget mere saa, at alle Undervisningsanstalter, Colleger og Universiteter af nogen større

Betydning i dette Land ere vel forsynede med Professorfond eller „endowment funds" og paa faa Undtagelser nær fra først af grundlagte af kirkelige Samfund.

I Løbet af et Hundrede Aars Udvikling er det i den Grad blevet en uomtvistelig Grundsætning, at "Fond" hører med til en Skoles faste Grundvold, at jeg ved Henvendelse til flere fremragende Amerikanere om Oplysning, har havt saare vanskeligt ved at gjøre dem begribeligt, at det iblandt os Norske endog kunde blive nødvendigt at bevise Hensigtsmæssigheden af "Fond." Det gjorde Indtryk paa dem, som om nogen nu skulde ville fordre Bevis for at Minnesota virkelig er et godt Hvedeland, noget hvorom der for en tyve Aar siden dog ikke var saa ringe Tvivl.

Imidlertid har jeg gjennemgaaet de mere fremtrædende Collegers Historie, fra Yale og Harward og nedover, og forefinder det samme her, som i Europa, at for det første er „Kirken Oplysningens Moder", og for det andet har alle Institutioner „Fonds" i større eller mindre Udstrækning.

Flere af dem har faaet sine „Fonds" temmelig let, ialmindelighed ved rige Testamenter fra Enkeltmænd; men atter andre har maattet kjæmpe sig gjennem store baade aandelige og timelige Vanskeligheder, inden de naaede frem til nogen Betydning. Ikke mindst gjelder dette om Ny Englands Historie, der i det forrige Aarhundrede frembyder mange slaaende Sammenligningspunkter med vore egne kirkelige og aandelige Forholde.

Men i hvert enkelt Tilfælde er een Ting fastslaaet: at Skolen aldrig naaede nogen stadigere Trivsel inden den i Pengesager var bragt paa et fast og uafhængigt Standpunkt.

Enhver, der nogenlunde har fulgt med den kirkelige Udvikling i de forenede Stater, vil have fundet, at Pengeaffærerne baade for de enkelte Kirker og, ikke mindst, for deres Læreanstalter, har afstedkommet de største og stadigste Vanskeligheder og foranlediget de værste Misgreb; og det staar derfor som et Slags „forjættet Land" for dem alle at komme saalangt, at de kunne have fast Grundvold under sig i Penge-

sager. Og jo længer man kommer Vest, og jo yngre Bebyggelsen er, desto høiere lyder Klagerne og des kraftigere blir Længselen efter en solidere Ordning i Form af rentebærende "Fonds."

Komme vi nu ned til vore norske Kirkesamfund, saa er da ogsaa der „Professorfond" saalangt fra noget nyt, eller nogensinde anseet som noget mod Kirkens eller aandelige Læreanstalters Væsen stridende, at tvertimod alle uden Undtagelse dels har sat sig det som Maal, dels ogsaa virkelig arbeidet sig et Stykke fremad paa denne Bane.

I den „norske Synode", det største og næstældste af de norske Kirkesamfund, gaar der gjennem alle Skoleberetninger og Regnskaber som en rød Traad noget, der kaldes Universitetsfond. Meningen hermed var visselig oprindelig den, at dette Fond ikke alene skulde omfatte de nødvendige Byggemidler, men ogsaa de ligesaa nødvendige Lønningsmidler. At det sidste ikke blev Tilfældet, skyldes, hvad nu neppe nogen tvivler om, væsentlig slet Pengestyre. Men Faktum er endnu den Dag idag, at de 20 a 30.000 Dollars, der i Dekorah er benyttet til Lærerløn over hvad der til dette Øiemed er indkommet, det opføres endnu som Lærerlønskassens Gjeld til Universitetsfondet, en Gjeld, der formodentlig skal tilbagebetales naar Synoden faar sit „Professorfond."

I ,,Augustanasynoden" der just nu, da Professorfondssagen er begyndt at bearbeides i Konferentsen, synes at finde en Særanledning til et voldsomt og sagesløst Anfald paa vort Samfund og dets Mænd, er dog Professorfond paa ingensomhelst Maade nogen fremmed Ting. Vor Formand, Past. Olsen, der engang tilhørte dette Samfund, kunde derom give interessante Oplysninger, da han dengang nemlig var intet mindre end Formand i Komiteen til Indsamling af Augustanasynodens Professorfond. Det berettes at Summen naaede $10.000, den største Del i rentebærende Noter. Som det synes gik Indsamlingen ganske godt; og jeg kan tænke mig, at al den Veltalenhed og alle de Grunde der tale

for Sagen blev bragt i Marken; og der høres ikke om megen Uenighed med Hensyn til den Ting.

Imidlertid kom den bekjendte Strid op, der foranledigede dette Samfunds delvise Opløsning; Aarsagerne kan forsaavidt være ligegyldige; den væsentligste her som mange andre Steder var formodentlig, at der var formange „store i een Sæk.“ Hvorom alting er, — Professorfondet gik samme Veien som Samfundet, og saavel Weenaas's Skole i Marshall, som det senere der oprettede Augustanaseminarium fristede i financiel Henseende en kummerlig Tilværelse.

Ellings Samfund, det ældste i Landet, har aldrig ytret stor Begeistring for Skoleuddannelse, og kom ialtfald aldrig saa langt som til „Professorfond“. Men Hauges Synode derimod, som gjør Fordring paa at være den ægte Fortsættelse af Ellings Samfund og følgelig det ældste Kirkesamfund iblandt os, har i sin fornyede Skikkelse med rosværdig Iver taget sig af Skolesagen, og ikke alene kjøbt og betalt en Skolebygning i Red Wing, der med Hensyn til Udstyr lader de andre norske Skoler langt tilbage, men det har ogsaa paabegyndt eller ialtfald motioneret Indsamling af et „Professorfond“ paa $20.000; og jeg har endnu ikke hørt, at der udenfor eller indenfor Samfundet har hevet sig en Røst derimod.

Da nu den selvsamme Sag ikke alene er bragt paa Bane, men ogsaa med Alvor og Kraft paabegyndt i vort Samfund, høres der Røster af Modsigelse og Modstand baade fra den ene og den anden Kant. — Ialtfald skulde man da tro, at det hos os var noget ganske nyt, hvori der maatte fares frem med den yderste Varsomhed og Tvivl, eller og bliver man fristet til den Slutning, at det er Uvilje mod selve Skolen, der gjennem Modstand mod Professorfondet finder Udtryk.

Imidlertid er Professorfond i Konferentsen saa langt fra noget nyt, at det meget mere hos os fra først af synes at være indforlivet i selve Skolens Væsen og Fremtid.

Man vil ihukomme at Augustanasynoden umiddelbart før sin Opløsning havde samlet Professorfond paa $10,000.

Konferentsen, der i tidligere Dage i Lighed med den nærværende Hauges Synode, gjorde Fordring paa at være den ægte og genuine Fortsættelse af Augustanasynoden, — en Paastand, der ialfald var af yderst tvivlsomt Værd, — gjorde i Kraft deraf idetmindste ogsaa Fordring paa det indsamlede Professorfond, hvilket klart vil fremgaa af en Udtalelse i Aarsberetningen 1871, Side 35, hvor det heder, at „hvis disse Menigheder (nemlig som have givet til Augustana Professorfond) eller enkelte Notegivere ønskede at transportere disse Subskriptioner til det af Konferentsen oprettede Professorfond, vilde derimod intet være til Hinder; tvertimod maatte det ansees mest naturligt og ønskeligt".

Og hvad mere er, selve Seminariets Konstitution, der var affattet et Par Aar før nogen af de nuværende Professorer kom til Amerika, forudsætter Oprettelsen af et Professorfond, idet § 10, lyder saaledes: „Lærernes Lønninger bestrides dels ved aarlige subskriberede Bidrag, dels ved dertil bestemte Fond, dels ved andre frivillige Gaver, alt saaledes som Menighederne selv bestemme det".

Da imidlertid adskillige Ting lagde sig iveien for Indsamling af Professorfond i Konferentsens første Dage, der i det hele ikke var strøet med Roser, valgte man den Udvei, saasom man agtede at kalde Storjohan til Professor ved Siden af Weenaas, at „samle et Beløb af mindst $2000 i subskriberede aarlige Bidrag for 5 Aar, tegnet fra 1ste Januar 1871 (Aarsberetn. '71, S. 34).

Dette var jo en ganske antagelig Erstatning for Professorfondet, om Sagen ellers var bleven tilfredsstillende udført. Men at Professorfond af den Grund ingenlunde var opgivet, fremgaar tydeligt nok af hvad der til ovennævnte Forslag blev bemærket: „at Forslaget om at samle subskriberede aarlige Beløb ikke ophævede Bestræbelsen at samle et Professorfond, men at disse aarlige Bidrag skulde betragtes som en midlertidig Hjelp, indtil et saadant kunde oprettes". (Side 35. Aarb. '71.)

I 1872 kaldes fremdeles Regnskabet med Professorlønnen: Professorfonds Regnskab; og en Gjeldspost, der af Indremissionen blev udbetalt Bock, skulde tilbagebetales Indremissionen af „Professorfondet.“

Saaledes kan der vel ingen Tvivl være tilbage om at ogsaa Konferentsen ligesom alle andre Samfund fra først af har sat sig Professorfond som det ønskelige Maal, og anseet alt andet som „midlertidig Hjælp.“ Vi mærker heller ikke, at der hævede sig en eneste Røst af Uenighed derimod.

Der kan vel neppe nogen have fundet, at den „midlertidige Hjælp“ med frie aarlige Bidrag i disse 8 Aar har været i den Grad tilfredsstillende, at det er bedst at opgive den oprindelige Plan om Professorfond, oz blive ved den „midlertidige Hjælp.“

Isaafald kan ogsaa vor korte Historie give os adskillige Vink. —

Man er tilbøielig til at sætte den mangelhaftige Indbetaling af Professorløn i Forbindelse med Misnøie med Professorerne, Opviglerier mod Skolen, daarlige Tider o. s. v. o. s. v. og for en Del er det fuldkommen berettiget. Men kun for en Del. Thi hvad der har været en smertelig Erfaring i alle andre norske Samfund, har kun fundet en altfor følelig Bekræftelse hos os, nemlig at de fri Bidrag ikke vil kunne møde de voxende Krav til Professorløn med mindre en saa grundig og kraftig Organisation af Indsamlingsarbeidet for hvert Aar blev istandbragt, at det vilde blive baade kostbarere, besværligere og mer afkræftende end Professorfond. Sagen er den, at i samme Forhold som Guds Riges Arbeide iblandt os tiltager vil Kravene til Pengeunderstøttelse for de forskjellige kirkelige Gjøremaal tiltage og mangfoldiggjøres, saa at uden den alleryderste Opmærksomhed vil et eller andet lide Mangel.

Neppe har nogen Mand været mer populær i Menighederne end Weenaas. Han var sommesteder næsten forgudet, og alle Præster i hans eget Samfund stod om ham som een Mand. Det er en Opmuntring i Arbeidet, som de

nærværende Professorer desværre kun har faaet erfare lidet af. Weenaas var desuden hyppig paa Reiser, kom i personlig Berørelse med de fleste ledende Mænd i Menighederne og havde en Adgang at virke direkte for Professorlønsagen som Ingen anden, og var maaske dertil skikket som faa Andre.

Ikkedestomindre finder vi, at han den 1ste Juli 1871 havde tilgode paa sin Professorløn ikke mindre end $1076.00, hvoraf dog $400.00 var for Husleiegodtgjørelse. Vi finder ogsaa at af de til Weenaans udbetalte Penge var $315.00 indkommet dels som Kapital, dels som Renter af Noter, eller hvad der er det samme, Levninger af Augustana Professorfondet.

I 1872, er Gjelden til W. $645.00 og der blev af Præsterne kun garanteret $600.00 for kommende Aar.

Fra Eau Claire 1873 findes ikke noget trykt Regnskab fra Kassereren, men at det heller ikke dette Aar kan have været synderligt rart med Professorlønnen synes at fremgaa af Formandens Aarsberetning, hvori han siger: „Imidlertid er det os alle bekjendt, at Skolen og især dens Bestyrer har lidt meget af Mangel paa tilstrækkelig pekunier Understøttelse, det sidste Aar dog kun paa Grund af den gamle Slendrian, at der skal udhales saalænge med Indbetaling af de lovede Bidrag."

Ja, gamle, men altid lige unge Slendrian! — at der skal udhales saalænge! ja netop! saalænge, at det aldrig blir.

Den samme Klage kunde regelmæssigt skrives over ethvert kirkeligt Samfunds Aarsberetning.

Imidlertid var der i Eau Claire et rush saaatsige ianledning af Planen at kalde en ny Professor, nemlig Storjohan, fra Norge, og i mindre end en halv Time blev der garanteret $2000 i Professorløn.

Gid det havde været ligesaa let at faa Pengerne ind!

Fra Fort Howard 1874 finder man et Uddrag af Regnskabet i Aarsberetningen for 1875 og det viser sig, at

W. i det Aar har faaet Lønnen paa omtrent $100.00 nær, at hans Gjeld fra 72, altsaa er forøget ialtfald med dette.

Efter at de nye Professorer var ankomne, indkom der naturligvis mer Professorløn dog ikke mer end at de ved Shell Rock 1875 efter et Aars Arbeide kun havde faaet lidt mere end en Fjerdepart eller $280 af sin Aarsløn.

I 1876, da W. reiste hjem, blev hans Regnskaber endeligt opgjorte, og det viste sig da, at han af Konferentsen havde ikke mindre tilgode end $1,267.00 foruden $100.00 i Godtgjørelse for Flytning.

Naar ikke Weenaas, hverken da han var alene eller siden noget Aar fik fuld Løn af frivillige Bidrag, og naar han endog i de sidste 4 Aar af sin Virksomhed fik over $1300 tilgode af Konferentsen, hvorledes skulde de nærværende Professorer kunne vente en bedre Skjebne?

Jeg tror, der er lidt Lærdom i dette. Sagen er den, at der er saa mange Ting, hvortil der i et kirkeligt Arbeide skal frivillige Bidrag, at nogetsteds ialfald vil blive Mangel, og da naturligst i den Virksomhed, der synes Folket fjernest, og hvortil der hvert Aar fordres en bestemt Sum, nemlig Skolen.

Dette er Historien i de 7 første Aar af vor Skoles Tilværelse; den har siden regelmæssigt gjentaget sig selv. Hvert Aar har der været et stort Deficit i Profersorlønsregnskabet. Gjeldsindsamlingen bragte Ligevægt i alle Regnskaber. Men da den var en Extraanstrængelse kunde den kun afhjælpe det øieblikkelige Krav og trods al den Interesse den vakte for Skolen var den ingenlunde istand til at forandre den Regel, der synes at være bleven uforanderlig for Læreanstalters Vedkommende, at fri Bidrag i Længden og paa Grund af mangfoldige, ofte vexlende, men altid tilbagevendende Aarsager aldrig vil strække til.

Vi tror, at det af det foregaaende til nogen Grad maa have fremgaaet, at Planen om Professorfond hverken er noget nyt, ei heller nogensinde før var været anseet som stridende med et kristeligt Skolearbeides Væsen, og at det endelig

fremstiller sig som et uafvigeligt Krav, om en Skole skal vinde nogen Fasthed og Sikkerhed blandt vort Folk.

Hvorvidt disse Egenskaber kan ansees ønskelige ved en Præsteskole, og hvad Grunde der taler for og imod Professorfond osv. turde blive Gjenstand for en senere Artikel.

Johan Arndt,

Generalsuperintendent i Zelle.

Af Dr. A. Tholuck.

Det er „de Troendes Fader" paa denne Tid, som vi her skulle beskjæftige os med. „Jeg sætter Luther," siger Spener, „med Rette forrest, efterdi Gud ved ham har udført et større Værk, som mere falder i Øinene, end ved Arndt; jeg lader ham ogsaa have denne forreste Plads, men denne kommer ham meget nær, og jeg veed ikke, om han ikke i sine Skrifter monne være bestemt af Gud til et ligesaa stort Værk som Luther".

Arndt blev født i 1555 i Ballenstedt i Anhalt-Bernburg. Som Dreng havde han Tilbøielighed for Medicin, men bestemte sig til Theologien, da Gud havde reddet ham ud af en svær Sygdom. Allerede dengang søgte han sin Opbyggelse i de katholske Asketer Bernhard, Tauler, Thomas a Kempis. I Aaret 1576 besøgte han først det nylig stiftede Universitet i Helmstädt, som dengang endnu ikke var mistænkt for sin Lære; men han begav sig derfra til Wittenberg, hvor den herlige Leyser tog imod ham som en faderlig Ven, og opfordret af ham begav han sig til Straszburg til Pappus, som var en nær forbundet Ven af Leyser. Dengang havde netop den lutherske Bekjendelse der begyndt at fortrænge Calvinismen; derfra drog han til Basel til den med Pappus nøie forbundne, lutherskfindede Sulcer, en sand, kristelig Theolog. Han hørte der ogsaa nogle medicinske

Forelæsninger, som den berømte Læge Theodor Zwinger holdt. I Aaret 1583 kom han tilbage til sit Hjem, overtog først en Rectorpost i Ballenstedt, men blev det følgende Aar kaldet til Præst for Landsbyen Badeborn. Hvormeget han her forstod at vinde Menighedens Kjærlighed, viste sig ved den Katastrofe, ved hvilken han efter syvaarig Tjeneste som Præst i sit Fædreland blev fordrevet derfra. Johan Georg, der efter Joachim Ernst's Død havde overtaget Regjeringen som Formynder over alle de anhaltske Lande, og ved de Kryptocalvinister (Forsagelsen), der vare komne fra det nærliggende Wittenberg, var bleven indtaget for den calvinske Bekjendelse, begyndte at røbe sin forandrede Troesretning derved,at han over det hele Land forbød Brugen af Exorcismen (hemmelige Calvinister), der allerede i Joachim Ernst's sidste Regjeringstid var bleven afskaffet i Zerbst; Arndt, som deri mente at se Forspillet til Indførelse af Calvinismen, gjorde tilligemed nogle andre anhaltske PræsterModstand. Han erklærede sig ganske bestemt herimod, og blev som Følge heraf, afsat den 21de Septbr. 1590. Han manglede nu det daglige Brød, men Forsynet havde fremdeles sørget for ham; thi samtidig hermed udgik en Kaldelse til ham fra Greven af Mansfeld, en anden fra Quedlinburg. Han bestemte sig, paa Grund af Nærheden, for det sidste Sted, erholdt i Oktober sin Bestalling som Prædikant, og efter to Aars Forløb som Pastor ved Kirken i Neustadt. To Gange havde hans Menighed henvendt sig Fyrsten med Bøn om at maatte beholde ham, men forgjæves; nu gave de deres Kjærlighed tilkjende derved, at de jevnlig besøgte hans Kirke i Quedlinburg, der kun laa en halv Mil borte fra Badeborn, saa at han yttrer i et Brev, at han nu egenlig har to Menigheder at sørge for. Ogsaa viste han endnu i Aaret 1596, hvor meget hans Fædrelands Kirke laa ham paa Hjerte. Thi, da Reformationen førtes videre frem i calvinsk Aand og Billederne bleve afskaffede, udgav han et Skrift, kaldet Ikonographia, som talte for Billedernes Bibeholdelse. Stillingen i hans nye Hjem bragte ham kun liden

Glæde, men derimod svære Opgaver og ringe Paaskjønnelse. Han holdt det dog ud, skjøndt et Kald til Nordhausen 1594 og et andet til Schwarburg 1597 gav ham Leilighed til at forandre sin Stilling. Men, da der efter niaarig næsten frugtesløs Virksomhed blev tilbudt ham (i 1599) en Plads ved Martinuskirken i Brunsvig, tog han ikke i Betænkning øieblikkelig at gaa ind paa dette Forslag. Efter at have holdt sin Prøveprædiken, udbad han sig strax — og det uden at have meldt noget derom til sin Menighed — sin Entledigelse hos sin øverste Foresatte Abbedissen. Han blev, paa Grund af dette hurtige og hensynsløse Skridt, stærkt mistænkt af sin Menighed: han havde, hed det, ved hemmelige Kunstgreb skaffet sig denne Kaldelse, han hørte til hine Profeter, om hvem der staaer skrevet: „De ile afsted, uden at jeg har sendt dem", han forglemte paa utaknemmelig Vis, hvorledes han som brødløs Exulant (Landsforvist) var blevet modtagen i Staden Quedlinburg. Imod den Beskyldning, at han hemmelig skulde have virket til denne Kaldelse, retfærdiggjorde han sig i et Brev til Abbedissen dermed, at han i Quedlingburg „ikke havde et Menneske, som han kunde berro sig til"; imod Bebreidelsen for Utaknemmelighed forsvarede han sig med, at han jo dengang samtidig havde modtaget en Kaldelse til Mansfeld, men vist den tilbage, og at hans Kaldelse heller ikke var kommet til ham som en Betler, der ikke kunde yde nogen Gjengjeld. Derpaa omtaler han den Raahed, hvormed man var kommen ham imøde, og de Offere, som han havde maattet bringe Menigheden. „Jeg har ikke talt noget uden Aarsag; de have ofte gjort mig trætte af mine Prædikener ved deres grove Sæder; i Kirken har jeg ofte for Guds Skyld bedet dem om at være stille; jeg er træt af at prædike, om det skulde være Guds Villie, ikke alene her, men ogsaa paa andre Steder. I den sidste Pest har jeg gjort, hvad der stod til et Menneske at gjøre, har ikke nægtet at besøge Nogen, som bad mig derom, har hjulpet ham med Raad og Daad, og til den Fornemste blandt mine Anklagere har jeg skrevet, hvorledes han skulde forholde sig i denne Sygdom,

og om han begjærede det, vilde jeg komme til ham; men han skrev mig til, at, eftersom jeg vistnok havde meget at gjøre vilde han forskaane mig derfor, hvad endnu mange Folk lade mig sige, som have Medlidenhed med mig. I de smaa Huse har der været saa stor en Stank, at De, som boede der, neppe kunde blive derinde; da jeg nu hele Dagen igjennem maatte gaa omkring i den store Hede og paa alle Gader og krybe ind i alle Kroge, hente de Døde og derpaa prædike, saa have de selv maattet erkjende, at det var mig umuligt at besøge alle Syge; derfor har jeg givet dem en lille Bøn, daglig oplæst den efter Prædikenen, indprentet korte Trøstesprog, som de skulde bede i deres sidste Time, har daglig trøstet dem i mine Ligprædikener og henvist dem til et bestemt Sprog, med hvilket de skulle sove ind, har prædiket hver Dag ligefra Trinitatis til Michaelis, kortelig forklaret dem alle Psalmerne igjennem i al Korthed, ofte drevet dem til Nadveren og trøstet dem efter bedste Evne i Skriftestolen; — hvad jeg der alene har udstaaet for Besværlighed og ilde Lugt af dem, som Pesten har taget fat i, det ved Gud. I den gamle Stad har de Dødes Antal intet været imod det i den nye Stad".

Han skal have sagt til Borgernes Beskjæmmelse, at der efter hin guddommelige Straffedom, dog ingen Bedring var indtraadt i deres Levnet, men kun fortsat Drik og Fraadsen og Gudsbespottelse. Herpaa svarer han: „At slet Ingen i det nye Aar skulde forbedret sig, det er ingensinde faldet mig ind, og det vilde være en stor Letfærdighed at tænke saa, endsige at tale saa .... det vilde heller ikke være mig kjært .... Jeg ved, at endnu Mange ville komme mine Prædikener ihu, og en af de Fornemste i Nystaden har fornylig sagt: „han havde tilforn endnu ikke vidst, hvad det vilde sige at bede." — De foreholde ham de Velgjerninger han han har nydt; men hvor ilde det i udvortes Henseende var gaaet ham, skildrer han i det Følgende: „De roser sig af store Velgjerninger, men i Sandhed, man har talt mig hver Bid i Munden, undtagen H. B. Werter; han har ingensinde været mig imod, og er der heller ikke Nogen,

der saaledes som han betænker Nødvendigheden af Straffeprædikenen; ogsaa Bønderne have snart forglemt, hvad jeg har havt for Arbeide i mit Embede, hvorledes jeg har maattet prædike alle Festdage to Gange daglig, og paa hver høi Festdag holdt 5 Prædikener; Tilhørere har jeg vel havt mange af, men Ingen har undt mig en Bid Brød; taknemmelige Hjerter vilde have været mig kjærere end Gaver. Jeg har i disse 9 Aar ikke været til Besvær for noget Menneske, har ikke taget eller begjæret en Skilling af Nogen, men har ladet mig nøie med min Løn; har jeg sparet noget, takker jeg Gud. Jeg har prædiket Guds Ord purt og rent med Iver og Alvor, jeg har ikke forsømt nogen eneste Søndag eller Festdag eller anden Prædikedag med Undtagelse af den sidste, men dertil har jeg havt gyldig Grund nok. Jeg har skjenket mine Sognebørn over 200 Gylden af Accidentser, som tilfaldt mig for Begravelser har desuden Intet taget i Pestens Tid, har sørget for de i Bund og Grund fordærvede Præstegaardsjorder, Hus og Kirke, har vænnet dem af med deres grove Sæder i Kirken, og har derved mangengang i overvættes Iver tilsat Liv og Helbred. Nu har jeg Takken. Jeg har maattet vente 2 hele Aar, inden jeg fik Noget indhøstet, har i 3 til 4 Aar ikke kunnet nyde nogen Indtægt af Jorderne, saa fordærvede vare de, har endog anvendt de Penge, jeg bragte med, herpaa og dersom en Anden med tomme Hænder skulde have betjent dette Embede, saa vilde han være kommet i stor Gjeld; jeg har endog neppe tre Gange faaet min fulde Løn; Den, som nu kommer, vil høste godt af mit Arbeide. Jeg beklager derfor i mit Hjerte, at jeg er blevet lønnet med saa stor Skam og Bagtalelse".

Endelig lykkedes det ham i Juni 1599 at erholde sin Entledigelse af Raadet og Ministeriet paa ærefuld Maade.

Arndt var udløst af een Korsets Skole, kun for at blive ført ind i en anden. Men i Brunsvig fandt han Opreisning; thi Fiendskab mod Ordets Forkyndelse kan lettere bæres, naar dette Ord kun ogsaa er istand til at skaffe sig Venner. Og hans Prædikener samlede omkring ham et

Antal af taknemmelige Tilhørere, hvoriblandt ogsaa Borgermesteren og flere Raadspersoner; blandt hans Colleger fandtes der idetmindste nogle, som vilde ham vel. Den Deltagelse, hvormed hans Prædikener bleve modtagne, opvakte ham imidlertid ogsaa Misundere, hvoriblandt navnlig en af hans nærmeste Colleger ved hans egen Kirke, Denecke. Dette Fiendskab brød aabenbart frem, da 1605 den første Bog „om den sande Kristendom", som fremstod af hans Ugeprædikener, traadte frem for Lyset. Nu blev der fra Prædikestolene prædiket og i Skriftestolen advaret imod ham som Sværmer og Synergist. Efterat Arndt fra Prædikestolen havde givet en offentlig Retfærdiggjørelse, forenede vel Præsteskabet sig om at lade de mod ham gjorte offentlige Angreb falde; men Denecke blev ikkedesmindre ved, baade offentlig og privat at rive ham saaledes ned med Haan og Bagvaskelse, at Arndt maatte bekjende: „Dersom Gud og min gode Samvittighed ikke havde trøstet mig, vilde jeg have været Dødsens eller være faldet i en heftig Sygdom". Paa Grund af disse Forhold lod han det ogsaa vente med Udgivelsen af det andet Bind af hans „sande Kristendom", som allerede var anmeldt og begyndt at trykkes. „Udgivelsen af mine øvrige Bøger lægge mine Colleger Hindringer i Veien for; de betjene sig af en altfor bitter Censur, og foragte min Maade at skrive paa. Efter Udgivelsen af den første Bog om den sande Kristendom er jeg bleven trykket nok, og jeg har maattet bære mange Forfølgelser og Bagvadskelser." Han blev flere Gange indtrængende opfordret til at modtage en Kaldelse til Halberstadt; han vilde derved være bleven revet ud af disse Anfægielser; men han maatte paa Raadets Begjæring vise Tilbudet tilbage.

Skjønt de stærke Anfægtelser gjorde ham Tilstanden mere og mere utaalelig, maatte han dog holde denne Ildprøve ud. „Jeg bliver", skriver han 1607 til Gerhard, „hemmelig og offenlig angrebet paa min Ære, og gjort mistænkt hos det raa Folk, og jeg tror derfor, at man gjerne vil have mig bort. De ønske blot, at en Leilighed skal

tilbyde sig. Se, saaledes gaar det mig, og jeg har, siden Du for 2 Aar siden var hos mig, ikke havt nogen eneste god Dag. Vil jeg derfor have Fred, saa maa jeg, naar jeg ikke kan faa noget andet Kald, begive mig til et eller andet Sted, maaske til Eisleben, og der begynde et privatiserende Liv. Thi Verden bliver altfor ond. Jeg havde aldrig troet at der blandt Theologerne gaves saa giftige og onde Mennesker. Disse ville nemlig gjælde for Gjenfødte, Salvede og den Hellige Aands Redskaber, og Alt skal derfor være skeet for den rene Læres Skyld".

Den Velsignelse, som hans første Bog paa meget forskjellige Steder havde virket, kom imidlertid mere og mere bevislig for Dagen. Fra Leipzig meldes det, at 200 Exempl. kunde have været solgt, om de havde været tilstede. Men der var kun trykt 600 Exempl. og i den første Halvdel af Aarhundredet bleve Bøger endnu hyppig kun afsatte derved, at man sendte dem til sine Venner og Bekjendte til Salg. Allerede 1607 blev derfor et nyt Oplag nødvendigt, og her forandrede Forfatteren med Glæde, hvad der paa nogensomhelst Maade kunde vække om end kun tilsyneladende Anstød. Fra langtbortliggende Steder, fra Strasburg, Mühlhausen i Thüringen, fra Breslau erholdt Arndt Breve fra taknemmelige Læsere, af hvilke Nogle endog udbade sig for egen Regning at maatte faa Afskrifter af de tre sidste Bøger, der endnu ikke vare trykte. „Mange Lærde og gode Mennesker — skriver Gerhard til ham 1608 — paa hvilke jeg kunde give Dig et langt Register, deriblandt fornemmelig Altenburgs Cantsler Gerstenberger, vente med Længsel paa de øvrige Bøger." I samme Brev yttrer Gerhard selv en saa stærk Længsel efter ogsaa at se de øvrige Bøger trykte, at Arndt følte sig opfordret til at skjenke den af ham saa høitagtede theologiske Lærer sit Manuskript under den Betingelse, at han ikke vilde offenliggjøre det.

Bøiet men ikke nedbrudt, udholdt denne Guds Mand sin Stilling — „som de Døende, og se, de leve". — „Hvor

inderlig", skriver han i et Brev til Gerhard 1607, „ønsker jeg dog tilligemed Dig at blive udfriet af dette jordiske Arbeidshus; dog maa vi blive ved at vandre i Udlændigheden, indtil man kalder os til Hjemmet og imidlertid ved Guds Naade bruge den Hellig Aands Gaver til Uddannelse af vor Sjel og vor Natur og til vor legemlige Hyttes Vel, indtil vi, efter at have aflagt det jordiske Telt, kunne iklædes det forklarede og uforgjængelige Legeme, som en fuldkommen, forklaret Sjel skal bebo. O, hvor gjerne ønskede jeg ikke at skrive om denne aandelige Forvandling, som allerede tager sin Begyndelse i dette Liv, naar vi ved Herrens Aand blive forklarede fra Kjærlighed til Kjærlighed! men, saasnart jeg begynder at tale om saadanne Ting i mine Prædikener, eller ymter noget derom i mine Bøger — saa hedder det strax: han er en Sværmer og en Synergist".

Han var imidlertid overbevist om sin Berettigelse til at gribe den første Leilighed der aabnede sig for ham, for paa nogenlunde hæderlig Maade at drage sig ud af saa betrængt en Stilling. De mansfeldske Grever havde, som nys omtalt, henvendt deres Opmærksomhed paa ham, da han fik sin Afsked fra Badeborn; nu i Aaret 1608 erholdt han gjennem dem en Kaldelse til Hovedpastoratet i Eisleben med Sæde og Stemme i Consistoriet. Han lod sig heller ikke nu holde tilbage ved Borgermesterens eller andre Venners Modforestillinger: „Jeg giver Deres Velbaarenhed velvillig at betænke, skriver han til Denne, hvad det er, offentlig for hele Menighedens Aasyn at blive forkjettret og udskjeldt som Sværmer, at hele Ens Gjøren og Laden og Prædiken bliver skjeldt for Tant og Gjøgleri, — at blive udskreget ikke alene som den mest udannede Æsel, der ingensinde skal have lært og heller ikke forstaar sig paa Theologien, men ogsaa at blive gjort mistænkt hvad Læren angaar, saa at Folk blive advarede for En, skjøndt jeg dog i offenlige Forfølgelser, uden at spare Liv og Gods, har bekjendt mig til og forsvaret den rene Lære; — det være sagt uden utilbørlig Selvberømmelse; jeg maa derfor for Gud og Deres Velbaarenhed bekjende, at

ingensinde har min offentlige og haarde Forfølgelse og Udstødelse af mit kjære Fædreland, Fyrstendømmet Anhalt, gaaet mig saa nær som denne".

I Eisleben ventede der ham nu endelig en fredeligere og lykkeligere Stilling, dels formedelst de to regjerende Grevers venlige Sindelag, dels formedelst det aandelige Samliv med Sauberts inderlige Ven, Generalsuperintendent Schleuppner, der 1607 var forflyttet til Eisleben, og hvem V. Andreä ansaa for værdig til at optages iblandt de 24 Medlemmer af hans „kristelige Forening". Hvor inderlig dette Baand har været imellem disse to Colleger i Eisleben, udtaler sig i det Vidnesbyrd, som Schleuppner giver ham; det hedder deri blandt Andet: „Skjøndt det kunde synes, at en saadan Mand, hvis Fortrin og overordentlige Læregaver allerede for lang Tid siden have erhvervet ham saa mange Mænds inderlige Venskab, ikke trænger til mine Lovtaler, saa har jeg dog under ingen Omstændigheder troet at turde nægte en saa god, dyrebar og velfortjent Collega denne min ringe Anbefaling, allerede af blot Taknemmelighed, som griber enhver Leilighed til at gjengjelde modtagne Velgjerninger". I et Brev til Arndt tiltaler han ham med disse Ord: „Høiærværdige, venneſæle og lærdeste Mand, min Velynder og inderlig kjære Collega!" I Aaret 1610 — eller, som Andre mene, allerede Aar 1609 — udkom nu ogsaa samtlige hans 4 Bøger i Magdeburg, besørget rimeligvis af ham selv; thi nu holdt ikke længer de Lænker ham fast, som hans fiendske Colleger i Brunsvig havde lagt paa ham. Brevene fra Grev Bruno vidne ogsaa om den store Hengivenhed, som han havde vidst at forskaffe sig i Menigheden i Eisleben. Hans Navn var imidlertid blevet vidt og bredt bekjendt ved hans Værk, saa at han allerede 1609 modtog en Indbydelse til Superintendentposten i Weißenfels, hvilken han dog vægrede sig ved at modtage, og 1611 til den betydeligere Superintendentpost i Zelle. Den lüneburgske Hertug Christian havde forespurgt sig hos Gerhard om en værdig Theolog til at beklæde hin Post; de tvende Doctorer i Theologien og

Generalsuperintendenterne Schröder og Schleuppner og som Trediemand Arndt vare blevne ham foreslaaede, og Hertugen gav Arndt Fortrin for de tvende Andre. Sjøndt nu Arndt følte sig vel i Eisleben, saa ansaa han det dog for Guds Villie at følge et Kald, der aabnede ham Udsigt til en saameget større Virksomhed; og hans Ven Schleuppner raadede ham ogsaa dertil. Men det syntes at være en Umulighed at bevæge Greverne, der i saa høi Grad vidste at skatte hans Fortjenester, til at meddele ham Afsked. Der fulgte lange Underhandlinger. Arndt udbad sig en Betænkning desangaaende af Fakultetet i Wittenberg. Denne udtalte sig bestemt for hans Forbliven i Eisleben; men det forekom ham, der for lidet var taget Hensyn til de Grunde, som han havde opstillet for sin Flytning, saa at han ikke lod sig bestemme heraf. Lüneburger-Hoffet forestillede nu gjentagne Gange de mansfeldske Grever de stærke Bevæggrunde, som maatte tale for hans Overtagelse af Superintendentposten, og det inderlige Ønske blev omsider opfyldt.

Regjeringen over de lüneburgske Lande var imidlertid bleven overtaget af Hertug Christian, en gammel-luthersk Regent, ivrig i Bekjendelse, ivrig i Omsorg for Kirke og Skole og from i Vandel. Arndt kunde derfor i Udøvelsen af sit vigtige Kald holde sig forvisset om Understøttelse ovenfra. Hvad der i det 17de Aarhundrede forskaffede Generalsuperintendentens Embede en særegen Indflydelse, var de Generalvisitationer, der skulde holdes inden visse bestemte Tider; ved disse kom de forhaandenværende kirkelige Misligheder til den øverste Kirkeøvrigheds Kundskab og kunde derved blive afhjulpne, — i enkelte Tilfælde, naar det syntes fornødent, kom der nye Kirkeordninger tilveie. Den Afbrydelse, som dette saa velgjørende disciplinariske Institut led under Trediveaarskrigen i næsten alle tydske Lande, bliver allerede af de daværende Samtidige anseet for en af de vigtigste Aarsager til det kirkelige Livs Forfald. I det Lüneburgske var der allerede 1610 gjort Begyndelsen til en almindelig Visitation af Arndts Formand i Grevskaberne Hoya og Diepholz.

Men dette var snart gaaet istaa paa Grund af den daværende Generalsuperintendents tidlige Hensygnen; Arndt betragtede det derfor som sin nærmeste Opgave at optage dette Værk og bringe det til Ende. I Aaret 1615 begyndte han derpaa; og den Deltagelse, som Hertugen skjenkede dette Værk, var saa levende, at han selv gjennemsaa de indsendte Protokoller, og decreterede de fornødne Foranstaltninger. De gjorte Jagttagelser viste ogsaa Ønskeligheden at faa Kirkeordningen af 1565 omarbeidet, og ogsaa dette vigtige Arbeide blev i Aaret 1618 overdraget til Arndt af hans Fyrste.

Efterat hans „sande Kristendom“ var udkommet helt, og tillige hans øvrige Hovedskrifter fra denne Periode, hans „Paradishave“ og begge hans Værker, Evangeliepostillen og Psalmeudlægningen, forsynede med berømmende Fortaler af Gerhard, vare udkomne, udbredtes Arndts Navn og Berømmelse i bestandig større og større Kredse. Fra alle Sider foreligge der Breve, som tale om den Velsignelse, hans Skrifter have frembragt. En Præst Cnopius fra det langtborteliggende Reval skrev ham til allerede 1617: „Jeg nægter ikke, at jeg selv har været blandt dem, der mente, at det ved den kristelige Tro alene eller dog fornemmelig kom an paa den blotte Viden, hvorfor jeg ogsaa af al Magt bestræbte mig for at gjøre mig bekjendt med de religiøse Controverser (Stridigheder). Det er tidligere blevet anseet som Religionens Hovedsum, at vide, hvorledes der er blevet stridt om Religionen. Af denne høist skadelige Vildfarelse har du revet mig ud ved dine Skrifter, i hvilke du saa skarpt og eftertrykkeligt har vidnet derimod, og du har lært mig, at Gudsfrygt bestaar meget mere i et helligt Liv end i stor Videnskabelighed.“ Den Samme gav ogsaa Arndt Underretning om det Indtryk, som hans Skrifter havde gjort paa nogle svenske Stormænd; han fortæller ham, at Statholderen i Esthland Grev de la Gardie, den svenske Statholders Gemalinde Anna Bauer og Statholder Gabriel Oxenstjerna havde læst hans Skrifter til stor Opbyggelse, og udbade sig at turde blive regnede iblandt hans

Venner. I elskværdig Enfoldhed skriver den gudfrygtige Hertug af Liegnitz Georg Rudolf egenhændig et Brev til ham 1620: „Herrens Gudsfrygt er noksom bekjendt af Hans Skrifter; Hans lille Bog om den sande Kristendom er en sand Øvelse og Rettesnor til at naa det høieste Gode. Jeg har ikke villet sove, men ligesom vaagne op til at blive munter og anvende Tiden paa den rette Maade ved at gjøre mig bekjendt med Forfatteren i dette lille Brev, idet jeg beder, at Herren vil optage saadant i den bedste Mening; Han være inderlig overbevist om, at saadant er skeet trofast og velment! thi Hans ovennævnte lille Bog om den sande Kristendom er min høieste Skat og Trøst ved Siden af det guddommelige Ord, trøster og bringer mig Glæde i min Forløser. Hermed anbefaler jeg mig til Herren i den Høiestes naaderige Varetægt." Da Arndt's Forkjettrelse begyndte i Danzig og man begyndte at prædike imod ham, udraabte Søsteren til den katholske Convertit, Sigismund den 3die af Polen, den svenske Prindsesse Anna, som var Lutheranernes Beskytterinde: „Ak, kunne de lutherske Prædikanter dog ikke engang indbyrdes blive enige! — de forkaste de Bøger, der i min Elendighed yde mig saamegen Trøst!"

Men Kampen imod Arndt, som i Brunsvig havde havt en mere lokal Karakter, antog nu et mere offentligt Præg og førtes med stedse stigende Heftighed i de forskjelligste Egne af Tydskland. Den fornemste Anledning hertil var den Opdagelse, at han i den tredie Bog af sin „sande Kristendom" havde laant 12 Kapitler fra et Skrift af V. Weigels Bønnebog: „Unterricht für die Einfältigen." Nogle havde allerede taget Anstød deraf, at det arndtske Værk saa hyppig havde taget Steder fra Tauler, „den tydske Theologi" og Kempis, — dog først efter Forfatterens Død, og efterat Kampen fra andre Sider allerede var udbrudt; — Osiander lagde ham det til Last, at han støttede sig til Mænd, der „havde staaet i det tykke, dunkle Pavedømme, og vel selv havde trængt til og ønsket sig mere Lys." Imod saadanne Beskyldninger fandt han imidlertid tilstrækkeligt Værn i

Luthers Anprisning af hine Skrifter og i andre lutherske Asketers Exempel. Anderledes forholdt det sig med Weigel, hvis fuldkomne Heterodoxi der ingen Tvivl var om, da efter hans Død hans Lære var bleven tilstrækkelig bekjendt ved de Traktater, som i Aarene 1617 og 1618 vare offentliggjorte af hans Tilhængere. I en Bog hvor større Uddrag var laante fra en saadan Vranglærer, bleve nu ogsaa andre Afsnit og enkelte Udtryk af Mange betragtede idetmindste med et mistroisk Blik; thi af „den tydske Theologis" Mystik, hvortil Arndt baade i Indhold og i Sprog paa mange Maader nærmer sig, havde ogsaa Weigels Lære sit Udspring. Hvad nu Optagelsen af dette Excerpt (Uddrag) angik, stod Arndt vistnok ganske retfærdiggjort for enhver upartisk Dommer; thi hin Traktat var ikke faldet i Arndts Hænder som et Skrift af en bekjendt Forfatter, men som et anonymt Manuskript til en Tid, da hin Anvisning til Bønnen endnu ikke var trykt (1606); desuden har han heller ikke optaget det uforandret; han siger selv at han har „renset" det. Han erklærer, at han kun kjender lidt til Weigels Skrifter, og skriver allerede før Udbruddet af de danzigske Stridigheder (1619) til Buscher i Stade: „Hvad angaar Weigels Skrifter, saa findes der i samme efter min Mening flere Urimeligheder, og, tager jeg ikke feil, ligefrem Steder, der stride imod Skriften, især angaaende Kjødets Opstandelse og Forklarelse og om Kristi kjødelige Legeme og mange andre Ting. Jeg har imidlertid dog ikke derfor ganske forkastet dem, men meget mere tænkt paa Pauli Ord: „Prøv alle Ting, og beholder det Gode." Arndt gjendriver ogsaa i en særegen Afhandling de Vildfarelser, som er indeholdte i Weigels dialogus de Christianismo (Samtale om Kristendommen), som udkom 1615.

Hertil kom dog endnu dette, at, jo mere alle fire Bøger om „den sande Kristendom" bleve bekjendte, desmere beraabte Tilhængerne af mistænkelige Aandsretninger sig paa ham og anbefalede hans Bog. Saaledes skriver Mentzer om Schwenkfeldianerne, Saubert om de dengang paa ikke faa Steder optrædende Separatister, blandt hvilke

Mange var ivrige Læsere af de weigelske Skrifter; fremdeles følte ogsaa fromme, alchymistiske Rosenkreutzere, som f. Ex. den ovenfor omtalte Oxenstjerna, noget Beslægtet hos Arndt. I Danzig opholdt der sig i Aaret 1620 en vis Gaul, som først var Lutheraner, dernæst Socinianer og endelig Tilhænger af Weigel og Meth. Denne Mand, hvem det, efter hans egne Ytringer at dømme, kun var om at gjøre, at „den hele Kristus og ikke blot hans Fortjeneste blev prædiket", havde ligeledes varmt anbefalet „den sande Kristendom". I Anledning heraf optraadte en raa Zelot i Danzig, hvis nomen (Navn) var hans omen (Varsel), Corvinus (Ravn); han angreb Arndt fra Prædikestolen, og paa samme Tid optraadte der, under en Præst Büntings Veiledning, Weigelianere i Stargard; Disse, der med Læren om Livets nødvendige Fuldkommenhed forbandt chiliastiske Forventninger, anbefalede ogsaa Arndts Skrifter og beraabte sig paa ham. Nu bleve de danzigske Menigheder urolige, og forespurgte sig hos de Præster, der pleiede at anbefale „den sande Kristendom" og navnlig „Paradishaven" — Blanck, Daniel Dilger, Rathmann, — angaaende den arndtske Læres Renhed. Disse indhentede Betænkninger fra Fakulteterne i Königsberg og Wittenberg. Under disse Forhold traadte Corvinus bestandig mere og mere hensynsløst op imod Arndt. Skjøndt han i privat Samtale selv havde tilstaaet, at han ikke havde læst den forkjettrede Mands Skrifter helt igjennem, lod han sig dog henrive til Ytringer som den: „Djævelen skulde nok lønne Arndt for hans vildfarende Lærdom". Han betegnede ham paa Prædikestolen som Fører ad Veien til Weigel. To andre Præster fulgte hans Exempel, og ogsaa han forskaffede sig en Kjendelse fra Wittenberg. Uagttet det Ry, som disse Stridigheder fremkaldte, stod Arndts Sag dog ikke nu saa slemt som tidligere i Brunsvig. Høit ansete Theologer som B. Mentz.r i Gieszen, Franz i Wittenberg og Gerhard udtrykte i Breve deres Smerte over disse Forhold. forsikkrede ham om deres Tiltro, og opfordrede ham til offenlig at retfærdiggjøre sig og at gjentage sin symbolske Bekjendelse; det

Samme gjorde ogsaa Dilger fra Danzig, hvorpaa Arndt skrev „sin korte Gjentagelse og Forsvar for Læren om den sande Kristendom“, ved hvilket Skrift Gerhard og Mentzer i den Grad bleve tilfredsstillede, at de bevidnede ham deres levende Bifald. Kjendelserne fandt ogsaa Anklagen kun grundet, hvad Terminologien angik, ikke derimod for Lærens Vedkommende. En lüneburgsk Hofnotar, som var i Danzig, da Stridighederne udbrød, opfordrede i sin Fyrstes Navn Corvin til at give en nøiere Begrundelse af saa svære Anklager imod den første Lüneburgske Geistlige; Anklageren lovede det vel, men blev den dog skyldig. Ved alt dette blev da nu ogsaa Arndts Person saa fuldkommen renset for Mistanken om vildfarende Lærdomme, at, da der snart derpaa fulgte en bitter Anklage for Vranglære i hans Skrifter, selv en L. Osiander dog ikke kunde andet end erklære: „Jeg vil have det høit og lydelig erklæret, at jeg ikke vil have noget at gjøre med Arndts Person, men med hans Lære.“

Ved Arndts Karakter hefter der ingen udvortes Plet. De Meddelelser, vi have om hans Embedsførelse i Quedlinburg, lære os at kjende ham som Mønster paa en Sjælehyrde. Hvor lidet han har tænkt paa sin egen Fordel, viser den Grund, som er bleven anført som Stadfæstelse paa at han gjorde Guld: at han nemlig havde anvendt mere til at gjøre vel, end han havde faaet ind. Skriftemaalspenge tog han aldrig imod, men pleiede, endnu førend han gik ud af Kirken, at lægge dem i Fattigbøssen. Skjøndt han var saa godgjørende, er det paafaldende at høre om hans betydelige Formue; thi der berettes at han i Magdeburg tabte en Kapital paa 3000 Thaler. Selv om han har havt Formue fra Faderen, saa siger han dog, at han i Quedlinburg „har sat sin arvede Formue paa Opdyrkning af Jorderne.“ Han har imidlertid levet meget sparsommeligt, — hans Hustru tillod sig ikke engang at nyde samme Kost som hendes Ægtefælle —; sine Jorder i Quedlinburg har han selv drevet, og han bringer selv fra hin hel kummerlige udvortes Stilling en Sparepenge med: „Har jeg sparet noget, saa takker jeg Gud.“

Spener fremhæver som hans Hoveddyd Sagtmodighed. Spener naaede han imidlertid ikke heri; han kan endogsaa bringes til at betegne sine kalvinistiske Modstandere som „Øglekæt", — saaledes som han engang skrev til sin Ven Leyser i Spørgsmaalet om Forsagelsen ved Daaben. — Han traadte overhovedet altid mandig og bestemt op, hvor det gjaldt om Hovedspørgsmaal, gav ikke en Fodsbred efter for sin Modstander, men var dog tilgjængelig for bedre Raad, hvor det gjaldt Form og Udtryksmaade, og overskred aldrig i sin Holdning den kristelige Tone; da han forlod Brunsvig, skrev han i Afskedsbrevet til Borgermesteren: „Selv om jeg i Brunsvig havde krænket en Hund, vilde jeg skilles i Fred fra den." —

Den 3die November 1621 holdt han den sidste Prædiken over de Ord: „De som saa med Taarer, skulle høste med Glæde." Samme Dag maatte han gaa tilsengs, og uden at bekymre sig videre om Embedsforretningerne, henvendte han kun sin Sjæl paa sin Frelses Sag. Under hele sin Sygdom viste han ingen Utaalmodighed, men kun Ydmyghed og Hengivelse. Den 11te Mai, hans Dødsdag, bad han mod Aften med den 143de Psalmes Ord: „Herre gaa ikke irette med din Tjener!" hvorpaa der blev svaret ham, at der staar skrevet: „Hvo som hører Kristi Ord og tror Den, der har sendt ham, har det evige Liv og bliver ikke dømt." Derpaa sov han en kort Stund ind, men vaagnede snart igjen, slog sine Øine op og udbrød i de Ord: „Vi saa hans Herlighed, en Herlighed som den Eenbaarnes af Faderen, fuld af Naade og Sandhed." Da hans Hustru spurgte ham, naar han saa den Herlighed, svarede han: „Nu har jeg seet den, eia, hvilken Herlighed er det dog. Det er den Herlighed, som intet Øie har seet, intet Øre har hørt, og som ikke er kommet ind i et Menneskes Sind, — denne Herlighed har jeg seet." Kl. 8 spurgte han, hvad Uhret slog, og da den slog 9, spurgte han atter om Klokken. Man svarede ham, at den slog Ni, hvorpaa han sagde: „Nu har jeg stridt og vundet Seier." Dette var hans sidste Ord.

Indtil Kl. 11½ om Natten laa han endnu stille, og sov da blidt og roligt ind, under de Omkringstaaendes Bønner.

Den latinske Gravskrift, som senere blev sat over ham, lød saaledes: „Her ligger jeg Arndt, som har været en elskende Jesu-Discipel, og altid har elsket den indvortes Fromhed. Jeg har forbedret Mange, og ofte ført Vildfarende tilbage fra deres Veie. Min Sjæl var kydsk, min Stemme gjennemtrængende. Ved den Bog, som efter min Død har udholdt Flammeilden, har Gud stadfæstet min Sandheds Lære. Vær hilset, min Jesu, salige Flok; du urene Verden, lev vel; gode Jesus, vær mig naadig!"

Den kirkelige Stilling blandt de norske Lutheranere i Amerika.

(G. Sverdrup).

Mark. 4, 26. 27: **Med Guds Rige har det sig saaledes, som naar et Menneske kaster Sæden i Jorden og sover og staar op Nat og Dag, og Sæden voxer og bliver høi, uden at han selv ved det.**

„Forvirring og Sønderrivelse", det er den Dom, som almindeligvis fældes over de norske Lutheraneres Arbeide i Amerika af dem, som staa udenfor og se paa det urolige Liv, som vor lille Kirkeafdeling fører. Allerhelst lyder denne Dom over til os fra visse Hold i Norge. Den ærværdig Statskirke i den lune Stuekrog ser efter sine stakkels udvandrede Børn med en forfærdet Mine, som ligner omtrent Hønens Skræk, da den saa Andungerne, som den havde udruge flyve paa Vandet. Den ryster lidt paa Hovedet, kløer sig bag Øret og siger: „De Børn, de Børn!" — En og anden tænker lidt længer, og naar han ser vor Strid og vor Møie,

naar han tænker paa, at en Søn eller Datter, en Broder eller Søster i Herren lider og kjæmper i det fjerne Land, saa folder Hænderne sig til Bøn, og der lyder fra Hjertedybet et inderligt Suk til Herren: „Gud give Glædens Høst af Taarers Sæd!" — Kun nogle ganske faa tør tro, at ud af al den sørgelige Forvirring vil der tilsidst komme en mægtig, samlende Bevægelse, som vil bringe for Lyset Kampens egentlige Maal: den frie Menighed. Men disse faa tilraabe os ogsaa: „Hold ud i Kampen en Stund endnu, og Frihedens Velsignelse skal ikke alene give Eder fuldt Vederlag for Stridens Lidelse, men ogsaa vi skulle høste Frugter af Eders sure Sved!" Og naar Maalet stundom syntes os, som kjæmpe, saa langt, langt borte, naar Freden og Friheden syntes fjernere end nogensinde, da var det dobbelt kjært at vide, at der dog er dem, som se over den forvirrede Kamp og øine dens Udgang og haabe paa Velsignelse, hvor vi se idel Møie og Besvær.

Men hvordan vi dømmes eller ikke dømmes af Mennesker, saa er dog vort Regnskab ikke med dem, men med Menighedens Hoved og Herre, som kjøbte den med sit eget Blod. For hans Domstol skulle vi alle fremstilles, og det bliver vel den tyngste Del af Regnskabet for enhver iblandt os, hvorledes vor Omgjængelse har været i Guds Hus, som er den levende Guds Menighed. Det er derfor en hellig Sag for os fra Dag til Dag at prøve os selv, om vort Arbeide er til Guds Menigheds Opbyggelse, at ikke Dommen skal ramme os: Dersom nogen fordærver Guds Tempel, ham skal Gud fordærve; thi Guds Tempel er helligt, hvilket I ere.

Vi agte derfor denne Gang at kaste et lidet Blik paa den kirkelige Stilling, om det kunde være muligt for os at se noget Tegn til en virkelig Vækst henimod Menighedens Maal, som er Kristi Fyldes voxne Alder. Thi det kan jo ikke negtes, at for det overfladiske Øiekast ser det heller mere broget ud nu end nogensinde før. Det kan være, at det er en Opløsningens Tid. Men det kan ogsaa være, at det er en

Opbyggelsens Tid, og at det er Livets raske Bevægelse, som gjør Overfladen saa oprørt. Thi det vide vi dog alle, at ikke bestandig er Floden stille og jevn; men stundom, naar den haster udover mod Havet, saa gaar den med stride Bølger og stærke Drag og bryder her og der Dæmninger, som vilde hindre dens Løb.

I saadanne Tider, naar Livet med sin Mangfoldighed bryder Dødens Ro, da gjælder det at være klar over Stillingen og have fast Fodfæste, saaat man midt i Tummelen dog ved, hvad det er, som holder, og forstaar at lægge Arbeidet, hvor det mest trænges om. Det gaar daarligt med et Skib i Storm, om ikke hver Mand er paa sin Post og passer hver sin Tont. Og ingen behøver at tænke, at han er for liden, til at være med, eller at det er det samme, hvad han gjør; thi paa hver Mands rette Virke beror det heles Velfærd.

Det ser ud for os, som der i disse Dage er adskillig Uklarhed indenfor de forskjellige lutherske Samfund blandt vore Landsmænd, om Udviklingen virkelig stevner mod Maalet, og om der idetheletaget er noget bestemt Maal, som vi gaar henimod. Det ser ud som om ikke saa faa ere i Bildrede om hvad de egentlig skulle gribe til. De gamle, skarpe Grændselinier mellem Samfundene holder paa at forsvinde, og for dem, som ikke kjendte noget andet „Standpunkt" end Partistandpunktet, er dette meget forvirrende og forvildende. I den norske Synode lyder Rasmussens Røst med en Klang, som om Struben var befriet for den missourianske Tørhed I Hanges Synode er den foragtede Skole bleven en Livssag og en Hovedinteresse. I Konferentsen er der en Uro, som synes faretruende for selve Samfundet. Og der skal skarpe Øine til at opdage, hvad der egentlig udmærker Augustanasynoden fra de andre Samfund. Under dette bliver mange famlende og mister „Standpunkt"; og det tør vi nok sige, at dersom de ikke har havt noget andet Standpunkt end Partiets, og ingen anden Iver end Partiiveren, saa er der ingen Skade skeet deri, at de mister, hvad de har. Men kunde nogle faa

belysende Bemærkninger blive for nogen et løsende Ord, saaat han virkelig fik Fodfæste paa et sandt og sundt Standpunkt og fik fat i Udviklingens røde Traad, saa vilde derved meget være udrettet ikke alene for den enkeltes Klarhed, men ogsaa for det heles Vel.

Man faar nu glæde sig eller sørge saameget man vil, saa er der Kjendsgjerninger som vidne at den store Tanke om, at det norske Kirkefolks Kald i Amerika er Opbyggelsen af et frit Kirkesamfund med Menighedernes fulde Selvstyre, ikke alene vinder Tilslutning, men ogsaa kjæmper sig frem i Virkeligheden og bliver mere og mere en Magt inden vor lille Kirkeafdeling. Det er ikke muligt for os at paavise det indenfor de enkelte Menigheder, om der end kunde leveres adskillige Exempler ialfald fra vort Samfund paa Menigheder, som med stor Sikkerhed har taget sine egne Sager i sin egen Haand; men det kan desto tydeligere vises i Samfundsbevægelserne og i Samfundenes indbyrdes Forhold. Og om vi end langtfra kunne tillægge os Æren forat have sat denne Tanke i Omløb, efterdi det er Kristendommens eget Liv, som deri finder Udtryk, saa maa vi dog med Tak bekjende, at Herren styrede det saaledes, at vort Seminarium kom i en god Tid til at arbeide for en Sag, som Herrens Førelser med vort Folk allerede længe havde forberedt. Og vi tør med Tryghed se tilbage paa vort lille Blads tidligere Aargange uden at beskjæmmes af nogen Afvigelse fra vort første Standpunkt: en fri Menighed i en fri Kirke. Og vi tør nære det Haab, at vort Arbeide ikke har været ganske forgjæves i Herren. Ialfald glæde vi os over at se Tegn til at Herrens Villie med vort Folk fremmes midt under Kampens Brændinger.

Naar vi tale om Kjendsgjerninger, som bære Vidnesbyrd om Menighedens Vœxt i Frihed, saa vil det for Oversigtens Skyld være gavnligt at erindre sig, at Frihed betyder i denne Forbindelse nærmest alle Medlemmers virksomme Deltagelse i Arbeidet med sine Evner og Gaver alt eftersom Gud har givet enhver sin Aand og Troens Maal. Og

ligeledes, at det kirkelige Arbeide, som paahviler Menigheden samler sig væsentlig om to Ting: Læren eller Sandhedens Erkjendelse og Styrelsen eller Samfundets rette Orden. Grundvolden for det hele er Livet, uden hvilket der slet ingen Kristendom eller kristelig Menighed er. — Vi agte ikke her at tale om selve det kristelige Liv og dets Bevægelse iblandt os; thi dels har intet Samfund ligefrem benegtet, at alle burde være levende Kristne, hver for sig, om det var muligt, dels er Livet kun kjendeligt i sine Yttringer, og disse komme altid frem som Vidnesbyrd enten i Ord eller Handling, og da ville de virke enten for den ene eller den anden af de ovenfor fremhævede Sider af det kirkelige Arbeide.

Dersom der nu virkelig er nogen Frihedens Vært i vore Samfund, saa maa det nødvendigvis yttre sig deri, at Lægfolket tager Del i det Arbeide, som før var Presternes Eneret. Thi det kan ingen negte, at der har været et kraftigt Arbeide fra Presternes Side, saalænge der har været en norsk-luthersk Kirke i Amerika. Det er dette, som giver Magt under frie Forhold; og dersom Arbeidet deles, saa deles Magten. Derfor har Presterne ofte med god Villie taget tungt Arbeide og endog søgt at at hindre Lægfolket fra at tage nogen rigtig Del i Arbeidet, fordi det skaffer Indflydelse. Med skinsyge Øine har mange Prester altid seet paa Lægmandsvirksomheden, fordi den tog meget bort af deres Eneret til at prædike; og med stor Omhu har adskillige Prester hævdet sin Magt over Menighedsmøderne, fordi disse, om de fik nogen ret Adgang til at tage sine egne Beslutninger, vilde indskrænke deres Eneret til at styre.

Vi ville da forsøge at pege paa de Kjendsgjerninger, som vidne om, at Lægfolket, stundom hjulpet af retsindige Prester, stundom under megen Modstand fra uvillige Presters Side, dog virkelig begynder at faa en retmæssig Indflydelse paa vor kirkelige Udvikling. Og vi bede alle betænke, om ikke deri er et Guds Fingerpeg om den Vei, hvorpaa

vi ogsaa maa søge Lægedom for Sønderrivelsen i mange kjæmpende Samfund blandt os.

Der var en Tid, nogle mindes den kanske som en „gylden", da den norsk-amerikanske Kirke gjenlød af „Lærestridens" Bulder. Det var først kun et Sammenstød mellem grundtvigianske Anskuelser og den gamle Børnelærdom, for hvilken Rasmussen stod paa Vagt. Men det vendte sig kun altfor snart. Den tydske Missourianisme vandt Magt over begge de kjæmpende Partier, og med gjensidige Indrømmelser kjøbtes en Fred, som snart bar Ufredens Frugt. Fra den Tid af begynder „Satsernes" Periode, da den norske Synode med troskyldig Glæde indførte skarpt tilskaarne Læresætninger fra Missourisynoden og aabenbart levede i den Formening, at den derved gjorde den norske Kirke en stor Tjeneste og bidrog ikke lidet til Læreudviklingen og Kirkens Vært i Sandhedens Erkjendelse. Den brød sig ikke om, at den ved sine Satser og deres praktiske Anvendelse i Menighederne stødte fra sig mange alvorlige og rettænkende Medlemmer. Endnu mindre bekymrede det den, at den indviklede sig i en bitter Strid med Augustanasynoden og derved gav dennes norske Afdeling et Fremstød, som den vel ellers neppe havde opnaaet. Snarere syntes de nye Kjæmper for den missourianske Lærebygning at være vel tilfredse med at faa en rigtig Lærestrid igang, hvor de kunde faa Brug for det Forraad af god og ond Lærdom, som de havde hentet fra St. Louis. „Falske Profeter", „Snigprædikanter", „Vinkelprædikanter", „Ulve", „Tyve", „Røvere" vare billige Vaaben at gribe til og kunde desuden bevises at være „ægte" lutherske. Men de egentlige Hovedvaaben i Striden var dog Citaterne af „Fædrene", det vil sige Luther og de gamle lutherske Dogmatikere. Og ved de hyppige Frikonferentser, større og mindre, kom man vistnok ikke saalangt, at de ærværdige Skindbøger ligefrem brugtes som Kastevaaben; men alligevel gik det saaledes til, at naar Vadsækkerne med de tunge, latinske Bøger oplodes, saa begyndte en Ild af

„Citater" og „Beviissteder", som i bogstavelig Forstand susede om Ørene paa Modstandere og Tilhørere.

Der var en vældig Ærlighed i denne Diskussion. Og ikke kan det andet sige, om de, der som Hyrder i de nye Tatser, lode sig bevæge af den norske Synodes „lærde" Kampmaade til at forsøge at følge den paa dens egen Bane. Naturligvis maatte de, at de maatte prøve at overvinde Synoden paa dens egen Grund, og Citater besvaredes med Citater, saaat Luther skulde fælde Luther og Joh. Gerhard overvinde Hollaz. Vi skulle ikke her forsøge at skifte Ret mellem de Stridende; det er kun et utaknemmeligt Arbeide, men vi omtale denne alvorlige Tid forat vise, at den eiendommelige Kampmaade, som brugtes, gjorde Lærestriden, saagodtsom udelukkende til Presters og Professorers Arbeide; medens Menighederne sad og saa til; og naar Lægfolket gik fra Møderne, saa rystede mange paa Hovedet; medens de alvorligste rystede betænkeligt paa Hovedet og mente, at det var liden Opbyggelse ved alligevel. „Grundtexten" og „Fædrene" var nødvendig utilgjængelige for dem, og de maatte, enten eller mod sin Villie, lade Prester og Professorer beholde Eneret til at „stride om Læren".

Det var nu tilvisse en farlig Eneret, som saaledes uhildet at lære; men den norske Synodes Prester ialfald vilde nødigt lade denne Eneret slippe sig ud af Hænderne alligevel. Det er kun modstræbende, de har fundet sig i, at Kampen mere og mere har været ført ned til det ydre ligefremme Spørgsmaal: Stemmer Sætterne med Børnelærdommen eller ei? Fra den Tid, da det blev en Hovedsag at vise sin Overensstemmelse med „Forklaringen", gaar det nedover med Frikonferencerne. At sætte Børnelærdommen paa sin Plads som Menighedens Bekjendelse og Prøvestenen paa alt Lærdomme, det var at tage Magten til at dømme om Læren fra de lærde og lægge den i Menighedens Hænder. Der blev ikke Rum længer for de lærde Citater; „Fædrene" slap ind for de mærkværdige Kaier i Kabinettet, og Kampiveret fra de store Frikonferencer sank ned, da det blev

klart at den rene Lære havde et bedre Værn i Menighedernes seige Tillid til Forklaringen end i de lærdes Iver for Missourisatserne.

Frikonferentsernes Tid er forbi. Det sidste, man hørte til dem var nogle voldsomme Forsøg fra den norske Synodes Side for at gjenoplive dem, da Konferentsen havde Hænderne fulde af Arbeide forat afkaste Seminargjelden. Var de dengang et Slags Krigslist forat hindre Konferentsens Arbeide for sin Befæstelse? Vi vide det ikke; men saameget er sikkert, at Frikonferentserne gik i Graven med vor Gjeld. Og der sattes en Mærkesten imellem gammelt og nyt, da, det kom derhen, at Synoden sendte nogle af sine Kjernetropper til Minneapolis i Decbr. 1877, og de mødte ingen andre Modstandere end nogle Studenter fra Augsburg, som imidlertid holdt Marken noksaa tappert. Det var bleven overflødigt at diskutere mere; Sagen kunde med Tryghed overlades til Menighedernes egen Bedømmelse.

Men paa samme Tid, som der fra „den aabne Erklærings“ Dage viser sig en bestemt Tilbagegang i Frikonferentsernes Livskraft, saa begynder en hidtil ukjendt Bevægelse at give sig tilkjende. Istedetfor Præster og Professorer sætter *Lægfolket* sig i Gang paa egen Haand. De saakaldte *Lægmandsmøder* tager sin Begyndelse. Lægmænd fra de forskjellige Samfund møder paa lige Grund, idet de anerkjende hverandre som Lemmer af den samme Kirke og tro mod den lutherske Bekjendelse. De „brændende Spørgsmaal“ behandles; og man mærker nok, at en og anden bærer med sig nogle Levninger af Præstelærdommen og koger en usmagelig Suppe paa „Skoverne“; men som en almindelig Regel mærker man, at Partiuniformen er dem for trang, og naar den lægges bort, saa staar der igjen en ærlig norsk Mand, som med sin Bibel og Forklaring lægger Troessandhederne frem just saa greit som nogen Prest.

Har Lægmandsmøderne bragt noget Resultat? Kanske det er vel tidligt endnu at spørge derefter. Men vi tro ikke at løbe for fort ved strax at sige, at de baade har bragt og

vil bringe for Dagen et uhyre Resultat, hvor enfoldigt det end høres, Det er dette, at de norske Menigheder i Amerika er enige i Tro og Lære. Hvor der synes saamegen Strid, der er der dog paa Bunden en stor og bred Enighed. Enighed om Børnelærdommen, det er det herlige Resultat, som Lægmandsmøderne bringer frem. Og det viser sig, hvad næsten ikke tør siges blandt saamange, at Menighederne har fuldt saa god Rede paa den rene Lære, som de lærde, og at den er vel saa tryg i Lægfolkets Hænder som i Presternes. Hvad godt eller hvad ondt Lærestriden har udrettet, saa har den ialfald bevirket dette, at Lægfolket har taget sin Del i Arbeidet og dermed sin Del af Magten; og kjende vi det norske Folk ret, saa vil det blive sent, før det igjen slipper, hvad det gjennem saamange bitre Erfaringer har vundet. Og neppe vil det herefter blive ganske let for noget norsk Kirkesamfund at opstille nye Læresatser; men heller vil alle blive nødt til at søge at opbygge sig enfoldigen paa Børnelærdommens Grund. Thi midt imellem Presters og Lærdes Kiv og Strid hæver sig langsomt og sikkert en ny Magt, som ogsaa vil have sin Del i Lærens kirkelige Bestemmelse, den frie Menighed.

Det er ogsaa Freden. Thi „Satserne", som har voldt Spliden, kommer i Skyggen for Børnelærdommen, om hvilken alle ere enige. Enten stemme de med Børnelærdommen, og da ere de overflødige, eller ogsaa er de imod Børnelærdommen og da ere de skadelige. Men i ethvert Fald kan det ikke negtes, at vi ere Vidne til, at Menigheden tager i sin Haand en Sag, som de før overlod de lærde at strides om, medens nogle lo og andre græd. Og det er Friheden. Hvad der før var nogle enkeltes Eneret, det bliver nu et Arbeide for alle. Skulle vi græde eller skulle vi glæde os? Hver sand Kirkens Ven vil takke Gud for denne Menighedens Vext mod Maalet; maatte den gode Begyndelse have Fremgang, indtil Frihedens Frugt bliver Fred for vor sønderrevne Kirke!

Det tør vel ogsaa siges, at det er kommet saalangt med

Menighedens Vært i kristelig Modenhed, at alle Samfund ialfald stiltiende indrømmer „Lægmandsvirksomhedens" Berettigelse, det vil sige, det anerkjendes, at Menigheden ikke udelukkende skal opbygges af Prester, men at den har en hellig Ret og Pligt til at opbygge sig selv med Guds Ord. At den ikke alene kan, men skal benytte Aandens Gaver, hvor de findes. Det tør nu neppe længer læres af nogen, at Lægmands offentlige Bøn er Synd; men meget mere synes man i alle Samfund snarere at ville rose sig af, at Lægmandsvidnesbyrdet dog ikke er ganske forstummet. Det er et Tegn paa Vært i Frihed, at det er saa. Thi det viser, at den Erkjendelse trænger sig frem, at Kristi Tro er den enkeltes Hjertesag, og at Troen baade har Magt og Ret til at skabe Vidnesbyrdet, og Vidnesbyrdet er dermed ikke længer en enkelt Klasses Eneret, men det tilkommer hver den, hvem Gud ved sin Aand har givet dette Vidnesbyrd, at han er Guds Barn.

Er det nu tilstrækkelig klart, at vi opleve den store og glædelige Forandring, at Lægfolket holder paa at naa sin Ret og vinde sin tilbørlige Indflydelse paa Lærens Omraade, saa er det vist ikke saa vanskeligt at finde Kjendsgjerninger, som vidne høilydt om, at Lægfolket mere og mere faar den Indflydelse, som tilkommer det, paa Styrelsen. Det kan jo ikke længer nytte at skjule, at i alle vore Samfunds Begyndelse havde Presterne en overveiende Stemme i Samfundssagers Afgjørelse. Det var en simpel Nødvendighed, som ikke nogen Mand eller nogen Stand kan lastes for. Men saa er det ogsaa blevet tilstrækkelig klart, at man slet ikke i alle Samfund havde nogen særdeles Hast med at komme ud af denne Nødstilstand; og fornemmelig har det taget Tid, førend den gamle Sætning, at Skatteyderne har alene Retten til at beskatte sig selv, har fundet sin rette Anvendelse i vore Kirkesamfund. Neppe havde der i den norske Synode været saa overdrevent store Udgifter over hvad der var nødvendigt, om Folket virkelig havde havt en fuld Anledning til selv at bestemme over dem.

Det er imidlertid i den norske Synode selv, som alle troede var fuldkommen presteſtyret, at vi tro at se Tegn til, at der foregaar en stor Forandring i dette Stykke.

I den ulykkelige Asperheimske Sag, som først kom for Folkets Øren ved Prestekonferentsen i Milwaukee, blev man heldigvis bekjendt med, at Præstekonferentsen forhandlede om det saakaldte „Fællesseminarium", det vil sige, om at den norske Synode skulde bygge et theologisk Seminarium sammen med Tydskerne. Det var en ikke liden Overraskelse, thi før har det været berettet, at Prestekonferentserne befattede sig med den broderlige Belærelse og Formaning. Man tør tro, at Prestekonferentsen i Milwaukee neppe var den eneste, hvor denne vigtige Samfundssag blev diskuteret. Men ialfald, da Jubelsynoden mødte paa Koshkonong Sommeren efter, saa viste det sig, at der var en overvældende Majoritet af Presterne, som var afgjort for Fællesseminarium. Man havde vist ogsaa i de høieste Cirkler i Synoden glædet sig til, at Jubelsynodens Glans skulde ydermere forhøies ved en Beslutning om Deltagelse i Fællesseminariets Bygning, hvorved Pagten mellem den norske og tydske Kirke i Amerika skulde lovligen beseglеs. Thi hidtil havde det jo væsentlig seet ud som et Nødens Værk, at den norske Synodes Studenter maatte til St. Louis forat faa sin Uddannelse.

Men denne Glæde skulde ubehageligt forstyrres. Lægfolket stod næsten som een Mand mod Planen om et Fællesseminar. Og ved Hjælp af nogle Prester, som jeg tror nu betegnes som den norske Retning i den norske Synode, blev Majoriteten mod Fællesseminar temmelig betydelig. Der var et kraftigt Argument paa den læge Side dengang, det var, at Delagtigheden i Fællesseminariet skulde koste 25.000 Dollars, og det var tungt at tage paa, naar Gjelden var stor før; men det tør dog ogsaa antages, at Uvillien over Asperheimssagen bidrog stærkt til Udfaldet. Kjendsgjerningen er imidlertid for os et talende Vidnesbyrd om, at den Tid er forbi, da Prestekonferentserne alene kunde afgjøre Aarsmødets Udfald i den norske Synode.

Denne Afgjørelse paa Koshkonong af Fællesseminariets Skjæbne er en af de vigtigste, som endnu er indtruffet i vore kirkelige Samfund, og det er derfor saameget mere trøsteligt, at det var væsentlig Lægfolkets Villie, som fremmedes. Thi Seminariet er dog Menighedernes Seminarium ikke Presternes, og med Rette bør deres egen Sag ogsaa væsentlig afgjøres ved Menighedernes Repræsentanters Stemme.

Man skulde imidlertid misforstaa os temmelig meget, om man fik det Indtryk, at det kun var i den norske Synode, at saa glædelige Ting gik for sig, at Lægfolket fik sin Indflydelse paa de kirkelige Sager. Vort eget Samfund frembyder, Gud være lovet, langt sikrere Tegn paa en virkelig jevn Vægt i Lægfolkets Indflydelse paa Samfundssagernes Afgjørelse end noget andet Samfund. Fra første Stund har der fra vort Seminarium været talt bestemt for Menighedernes afgjørende Magt i Samfundsanliggender, og vi tro at kunne vise, at Lægfolkets Indflydelse har tiltaget Aar for Aar ved vore Aarsmøder, indtil det ved det sidste Aarsmøde kom dertil, at det virkelig med Sandhed kunde siges, at det havde den afgjørende Stemme og reddede vort Samfund fra en virkelig Fare.

Vi ville til den Ende pege paa den besynderlige Tiltagen i Lægrepræsentanternes Antal ved vore Aarsmøder, som nu tilsidst gjorde dem omtr. tre Gange saamange som Presterne.

Mødet i St. Ansgar i 1870 regnes som Konferentsens første Aarsmøde, og det kan være, at det er saa; dette Møde bestod af 17 Prester og 3 Delegater.
Aarsmødet i Minnneapolis 18 Prester og 17 Delegater.
Aarsmødet paa Rock Prairie 27 Prester og 7 Delegater.
Aarsmødet i Eau Claire 32 Prester og 21 Delegater.
Aarsmødet i Ft. Howard 39 Prester og 16 Delegater.
Aarsmødet i Shell Rock 43 Prester og 42 Delegater.
Aarsmødet i Red Oak Grove 48 Prester og 57 Delegater.
Aarsmødet i Wilmar 50 Prester og 74 Delegater.
Aarsmødet i Stoughton 49 Prester og 57 Delegater.
Aarsmødet i Minneapolis 55 Prester og 131 Delegater.

I denne Fortegnelse er kun medregnet de stemmeberettigede Delegater. Men ser man paa denne Liste, saa kan den, som er lidt kjendt med de lokale Forhold, let forklare dens smaa Uregelmæssigheder; medens det for alle er tydeligt, at dens Mening er en stadigt og jevnt tiltagende Lægrepræsentation og en dermed følgende Indflydelse fra Lægfolkets Side paa Samfundssagernes Afgjørelse. Og i Virkeligheden er Forholdet i Konferentsen idag det omvendte, af hvad det hidtil har været i Amerika blandt vore Landsmænd. Sædvanligvis har det været Presterne, som ved stærk og bestemt Enighed har styret Kirkesamfundet og været dets sammenknyttende Organ, hos os er for Tiden Lægfolket ved sin kraftige og enige Optræden Samfundets Støtte.

Men dette er Frihedens Væxt. Thi hvad der før var væsentlig i nogle faa Mænds Hænder, det er nu bleven fordelt paa alle Menighedernes Repræsentanter. Og vi tvivle ingenlunde paa, at alle Kirkens Venner maa føle en inderlig Glæde over denne Fremgang. Ogsaa den peger mod Freden. Thi dersom Lægfolket, som virkelig er enigt i Tro og Lære, ogsaa faar Samfundenes Styrelse tilstrækkeligt i sin Haand, saa kan det ikke være anderledes, end at de uvilkaarligt vil ledes nærmere sammen. De mange praktiske Besværligheder, som Kirkestriden volder, springer om muligt mere i Øinene for Menighedslemmerne end for Presten, og det sindigere Folk vil i Længden finde, at det vil være en bedre Ordning at de, som kunne staa sammen som Menighed paa Børnelærdommens Grund, heller slutte sig sammen, end lade sig adskille for nogle aldeles overflødige „Satsers“ Skyld.

En vigtig Gren af vore Samfundssager er unegtelig Pengesagernes rette Ordning. Ogsaa i dette Stykke er der en Fremgang i Frihed at spore. Den gamle „Presning“ af Penge, ved at Presten gik omkring til hver Mand og sad over ham, indtil han maatte give en klækkelig Sum til kirkelige Øiemed (ofte kanske forat blive Presten kvit), er i Konferentsen ialfald dømt ved Gjeldsindsamlingen. Den var en

Folkesag i vort Samfund, og det viste sig, at Friheden ingenlunde var til Hinder for det heldige Udfald eller til Forstyrrelse af Endrægtigheden. Og paa den anden Side er der i alle Samfunds Pengesager kommet en fuld Offentlighed, som giver Folket Adgang til at følge med som aldrig tidligere.

I alle disse Stykker har der fra vort Seminarium lydt kraftige Vidnesbyrd om Lægfolkets og Menighedens Ret. Og vi tage neppe Feil, naar vi tro heri at se en Hovedgrund til den ellers ubegribelige Kjendsgjerning, at vort Seminarium med dets nærværende Professorer synes at være en Anstødssten for næsten alle de „ledende" Prester blandt de norske Lutheranere i dette Land, uanseet hvad Samfund de tilhøre. Eller kan der anføres nogen anden rimelig Grund, for den Behandling, som er bleven os tildel, ligefra den Tid, vi i det første No. af „Kvartalskrift" erklærede det for vor Hensigt at arbeide for „Menighedernes fulde Selvstyre." Det er dog vel neppe muligt, at nogen misunder os vort haarde Arbeide og vor tornefulde Vei; saa maa det vel være Formaalet for vort Arbeide, som er saa fortrædeligt?

Nu er Stillingen den, at vort Seminarium ikke længer kan beholde sine Professorer, om det ikke sættes sikkert mod Agitationer, som berøve Professorerne deres Løn og langsomt men sikkert ved stadigt voxende Gjeld berøver Menighederne deres Eiendom. I denne afgjørende Stund har vi vovet at appellere til Menighederne med Opfordring til at reise et Professorfond. Hvis Konferentsens Menigheder tror, at vort Arbeide for den frie Menighed er fordærveligt og forfeilet, saa er der nu en god Anledning til at standse vort Arbeide ved Augsburg Seminarium ved at lade være at give os den Støtte, som vi tiltrænge. Men dersom Menighederne har Hjerte og Tro og Bøn for den hellige Sag, saa vil det være os lidet at taale Forsmædelse og Trængsel for Jesu Kristi Menigheds Sag endnu; thi det har været vor Lod indtil nu, og noget bedre have vi ikke at vente i Tiden, som kommer.

Augsburg Seminarium eller en fri Skole.

Hvor Herrens Aand er, der er Frihed.

Der er en uopløselig Enhed mellem Aanden og Friheden. Tag Herrens Aand bort, og Friheden er hul og tom, en lydende Malm og en klingende Bjelde, som ringer over sin egen Grav. Tag Friheden bort, og Herrens Aand viger bort. Thi han er ikke Trældommens Aand til Frygt, men den sønlige Udkaarelses Aand. Det er sandt, at Legemets Lænker og Baand kan ikke trælbinde Aanden; men det er ogsaa sandt, at dersom Aanden ikke faar udføre den bundne til Frihed og bryde Ugudelighedens Aag, saa udslukkes Aandens Ild under Trældommens Aske. Og ikke det alene; men dersom Guds Aands Liv skal bindes af nogen Regel og nogen Form, som det ikke selv har skabt sig, saa bliver enten Aanden stærkere end Reglerne og Formerne, og naar den bryder igjennem dem, saa bliver der Sønderrivelse og Forstyrrelse; eller ogsaa bliver Reglerne og Formerne stærkere end Aandens Luftning i Hjertet, og hvad der var begyndt i Aanden, det fuldendes i Kjødet. Enten maa den nye Vin sprænge de gamle Læderflasker, og Vinen spildes og Læderflaskerne fordærves; eller ogsaa lægger Bogstavens gamle Væsen sig saa trangt over Hjertet, at Aanden tilsidst maa vige fra Trældommens Bolig. Og det er ikke alene sandt om det enkelte Menneske og Herrens Aand, at Herrens Aand maa føre ham til Frihed, ellers viger Aanden bort; det er ikke mindre sandt om Guds Menighed og en hvilkensomhelst Organisation, som skal arbeide i Guds Aands Tjeneste. Forholdene er her kun lidt større og enhver Bevægelse tager lidt længere Tid, men det er

den samme Sag. En Menighed maa have Herrens Aand, ellers bliver den ikke fri, en Menighed maa have Frihed, ellers viger Aanden fra den. Og hvor man har lænkebundet Menigheden og lammet alle dens Bevægelser, der ender det enten med fuldkommen Død, eller ogsaa med Sprængninger og Sønderrivelser uden Tal. Men det tager ofte lang Tid, og mange mene derfor ofte i sit blinde Vanvid, at det varer bestandigt. Men det er et forfærdeligt Bedrag; thi er Aanden veget ganske bort og Dødens Ro bleven de sovende Vægteres Betryggelse, saa bliver det gamle Ord sandt, at hvor Aadselet er, der skulle Ørnene forsamles, og pludselig blinker Dommens Sværd over de skyldige. Og er der endnu en Rest af Aand, som sukker og lider under Aaget, saa er en Kirke med trælbundne Menigheder som et Skib paa Dybet med Ild i Lasten. Er Lugerne tætte og alt ellers i Orden, saa ulmer Ilden længe i det skjulte, og Officerer og Mandskab gaar noksaa trygge paa Dækket; Skibet glider roligt fremad mod sit Maal. Men en Dag, naar det mindst ventes, vælter Røg og Ild og Luer frem af det dødssvangre Dyb, og snart lukker den kolde Bølge sig over det brændende Vrag og slukker Ilden og kvæler Dødsskrigene. Havet er stille, og kanske bærer det endnu en liden Baad til Redning for nogle undkomne. Saa gaar det, hvor Herren har bevaret sig en Rest.

Man vil vel kanske indrømme os, at det er et sandt og herligt Maal, vi arbeide til, naar vi saaledes sætte Herrens Aands Frihed som Ledestjernen i alle Ting. Og man vil kanske medgive, at det er ikke bare usundt Sværmeri, naar vi vie vore smaa Kræfter og vor ofte svigtende Begeistring til den uafladelige Kamp for et frit Folk og en fri Menighed. Trods al naturlig og kjødelig Uvillie mod Friheden i enhver Skikkelse, er man nu bleven saa vant til at høre om den i Forbindelse med Folket og Menigheden, at man næsten er tilbøielig til at taale den der. Kanske man mindre vil finde sig i at høre om en fri Skole. Der er noget i vore almindelige Begreber om Skole, som næsten synes at gjøre det

til en Selvmodsigelse at forbinde Frihed og Skole til en Enhed. Men dersom det er sandt, at hvor Herrens Aand er, der er Frihed, saa tør det vel heller ikke negtes, at dersom en Skole kan være Aandens Hjem, saa kan den ogsaa være en Frihedens Bolig. Og en Skole, som skal uddanne Herrens Aands Vidner, den skulde vel daarligt kunne gjøre sin Gjerning, om den ikke bestandig var gjennemsuset af Aanden fra det Høie og i sit inderste Væsen var gjennemtrængt af Frihedens guddommelige Liv.

Vi tilstaa det ærligt og aabent, at vi virkelig have Tro paa Muligheden af en saadan Skole, og at vi i de fem Aar, vi nu have arbeidet ved Augsburg Seminarium have forsøgt i al Skrøbelighed at gjennemføre dette Ideal, eftersom Tid og Kræfter har tilladt. Og vi ville i det følgende prøve at skildre baade, hvorledes det gaar til ved Seminariet, og hvad Frugter vi tro at øine af vor Fremgangsmaade.

Skolebygningen.

Et vigtigt Led i hele Skolens Indretning er den Maade, hvorpaa Eleverne boe under sit Ophold ved Skolen. Det er et almindeligt Træk ved de kirkelige Læreanstalter i Amerika, hvorved de tildels adskille sig fra Skoler af samme Art i Europa, at Eleverne boe i selve Læreanstalten eller i Logishuse som ere opførte i dens umiddelbare Nærhed og under Lærernes Tilsyn. Man vilde i det gamle Land anse dette som en temmelig farlig Sag enten for Skolens rette Orden eller for Elevernes rette Frihed. Og det er ganske let at indse, at det kunde snart blive baade det ene og det andet, dersom der ikke var den rette Aand. Og det er ogsaa Tilfælde mangesteds i Amerika, at disse „Boarding-schools“ dels ere saaledes sammensnørede af Regler og Forskrifter, at Eleverne nødvendigvis maa blive aandelige Krøblinger, dels ere saaledes opfyldte af Uorden og Udskeielser, at de ere mere Fordærvelsens Arnesteder, end Lærdommens og Gudsfrygtens Hjem. Det er derfor nødvendigt at være yderlig forsigtig i

enhver Henseende forat kunne bevare baade Frihed og Orden, og det første, som maa indrettes med den rette Omtanke er selve Bygningen.

Alle, som har havt med Skoler af denne Art at gjøre, har altid havt Øie nok for, at der maa Orden til; kanske man har tænkt vel meget paa Orden og vel lidet paa den rette Aand. Man har troet at kunne opnaa den bedste Orden ved altid at have Eleverne under en Lærers Tilsyn; og til den Ende har man ogsaa bygget sine Bygninger saaledes, at de indeholdt kun store Værelser af to Slags: Læseværelser og Soveværelser. Lærere eller Inspektører fulgte da Eleverne den ganske Dag, fra de vaagnede om Morgenen til de sovnede om Aftenen. Eleverne var aldrig alene, de spiste sammen, arbeidede sammen, bad sammen og sov sammen, og altid en Lærer iblandt dem. Den Slags Bygninger maa siges at have en stor Feil, som aldrig skulde findes i nogen kristelig Skole, de mangle „Lønkammeret." Men det er netop en af Guds Aands og den sande Friheds underlige Ting, at der maa Løndom til dens Trivsel, fordi den er blufærdig og kydsk fremfor alle Ting. Aandens spæde Planter gror ikke paa Alfarveien, og ikke enhver Lærer er skikket til at stelle om Planterne. I Virkeligheden maa ingen bred Menneskefod trampe i Herrens Blomsterbed; og hvis en Skole ikke kan holdes i Orden uden ved et bestandigt Læreropsyn og ved at Eleverne aldrig faar være alene, saa maa en saadan Skole opgive al Fordring paa at være kristelig, hvor ypperlig den end kan være baade med Hensyn til Orden og Lærdom.

Vi have derfor — for Frihedens Skyld — indrettet Bygningen saa, at den indeholder baade smaa og store Værelser. De store Værelser for Klassearbeidet, de smaa Værelser for de enkelte Elever til at boe og sove, bede og arbeide i. Dertil kommer „Salen" eller Kapellet, hvor den hele Skole samles til fælles Andagt og ved festlige Anledninger, og Spisesal og Kjøkken, hvor de fælles Maaltider beredes og holdes. Denne Indretning af Bygningen anse vi for en

absolut Nødvendighed for en fri Skole. Og vi kunne vanskeligt tænke os, hvorledes Guds Aand og sand Frihed ret kan bo og trives i en Skole, hvor der ikke er Rum for den enkelte Elev til at være alene til sine Tider, om vi end ere langtfra at negte, at der jo kan findes sande Guds Børn baade blandt Lærere og Elever selv under en saadan fortvivlet Orden.

Ved vort Seminarium er Beboelsesværelserne almindeligvis indrettede for to Elever hver. Det er ikke dermed vor Hensigt, at den ene skal føre noget Opsyn med den anden, anderledes end som kristne Brødre altid hjælpe hverandre, til at tage vare hver paa sig selv; men Hensigten er den, at Eleverne ved at bo sammen to og to skulle baade have Fordelen af at have al fornøden Anledning til at være alene, og tillige skulle kunne øve det rette Kammeratskab og Ungdomsvenskab indbyrdes. Enhver, som selv har været ung og havt med unge Mennesker at gjøre, ved, at der trænges ikke bare Ensomhed, men ogsaa Selskab, forat der skal blive ret, sandt Ungdomsliv. Og dertil kommer endnu den ypperlige Øvelse i Selvfornegtelse og Hensyn til andre, som saadant Samliv altid medfører, og som er en saa ubetalelig Skat for et ungt Menneske at have med sig ud i Livet.

Inddelingen af Tiden.

Næst efter en hensigtsmæssig Bygning kommer den rette Inddeling af Tiden i Betragtning for en Skole. Det er ikke let at træffe det bedste i denne Henseende, saaat baade Arbeide og Hvile fordeles paa den hensigtsmæssigste Maade. Der er meget og haardt Arbeide, som skal gjøres, og der er dyrebare Ynglinges Sundhed og Kræfter baade i det aandelige og legemlige at tage Hensyn til.

Mange synes at være af den Mening, at naar Eleverne næsten hele Dagen modtage Undervisning af en Lærer, saa maa det mone bedst og den meste Lærdom blive meddelt paa den korteste Tid. Der er derfor Skoler, hvor Eleverne sidde

i Klasserne saagodtsom fra Morgen til Kveld, medens Lærerne uafbrudt meddeler dem Undervisning. Men vi kunne ikke finde, at dette er nogen god og ønskelig Inddeling af Tiden. Ingen kan nemlig rumme mere end et vist Maal af Undervisning for hver Dag. Og skulde der være en enkelt Undtagelse fra denne Regel, saa kan man ikke lade alle de andre Elever lide for hans Skyld. Dersom man giver mere Undervisning om Dagen end Eleverne vel kunne tage imod, saa bliver det omtrent som om man vilde tage et stort Spand med Vand og tømme i smaa Flasker med trang Hals. Det kan være at den lille Flaske snart blev fuld, kanske den ikke engang blev halvt fyldt; men sikkerlig vilde det meste af Vandet spildes udenom.

Der er andre Lærere, som have for Skik ved sine Skoler at indrette Tiden saaledes, at Undervisningstimerne ere fordelte paa forskjellige Tider af Dagen. Man har nogle Formiddagstimer og nogle Eftermiddagstimer til Undervisning i Klasserne; og Eleverne har da til sit Hjemmearbeide dels Middagsstunden, dels Aftentimerne. Vi finde heller ikke denne Tidsinddeling hensigtsmæssig. Den kommer i Virkeligheden iveien for et ordentligt Arbeide for Elevernes Vedkommende. Der bliver just den tarveligste Anledning til at lære Lektierne for Dagen og for Timen; men der bliver ingen god sammenhængende Tid til en selvstændig Undersøgelse af noget. Og hvor god end en saadan Inddeling af Tiden kan være for smaa Børn, som ikke kan gjøre mere end netop lære Lektierne, saa daarlig er den for dem, som ere mere udviklede og istand til at tage en selvstændig Del i Arbeidet.

Ved Augsburg Seminarium er derfor Tiden fordelt saaledes, at Undervisningstimerne for det første ikke er overdrevent mange og for det andet ere samlede saameget som muligt paa en enkelt Tid af Dagen. Vor Inddeling af Tiden er denne: Morgenklokken ringer Kl. 6, og alle Mand maa op og klæde sig og rydde sine Værelser indtil Kl. 7, da der spises Frokost. Derpaa samles den hele Skole til fælles Andagt, der ledes af en af Lærerne, Kl. 7¾. Fra Kl. 8 til 1

er derpaa den egentlige Skole- eller Undervisningstid, da Arbeidet gaar for sig i Klasserne. Mellem hver Time er der 10 Minuters Fritid, forat Klasseværelserne kan luftes, og Eleverne hvile en liden Stund. Strax Undervisningstiden er tilende, spises Middag, og derpaa er der fuld Frihed for Eleverne indtil Kl. 4 Eftermiddag. Eleverne kan i denne Tid være hjemme eller ude, eftersom de ønsker, og det er Skolens Ønske, at denne Tid benyttes til Hvile og helst til Bevægelse i fri Luft. Kl. 4 ringer Arbeidsklokken, og Eleverne maa indfinde sig paa sine Værelser og beskjæftige sig med Studium. Elevernes egen Tid til Hjemmearbeide afbrydes da siden kun ved Aftensmaaltidet, som holdes Kl. 6. Kl. 10½ er Sengetid for alle.

Grundtanken i denne Inddeling af Tiden er at give Eleverne den rette Adgang til selvstændigt og sammenhængende Arbeide ved Siden af den tilbørlige Undervisning. Og vi kunne efter vor Erfaring udtale det med fuld Sikkerhed, at det er en særdeles hensigtsmæssig Anordning af Skolens Tid. Vi ere stundom af Omstændighederne nødte til at henlægge en enkelt Undervisningstime til Eftermiddagen; f. Ex. naar en Lærer skal nndervise 6 Timer om Dagen, og der ikke er mere end fem Formiddagstimer; men det føles altid af alle Parter som en stor Ubekvemhed; det forstyrrer den sammenhængende Arbeidstid for Eleverne, og det volder en ubehagelig Uro gjennem det hele Seminarium, naar saaledes en Klasse skal samles fra de forskjellige Værelser og igjen adspredes over Bygningen, medens ellers alt er stille og roligt for Læsning og Selvstudium.

Vi komme derfor alt mere til den Overbevisning, at jo mere Undervisningstiden kan samles i Formiddagstimerne, desto bedre gaar Arbeidet ved Skolen. Og den lange Tid, Eleverne er overladte til sig selv — den hele Eftermiddag — er saa langt fra at skade deres Arbeide og Udvikling, at det meget mere er saa, at en Klassetime om Eftermiddagen har en forstyrrende Virkning for Skolens Gang og Orden.

Lärere og Elever.

Det har ofte været fremført som en Klage imod den Slags Skoler, hvortil ogsaa vort Seminarium hører, at de nødvendigvis maa gjøre Eleverne til slaviske Efterlignere af Lærerne. Thi Eleverne ere borte fra Hjemmet, bestandigt paavirkede af sine Lærere og lidet eller slet ikke under nogen anden Indflydelse end Skolens. Og om Augsburg Seminarium blev det strax efter vor Ankomst hid forudsagt med en latterlig Suffisance, at det vilde blive ret en Slaveinstitution, hvor Eleverne vilde opdrages til at overgaa sine Lærere i „hensynsløs Bitterhed og uhyklet Had" — mod den norske Synode!!

Vi havde dengang ikke synderlig Ret til at sige meget om den Skole, som vi skulde undervise ved, og endnu mindre Ret til at forudsige noget om Skolen eller om vor Undervisning. Ligeoverfor dem, som dengang fældte hastige og uretfærdige Domme, havde vi ikke andet Forsvar end at tage fat paa Arbeidet og lade Frugterne vidne, naar de kom. Vi havde bedre Tid til at bie end vore Uvenner, som syntes at have ligesaa liden Lyst til at lade os bygge i Fred et Fredens Hjem for Guds Ords Studium, som Prairieulvene have Lyst til at lade den fattige Nykommer paa den øde Prairie sidde i Fred med sit og sine i den lave Jordkjelder. Sandelig har faa Begyndere faaet gaa igjennem mere hjerteløs Behandling end den, som blev os tildel, da vi skulde sætte ud i Livet. Vi skulde være Lærere ved en Skole, som ikke var vor, og hvis Frugter ikke vi, men Guds adspredte Folk skulde nyde; vi havde denne lille, simple Plante at passe og pleie, og vi ønskede intet mere end at vort Liv kunde hengives i dette Arbeide, forat Frugterne kunde blive en Vellugt for de smaa og fattige Menigheder, som havde bygget Skolen. Men fra den Tid, vi kom til dette Land og indtil denne Stund, har Arbeidet forat oprykke den spæde Vært og forstyrre dens Udvikling ikke hvilet en eneste Time. Og det kan være os tilladt at lægge et Dække over, hvad vi have lidt, naar vi ikke

har kunnet afværge mange fordærvelige Indflydelser udenfra at trænge ind i den ubefæstede Skole; det kan være os forundt at tie om, hvorofte vi har været nær ved at give op et Arbeide, som man ikke vilde give Fred til at voxe i Stilhed sin Vært for Gud; men det er ikke mere end retfærdigt at tillægge, at vi end i denne Stund, da Bestræbelserne forat gjøre vort Arbeide forgjæves synes nærmere sit Maal end nogensinde, end i denne Stund maa vi takke Herren, fordi at hidtil har han hjulpet.

Og dersom vi hidtil har maattet tie for vor Ungdoms Skyld, om hvad vi har troet at burde gjøre forat bygge en sand aandelig Præsteskole blandt vort Folk, saa vil man kanske nu tillade os nogle faa Ord om den Maade, hvorpaa vi arbeide og de Erfaringer, vi har gjort.

Det er en ganske sædvanlig Ting baade i Statskirke og Frikirke, at der lidet eller intet spørges efter den sande, levende Kristendom hos dem, som skulle være Præster. Det er næsten vigtigere for Statskirkerne og den store romerske Frikirke ialfald, at Præsten er en villig og brugbar Statstjener og Kirketjener, end at han i Aand og Sandhed er Guds Tjener. Det er derfor intet Under, at Præstens personlige Frihed i Guds og vor Herres Jesu Kristi Aand ingenlunde skattes meget høit. Det er snarere i den almindelige Betragtning indenfor den kristne Kirke blevet en Sag af den største Vigtighed, at Præsterne se ud som Kristne, medens det betragtes næsten som en Fornærmelse at spørge dem, om de ogsaa virkelig ere Guds Børn. Der er efter vor Erfaring Grund til at tro, at denne forfærdelige Kjendsgjerning ikke er uden Indflydelse paa Præsteskolerne. Den statskirkelige Præsteskole er almindeligvis af en rent upersonlig Art, saaat der godtsom aldrig bliver Spørgsmaal om Elevernes Kristendom, og dog blive de udsendte med Vidnesbyrd om, at de ere baade gudfrygtige og lærde Mænd vel skikkede til at være Kristi Vidner i Menigheden. De frikirkelige Præsteseminarier bruge gjerne megen Flid, forat Eleverne skulle blive nidkjære Kirke- og Samfundsmænd, men det er ikke meget magt-

paaliggende at de blive Jesu Disciple i Aand og Sandhed, naar de kun ere ret villige Redskaber i Partiets Tjeneste. De blive ivrigt opdrættede i deres Samfunds Læresætninger og Skikke, som naturligvis altid hos enhver er den „rene Lære“ og den rette Visdom; men deres personlige Kristenliv er en mindre magtpaaliggende Sag. Vi sige ikke dette som en Bebreidelse mod nogen enkelt Statskirke eller noget enkelt Frikirkesamfund, men vi tale om Tilstanden i sin Almindelighed inden den hele store Kristenhed.

Vi have derfor som Begyndere at vogte os for begge disse store Grundfarer inden den kristne Kirke med Hensyn til Præsteopdragelsen. Paa den ene Side er den sløve Ligegyldighed og paa den anden Side den falske Iver. Begge Dele ere lige farlige for den sande Frihed og den levende Tro. Der er efter vor Mening ingen anden sikker Vei til at undgaa begge disse Farer end at lade Guds Ord faa indtage den rette Plads i Præsteskolen. Men Guds Ords rette Stilling er denne, at det bliver benyttet baade som Livskilde og Lyskilde i Skolen; at det baade er Livets og Lærens Grund, at det bruges baade til Opbyggelse og til Belærelse for Eleverne. Der er dem, som gjøre sin egen Kristendom til det egentlige Lys i Skolen; og der er dem, som gjør sit Samfunds Lære til den egentlige Oplysningskilde i Skolen; men begge Dele tilintetgjør Aandens Frihed. Hvor Elevernes Kristendom væsentlig bliver en Efterligning af en Lærers udvortes Maade at være paa, eller hvor Elevernes Lærdom væsentlig bliver en „Pugning“ af en Lærebog i „den rene Lære“, der er den rette Aand vegen bort. Formvæsenet og Tvangstrøien er kommet istedetfor Aandens Liv og Frihed.

Vor Bestræbelse gaar derfor ud paa, at Guds Ord selv skal blive Livskilden for de unge Hjerter, og vi søge at lade vore Personer træde tilbage saameget som muligt. Man har i den senere Tid saa smaat begyndt at klage over, at vore Elever ikke ere saa ivrige Tilhængere og Beundrere af os, som man havde ventet. Nu vel, det passer ikke synderligt med Profetierne om, at de skulde blive vore Slaver; men det

viser, at vi ialfald have opnaaet dette, at de ikke ere knyttede til os med de inderste Livstraade i deres Hjerter. Herren give, at de saa til Gjengjeld maatte være knyttede til ham og til ham alene. Thi dette har været vor Bestræbelse. Vi skulde have været meget beskjæmmede i vort Arbeide og lidet hørte i vore Bønner, om vore Elever vare blevne vore Partigjængere; thi vi have arbeidet og bedet, forat de skulde blive Herrens og ikke Menneskers.

Til den Ende have vi ved vor Skole hver Skoledag en fælles Andagtsstund med Eleverne. Og hvormeget end disse smaa Stunder kunne synes hverdagslige og ubetydelige, og hvormeget de end kunne blive en Vanesag for mange, saa vide vi dog, at de ikke ere forgjæves i Herren. Desuden samles hver Lørdagsmorgen den hele Skole til en længere Andagtsstund, som ledes af en af Professorerne og bestaar af Salmesang, Betragtning af Guds Ord og Bøn. Ligeledes er det vor Opfatning af Religionsundervisningen i Klasserne, at den ialfald skal være ligesaameget til Opbyggelse for Kristenlivet som til Belærelse for Erkjendelsen. Men vi anse det ikke rigtigt at forsøge at sætte vort Stempel paa Skolens religiøse Liv; vi stræbe igjennem alt at føre Eleverne selv til den Herre Jesus og til Guds Ords trofaste Kilde, at de der kunne øse Livets Vand og mærkes med Herrens Segl, som er dette: Herren kjender sine.

Paa den anden Side er det vort Maal i den theologiske Undervisning at lade den hellige Skrift være Hovedgjenstanden for det hele Studium. Kirkehistorie og Dogmatik ere kun Hjælpemidler til Bibelstudiet. Og vi tro, at vi paa denne Maade undgaa den sædvanlige Fare for Frikirkepresterne, at de fortabe sig i fanatisk Iver for sit Samfunds Læresætninger og glemme Sjælene, som hungre og tørste efter Guds levende Ord.

Der er i selve vore kirkelige Forholde saa usigeligt store Fristelser til Partisind, at Skolen ikke har Lov til at forøge denne Fristelse ved at lægge an paa at gjøre Eleverne til slaviske Tilhængere af et skarpt tilskaaret Læresystem; men me-

get mere er det en Hovedsag, at Presterne i Frikirken kunne forene Børnelærdommens Enfold med den dybest mulige Indtrængen i selve Guds Ordet. Udenadlærte „Satser" i ethvert Lærepunkt ere ligesaa vel et Hykleri og en aandelig Uniform, som tillærte Miner og Sukke ere Gudfrygtigheds Skin uden dens Kraft.

Iøvrigt er det nødvendigt at tillægge, at Lærernes Indflydelse paa Studenterne væsentlig øves gjennem Undervisningen. Udenfor Klasserne er der ikke ret megen Omgang mellem dem. Vi anse det for rigtigt at give Eleverne Rum til saamegen selvstændig Udvikling som muligt, og vi haabe paa den Maade at se modne Mænd møde frem i Livet, naar de forlade Skolen. Vi ere heller ikke skuffede i vore Forventninger saalangt.

Det kunde synes paafaldende, at der i dette Afsnit om Lærere og Elever tales saalidet om Opsyn og Orden og Skolestraffe. Sandheden er, at vi ikke have særdeles meget derom at sige. Vi kjende egentlig kun een Straf, det er Bortvisning fra Skolen. Og det siger sig til af sig selv, at den kommer ikke ofte til Anvendelse. Det er naturligvis stundom nødvendigt; men vore Elever føle sig saaledes sammenvoxede med Skolen og dens Sag og dens Ære, at det hidtil, Gud være lovet, kun er hændt een Gang, at en Elev er bleven bortvist.

Vi tør sige, at der er en stærk Aandens Virkning at spore gjennem den hele Skole. Det er vel ingen som tror, at alle her skulde være eller maatte blive kristne; det er ikke og kan ikke være Tilfældet; men dersom nogen vil besøge vort Seminarium, og han vil se Studenterne samles ikke alene til Andagt sammen med Lærerne, men samles i sin Spisesal, hvor de er ganske alene, og hvor yderst sjelden en Lærer sætter sin Fod, og han vil se den Stilhed og Orden, den Ro og Værdighed, hvormed enhver opfører sig, og han vil lægge Mærke til, hvorledes den fælles Andagt flyttes didned paa de Dage, da der ikke holdes fælles Andagt med Lærerne, som f. Ex. Søndag og Feriedage, saa vil han faa et stærkt Indtryk

af, at der er en Aandens Magt og Frihed ved Skolen, som ikke nogen ganske kan unddrage sig. Og naar i Aftenstunden Salmesang og aandelige Viser lyde fra Værelserne, saa bærer det et forunderligt Vidnesbyrd om Aand og Liv udover Skolen. Vi sige det ikke til Ros hverken for os eller Studenterne, men til Pris for Herren, som velsigner sin ringe Tjenerskare.

Foreningsliv ved Skolen.

Ingen Skole, ikke engang en Presteskole, i Amerika vilde være fuldstændig uden „Foreninger". I et Land, hvor Friheden er udviklet i den Form, at Folkets eller Menighedens Selvstyre væsentlig øves gjennem Møder af de Stemmeberettigede, hvor der baade diskuteres, tales og stemmes, der udvikler der sig lidt efter lidt en parlamentarisk Skik og en vis Orden, som gjennem tusinde Prøver har vist sig som den hensigtsmæssigste. Der er derfor et dobbelt Formaal, som søges opnaaet ved Skolens Foreninger; det ene er, at Eleverne vænne sig til at optræde i en offentlig Diskussion og udtrykke sig med Lethed; det andet er, at de oplæres i parlamentarisk Orden og med Lethed bevæge sig i de almindeligt vedtagne Former for offentligt Liv.

Nogle kunde mene, at dette var unyttigt for vordende Prester; men man er da ikke opmærksom paa, at Presterne i de frie Menigheder trænger mere næsten end nogen anden til at være duelige til at lede et offentligt Møde med Ro og Værdighed; Thi det gjør ikke meget, om et politisk Møde kommer i Forvirring og Uorden for en daarlig Formands Skyld; men et Menighedsmøde uden en rolig og sikker Ledelse bliver meget snart det modsatte af opbyggeligt og sømmeligt. Og hvis Presten, der almindeligvis er Formand for Menighedsmøderne, er famlende og usikker, saa bliver oftest den hele Forsamling utryg og ilde tilmode, og der kan snart opkomme unødig Trætte om Ordensspørgsmaal og Voteringsmaade og lignende, som i høi Grad berøver Menighedsmøderne deres sømmelige og kristelige Karakter. Derfor er

det af en stor Vigtighed at vordende Prester bliver ret grundigt øvede i parlamentarisk Brug, om de ikke siden i sit Menighedsstyre skulde begaa Dumheder, der ere tilskade baade for dem og Menigheden.

Ved Seminariet bestaar der ikke mindre end fire Foreninger bestemte til Diskussion og Øvelser i Foredrag og Taler. Tre af disse Foreninger omfatte hver sin Del af Skolen, og den fjerde omfatter den hele Skole. Denne Maade at dele Foreningerne paa er bleven indført efter mange og langvarige Forsøg. Det var naturligt, medens Skolen var liden, at den ikke udgjorde mere end een Forening; men eftersom Skolen voxte til og fik Elever af meget forskjellig Udviklingsgrad, blev det snart umuligt at samle dem alle til fælles Diskussion hver Uge. Theologerne vilde diskutere theologiske Emner, som laa meget for høit for Begynderne, og de høiere Græskklasser vilde diskutere historiske Spørgsmaal, som de lavere Klasser ikke kunde magte. Saaledes deltes Skolen i flere Foreninger. Men ogsaa dette føltes som en Mangel. Thi Eleverne fandt, at de Interesser, som kunde være fælles for dem alle, ikke bleve pleiede, og at der opstod en vis Afstand mellem de forskjellige Grene af Skolen, som ikke var gavnlig. Der begyndte at uddanne sig en stærk Opinion for en Fællesforening, og en saadan er igjen oprettet iaar, og den holder for Tiden Møder en Gang hver Maaned. Vi haabe paa denne Maade at have naaet til en nogenlunde tilfredsstillende Ordning af dette for Skolen saa særdeles vigtige Spørgsmaal.

Selvstyre blandt Eleverne.

Vi skulde neppe have vovet at kalde vor Skole en fri Skole, om der ikke i enkelte Stykker ialfald herskede Selvstyre blandt Eleverne ved Skolen. Det siger sig selv, at Skolen selv styres af Kirkesamfundet, som den tilhører; men der er dog to vigtige Grene af Skolens Liv, som er væsentlig styrede af Eleverne selv. Det er Spisedepartementet og Sund-

hedsvæsenet. I disse to Retninger er Skolens Bestyrer kun kontrollerende Myndighed; han er hverken Spiseforvalter eller Sundhedspoliti.

Boardingklubben.

Elevernes Madstel ordnes paa den Maade, at samtlige Studenter, som boe ved Seminariet, organisere sig til en Boardingklub. De vælge af sin egen Midte en „Boardingboss" eller Formand, som forestaar alle Indkjøb og paaser at Maden bliver tillavet i rette Tid efter den af Klubben vedtagne Spiseseddel. Desuden vælges en Kasserer, der modtager Elevernes Indskud og udbetaler alle Regninger. Til Kjøkkenarbeidet leies det fornødne Antal Piger; men da det er vigtigt at reducere Udgifterne saa meget som muligt, tilsættes for hver Uge to Studenter, som maa bære Ved og Vand til Kjøkkenet og bære bort alt Affald. Klubben indkjøber ogsaa den fornødne Ved for Vinteren og fordeler Omkostningerne ligeligt for hvert Værelse, som holdes opvarmet. Ligeledes sørger Klubben for Indkjøb af Olie til Lamperne paa Studenternes Værelser. Dette System af fælles Arbeide til fælles Fordel er i Tidens Løb udviklet til en saadan Fuldkommenhed, at der nu aldrig høres om nogen Klage over Kosten eller Bekostningen. Da det er Studenterne selv, som bestemme sin egen Kost og afgjøre dens Tarvelighed, saa er det klart, at de ikke kunne klage uden over sig selv, og da de selv paalægge sig Arbeide i sin egen Interesse, saa er det selvsagt, at de ikke have nogen Grund til at være misfornøiede. Medens derfor andre Boardingskoler i dette Land, som skaffe Eleverne Mad for en vis Betaling om Ugen, have ligesaameget Bryderi med dette Departement, som med hele den øvrige Skole, saa er det hos os ganske omvendt; og vort Boardingvæsen er snarere en af de mest tiltrækkende Sider ved vort Skoleliv.

At Kosten er god, derfor borger den uovertræffelige Sundhedstilstand ved Skolen. At den er billig, det kan

regnes ud i Tal. Thi Maden koster hver Elev omtrent 1 Dollar om Ugen, og med Udgifterne til Ved og Lys kommer det hele omtrent paa $1.25 pr. Uge. Og vi sige det frit, at der skal ledes længe, førend man finder en Skole, som kan give saameget for saa liden Betaling. Men vi regne det næsten for vigtigere end alt, at Studenterne paa denne Maade have en Øvelse i Selvstyre og i at finde sig uden Knur i Klubbens Beslutninger, i et Punkt, hvor næsten alle ere mere eller mindre ømfindtlige, nemlig Maden og Maven. At det kan gaa for sig roligt og stille blandt hundrede unge Mennesker, det er næsten utroligt; men det er ikke destomindre Tilfælde.

Vi regne vor Boardingklub for en af de mærkeligste Indretninger, som vi nogensinde har seet ved nogen Skole, og vi tro, at vi kan rose den med Billighed og Retfærdighed. Det vilde neppe være muligt at opholde en saadan Tingenes Orden nogetsteds uden der, hvor der virkelig er saamegen Aand ved Skolen, at alle ere villige til at underkaste sig baade Arbeide og Besvær og Selvfornegtelse for det heles Skyld. Klubben er nu prøvet i en Aarrække, og vistnok har den havt sine Trængselsperioder at gjennemgaa; men den er kommen stærkere og sundere ud af dem for hver Gang. Og vi nære det Haab, at den vil altid vise sig som en af de fortræffeligste Indretninger ved Skolen.

Sygeforeningen.

Denne er af en senere Oprindelse end Boardingklubben og blev organiseret af alle Elever ved Skolen under Følelsen af at det var nødvendigt at komme hverandre til Hjælp under kostbare og langvarige Sygdomstilfælde, og at et udstrakt Sundhedstilsyn vilde bidrage mægtigt til at forebygge Sygdomme, hvor saamange boe sammen.

Foreningen bestaar altsaa af alle de Elever, som boe ved Skolen. Den vælger sin egen Bestyrelse, som bestaar af 1 Professor 1 Lærer og et Medlem fra hver af Klasserne.

Medlemmerne af Bestyrelsen fungere som Tilsynsmænd over hver sin Del af Bygningen og paaser at Værelserne luftes og ryddes i rette Tid. I Sygdomstilfælde sørger Bestyrelsen for det nødvendige Lægetilsyn og den nødvendige Opvartning for den Syge. Udgifterne bestrides ved Hjælp af en Skat paa alle Medlemmer, som beløber sig til 5 Cents om Ugen. Hvad der ikke forbruges af de saaledes indkomne Midler bliver Foreningens Eiendom.

Vi tro ogsaa i dette Stykke at have naaet en særdeles tjenlig Ordning. For det første arbeider alle Studenter med for den bedst mulige Sundhedstilstand; og for det andet bliver Sundhedsvæsenet paa denne Maade betydeligt billigere end paa andre Maader, som har været forsøgte. At Eleverne betale en vis Sum aarligt til Skolen eller til Skolelægen og til Gjengjæld have fri Læge og frit Pas i Sygdomstilfælde er vel den almindeligste Maade; men det bliver altid kostbarere og medfører i ethvert Fald, at naar Aaret er omme, saa er ogsaa Pengene borte, enten der har været nogen Sygdom eller ikke. Hos os er Pengene i Behold hos Foreningen, hvis ikke Sygdom har gjort det nødvendigt at bruge dem. Og det staar i Foreningens Magt naarsomhelst at formindske Bidragene, naar den finder, at unødigt mange Penge samles i Kassen; ligesom den kan forhøie Bidragene, naar det maatte vise sig nødvendigt. Hidtil har Foreningen hvert Aar kunnet lægge lidt tilbedste af Femcenterne.

Vi har nu gjennemgaaet det vigtigste af vort Seminariums Indretning, og vi vove ikke at opholde vore Læsere længere med Beskrivelse af mange andre Enkeltheder. Vi minde kun tilsidst om, at det dyreste, Seminariet indeslutter, er de unge Mennesker, som her kjæmper hver sin egen stille Kamp forat voxe op til Mands Modenhed. At der ved dette Seminarium ikke er bare nogle Professorer, som nogle synes at mene, men virkelig ogsaa en Flok af unge Sjæle, som for største Delen ønske at vie sig til Jesu Kristi Tjeneste i Menigheden. Og de, som nu saalænge have holdt paa med at angribe og nedsætte Professorerne ved denne Skole, de burde

dog være lidt forsigtige, at de ikke skulle befindes blandt dem, som „slaa Hyrden forat adsprede Hjorden". For os, som ere Lærere, er det personligt en saare let Sag at bære Angrebene; vi ere nu næsten vante til dem; men for det første kunne vi ikke for Gud og hans Menighed forsvare at staa som ligegyldige Tilskuere, naar vi se, at Ungdommen besnæres og forstyrres og fordærves ved utidige Beskyldninger mod Lærerne; og dernæst er det en saa afskyelig Sag baade for Gud og Mennesker at forstyrre en Skoles fredelige Udvikling og Arbeide, at vi gjerne ville have alle advarede mod at indlade sig derpaa. Paa den anden Side er det en saa stor og herlig Gjerning at faa være med at bygge og befæste en Skole for Guds Lys og Sandhed i et Folk, at vi ikke skamme os ved at bede alle at være med i Gjerningen og hjælpe baade os, som ere ved Skolen og de mange, som bie paa at høste Frugterne af den.

Naar vi fremlægge denne lille Beskrivelse af Skolen for Menigheden, saa er det vort Haab, at det, som bliver bedre kjendt, ogsaa skal blive mere kjært. Og ligeledes at det, som bliver kjendt, som det er, ogsaa kan i mange Maader blive forbedret. Der er mangt og meget, som vi kunde ønske meget bedre, og vi haabe at det vil komme efterhvert, som der bliver et mere almindeligt Kjendskab til Skolen og flere og flere se ind i, hvad der behøves forat grundlægge en ret fri Skole iblandt os. Konferentsen har gjort en god Begyndelse, og fattes der ikke os paa Bøn og Arbeide, saa skal visselig Herrens Velsignelse ikke fattes til at krone Værket.

Johnny Appleseed.

En mærkelig Tildragelse fra Amerika
fortalt af Prof. Delitzsch.

Der findes neppe et pragtfuldere Syn end det blomstrende Æbletræ, naar det i Vaarsolen pryder sin vidtgrenede Krone med utallige Blomsterduske, og det grønne Løv ganske skjules af den vellugtende Blomstersne, som her og der er indsprengt med rosenrøde og purpurrøde Farver. Eller om Høsten, naar Grenene bugne under en overvældende Byrde af Frugter, hvad er da lifligere at se til end Æbletræet? Og hvilken ædlere Frugt er der vel end det gyldne eller purpurrøde Æble, som kan overvintres i vore Huse uden at tabe sin Vellugt og Velsmag, og giver endog den Fattige et velkomment Tillæg til hans tarvelige Maaltid?

Den Særling, som jeg vil fortælle om, havde kaaret Æbletræet til sin Yndling. Og han elskede det, som vi har Ret til at antage, ikke alene fordi det var en kostelig Gave fra Naturens Skaber og Herre, men ogsaa fordi Guds Aabenbaring i Ordet har givet det en udmærket Plads blandt Træerne. Han var fra Ungdommen af vant til at finde i den hellige Skrift ikke alene en naturlig og bogstavelig Mening, men ogsaa en aandelig Oplysning om Guds Riges Hemmeligheder og et himmelsk Lys, om Herren selv. Bruden i Høisangen var ham et Billede paa det nye Jerusalem, og Salomo i Høisangen var ham et Billede paa vor Herre Jesus, den himmelske Konge, som blev Mennesker lig, og i hvem al Guddommens Fylde bor legemligen. Og der læste han i Sulamiths og Salomos liflige Samtale: „Under Æbletræet vakte jeg dig, der fødte din Moder dig;“ der læste han den elskendes Ord: „Din Næses Pust er som Æblernes Duft“; der læste han Brudens Ord: „Som et Æbletræ blandt Skovens Træer, saa er min Elskede blandt Sønnerne, i hans Skygge attraar jeg at sidde.“ Det fyldte hans Hjerte med en underlig himmelsk Kjærlighed til Æble-

træet. Thi Tanken paa den elskede Brudgom, Jesus, smeltede sammen med Æbletræets Ynde og Skjønhed. Derfor blev denne Mand, som jeg tænker paa, greben af sværmerisk Kjærlighed til Æbletræet. Han elskede det vistnok af Kjærlighed til Menneskene; men han var mere end en philanthropisk Gartner: i sit Hjertes Inderste elskede han Æbletræet af Kjærlighed til den guddommelige Menneskens Søn.

Denne Sværmer for Æbletræet var en Søn af Nordamerika. Men da den ene hellige, almindelige Kirke, som bekjender Jesum som Verdens Frelser, i dette Land mere end andetsteds deler sig i mange Samfund og Denominationer, saa ligger det Spørgsmaal nær,til hvilken af disse han hørte. Han tilhørte ikke den lutherske Kirke, ikke Kirken med det rene Ord og rene Sakrament, som vi sætte høiere end alle andre Kirker, og som ogsaa vel fortjener, at vi blive den troe indtil Døden. Men en Lutheraner kan trods den fulde Sandhed, som han bekjender sig til, dog være et aandelig dødt og ufrugtbart Menneske, saalænge den Sandhed, han bekjender, bliver noget udvortes for ham, og ikke bliver en Livets Magt til Kjærlighedens Liv i ham. Derimod kan en liden Rest af Sandheden frembringe saadanne Frugter hos den, som omgaaes i Oprigtighed med det betroede Pund, at de beskjæmme og fordømme dem, som besidde den „rene Lære“ som en død Kapital. Prest og Levit gik med fornem Kulde forbi den Mand, som paa Veien mellem Jerusalem og Jericho var falden mellem Røvere; og da Herren spørger, hvem der havde bevist sig som hans Næste, da lyder Svaret: „Den, som gjorde Barmhjertighed imod ham“, — og han var en Samaritan. Og af de ti Spedalske, som Herren helbredede, vendte kun een tilbage og prisede Gud med høi Røst og faldt paa sit Ansigt for Jesu Fødder og takkede ham, — og han var en Samaritan. Det vil altsaa ikke svække Interessen for den Mand, som jeg fortæller om, og ikke berøve ham den Ære, som tilkommer ham, naar jeg strax siger det ligeud, at han var en Svedenborgianer.

Jeg har aldrig fundet nogen Smag i Svedenborgianis-

men; den har altid forekommet mig som en mere frastødende end tiltrækkende Blanding af Platheder og umaadelige Overdrivelser. Men unegtelig er Emanuel Svedenborg en enestaaende Mand, naar han paa den ene Side som Forsker og Opdager beherskede hele Naturvidenskabens Omraade og paa den anden Side efter sit eget ligefremme Vidnesbyrd, som han holdt fast ved lige til Døden, omgikkes med Aanderne fra det hinsides som med sine Jevnlige. Tillige adskiller han sig fra andre Spiritualister derved, at den hellige Skrift gjaldt for ham som Kilde, Regel og Rettesnor for al Erkjendelse; og han udgav sin Lære kun for en Erkjendelse, som var øst af Skriftdybets uudtømmelige Væld, og han vilde at den skulde prøves derefter, medens han paastod, at Fremtidens Kirke, det nye Jerusalem, vilde gjøre denne Lære til sin Bekjendelse. Trods sine dristige Afvigelser fra Kirkelæren og trods de eventyrlige Fortællinger om Samtaler med Apostlerners og Reformatorernes Aander o. s. v., var han som Menneske, som Kristen og som Videnskabsmand en saa ulastelig Personlighed, at ikke noget Angreb eller nogen Beskyldning, som blev reist imod ham af hans svenske Samtidige befandtes at holde Stik. I hans sidste Sygdom blev han, som han selv klager, ilde plaget af onde Aander i 10 Dage, men de veg fra ham; han modtog den hellige Nadver, bekjendte sig midt inde i Døden høitidelig til sin Læres Sandhed og døde 85 Aar gammel. Det var den 29de Marts 1772. Som han selv havde forudsagt, slog den nye „Kirke" Rødder og udbredte sig over Sverige, England og Nordamerika. I dette Land blev Boston dens første Hjemsted og Udgangspunkt; og der blev i Aaret 1775 Jonathan Chapman født, som er Gjenstanden for denne Fortælling. Han bliver først kjendt i Historien fra Aaret 1801. Da først har hans Lyst til at vie sit Liv til sine Medmenneskers Tjeneste antaget en fast og bestemt Retning. Han gik ud som en Sædemand forat saa. Men som en Lægmand troede han sig ikke først og fremst kaldet til at udsaa Ordets Sæd. Han bar ogsaa denne i sit Hjerte forat udstrøe den i Hjerterne.

Men efter det Kald, som han fast troede Gud først havde givet ham, bar han Æblesæden som en kjær Byrde paa sin Ryg.

Med en Sæk fuld af Æblekjerner gik han først til de uopdyrkede Strækninger i West-Pennsylvania, og plantede disse Æblekjerner, hvorsomhelst han fandt en beleilig Plads for dem. Men da Landet, inden et Aar var omme, blev optaget af hvide Nybyggere, henlagde han sin Arbeidsmark til vestligere Egne. Med en Vognladning af Æblekjerner, som han havde samlet i Æblemostperserne i Pennsylvanien, drog han afsted, opsøgte lovende Steder ved Bækkene og i Skovene, udryddede Smaakrattet og plantede sine Æblekjerner. Derpaa omgjerdede han sine Planteskoler med Stænger og Krat og anbefalede dem til Himmelens Varetægt og Velsignelse. Uden Rast og uden Frygt, uden noget Hensyn til sin personlige Mageligħed eller Nydelse fortsatte han sin Kaldsgjerning. I Aaret 1806 saa en endnu levende Nybygger i Jefferson Co., Ohio ham seile nedover Ohiofloden med to Baade. Baadene vare lastede med Æblekjerner, som han satte i den fjerneste Udkant af Nybyggerne. Pennsylvanien vedblev at være hans Hovedkvarter. Dertil vendte han altid tilbage forat hente nye Forraad af Æblekjerner. Flodreiserne sluttede han siden med; han syntes, at det var for magelig en Vei. Aar ud og Aar ind vandrede han tilfods og bar sine Æblekjerner i en Sæk paa Ryggen; men Sækken kunde ikke være af Lærred, thi det tykke tornede Krat i Urskovene vilde snart rive det istykker; en Skindsæk maatte til, og ved Siden af den bar han Rydningshakken paa Skulderen.

Lad os betragte Manden lidt nærmere! Han er liden og mager, men smidig af Figur og rask i sine Bevægelser. Hans Skjæg er ikke synderlig langt, men upudset. Hans Haar er langt og ravnsort, Dinene sorte og lysende. Paa Hovedet bar han i Begyndelsen et Blikspand, som tjente ham til Gryde og Drikkekar, men det blev besværligt for Hovedet, naar Solen var brændende varm. Han gjorde sig derfor en

Filthat med en uhyre Skjerm foran og nedbøiet paa Siderne. Hans Dragt bestod af en Blanding af gamle Klædesplag, som han byttede sig til for Ægbletræer. Senere fandt han denne Dragt for fin, saa tog han en Kaffesæk, skar Huller for Hovedet og Armene og trak den paa sig. Denne Trøie uden Facon og For kaldte han „en særdeles passende Overfrakke og saa godt et Klædningsstykke, at ingen kunde ønske sig det bedre.“ Saalænge Vinterkulden ikke gjorde det aldeles umuligt gik han barfodet, og naar Saalerne blev ømme, skar han sig Sandaler af en Dyrehud. H n havde aldrig kjøbt et Par Sko; hvad han havde paa sig om Vinteren, var bortslængte Støvler, som han fandt i Nærheden af Farmerhusene og tog paa sig, idet han sagde: „det er Synd at kaste det bort, saalænge det vil hænge paa Benene.“ Naar han overnattede i et Hus, lagde han sig altid trods alle gjestfrie Tilbud om noget bedre paa bare Gulvet. Han var saa hærdet, at hans Nervers Følsomhed syntes tilintetgjort. Dybe Naalestik syntes han ikke at mærke. Naar han havde skaaret sig eller var bleven bidt, brændte han Saaret med et gloende Jern, før han lagde Plaster paa. Ved denne Strenghed mod sig selv, forbundet med den største Beredvillighed til at raade og hjælpe andre, satte han sig i Respekt hos Indianerne, som betragtede ham som en stor „medicineman“ og aldrig gjorde ham nogen Fortræd paa hans ensomme Vandringer. Fordetmeste sov han i Skovene, som han gjennemvandrede med sin Byldt og sin Hakke forat opsøge en aaben, vandrig og fredelig Plet, som han kunde rydde og tilsaa med Ægblekjerner. Forøvrigt var han langtfra at være en Tigger. Han gav ofte, men modtog aldrig Gaver. Eftersom det var fordelagtigt for hans Ægbleplantninger ikke for ham selv, gav han bort eller gav han ikke bort. Naar Nybyggere slog sig ned i hine Udmarker, Indianernes Jagtgebet, saa solgte han de tilvoxne Ægbletræer eller lod dem sælge ved en nærboende Farmer, men ikke for Fortjenestens Skyld men til den lavest mulige Pris. Var „Setleren“ fattig, som oftest var Tilfælde, saa fik han et Antal Ægblestammer til Forœring; var

han kun i øieblikkelig Pengeforlegenhed, saa tog vor Træplanter gamle Klæder, Maismel, en gammel Hest o. desl. i Betaling; ofte lod han sig nøie med et Gjeldsbevis, som han aldrig indkasserede. Kun hos de Rige gjorde han Krav paa kontant Betaling, og saaledes var han næsten aldrig uden rede Penge, hvoraf han igjen gav bort det meste eller lod det paa anden Maade komme Mennesker og Dyr tilgode.

Saaledes var den Mand, som tog paa sig et Arbeide, som var alt andet end paradisisk, forat opfylde et paradisisk Kald. Det var ikke noget Paradis, som han havde at dyrke; men han forvandlede et Jordstrøg, som bar Torne og Tidsler til en paradisisk Have og bragte Ødemarken til at blomstre som en Rose. Han har lagt Grunden til de milelange Æblehaver i Pennsylvanien, Ohio og Indiana, som nu er en af Hovednæringsveiene i disse Stater. Frugten af hans Arbeide høstes i en Omkreds af omtrent 100,000 Kvadratmile. Hans Navn var Jonathan Chapman, men faa vidste det. Man kaldte ham almindeligvis John eller Johnny Appleseed, d. e. Æblekjerne. Under dette Navn vil hans Minde leve indtil de kommende Slægter i de forenede Stater.

Men denne Frugtelsker uden Lige, som fremmede Træplantningen i den mest storartede Maalestok og med den mest opofrende Iver, og som dreves dertil ikke af Hensyn til sin egen Fornøielse men af Omsorg for Menneskenes timelige Vel, ikke alene paa hans Tid men ogsaa for Efterslægten, havde ogsaa en dyb Medlidenhed med Skabningen, som sukker under Forkrænkeligheden. Han fortjente med Rette at Foreningerne til Dyrenes Beskyttelse gjorde ham til sit Forbillede. Det hændte undertiden at man saa ham gaa tilfods ved Siden af et udslidt Øg, som bar hans egen sædvanlige Byrde, Sækken med Æblekjerner. Havde det stakkels gamle Dyr kunnet tale, saa havde det været i andre Toner end Bileams Asel. „Fader John“, havde det sagt, „hvorfor gaar Du ved Siden med din Hakke, sæt dig dog op, jeg bærer dig gjerne, saalangt du vil.“ Thi han mente det godt; han havde befriet Hesten fra en haardhjertet Farmers Grusomhed

forat slippe den løs paa en god Græsgang. I denne Hensigt tog han gjerne en gammel Hest til Betaling for sine Æbletræer, og at kjøbe ud en gammel syg Hest for sin Fortjeneste paa Træerne betragtede han næst Træplantningen som sit andet Livskald. Saa han nogetsteds, at en Hest blev behandlet med Grusomhed, saa søgte han at faa kjøbe den, og gav den saa til en Farmer, som var mere menneskelig i sin Behandling af Dyrene paa Betingelsen af, at den skulde blive vel medfaret. Men ikke det alene; han søgte efter udjagede Heste med en levende Deltagelse. Hestens tunge Arbeide med at pløie Skovlandet og trække Læs paa de ubanede Veie gav mange Heste et saadant Knæk, at de bleve ubrugelige og en ubarmhjertig Eier drev dem fra Gaarden forat blive dem kvit og saaledes overlade dem til Døden. Hvor vor Johnny hørte om et saadant Tilfælde, gjorde han sig færdig til at lede efter det fordrevne Dyr, og han gav sig ikke, førend han fandt det. Om Vinteren skaffede han det Ophold hos en velvillig Farmer, om Sommeren tog han det igjen og førte det til en rig Græsgang. Paa denne Maade havde han undertiden en hel Samling af saadanne Dyr. Pleie om Vinteren og Hvile om Sommeren forfeilede sjelden sin Virkning. De livstrætte Øg blev igjen statelige Heste og arbeidsføre Dyr. Solgte han dem nu? Han havde i Virkeligheden kunnet gjøre en glimrende Forretning som Hestebytter. Men han var ophøiet over saadan Spekulation og Pengefortjeneste, — han gav de gjenoplivede Dyr til saadanne „Setlere", som hau turde lide paa vilde behandle dem vel.

Apostelen Paulus beviser i 1 Cor. 9, at den, som meddeler andre aandelige Goder og Gaver, han fortjener, at de vise sin Taknemmelighed ved timelige Gaver, og han anfører som Støtte herfor de Ord af Moseloven: „Du skal ikke binde Munden paa Oksen, som tærsker", idet han spørger: „Sørger vel Gud for Okserne?" Dette Spørgsmaal har i den Sammenhæng, hvori det staar, kun den Mening, at hvad der staar skrevet i Guds Ord, det er ikke bestemt for

Okser, men for Mennesker, som ikke ere Okser, og som forstaa at gribe Aanden i Bogstaven. Thi denne Apostel er netop den, som har erkjendt i al sin Dybde den inderlige Sammenhæng mellem Menneskelivet og Naturverdenen, han har forklaret den Medlidenhed med Dyreverdenen, som viser sig i Ord og Handlinger gjennem hele den hellige Skrift, naar han lærer, at det er Mennesket, som har draget den ufornuftige Skabning med sig ned i Forkrænkelighedens Trældom, og at Skabningen i sin Helhed istemmer det samme Suk, som lyder fra sønderrevne Menneskehjerter, Sukket efter Frihed og Forklarelse, hvori den ogsaa skal blive delagtig. Men da kan han umulig mene, at Dyrene skulde være udelukket fra Guds kjærlige Forsorg. „Den Retfærdige", siger Ordspr. 12, 10, „har Omsorg for sit Kvægs Liv; men Ugudeliges Hjerte er haardt". Indskjærpelsen af denne Medlidenhed med Dyrene er en af de skjønneste Sider af den gammeltestamentlige Lov. Sabbatshvilen er ikke alene Menneskets Pligt mod Gud og mod sig selv, men ogsaa mod Husdyr og Kvæg. Den, som plyndrer et Fuglerede skal ialfald lade Moderen flyve sin Vei for ikke at pine den moderlige Følelse, som er at finde ogsaa hos en Fugl. Lemlæstelse af et Dyr af nogetsomhelst Slags er ogsaa strængelig forbudt. Den overleverede Lovfortolkning, som er opbevaret i Talmud betragter den skaansomme Behandling af Dyrene som en Pligt, for hvilken endog Sabbatspligten maa vige. Det er f. Ex. tilladt paa Sabbaten at tildække Bikuben med Matter forat beskytte Biernes Vinterforraad af Honning mod Regn. Dette hensynsfulde Sindelag mod Dyrene er efter Guds Sind, som skaaner Niniveh ikke alene for de mange uskyldige Børns Skyld, men ogsaa, fordi der er meget Kvæg i Staden, og efter den Herres Jesu Sind, som siger, at det er den himmelske Fader, som føder Fuglene, og uden hvis Villie ingen Spurv falder død til Jorden.

Sammenhængen mellem den ufornuftige Skabnings Lidelser og Menneskenes raa, syndige Lidenskaber træder os ret imøde, naar vi se Hesten, dette forstandige, tro og venlige

Dyr blive hensynsløst overlæsset, vilkaarlig mishandlet og grusomt hudflettet med Svøbeslag. Johnnys Medfølelse med den lidende Hest var ikke sygelig Sentimentalitet, men et ægte Træk af gudvelbehagelig Fromhed. Det var ham umuligt at gjøre et Dyr, selv det allermindste, noget ondt eller tilføie det nogen Lidelse. Mod Kjødspiser havde han en uovervindelig Modbydelighed; Jorden, siger han, frembringer jo nok til Menneskenes Ophold, saaat det ikke er nødvendigt at dræbe nogen Skabning forat leve. Han var, om ikke i Theorie, saa dog i Praxis en Vegetarianer, det vil sige, han levede udelukkende af Planteføde. Selv Ormes og Insekters Liv var ham dyrebart, og han forgreb sig ikke paa dem, men beskyttede dem snarere. Da han alligevel engang havde dræbt en Klapperslange og var bleven bidt af den, før den var død, sagde han paa Spørgsmaal om, hvordan det gik til: „Det stakkels Dyr kom kun nær mig lidt, da jeg i en vanhellig Lidenskab berøvede det Livet.“ Kun i øieblikkelig Selvforglemmelse kunde det hænde ham, at han tilintetgjorde et Dyreliv. Engang blev under et Veiarbeide et Hvepserede forstyrret, og en af Hvepsene kom ind under Johnnys Skjorte; skjønt han gjentagne Gange blev stukket af Hvepsen, fangede han dog Insektet med den største Sagtmodighed og gav det sin Frihed. Da man lo ham ud, svarede han: „Det vilde være Uret at dræbe Dyret, det havde ikke til Hensigt at skade mig.“ En Høstaften, da han laa ved sit Baal i Skoven, bemærkede han, at Vinden førte Moskitos ind i Varmen, saa de brændte op. Da tog han sit Blikspand, som han om Natten havde paa Hovedet, hentede Vand af Bækken og slukkede Varmen med de Ord: „Gud forbyde, at jeg for min Bekvemmeligheds Skyld skulde have en Ild, som skulde ødelægge hans Skabninger.“ En anden Gang havde han gjort op Ild i en hul Træstamme, hvori han tænkte at overnatte. Men han fandt snart ud, at Træstammen var beboet af en Bjørn med dens Unger. Da bar han Ilden til den anden Ende af Træet og sov heller i Sneen end han vilde forstyrre Bjørnefamilien. — Det vilde være urigtigt at gjøre denne

Handlemaade til Lov for enhver; men hos denne underlige Mand havde Kjærligheden til Skaber og Skabning en saadan bevægende Kraft i sig, at den drev ham til saadanne yderligtgaaende Konsekventser. Det var for ham en Samvittighedssag at lade det leve, som Gud havde givet Livet, og ikke paa voldsom Maade at forstyrre Guds Gjerninger i Naturen. Derfor vilde han ikke vide af nogen Podning eller Beskjæring af sine Frugttræer.

Han var dog ikke alene en Plante- og Dyreven, men ogsaa en Menneskeven. Og da han gjerne vilde meddele sine Medmennesker det dyrebareste og helligste, han eiede, saa var han en Missionær, et Vidne og en Udbreder af den kristelige Tro; dog var hans Virksomhed her behersket af den Erkjendelse, som han havde faaet ved at læse Svedenborgs Skrifter, thi han ansaa ham for en Mand, kyndig i Guds Hemmeligheder, hvem der var givet en dyb Indsigt i Skriften og Guds Væsen og Evigheden. En betydelig Del af sine Indtægter anvendte han til Indkjøb af svedenborgianske Traktater og Skrifter. Han havde altid et Forraad af dem hos sig. Og forat saa mange som muligt skulde have Anledning til at læse, saa delte han de større Bøger i enkelte Smaahefter, som han lod efter sig i Loghusene, og naar han kom igjen, byttede han dem om med andre. Derved hændte det dog ofte, at en Farmer læste Bogen fra Enden til Begyndelsen istedetfor omvendt. Men han søgte ikke alene at virke ved det skrevne Ord. Han brugte ogsaa det mundtlige Vidnesbyrd. Naar han kom ind i en Nybyggers Hytte, kastede han sig, udmattet som han var, ned paa det flade Gulv, lagde sin Byldt under Hovedet, og tog frem en Bog, slog den op og spurgte de Tilstedeværende, om de vilde høre noget "ganske nyt fra Himmelen". Han læste og talte da om de himmelske Herligheder, som han paa sværmerisk Vis forestillede sig dem, indtil Tilhørerne vare ganske grebne af hans Begeistring, udenat de dog i Regelen forstod hans Ord. Besynderlighederne i Svedenborgs Lære, disse Drømmebilleder af den mærkelige svenske Lærde, drog forbi dem som en Taage. Vi tør vel ogsaa antage, at

Johnny ikke havde nogen Forstand paa dette Systems Afvigelser fra Kirkelæren, men at hans Hovedformaal var at virke den Overbevisning hos sine Tilhørere, at Gud var i Kristo, at der er en evig Salighed og en evig Fordømmelse, og at vi ved Frelseren erholde Adgang til det himmelske Jerusalem og til de fuldendte Retfærdiges Aander.

Men John var ikke alene en Missionær blandt Nysetlerne. Ogsaa en Indianermissionær var han, som næsten gjennem et halvt Aarhundrede gav Indianerne et Billede af en Kristen med en jernseig Villiekraft forenet med barnlig Enfold og Sagtmodighed. Og det var dem umulig at lade være at beundre ham.

Han var aldrig gift. Hans Livskald, saaledes som han forstod det og øvede det, gjorde det umuligt for ham at være gift. Han havde ikke Tid til at gifte sig og ikke Ro til at leve et husligt Liv. I Aaret 1847 døde han i et Loghus hos en Farmer i Nærheden af Fort Wayne i Indiana. Han døde, eller snarere efter en 46aarig Virksomhed sov han ind i en Alder af 72 Aar forat vaagne igjen hinsides. Den Læge, som stod ved hans Dødsleie, fortæller, at han aldrig har seet et Menneske slumre saa stille ind i Døden.

Er ikke det en mærkelig Fortælling om en underlig Mand? Thi enhver, som saa denne rastløse Vandringsmand med sin Æblekjernesæk paa Ryggen i den sælsomme Dragt, og hørte ham tale om Aandeverdenen med ligesaa stor Sikkerhed som om Pennsylvanien, hvorfra han hentede sine Æblekjerner, maatte visselig holde ham for en Daare og en Nar. Han var ogsaa virkelig overspændt, han bevægede sig med sine Tanker og sine Gjerninger paa andre Felter end de sædvanlige Hverdagsmennesker. Men jeg tror, at ethvert Menneske, som i Guds Kraft udretter noget ualmindeligt, vil forekomme sine Samtidige som en Daare, og især skulde en Missionær aldrig fattes den Daarskab, som man bebreidede Profeterne, og som Apostlerne villig lod sig udle for, derom taler Paulus, naar han siger i Apostlernes Navn: Vi ere Daarer for Kristi Skyld, vi ere blevne et Skuespil for Verden, baade for Engle

og Mennesker, vi ere blevne Udskud i Verden, Alles Skovisk indtil nu. Da en Profetsøn var kommen til Jehu i Israels Leir, spurgte man: Hvorfor er denne rasende kommen til dig? (2 Kgg. 9, 11) og da Paulus forsvarede sig for Festus og med klippefast Forvisning talte om Opstandelsen fra de Døde, tilraabte Statholderen ham: Du raser Paulus! (Ap. Gj. 26, 24). Og om Frelseren selv fortæller Markus i sit Evangelium, at da han havde begyndt sin Virksomhed i Ord og Gjerning, saa gik hans Nærmeste ud efter ham forat gribe ham, thi de sagde: Han er bleven afsindig.

Nuvel, ikke enhver af os er kaldet til det overordentlige og ualmindelige. Hverdagslig og uanseelig er de flestes Dont. Men naar vi se tilbage paa denne Særlings Liv, saa kunne vi vel alle forene os i dette Suk: Herre udgyd din hellige Aand over os i rige Strømme, saaat vi fyldes af den Kjærlighed, som hengiver sig selv i dine Skabningers Tjeneste! Giv os Andel i den Daarlighed, om hvilken Apostelen siger: Den som tykkes sig at være viis, han skal blive en Daare i denne Verden, at han kan blive viis! Gjør Du Herre Jesus os ogsaa deri ligedannede med dig, at vi agtes for Daarer i Verden, fordi vi agte Visdommen fra oven høiere end den Visdom, som er af Jorden! Og Du Faderens og Sønnens Aand, gjør os aandelig fattige og giv os at smage den tilkommende Verdens Kræfter, og tal Du i os til vor Frelse og tal ved os til Opbyggelse for dem, som ere forløste ved Sønnens Blod! Amen.

Betragtninger over Jakobs Brev

med særligt Henſyn til Kap. 4, 1—10.

af

Sven Rud. Gunnerſen.

Hvoraf er ſaa megen Krig og Strid iblandt eder? er det ikke heraf, nemlig af eders Lyſter, ſom ſtride i eders Lemmer? I begjære og have ikke. I ſlaa ihjel (nemlig for at faa noget) og bære Nid, og kunne ikke faa. I føre Strid og Krig, men I have ikke, fordi I ikke bede. I bede og faa ikke, fordi I bede ilde, at I kunne fortære det i eders Vellyſter. I Horkarle og Horkvinder! vide I ikke, at Verdens Venſkab er Guds Fiendſkab? Derfor, hvo ſom vil være Verdens Ven, bliver Guds Fiende. Eller mene I, at Skriften taler forgjæves? Den Aand, ſom bor i os, begjærer den Avind? Tvertimod, den giver ſtørre Naade. (Eller anderledes overſat: Gud begjærer ſkinſygt den Aand, ſom han har ladet bo i os; nei han giver ſtørre Naade d. e. giver mere end han tager). Derfor ſiger Skriften: Gud imodſtaar de hoffærdige, men giver de ydmyge Naade. Værer derfor Gud underdanige; modſtaar Djævelen, ſaa ſkal han fly fra eder. Holder eder nær til Gud, ſaa ſkal han holde ſig nær til eder! Renſer Hænderne, I Syndere, lutrer Hjerterne, I tveſindede! Føler eders Elendighed, og ſørger og græder; eders Latter omvendes til Sorg, og Glæden til Bedrøvelſe. Ydmyger eder for Herren, ſaa ſkal han ophøie eder!

Jakobs Brev er ſkrevet til Jøderne i Adſpredelſen. Lad være, at dets nærmeſte Læſerkreds maa ſøges i Syrien eller Babylon. Betegnelſen: „de tolv Stammer, ſom ere i Adſpredelſen" (1, 1) har et videre Omfang. Det Israel, ſom dengang var, og det Israel, ſom endnu er, hjemløs og forladt, forloren og ſukkende under Herrens Dom, maa indbefattes deri. Apoſtelen Jakob er Profeten for den kriſtelige Tids=

regnings Jødefolk. Det giver hans Brev en saa ganske særegen og eiendommelig Interesse. En advarende, truende Røst lyder ud derfra. Du hører ingen Ros, du hører kun Dadel. Hvert Ord falder tungt, hver Formaning er indtrængende, haandgribelig streng. Herrens Vredes Dom staar for Døren. Den Herre Zebaoth lever endnu, og hans Øren er opladt for de undertryktes Skrig. „Velan nu I rige, græder og hyler over de Elendigheder, som skal komme over eder. Eders Rigdom er raadnet, og eders Klæder ere mølædte; eders Guld og Sølv er forrustet, og deres Rust skal være til Vidnesbyrd mod eder og æde eders Kjød som en Ild. I have samlet Liggendefæ i de sidste Dage. Se! Arbeidernes Løn, som høstede eders Marker, den er bleven forholdt af eder og skriger, og Høstfolkenes Raab ere komne ind for den Herre Zebaoths Øren. I levede kræseligen paa Jorden og vare vellystige; I gjorde eders Hjerte tilgode som paa en Slagtedag. I fordømte, I dræbte den retfærdige; han staar eder ikke imod“ (5, 1—6). Hvert Ord er israelitisk og sker ikke Fyldest, før det naar en større Tilhørerskare af Jøder end den Kreds, som fik Brevet i sin Midte.

Men en ganske anden Tone slaar han an, naar han taler til dem, han kalder „mine Brødre“, „mine elskelige Brødre“, de Kristne blandt Jøderne. Sproget er fremdeles israelitisk, men hvert Ord aander af den Hjertevarme, som fødte disse Ord: „Brødre! dersom en er faren vild fra Sandheden, og nogen omvender ham, han vide, at hvo som omvender en Synder fra hans Veis Vildfarelse, han frelser en Sjæl fra Døden og skjuler Syndens Mangfoldighed“ (5, 17). Dog er der nogen Forskjel i hans Sjælesørgertale, alteftersom han henvender sig til de bekymrede Sjæle iblandt dem, de „ringe“, de lidende fortrykte og betrængte, eller til de “tvesindede“, som er ifærd med at dele sit Hjerte mellem Gud og Verden.

De bedrøvede Kristne trænger Opmuntring. Som en ægte Herrens Profet bringer han dem Forjættelsens Trøst: „Mine Brødre, agter det for idel Glæde; naar I falde udi

adskillige Fristelse, vidende at eders Troes Forsøgelse virker Taalmodighed." „Værer taalmodige indtil Herrens Tilkommelse — styrker eders Hjerter; thi Herrens Tilkommelse er nær." „Se vi prise dem salige, som taalmodigen lide." „Salig er den Mand, som taalmodigen lider Fristelse; thi naar han er bleven prøvet, skal han faa Livsens Krone, hvilken Herren har lovet dem, som ham elske." (1, 2. 3. 5, 7. 8. 11 1, 12.).

De „tvesindede" derimod, som ere „ustadige i alle sine Veie" og ligner en Havsbølge, der røres og drives af Vinden" (1, 8 6.), de faar høre et alvorligt Formaningsord. De gaar omkring med et delt Hjerte, en „delt Sjæl", og kaldes „Horkarle og Horkvinder" (4, 4). Baade vil de være med Gud og med Verden; baade vil de have alt godt af Herren og tillige nyde Verdens Glæder og Lyster. De ere i Virkeligheden frafaldne fra Troen, idet de har brudt sit Troskabsløfte til Herren. Kristendommens Skin hviler vel over dem, men Verdenslivet fylder deres Hjerter. Men selv ved de ikke deraf, de er „tvivlende" (1, 6) og bærer i sit indre paa en hemmelig Uro, som kun driver dem til end stærkere Higen efter „Lyster, som strider i deres Lemmer" (4, 1). „I Horkarle og Horkvinder! vide I ikke, at Verdens Venskab er Guds Fiendskab? Derfor, hvo som vil være Verdens Ven, bliver Guds Fiende." „Føler eders Elendighed, og sørger og græder; eders Latter omvendes til Sorg, og Glæden til Bedrøvelse." (4 4. 9.).

Apostelen taler vidtløftigst, og mest udtømmende til denne Klasse af Jødekristne. (Kap. 2, 4). Det har troligvis sin Grund deri, at deres Exempel øvede en mægtig Indflydelse og som en ond Surdeig truede med at gjennemsyre den hele Deig og fordærve de stakkels betrængte oprigtige Kristne. Faren for Frafald svævede over deres Hoveder. Hertil kom endnu, at de led under de Trængsler, som vantro Landsmænd paaførte dem. (1, 2—4. 5, 7—1). Desto betænkeligere blev deres aandelige Tilstand. De begyndte at vakle i Troen paa Herren, idet de tvivlede, om han virkelig

bønhørte deres Bønner (1, 5—8. 5, 17—18). Deres Tro holdt paa at miste sin Saft og Kraft; den var nær ved at sygne hen og dø. En ufrugtbar, kold og gold Orthodoxi laa udenfor Døren og lured. Saa kunde det jo ikke vel være anderledes, end at de frommeste maatte stedes i tunge Anfegtelser (1, 2.); de hovmodige Naturer ligge under for Fristelsen til at spille Mestere ved sin Mundkristendom (Kap. 3) og de blødagtige Karakterer drages hen til kjødelige Glæder og Nydelser (Kap. 4). Verdenssindet begyndte at blive en Magt blandt de Kristne og den kristelige Broderkjærlighed kjølnede i mange Hjerter (Kap. 2.).

Derfor var der „en stor Sorg og en uafladelig Smerte" hos Jødefolkets Apostel, lige skjærende og gjennemtrængende, som Hedningapostelen fornam den i sit „Inderste", dengang da han „ønskede selv at være en fra Kristus forbandet Ting for sine Brødre, sine Frænder efter Kjødet" (Rom. 9, 2. 3). Som en Hyrde, hvem Faarene løber bort fra, kalder han de af Farer og Fiender omringede Jødekristne og søger at faa dem tilbage paa Livets Stier. Det ligger ham paa Hjerte at komme det hensygnende, døende Trosliv til Hjælp. Til den Ende drager han tilfelts mod den Slaphed og Ligegyldighed, der havde taget Overhaand som en farlig Smitte. Han angriber den i dens Rod: Mundtroen og Verdenssindet.

Som Frelseren fordum fra det hellige Bjerg havde talt til Disciplene og det hele Folk, trøstet hine med sit Ord om Salighed for de Fattige, og revset dette for dets falske Moral og udvortes Gudsfrygt, saaledes stræber Jakob at gjøre i sit Brev. Hans Ord om Salighed er vi allerede bleven bekjendt med (sml. ogsaa 3, 6 med Math. 5, 4). Nu foreligger det at tage i Øiesyn, hvordan han bekjæmper en Kristendom, som kun bæres brammende paa Læberne, en orthodox Skikkelighed, der ligesaalidt stemmer med Troens Væsen, som den tilfredsstiller Lovens Krav. Det er nærmest de jødiske Mundkristne, hans Tale gjelder. Den passer dog ikke mindre paa de „spottende" Jøder (2, 7).

Dens Hovedindhold sammentrænger han i følgende Ord:

„Dersom nogen iblandt eder synes, at han er en Gudsdyrker, og holder ikke sin Tunge i Tømme, men bedrager sit eget Hjerte, hans Gudsdyrkelse er forfængelig. En ren og ubesmittet Gudsdyrkelse før Gud og Faderen er denne, at besøge Faderløse og Enker i deres Trængsel og bevare sig selv ubesmittet af Verden“, (1, 26.27 Math. 5,7.8.) Der er altsaa en Gudsfrygt som gaar op i Snak og glemmer Barmhjertighed, den hellige Kjærlighed. Med den „bedrager man sit eget Hjerte“; thi „der skal gaa en ubarmhjertig Dom over den, som ikke gjør Barmhjertighed“ (2, 13). En Fromhed, som ikke har større Kraft i sig, end at den lader Hjertet være „besmittet af Verden“, er Skin og Selvbedrag; thi „den Visdom herovenfra er ren og fuld af Barmhjertighed og gode Frugter“ (3, 17.).

Du siger, at du hører Ordet, det Sandhedens Ord, som er mægtigt til at frelse din Sjæl. Hvad hjælper det dig? Det er ikke derpaa, det kommer an til Salighed, at du hører Ordet. „Vorder Ordets Gjørere, og ikke alene dets Hørere, med hvilket I bedrage Eder selv.“ Kristendommen maa fra Hovedet gaa ind i Hjertet. Din hele Person maa leve i Ordet. Du maa trænge ind i „Frihedens fuldkomne Lov“, den guddommelige Aabenbaring af Sandheden til Salighed; du maa gjøre den til eet med dit hele Væsen, saa din Vilje helliges derved. Lad Ordet blive en fuld Virkelighed i dit Liv, og frembringe en glad Gjerning, en fri Virksomhed i Kjærlighed. Da skal du „vorde salig i din Gjerning.“ (1, 25.).

Du siger, at du spreder Velsignelse og Visdom med din Tunge. Hvad gavner det dig? Det er ikke derpaa, det kommer an til Salighed, at du taler Ordet. „Lærerne skulle faa større Ansvar.“ Er det Gud, som taler i dig, naar du lyser Velsignelsens Ord; eller kommer de fra dig selv, et Hjerte, som er fuldt af „besk Nid og Kiv?“ Det er at „lyve mod Sandheden“, naar du forbander med din Mund, i den samme Stund du velsigner. Er det „den himmelske Visdom“, som drypper af dine Læber, naar du fremstiller dig selv som

andres Lærer? Er det Fredens Evangelium, du forkynder, naar du har dine Brødre samlet rundt om dig, og har du i Tanke at virke Retfærdigheds Frugt og fremme broderligt Sind og Samdrægtighed? Eller kommer din Visdom nedenfra, fra din egen onde selvsyge Stræben, da er den „jordisk, sanselig, djævelsk", ihvor smukt og fromtladende du end maatte tale. Da er det atter en Løgn mod Sandheden." (3, 9—18.).

At høre Guds Ord, om det sker nok saa flittigt, at tale Guds Ord, om det klinger noksaa rent og ret, — nei deri bestaar ikke den sande Gudsfrygt; derved kan En ikke vinde Salighed. Saa lærer Jakob, saa vidner Paulus: „Ikke Lovens Hørere ere retfærdige for Gud, men Lovens Gjørere skulle retfærdiggjøres .... Se, du kalder dig en Jøde, og roser dig i Gud, og ved hans Vilje . . og fordrister dig til at være de Blindes Veileder, deres Lys, som er i Mørke, uforstandiges Tugtemester, enfoldiges Lærer, da du i Loven har Reglen for Kundskab og Sandhed. Du altsaa, som lærer andre, lærer du dig ikke selv? . . For eders Skyld bespottes Guds Navn blandt Hedningerne" (Rom. 2, 13 ff.).

Den sande Gudsfrygt er den hellige Kjærlighed. Derefter vil Troen være at bedømme. Apostelen Jakob spørger: Mine Brødre, hvordan staar det til med eder i denne Henseende? Der er en „Faderløs og Enke i Trængsel;" har du ofret dem nogen Tanke; bærer du dem paa dit Hjerte; har du besøgt dem? I Forsamlingen kommer en Rigmand „med Guldring paa Fingeren" og „en Fattig i skiddent Klædebon." Hvem af de to er dig kjærest? hvem giver du Forrangen? Den ene er en „Bespotter" af det hellige Jesu Navn (2, 7), den anden er „rig i Troen", en udvalgt og „Arving til det Rige, Gud har lovet dem, som elske ham" (2, 5). Du bøier dig for hin og overser denne. Onde Dommer, som krænker „den kongelige Lov", og gjør dig skyldig i alle Guds Bud, idet du støder an i det ene: den barmhjertige Broderkjærlighed (2, 4. 8. 10). Ak for en Tro, som er „forenet med Personsanseelse!" Hvor kan du vente at finde Barmhjertig-

hed paa Dommens Dag; hvor skal du faa Freidighed fra til at træde frem for Verdens Dommer og bringe Dommen til Taushed? (2, 13.)

„Troen er død" (2, 20), hvis den ikke blir synlig i den kristelige Kjærligheds frie Gjerning. Der kommer til dig en Broder eller Søster. De er nøgne og hungrige. Du giver dem intet, men siger istedet: „Gaar bort i Fred, varmer eder og metter eder." „Hvad Gavn er det?" (2, 16). Kan det kaldes Tro? Lutter værdiløse Ord, uden Hjerte! Din Tro er en Talemaade; Tro og Handling maa følges ad. Saa var det hos Abraham; saa var det hos Rahab. Troen maa blive en synlig Virkelighed, det virkelige Livs besjælende Magt. Ellers holder den ikke Prøven (Sir. 44, 24. 1 Mos. 17, 10. 23. 22, 1 ff.) og blir ei hel og fuldsfærdig (Jak. 3, 22) i indre Trosgjerning og virkelig Kjærlighedshandling, d. e. i en sand Lydighed mod Herren. Det er Veien til den fuldkomne Retfærdiggjørelse. Troen maa blive en saadan Tro, som Abrahams var. Ellers skaffer den ingen Fred, ingen Salighed (2, 14.). De Besattes onde Aander har ogsaa en Tro, men den er uden Kjærlighed og virker Angst og Bæven. Den ufrugtbare Mundtro vil høste den samme Frugt. Derfor „taler saaledes og gjører saaledes som de, der skal dømmes efter Friheds Lov." (2, 12.).

Atter taler Jakob som Paulus. Den orthodoxe Jøde, som glemmer, at Loven er „aandelig", og den orthodoxe Jødekristen, som glemmer at Troen er Kjærlighed, trænger den samme Behandling for at rives ud af den Usandhed og Halvhed, hvori de lever. Herren „skal betale enhver efter hans Gjerninger; dem som ved Standhaftighed i god Gjerning søge Ære og Hæder og Uforkrænkelighed, skal han give et evigt Liv; men dem, som ere gjenstridige, og ikke lyde Sandhed, men adlyde Uretfærdighed, skal vorde Ugunst og Vrede. Trængsel og Angest skal være over hvert Menneskes Sjæl, som gjør det Onde; baade en Jødes først og en Grækers; men Ære, Hæder og Fred skal vorde hver

den, som gjør det Gode, baade en Jøde først og en Græker." (Rom. 2, 6—10.)

Den sande Gudsfrygt bestaar ikke deri, at de kristne gaar ud af Verden, men kommer tilsyne paa den Maade, at de lige inde i Verden bevarer sig selv „ubesmittet af Verden" (Jak. 1, 27). Verden er Kjødslyst, Dienslyst og et hoffærdigt Levnet (1 Joh. 2, 16.). Dens Væsen er kjendelig ved al den „Strid og Krig" og „Nid" og umættelige Higen efter at „fortære i Vellyster" de mangehaande gode Guds Gaver (Jak. 4, 2. 3.). Hvor det Væsen hersker, er Troslivet kvalt. Det er fast uroligt, at stridslystne og kivagtige, nidske Kristne, som tørster efter Vellyst og lyster at svælge i Livets Nydelser, endnu fremdeles vil smykke sig med Kristi hellige Navn. Og dog var det saadanne, som voldte Jakob den dybeste Hjerteve, da han skrev sit Brev. Han skildrer dem gribende, rystende (4, 1 ff.). Og levende ser vi, hvor kraftigt et Tag det verdslige Sind havde faaet i mange af dem. Verdenslysten er saa overmægtig, at den endog sniger sig ind i deres Bønner. Lidenskaberne og Begjærliggederne tumler sig om hinanden inde i dem. Deres Omgjængelse indbyrdes er fuld af Kiv og Nid og Strid. Og de kalder sig Kristne! Hvilket Billede! Egennytte og Lyst driver kristne til Mord, — saadanne som beder!

Her er dog sandelig ikke den Visdom, som er himmelsk og fuld af ædle Frugter; her er ikke den Retfærdighed, der springer frem som en himmelsk Frugt af en fredelig Virksomhed (3, 17. 18.). Her fattes den Tro, som giver Kraft til Selvbevarelsen fra Verden og det Onde. Her er der ingen Bøn, og hvor Bønnen høres, er det intet Raab om Hjælp fra Synden, om Frelse og Salighed. Her er der ingen Kjærlighed til Herren. Thi Sjælemorderen driver sit lede Spil iblandt dem. At vorde stor i Verden og fraadse i Livets Vellyster, — ja det er Maalet. Men Herren taaler ingen Storhed ved Siden af sig, han fordrager ikke, at et Mennskebarn sætter en egen Herlighed ved Siden af ham; han vil ikke vide af, at en fremmed Kjærlighed skal have aaben

Adgang til vort Hjerte. Han begjærer for sig selv alene den Menneskeaand, som han har ladet bo i os, og er skinsyg paa alle dem, der vil være høie uden hans Naade, — han som er den Gud, der giver mere, end han tager. Men se, Djævlen har Magt over dem. Og han flygter kun, naar de ydmyger sig for Herren, og med Trang og Tørst efter et rent Sind nærmer sig til ham og drukner sin Verdenslyst i Bodens Taarestrøm.

Synet af al denne Useldom og Halvhed, al denne Løgn og Trældom under Verdens Lyster og Luner, og det blandt saadanne, som skulde være Kristne og kaldte sig saa, maatte virke en dyb Bedrøvelse hos den hellige Apostel, Jakob, han der med sit strenge retfærdige Liv og sine hyppige Bønner i Templet*) stod i Gabet for det kristne Jødefolk. En unævnelig Smerte dirrer bag hvert af disse Spørgsmaal: „Hvoraf er saamegen Krig og Strid iblandt eder? er det ikke heraf, nemlig af eders Lyster, som strider i eders Lemmer?" „Vide I ikke, at Verdens Venskab er Guds Fiendskab?" Djevlen, den brølende Løve, for omkring blandt dem, søgende at opsluge, hvem han kunde, og mødte ingen Modstand (4, 7). Thi de kjendte ham ikke. Bønnens Timer blev skjændet af ugudelige Lyster og et vanhelligt Sind. Men det var skjult for deres Øine, hvordan det egentligt stod til med dem. Saa maatte Apostelen rive Sløret fra deres Øine og stemple dem med deres rette Navn: „I Horkarle og Horkvinder! I lever i Løgn. Gud er ikke eders Ven. I har i Utroskab brudt den aandelige Forbindelse med ham. Eders Hjerter har I røvet fra ham, som skulde have dem alene, og givet dem til Verden. Thi I vilde være dens Venner. I vilde have Høihed og Herlighed paa egen Haand; „men høi vil Herren alene være paa den Dag" (Jes. 2, 11. 17.). Hans Naade er veget fra eder, I Hoffærdige; han er eders Modstander (4, 6) og Fiende (4, 4.).

---

*) Se Euseb. K. H. II, 23.

Men det kan endnu blive godt, blot I ville „føle eders Elendighed“ og bryde med Verden. Bøier eder for ham og holder eder nær til ham af eders ganske Hjerte, med et rent Sind! „Sørger og græder!“ I skulle intet tabe ved at forlade Verden med dens Latter og Glæde, med al dens Høihed og Herlighed. „Herren skal ophøie eder“ (4, 10) i sin Tid, og nu, allerede nu „skal han holde sig nær til eder“ (4, 8.).

Hvad Virkning øvede saa alvorlige Ord paa dem, de var bestemt for? Vi vide det ikke. Saavidt Menneskekundskab kan komme efter det, synes det, som om ingen Virkning var bleven bevaret hos dem. Men Brevets Diemed var jo ikke begrændset af Samtiden. Det staar endnu tilbage, at det kommer til sin Ret blandt hele det jødiske Folk. Og den Kirke, som er samlet ud af Hedningernes Børn, har faaet det Kald at bevare det for Israel. Det fortjener en særlig Opmærksomhed af alle Jødemissionens Venner. Her gives os de fornødne Vink for det vanskelige Arbeide, som Evangeliets Forkyndelse blandt Israels Sønner udkræver. Det lyder som en enstemmig Klage blandt Jødemissionærerne, at en af de største Hindringer for deres Virksomhed er det sørgelige Billede af kristeligt Liv, som Kirken fremviser. Kristus bespottes for hans falske Venners Skyld. Al den Usandhed og Løgn, al den Halvhed og Slaphed og Verdslighed, al den Kiv og Strid og Nid, kort: al den Mangel paa levende Broderkjærlighed, som kommer til Syne inden Kirkens Enemærker, skrives paa den kristelige Tros Regning, og tages af Israel som en velkommen Anledning til at stille sig i fiendtligt Forhold til en Lære, der ikke bærer saa ædle Frugter, som deres ældgamle ærværdige Religion. Det hengivende, opofrende Brodersind, som tiltvang de første Kristne Hedningernes Høiagtelse og Beundring, møder Israeliten i det hele og store taget intetsteds, hvor han færdes i Verden, og allersjeldnest der, hvor Kristendommen sidder paa Høisædet.

Men nu har Ingen udslynget en skarpere Dadel mod den Slags Kristendom, som er saa modbydelig i de religiøse

Jøders Øine, end netop Apostelen Jakob. Han lærer os, at det baader kun lidet at missionære blandt Jøderne, medmindre de Kristne reformerer sit eget religiøse Liv. En brændende Kjærlighed blandt de Kristne indbyrdes, en Tro, som viser sin Sandhed og Hellighed, ikke i Ord, men i Handling, i Livets Virkelighed, er den bedste Forberedelse til frugtbar Jødemission paa Kirkens Side. Denne er derfor saare langt fra at have opfyldt sit Kald overfor Israel alene derved, at den har opbevaret Jakobs Brev. De alvorlige Sandheder, som er nedlagt deri, maa faa et større Rum i Kirkens Hjerte, end hidtil har været Tilfælde; de maa gaa over i dens Hjerteblod. Jakob bør ikke længer staa altfor langt henne i Pauli Skygge. Betoner den sidstnævnte stærkere, hvad det er at tro, saa fremhæver den førstnævnte kraftigere, hvad det er ikke at tro. Skal Israel lokkes og drages hen til den kristne Kirke, skal den nødes og tvinges til at spørge efter den frelsende Sandhed i Troen paa ham, som de kalder „den Hængte", da maa Kristenlivet ved sin Sandhed grangivelig godtgjøre, at Israels gamle Gud udbreder sit Paulum over Kristi Tilhængere. Alene den Tro, som lyser i hellig Handling, vil være en stærk Magt nok til at løfte det Slør, som endnu altid hviler „over deres (Israels) Hjerte, naar Moses læses" (2 Kor. 3, 15.); alene den virksomme hellige Kjærlighed vil kunne tilføre Evangeliets Forkyndelse den elektriske Funke, som skal vække Israel op af dets Slummer og bringe det til fuld Forstaaelse af sine egne hellige Skrifter. Naar de ser det lyslevende for sine Øine, at „Saliggjørelsen er vederfaret Hedningerne", da først vil de lokkes „til Nidkjærhed" (Rom. 11, 11.).

Særligt maa det endnu udhæves, at Jakob er den rette Apostel for Orthodoxiens golde Tidsaldere, for Halvhedens og Lunkenhedens Perioder inden Kirkens Historie. Og det tør nok være, at en og anden af Ordets Tjenere i vore Dage gribes af Hjerteve, naar han for at „omvende en Synder" og „frelse en Sjæl fra Døden" taler til vor Tids Slægt: „Hvoraf kommer det, at der er „saa megen Krig

og Strid iblandt eder? er det heraf, nemlig af eders Lyster, som strider i eders Lemmer?"

Kristenlivet og Menighedslivet nuomstunder lider af den samme Sygdom, som greb om sig blandt Jøderne i Adspredelsen. Vi „har Navn af at leve, endog vi ere døde." „Jeg har dette mod dig, at du har forladt din første Kjærlighed." „Gid du var kold eller varm! Efterdi du er lunken, og hverken kold eller varm, vil jeg udspy dig af min Mund; fordi du siger: Jeg er rig og har Overflod og fattes Intet; og du ved ikke, at du er elendig og jammerlig og fattig og blind og nøgen." Vistnok savner vi ikke smukke kristelige Talemaader, vistnok staar vi ikke tilbage i den Henseende, at Bekjendelsens Fane jo løftes høit nok; vistnok mangler det os ikke paa Bestræbelser for at bevare Lærens Enhed og Renhed. Men hvad hjælper det altsammen, naar „Troen uden Gjerning er død!" Mundtro og Navnkristendom dækker sig saa let bag den rene Lære; den aandelige Død skjuler sig saa let bag det orthodoxe Skin. Derfor er Jakob netop den Apostel, vi har god Brug for; vi trænger ham for at faa se, hvad levende Kristendom er, — en virksom Tro og en hellig Kjærlighed.

Eller er det ikke saa? stemmer det ikke med Sandheden, at den aandelige Død har en forfærdelig Magt over os og Menighederne, trods vor Bekjendelse er ren og vor Lære sund? Hvor er Kristi ædle og opofrende Sind, hvor er hans ydmyge og sagtmodige Væsen? Hvor findes de Brødre, som er rede til at dø for hinanden, fordi de elsker hverandre? Hvor er den Helteskare, som frimodig vidner om Kristus og Livet i ham, skjønt den er kun en liden Hjord; hvor er den Flok, som ikke bøjer Knæ for Baal? Er der Haab for vore Menigheder, er der Haab for vort Kirkesamfund?

Maatte Apostelen Jakob vejlede os til Sandheden og pege paa, hvad der fattes os!

Der er ingen Bøn iblandt os. Hvad? ingen Bøn blandt Kristne? Nej ingen Troens Bøn, ingen Kjærlighedens Bøn. Skinbøn er der i Mængde, Egenkjærlighe=

dens Bøn, Egennyttens Bøn, Verdenssindets Bøn. Og selv hos de bedste Kristne, o hvilken Dorskhed og Træghed der er i deres Bønner! Dristige Paastand! Ja vist. Men hvorfra skulde vel ellers komme al den Kiv og Strid, alt det Nid og Nag, al den ustanselige Omtumling i Verdens Lyster og Bekymringer? Saa synes det dog virkelig ialfald, at enhver iblandt os vil være stor, enhver higer efter at herske, enhver kræver Kristenlivet tilskaaret efter sit Mønster, enhver vil have Samfundsstellet og Menighedsstellet indrettet efter sit Hoved, efter sin Frihed, eller, hvad der kommer ud paa det samme, efter sin Lyst.

Men er det nu saa, at Bønnens Aand har forladt os, saa kan der jo ikke være noget levende Samfund med Herren; saa maa der foreligge et Brud med ham, et aandeligt Hor, en hovmodig Utroskab i Boleri med Verden. Ja, det er Verden, som tager Aanden, der tilhører Herren, og lænker den fast med alle sine Lyster og alle sine Forfængeligheder. Vi tror, vi er Herrer over Tingene, og opfører os i det mindste, som om vi var det. Vi behager os selv i vor Storhed og egen Herlighed.

Men det er Djevlen, der har forført os med Kjødets Lyst og Øjnenes Lyst, saa som han fordum gjorde i Eden. Han har bedaaret Sjelene med den verdslige Bøn, og indbildt dem, at Verdenskjærligheden springer frem af samme Kilde, som Kjærligheden til Gud; han har pustet ind i dem den Løgn, at Gud er tilfreds med den Kristendom, som bestaar i ren Lære og kristeligt Snak.

Men Herren er nidkjær. Det gaar ham til Hjerte, at hans Venner skal blive hans Fiender. Han vil have Aanden, Sjelen igjen — O Naade! Nej han er ikke misundelig; han giver mer, end han tager og kræver. Dog, faar han det ikke, da harmes han over de haltende Hovmodige og straffer dem i Vrede, om de bliver ved i sin Hovmod.

Men Djevlen er stærk og seig, ikke mindst, fordi der er ingen Tro paa hans Magt. Han slipper ikke Taget saa let. Der skal Modstand til, alvorlig og ihærdig. Men der

er et, som hjælper bedst, og det er at blive ydmyg og fattig i Aanden, at komme nær til Gud med Sorg over Synd, og Tørst efter Jesu hellige Blod.

Da kommer Gud nær til os (Jak. 4, 8). Med dette løfterige Ord vil vi tage Afsked med Jakabs Brev. Naar den almægtige Gud er os nær, skal det være vor Trøst, at han er der med sin Almagt. Da vil vi aldrig være uden Hjælp. Banker Nøden paa Døren, saa skal Kruset ikke tømmes og Krukken ikke blive tom, som hist i Zarepta. Er den Almægtige os nær, saa kan ingen Fiendhaand vinde Magt over os. Der er meget stort i Verden, men det er lidet for Gud. Tusinde Aar er ham som en Dag; ti tusinde Talenter, er for ham, som om det var intet at give efter.

Naar den alvidende Gud er os nær, skal det være vor Trøst, at han er der med sin Alvidenhed. Han ved, hvad der fattes os. Men vi bør tillige tage til Hjerte den alvorlige Formaning, som ligger deri, at han, som ser alt, skuer de lønligste Tanker og alle Hjertets Bevægelser.

Naar den allestedsnærværende Gud er os nær, saa skal det være vor Trøst, at han er lige ved Siden af os. Sidder vi som de Skibbrudne paa den nøgne Klippe, omgivet af Død og Undergang, o saa er han os nær. Tager vi Morgenrødens Vinger og vil bo ved det yderste Hav (Ps. 139, 9.), o saa er han ogsaa der, — han som var skjærmende nær hos de tre Mænd, der vandrede gjennem Ilden (Dan. 3, 12. ff.); — han som hegnede om Daniel i Løvekulen (6, 23.).

Naar den alvise Gud er os nær, saa skal det være vor Trøst, at han er der med sin Visdom. Kommer Trængsel og Forlegenhed over os, saa vi ved hverken ud eller ind, og øjner ingen Udvej, — han ved det, han kjender Midlerne; han forstaar at vende alt til det bedste.

Naar den retfærdige Gud er os nær, skal det være vor Trøst, at han er der med sin Retfærdighed. Lurer Fiender paa os, de kommer ikke længer end han vil. Han siger: Ret skal være Ret. Og han betaler vore Fiender igjen. Han giver dem Dommedags Slag.

Naar den hellige Gud er os nær, skal det være os en Alvorstanke at han er der med sin Hellighed. Han ser med et gjennemtrængende Blik paa os, ser hvor vi synder, fejler og falder. Det er Jesus som betragter Petrus, og Petrus græder. Saa ske det med os!

Naar den barmhjertige Gud er os nær, skal det være vor Trøst, at han er der med sin Barmhjertighed. Han ynkes inderlig over vor Jammer. Han er den forlorne Søns Fader, som forbarmer og tilgiver. Han har ikke Behag i den Ugudeliges Død, men vil, at han skal omvende sig og leve.

Naar den sanddrue Gud er os nær, skal det være vor Trøst, at han er der med sin Sanddruhed. Han gjør, hvad han har sagt, han opfylder, hvad han har lovet. Hans Løfte er dette, at han „vil være med os alle Dage indtil Verdens Ende" og „bede for os". Han holder det. Men Timen for hans Hjælp faar vi ikke vide.

Naar den gode Gud er os nær, skal det være vor Trøst, at han er der med sin Godhed. Vi synes, at meget er saa ondt, og dog er det ikke saa. Han tugter den, han elsker. Ondt syntes det være, da Josef laa i Grøften, og dog var det godt. Ondt syntes det være, da Hjob blev plaget af Bylder og Saar og Venners Ubarmhjertighed, og dog var det godt. Herren havde de bedste Gaver i Beredskab for ham ovenpaa.

Herren er nær mig, salige Nærhed! Saa vil jeg altid holde mig nær til ham. „For mig er det godt at være nær hos Gud; jeg sætter til den Herre Herre min Lid for at fortælle alle dine Gjerninger." (Ps. 73, 28.).

Indhold.

	Side
Kvartalskrift 1879:	3
Den norske Synode	5
Hauges Synode	19
Konferentsen	21
Søndagen og dens Helligholdelse (Fortsættelse)	28
Reformationen og Søndagen	28
Søndagen og det tredie Bud	32
Søndagens Helligholdelse	38
En fri Menighed (Prof. Oftedal)	44
Reformationens förste Martyrer	49
Reformationens Forløbere i Nederlandene	52
Den lutherske Reformation i Nederlandene	55
Wormsediktet	58
Henrik Voes og Johannes Esch	61
En fri Menighed	71
Menighedsmøder	75
Præst og Præstevalg	78
Menighedens Liv og Arbeide	82
En kirkehistorisk Foreläsning	95
Lidt om Professorfond	105
Johan Arndt	113

Side
Den kirkelige Stilling blandt de norske Luth. i Amerika 129
Augsburg Seminarium eller en fri Skole 145
Skolebygningen 147
Inddelingen af Tiden........................ 149
Lærere og Elever........................ 152
Foreningsliv ved Skolen........................ 157
Selvstyre blandt Eleverne........................ 158
Boardingklubben........................ 159
Sygeforeningen........................ 160
Johnny Appleseed 163
Betragtninger over Jakobs Brev (Prof. Gunnersen)...... 175